

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00262

DER GAYST FUN "FORVERTS"

Harry Rogoff

*Permanent preservation of this book was made possible by
Joshua & Dorothy Dressler
in memory of
Belle Jaffe Dressler*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דער גייסט
פון „פאָרווערטס“

**דער גייסט
פון
"פאָרווערטס"**

(מאטעריאלן צו דער געשיכטע פון דער אידישער פרעסע
אין אמעריקע)

ארויסגעגעבן פון „פאָרווערטס“
ניו-יאָרק
1954

Copyright 1954
by H. Rogoff
New York

Made in U.S.A.

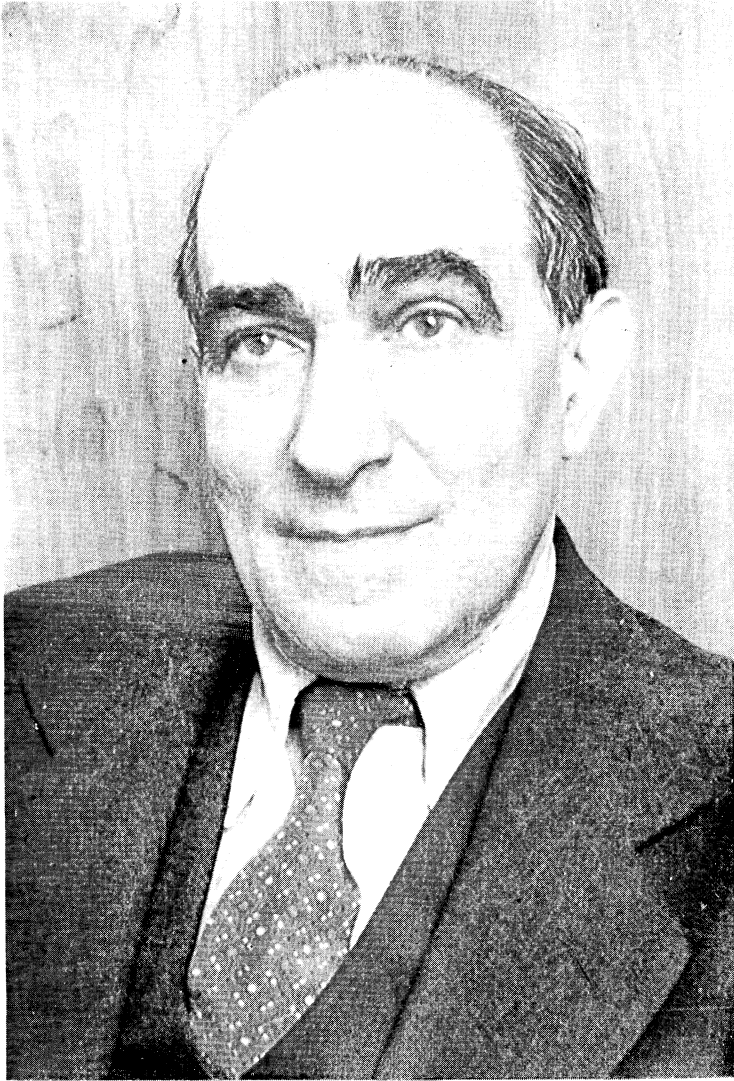
Printed by Futuro Press, Inc.
476 Broadway, New York 13, N. Y.

צו מיין פרוי א נ א

מיט ליבשאפט

ה ל ל ר א ג א ת.

הלל ראגאף

פ א ר ר ע ד ע

דאָס בוך פּרעטענדירט ניט צו זיין אַ געשיכע פון דער „פּאַר-ווערטס“-רעדאַקציע אָדער אַ באַשרייבונג פון איהרע מיטגלידער אין פּאַרלויף פון די פּאַרגאַנגענע פּופּציג, זעכציג יאָהר. מיין ציעל איז אַ פּיעל מעהר באַשיידענער. איך וויל דאָ דערצעהלען אייניגע פון מיינע ערינערונגען פון די לאַנגע יאָהרען וואָס איך בין פּאַרבונדען מיט דער „פּאַרווערטס“ רעדאַקציע. יענע ערינערונגען וועלכע קענען, לויט מיין מיינונג, צונוצקומען דעם צוקונפטיגען היסטאָריקער ניט נאָר פון „פּאַרווערטס“, נאָר פון דער אידישער פּרעסע אין אַמעריקע אין אַלגעמיין.

כמעט אַלץ וואָס דאָס בוך ענטהאַלט איז פריהער געווען געדרוקט אין „פּאַרווערטס“. מיין אַבזיכט דאָמאָלס איז געווען צו באַקענען די ליינער פון דער צייטונג מיט די שרייבער וואָס בילדען די איצטיגע רעדאַקציע און אויך מיט אייניגע באַרימטע פּערזענליכקייטען, וועל-כע האָבען פּאַרנומען דעם אויבען-אָן אין דער רעדאַקציע אין דער פּאַרגאַנגענהייט.

איך האָב געוואוסט, אַז דערצעהלען וועגען די אַלע הונדערטער זשורנאַליסטען, פּובליציסטען, שריפטשטעלער וואָס האָבען זיך באַ-טייליגט אין „פּאַרווערטס“ אין די לאַנגע יאָהרען פון זיין עקזיסטענץ וואָלט געווען פּאַר מיר פשוט אוממעגליך און איך האָב אויך געצוויי-פעלט צי איך וואָלט מיט אַזאַ סעריע געקענט האַלטען דעם אינטערעס פונ'ם לעזער צו ליינען. איך האָב דערפאַר באַשלאָסען אַפּצושטעלען זיך אויף יענע שרייבער וואָס האָבען מיט זייער אַריינטריט אין „פּאַר-ווערטס“ אָדער מיט זייער שפּעטערדיגער מיטאַרבייטערשאַפט אָדער מיט זייער פּערזענליכקייט עפעס „מחדש“ געווען, אַריינגערטראָגען אַ נייעם טאָן, געגעבען אַ נייע ווענדונג, געבראַכט אַ נייעם כּוח פאַר דער ענטוויקלונג פון דעם „פּאַרווערטס“ און דער אידישער פּרעסע אין אַלגעמיין.

נאך א זאך האט באוירקט מיין אויסוואהל :

אין דער „פארווערטס“ רעדאקציע זיינען אין פארלויף פון די יאהרען פארגעקומען סכסוכים און קאנפליקטען צווישען איינצעלנע מיטארכייטער און דעם רעדאקטאר. מאנכע פון די קאנפליקטען האבן בען אנגענומען א זעהר ערנסטען כאראקטער. קאנפליקטען זיינען אויך צייטענווייז פארגעקומען צווישען דער רעדאקציע און דער „פאר-ווערטס“ אסאסיאיישאן. אמאל האט זיך עס געהאנדעלט וועגען פרינציפיען און אמאל וועגען פערזענליכקייטען. אזוינע זאכען פאסירען אין אלע צייטונגען, אין אלע געזעלשאפטען, וואס פארנעהמען זיך מיט גייסטיגע שאפונגען. דער „פארווערטס“ האט זיך אבער געפונען אין אזא לאגע, אז יעדער סכסוך אדער קאנפליקט פון דעם סארט איז אויפגעכאפט געווארען פון שונאים און קאנקורענטען און אויסגענוצט געווארען צו פארשעמען און צו פארלוימדען אמאל דעם רעדאקטאר און אמאל די ארויסגעבער פון דער צייטונג. בשעת די זאכען האבען פאסירט איז פארן „פארווערטס“ שווער געווען אדער אמאל אפילו אוממעגליך געווען צו דערצעהלען די אמת'ע פאקטען, ווייל עס האט זיך געהאנדעלט וועגען מענשען וועמען דער „פארווערטס“ האט ניט געוואלט וועה-טאן. אויסערדעם האבן אב. קאהאן, דער רעדאקטאר פון „פארווערטס“ געהאלטען פון דעם פרינציפ, אז עס איז ניט פאסיג און ניט פראקטיש צו פיהרען פאלעמיק מיט שונאים אויף די שפאלטען פון די צייטונג.

איך האלט, אז עס איז ניט רעכט אז די בלבלים און רכילות, וועלכע זיינען פארשריבען אין צייטשריפטען און ביכער פון אונזערע געגנער, זאלען פארבלייבען אהן אן ענטפער. איך האב זיי דערפאר געשענקט ספעציעלע אויפמערקזאמקייט אויף אייניגע פון די מעהר אנגעוועהטאגטע פאלען פון דער קאטעגאריע, און דערצעהלט וואס איך האב אליין געזעהן און געהערט וועגען זיי דאמאלסט בשעת זיי זיינען פארגעקומען.

ניט וועגען אלע מיטארכייטער, געוועזענע און היינטיגע, וואס זיינען געשטאנען אויף מיין צעטעל האבן איך געשריבען. צוליב מיין געזונד-צושטאנד בין איך געצוואונגען געווען איבערצורייסען די ארבייט אין מיטען. עס ווילט זיך האפען, אז מיר וועט געלינגען אט-די ארבייט צו פארענדיגען אין דער נאעהנטער צוקונפט.

הלל ראנגאף.

קאפיטעל איינס

דער גייסט פון „פארווערטס“

ווען דאס קליין הייפעלע אידישע אינטעליגענטען, צוזאמען מיט עטליכע צענדליג פארטגעשריטענע ארבייטער האבען, אין 1897 געלייגט דעם פונדאמענט פון דעם „פארווערטס“, האבען זיי זיך אין זייער ווייטסטער פאנטאזיע ניט געקאנט פארשטעלען די ריזיגע ראַלע, וואָס דער שיקזאַל האָט אָנגעצייכענט פאַר דער צייטונג צו שפילען אין דער מערקווירדיגער דראַמע פון דער אידישער אימיגראַציע אין אַמעריקע.

דער „פארווערטס“ איז געבאָרען געוואָרען אין אַ קאַמף פאַר מעהר דעמאָקראַטיע, מעהר טאַלעראַנץ, מעהר ליבעראַליזם אין די רייהען פון דער דאַמאָלסטדיגער סאָציאַליסטישער פאַרטיי. און אינ'ם לויף פון דער צייט האָט ער דעם גרונד־פּרינציפּ זיינעם אָנגעווענדט אויף די פאַרשיידענע נייע פּראָבלעמען, וואָס דאָס לעבען פון די אידישע מאַסען האָט געשאַפען, פּראָבלעמען, וואָס האָבען געהאַט צו טאָן אַמאָל מיט דער גייסטיגער אַנטוויקלונג, אַמאָל מיט קולטורעלע אינסטיטוציעס און מאַנכעסמאָל מיט עקאָנאָמישע און סאָציאַלע אָרגאַניזאַציעס.

די געשיכטע פון דעם „פארווערטס“ איז אַ געשיכטע פון קאַמף. פונ'ם ערשטען טאַג אָן, וואָס ער איז געבאָרען געוואָרען, ביז דעם היינטיגען מאָמענט, האָט דער „פארווערטס“ געמוזט שטעהן אויף דער וואַך געגען שונאים פון פאַרשיידענע זייטען, פון פאַרשיידענע ריכטונגען. (עס זיינען געווען צייטען, וואָס דער קאַמף פאַר'ן „פארווערטס“ איז געפיהרט געוואָרען אין נאַמען פון רעכטען פּאַנאַטיזם.) עס האָבען געגען „פארווערטס“ געקעמפט גרופען,

וועלכע האבען געזוכט צו האלטען די אידישע מאסען פארשקלאפט עקאנאמיש און אומוויסענד פאליטיש; גרופען וואס האבען גע- זוכט אויסצונעמען ביי די אידישע ארבייטער-מאסען פאר כל'ערליי אונמעגליכע באוועגונגען; גרופען וואס האבען געוואלט אויסגראבען אן אפגרונד צווישען די אידישע אימיגראנטען און דער אַמעריי- קאנער געזעלשאפט. אין וועלכער זיי האבען געלעבט. אין די אלע קאמפען, וואס דער „פארווערטס“ האט געפיהרט, איז ער אַרויס- געקומען דער זיגער; און מיט יעדען זיג, וואס ער האט פאַר- צייכענט, האט זיך זיין איינפלוס און זיין פרעסטיזש צווישען די אידישע מאסען פאַרשטאַרקט. אין דער געשיכטע פונ'ם לעצטען האלבען יאָהרהונדערט אידישע אימיגראַציע אין אַמעריקע, איז דער וויכטיגסטער איינצעל-פאַקטאָר געווען דער „פארווערטס“. און זיין ריזיגע וויכטיגקייט שטאַמט דערפון, וואס ער האט אויס- געאיבט אַזאַ גוואַלדיגען איינפלוס אויף דעם געזעלשאַפטליכען, גייסטיגען און קולטורעלען לעבען פון די גרויסע מאסען; וואס ער האט געדינט אַלס זייער פאַרקעמפער און וועג-ווייזער, אַלס זייער אויפקלערער און פיהרער אין זייערע וויכטיגסטע אונטערנעמונגען און אין זייערע שווערסטע קאמפען און העכסטע שטרעבונגען. עס איז ניט מעגליך אין איין קאפיטעל צו איבערדערצעהלען די געשיכטע פון דער גאַנצער און פיל-פאַכיגער הילף, וואס דער „פארווערטס“ האט געגעבען צו די אידישע מאסען אין אַמעריקע אין משך פון די אלע יאָהרען פון זיין עקזיסטענץ. פאַר דעם פאַדערען זיך גאַנצע ביכער. איך וויל בלויז אַנדייטען אַלגעמיינע פאַקטען, אַנצייכענען אַלגעמיינע שטריכען. פיל לעזער וועלען פון זייער אייגענעם זכרון אַליין אַרויסבריינגען איינצעלהייטען, וואס וועלען פאַר זיי דאָס בילד אויספילען און אויסברייטערען. אין די ערשטע יאָהרען פון זיין עקזיסטענץ זיינען די צוויי הויפט-אויפגאַבען פון „פארווערטס“ געווען צו ראַטעווען די איסט סאַיד (די דאַמאַלסטיגע היים פון די אידישע אימיגראַנטען) פון דער פעסט פון טעמעני האַל, און צו פאַרלייכטערען דעם שרעקליך שווערען לעבען פון די אידישע אַרבייטער אין שאַפ. פאַר די לעזער, וואס זיינען קיין אַמעריקע געקומען אין די שפּעטערע יאָהרען.

נאכדעם ווי דער דאפעלטער קאמף פון דעם „פארווערטס“ איז טייל-וויין דורכגעפירט געווארען, וועט זיין שווער זיך פארצושטעלען סאי די וויכטיגקייט און סאי די שוועריגקייט פון דער אונטער-נעמונג. די שווארצע מאכט פון די טעמעני-פאליטישענס אין דעם אידישען קווארטאל איז געווען פאקטיש אומבאגראעניצט. טעמעני האט געוועלטיגט מיט דער קראפט פון דער געזעצליכער רעגירונג, און מיט דער קראפט פון דער פארברעכערישער אונטערוועלט. די ערשטע סאציאליסטען און „פארווערטס-יסטען“, וואס זיינען ארויסגעגאנגען אין די גאסען ריידען צום עולם, זיינען פשוט באווארפען געווארען מיט שטיינער. דער קארופטער פאליטישען האט דיקטירט דעם פאליסמאן, דעם דזשאדוש, דעם מעיאָר, דעם גאווערנאָר. עס איז ניט מעגליך געווען אפילו אויפצוהויבען אַ קול און פראטעסטירען.

און די געפאָר איז געווען שרעקליך גרויס. עס האט זיך ניט געהאנדעלט וועגען קריגען בעסערע געזעצען, וועגען קריגען מעהר יושר און גערעכטיגקייט. עס האט זיך אפילו ניט געהאנדעלט וועגען קריגען שוין געגען פארברעכער. עס האט זיך געהאנדעלט וועגען אַ פיל ערנסטערער זאך, וועגען באַשיצען די היים, די פאמיליע, וועגען פארהיטען די יונגע טאכטער ניט אריינצופאלען אין די הענט פון ווייסע שקלאפען-הענדלער, וועגען ניט דערלאזען אַז אונטערוועלט מענשען זאלען אריינדרינגען אין עהרליכע היימען און דארטען מיט געוואלד ארויסרייסען אַ יונגע מיידעל אָדער אַ יונגע בחור און זיי צווינגען צו ווערען זייער ווערקצייג.

און מיט די אידישע אַרבייטער אין די שעפער איז אויך געווען דאָס זעלבע. עס האט זיך ניט געהאנדעלט בלויז וועגען קריגען גרעסערע וויידזשעס אָדער אַ קורצערען אַרבייטס-טאָג. עס האט זיך אויך ניט געהאנדעלט וועגען עטאבלירען מענשליכע באַציהונגען צווישען די אַרבייטער און באַלעבאַטים. עס האט זיך געהאנדעלט וועגען אַרויסראַטעווען די אַרבייטער פון פאַרפעסטעטע שעפער, וואו אויף זיי האָבען געלוייערט די שרעקליכסטע קראַנק-הייטען און אפילו טויט-געפאָהרען. עס האט זיך געהאנדעלט ווע-גען מעגליך מאַכען פאַר דעם אַרבייטער צו זעהן די זונענשיין,

צו באקענען זיך מיט זיינע אייגענע קינדער, צו געניסען כאטש טוואַס פון דעם לעבען.

דער „פאָרווערטס“ האָט דעם פּאָליטישער קאַמף געפּיהרט אַלס אַרגאַן פּון דער סאַציאַליסטישער פּאַרטיי; און דעם עקאַנאָ-מישען קאַמף האָט ער געפּיהרט אַלס דער אַרגאַן פּון די יוניאָנס. אָבער דאָס איז בלויז פּאַרמעל גערעדט אַזוי. אין דער אמת'ן איז דער „פּאַרווערטס“ דאַמאַלט געווען דער פּונדאַמענט, דער קוואַל פּון טעטיגקייט, פּון ענערגיע פאַר ביידע, סאַי פאַר דער סאַציאַ-ליסטישער פּאַרטיי, וואָס האָט געקעמפט געגען די קאַרופּטע פּאָליטישענס, און סאַי פאַר די יוניאָנס, וואָס האָבען געקעמפט געגען די סוועט־שעפּער. אָהן דעם „פּאַרווערטס“ וואַלטען ניט די פּאַרטיי און ניט די יוניאָנס קיין איין טאַג אויף דער איסט סאַיד ניט געקענט עקזיסטירען.

דער דאַפעלטער קאַמף האָט זיך געצויגען יאָרען לאַנג, אָבער ענדליך איז ער געקרוינט געוואָרען מיט ערפּאָלג. די אידישע קוואַרטאַלען האָבען זיך אינגאַנצען באַפּרייט פּון די קאַרופּטע פּאָליטישענס, און געשיקט אַלס זייערע פּאַרטנער אין וואַ-שינגטאָן, אין אַלבאַני, אין סיטי האַל פּאַרשטעהער פּון דער סאַ-ציאַליסטישער פּאַרטיי, וועלכע האָבען געצויגען די אויפּמערקזאַמ-קייט פּון גאַנצען לאַנד מיט זייער אויפּריכטיגקייט, אידעאָליזם און פעהיגקייטען. מאיר לאַנדאָן, דער סאַציאַליסטישער קאַנ-גרעסמאַן פּון דער איסט סאַיד, איז געווען אַ שטאַלץ פאַר די אידען און איבערהויפּט פאַר די אידישע אַרבייטער־מאַסען און פאַר די אידישע אימיגראַנטען אין גאַנצען לאַנד.

און די אידישע יוניאָנס האָבען זיך אויסגעשפּרייט איבער צענדליגער פּאַרשידענע טרעידס און זיך פּאַנאַנדערגעוואַקסען אין ריזיגע אַרגאַניזאַציעס. דער סוועט־שאַפּ איז אויסגעוואַרצעלט גע-וואָרען, און די באַדינגונגען פּון די אידישע אַרבייטער אין די אידישע טרעידס האָבען זיך געקאַנט פּאַרגלייכען מיט די באַדינגונגען אין די טרעידס פּון די גרעסטע און שטאַרקסטע אַמעריקאַנער יוניאָנס. עס איז געקומען אַ מאַמענט, ווען די עכטע אַמעריקאַנער יוניאָנס האָבען גענומען קוקען מיט באַוואַנדערונג אויף זייערע

אידישע קאלעגען און געזוכט צו נעמען זייערע מעטאדען און זייערע קאנטראקטען אַלס מוסטער פאַר זיך נאַכצופאַלגען.

* * *

מיט'ן וואקס פון דער סאציאליסטישער פארטיי און פון די אידישע יוניאנס זיינען ענטשטאנען גרופען, טענדענצען, ריכטונגן, וואָס האָבען געפיהרט צו מחלוקות און רייסערייען אין אונזערע אייגענע רייהען. מאַכע פון די רייסערייען זיינע געווען זעהר ערנסטע, און עס זיינען געווען מאַמענטען, ווען די לאַגע איז אפילו געוואָרען געפעהרליך. אין די אַלע אינערליכע רייבונגען און רייסערייען האָט דער „פאָרווערטס“ געמוזט זאָגען זיין וואָרט, ווייל אַלע האָבען דאָרויף געוואָרט. זיין וואָרט איז געווען דאָס וואָגיגסטע און געהאַט די גרעסטע ווירקונג.

דאָס האָט די אויפגאַבע פון „פאָרווערטס“ געמאַכט נאָך שווערער און נאָך פאַראַנטוואָרטליכער. מיט וועניג אויסנאַמעס זיינען די אַלע אינערליכע קאַמפען געווען פאַרבונדען מיט פראַגען פון פרינציפּ, פון טיפע איבערצייגונגען, און דערפאַר איז אין די קאַמפען אַריינגעטראַגען געוואָרען אַ סך ביטערקייט, אַפּטמאַל אַפּילי אַ מין רעליגיעזע ליידענשאַפט.

די שווערסטע קאַמפען אויף דעם געביט האָט דער „פאָר-ווערטס“ געמוזט פיהרען מיט יענע גרופען און ריכטונגען, וואָס האָבען געזוכט צו מאַכען אונזער באַוועגונג מעהר פאַנאַטיש-רע-וואָלוציאַנעריש“. איך האָב שוין פריהער אַנגעוויזען אויף דעם, אַז דער „פאָרווערטס“ איז „געבאַרען געוואָרען אין אַ קאַמף פאַר מעהר טאַלעראַנץ, מעהר דעמאָקראַטיע און מעהר ליבעראַליזם“. און אַט-דעם קאַמף האָט דער „פאָרווערטס“ געמוזט פאַרטזעצען און אַנהאַלטען אין משך פון די אַלע יאָהרען פון זיין עקזיסטענץ. עס זיינען שטענדיג געווען היציגע און אומגעדולדיגע עלע-מענטען אין דער באַוועגונג, וואָס האָבען געוואָלט „ברענגען די רעוואָלוציע“ וואָס שנעלער. אַט-די גרופען זיינען דערמוטיגט געוואָרען אויף דער אידישער גאַס פון פרישע אימיגראַנטען, וועל-כע זיינען אויף יענער זייט ים דערצויגען געוואָרען אין אונטער-

ערדישע באוועגונגען, וואו מען האט פון געזעצליכע קאמפס פארמען ניט געוואוסט, און וואו רעוואלוציאנערע קאמפס־מיטלען זיינען געווען די איינציגע, וואס האבען אפעלירט צו די באוועגונגס־מענשען. די גרופען האבען שטענדיג געבורעט אינווייניג אין דער פארטיי, און ווען זיי האבען נאך געפונען די געלעגענהייט און מעגליכקייט, האבען זיי דעם קאמף ארויסגעטראגען אין דרויסען, און פרובירט צו מאכען שפאלטונגען און צו פארלוימדען און פארמיאוס'ען זייערע אייגענע גענאסען אין די אויגען פון דער וועלט.

דער „פארווערטס“ איז אבער געבליבען געטריי די פרינציפ־פען, וואס האבען איהם ארויסגערופען צום לעבען. ער האט ניט דערלאזט, אז די סאציאליסטישע פארטיי און די אידישע יוניאנס, וואס זיינען געשטאנען אונטער זיין איינפלוס, זאלען פארוואנדעלט ווערען אין ווילדע רעוואלוציאנערע ארגאניזאציעס. דער „פאר־ווערטס“ האט געגלויבט, אז אין אזא לאנד, ווי אמעריקע, אין א פריי, דעמאקראטיש לאנד, קען דער איבערבויען פון דער געזעל־שאפט אויף סאציאליסטישע יסודות געמאכט ווערען דורך געזעל־זעצליכע, פרידליכע מיטלען. דער „פארווערטס“ האט אויך געגלויבט, אז די ערשטע און וויכטיגסטע אויפגאבע פון די יוניאנס איז צו פארבעסערען די לאגע פון די ארבייטער שוין איצטער, אונטער דער עקזיסטירענדער ארדנונג. און אויב מען וועט די יוניאנס פארוואנדלען אין „רעוואלוציאנערע“ ארגאניזאציעס, וועלען זיי ניט קענען דורכפיהרען זייער הויפט־אויפגאבע און וועלען פארלירען דעם צוטרוי און די אנהענגערשאפט פון די גרויסע מאסען ארבייטער.

די צוויי גרעסטע „שלאכטען“, וואס דער „פארווערטס“ האט געמוזט פיהרען פאר אט די פרינציפען, זיינען פארגעקומען: איינע געגען דער „אי־דאבעליו־דאבעליו“, אין די ערשטע 15 יאהר פון אונזער יאהרהונדערט, און די צווייטע געגען די קאמוניסטען פון די צוואנציגער יאהרען אן. די צוויי באוועגונגען האבען זיך פאר־מאסטען צו צושפאלטען די אידישע יוניאנס און צו ארגאניזירען א באוועגונג, וואס זאל פארבייטען זייער הויפט־אויפגאבע פון

פארבעסערען די איצטיגע לאגע פון די ארבייטער אויף מאכען גלייך א רעוואלוציע אין לאנד. די ביידע שלאכטען האבען דעם „פארווערטס“ זעהר פיל געקאסט. אבער ער האט זיי ביידע דורכגעפיהרט צו אן ערפאלגרייכען סוף. איצטער וועלען וועניג פארשער פון דער געשיכטע פון דער אידישער ארבייטער באוועגונג לייקענען, אז ווען די „אי-דאבעליו-דאבעליו“ אדער די קאמוניסטען וואלטען „איינגענומען“ די אידישע יוניאנס און זיי פאר וואנדעלט אין רעוואלוציאנערע אינסטרומענטען, וואלט פון אונזער גאנצער יוניאן באוועגונג קיין זכר ניט געבליבען, און דערצו נאך וואלט די גאנצע אידישע ארבייטערשאפט געבליבען דיסקרעדיטירט אין די אויגען פון דער אמעריקאנער ארגאניזירטער ארבייטערשאפט. און דער גאנצער אידישער ישוב וואלט דערפון געליטען.

דעם „פארווערטס“ איז אין אלע זיינע קאמפען געלונגען צו געווינען די גרויסע מערהייט פון די אידישע ארבייטער אויף זיין זייט צוליב עטליכע אורזאכען. ערשטענס, האט ער דורך טאג טעגליכע ביישפילען אין פארלויף פון פילע יאהרען איבערצייגט די מאסען, אז ער איז איבערגעבען צו זייערע אינטערעסען, אז ער עקזיסטירט בלויז, כדי זייערע אינטערעסען צו דינען. צווייטענס, האט ער זיי דורך עטליכע ביישפילען איבערצייגט, אז זיין שטעלונג צו וויכטיגע פראבלעמען האט שטענדיג געבראכט די בעסטע רעזולטאטען.

אבער עס איז דא נאך אן אורזאך פארוואס די מאסען זיינען אין דער גרעסטער צאל שטענדיג מיטגעגאנגען מיט דעם „פאר-ווערטס“: דער „פארווערטס“ האט מיטגעלעבט מיט די מאסען, מיטגעלעבט מיט זיי אין זייערע היימען, ביי זייערע פארוויילונגען, אין זייערע פאמיליעס, מיט זייערע קולטורעלע אינטערעסען. דער „פארווערטס“ האט אין צעהנדליגער טויזענטער אידישע היימען אויסגעפילט דאס ארט פון דעם גייסטיגען פיהרער, פון דעם מאראלען וועגווייזער.

דער „פארווערטס“ האט געלערענט די צעהנדליגע טויזענטער ארבייטער צו האבען א געזונטע באציהונג צו אלגעמיינע אמערי-

קאנער פראגען, צו האָבען אַ געזונטע באַציהונג צו די אינסטיטוציעס פֿון לאַנד, צו האָבען אַ גוטע באַציהונג צו פּאָליטיק און צו עקאָ-נאָמישע איינריכטונגען. עס איז דערפֿאַר ניט געווען אַזוי לייכט פֿאַר די, וואָס האָבען געזוכט די אַרבייטער צו פיהרען אויף נייע וועגען, אויף ווילדע וועגען, צו געווינען זייער נאָכפֿאַלגעראַשפּאַט. דער „פֿאַרווערטס“ האָט דערצויגען די גרויסע מאַסען, אין זיי איינגעוואַרצעלט אַ געוויסען צוגאַנג צו פראגען, אַ שטאַנדפּונקט צו באַהאַנדלען פּראָבלעמען. מיט פֿאַלשע אַרגומענטען און פּוסטע פּראָזען איז שווער געווען די מענשען צו פֿאַרפיהרען.

איינע פֿון די וויכטיגסטע זאַכען, וואָס דער „פֿאַרווערטס“ האָט געטאָן אויף דעם געביט פֿון דערציאונג, איז צו מאַכען די אידישע אימיגראַנטען-מאַסען פֿאַר אַמעריקאַנער, זיי אויסצוגרינען, זיי צו אַמעריקאַניזירען. דער „פֿאַרווערטס“ האָט געלערנט זיינע לעזער צו פֿאַרשטעהן אַמעריקע, צו פֿאַרשטעהן די אַמעריקאַנער איינ-סטיטוציעס. פֿאַר דעם צוועק האָט דער „פֿאַרווערטס“ צענדליגער יאָהרען נאָכאַנאַנד ניט אויפֿגעהערט צו דרוקען אַרטיקלען, איינ-צעלנע און גאַנצע סעריעס, וועגען אַמעריקאַנער געשיכטע, אַמע-ריקאַנער קאָנסטיטוציע, אַמעריקאַנער גרויסע פּערזענליכקייטען, וועגען אַמעריקאַנער געזעלשאַפֿטליכע, פּאָליטישע און עקאָנאָמישע פּראָבלעמען. די שרייבער פֿון די אַרטיקלען זיינען געווען עקס-פּערטען אין זייער פֿאַך. זיי האָבען די אַרטיקלען געשריבען ניט פֿאַר אַגיטאַציע, נאָר פֿאַר בילדונג, פֿאַר לערנען. זיי האָבען גע-זוכט דעם לעזער צו אינפֿאַרמירען און איהם אויפֿצוקלערען, ער זאָל וויסען און פֿאַרשטעהן דאָס לאַנד, אין וועלכען ער לעבט, דאָס לאַנד, אין וועלכען ער האָט אויף אימער זיין היים געמאַכט.

דער „פֿאַרווערטס“ האָט מיט די אַרטיקלען וועגען אַמעריקע געהאַט נאָך אַ זאַך אין זינען. ער האָט געזוכט דורך זיי נעהענטער צו ברענגען דעם אימיגראַנטען-פּאָטער צו זיינע היגע געבאַרענע און דאָ ערצויגענע קינדער. און אויך דער ציל איז דערגרייכט גע-וואָרען. אַ דאַנק די דערמאַנטע אַרטיקלען, איז עס מעגליך גע-וואָרען פֿאַר דעם אימיגראַנט צו ריידען מיט זיינע אַי-סקול-און קאַלעדזש-קינדער וועגען עפּיזאָדען אין דער אַמעריקאַנער

געשיכטע, וועגען בארימטע אמעריקאנער פערזענליכקייטען, וועגען אמעריקאנער אינסטיטוציעס, וועגען אמעריקאנער רעגירונגס-פאר-מען און וועגען אמעריקאנער פראבלעמען אין אלגעמיין. דער טיפער אפגרונד צווישען די צוויי דורות איז דורך דער אמערי-קאניזאציע-ארבייט פון „פארווערטס“ ביז א גרויסען טייל פאר-שאטען געווארען.

יעדער אימיגראנט ווערט ביסלאכוייז אליין אויסגעגרינט. וואס לענגער ער איז אין לאנד, אלץ מעהר נעמט ער איבער אמעריקא-נער פיהרונגען און מאניערען און אלץ מעהר ווערט ער אנגע-שטעקט מיט אמעריקאנער געדאנקען און מיטן אמעריקאנער קוק אויפן לעבען. אבער אין דעם „אייגענעם אויסגרינען זיך“ שטעקט א גרויסע געפאהר. זעהר אפט פאסירט עס, אז דער גרינער נעמט איבער גראד די שלעכטע זיטען, די ערגערע געדאנקען, די גא-רישסטע מיינונגען פון די ערגסטע שיכטען אין דער געזעלשאפט. דער סארט אמעריקאניזאציע ברענגט מעהר שאדען ווי גוטס. דער „פארווערטס“ האט געגען דער גאסען-אמעריקאניזאציע שטענדיג געווארענט. ער האט אנגעוויזען אויף דעם אונטערשיד צווישען דעם גוטען אמעריקאניזם, דעם אמעריקאניזם פון דער פראגרעסיווער אינטעליגענץ, און דעם וואלגארען אמעריקאניזם פון דעם אלאראיט-ניק אדער פון דעם גאסען-יונג.

* * *

דער „פארווערטס“ האט פון אנפאנג אן זיך אפגעזאגט פון דעם געדאנק, אז די ליטעראטור און די קונסט דארפען געשטעלט ווערען אין דינסט פון סאציאלים אדער פון ארבייטער-קאמף. ער האט דעם געדאנק צוריקגעוויזען נאך אין די ערשטע יאהרען פון זיין עקזיסטענץ, ווען אונזער באוועגונג איז נאך געווען שטארק אנגעהויכט פון אלע פאנאטישע אידעען וועגען דער „סאציאלער רעוואלוציע“, אידעען וואס האבען באהערשט די קאמוניסטישע באוועגונג אין די שפעטערדיגע יאהרען. דער „פארווערטס“ האט געהאלטען, אז ליטעראטור און קונסט מוזען זיין אבסאלוט פריי

און בלויו דאן ווען דער קינסטלער און שריפטשטעלער זיינען
ניט געבונדען פון קיין טעאָריעס און פּאַרטייאָרדערס, קענען זיי
שאַפֿען טאַלאַנטפולע ווערק.

און אויפן גרונד פון אַט־דעם פּרינציפּ האָט דער „פּאַר־
ווערטס“ איינגעלאָדען אַלס מיטאַרבייטער יעדען טאַלאַנטפולען
שריפטשטעלער, וואָס זיינע פּאָליטישע אָדער עקאָנאָמישע אַנ־
שוואַונגען זאָלען ניט געווען זיין.

דער צוקונפטיגער היסטאָריקער פון דער אידישער ליטעראַטור
וועט זיך אויף דעם פּאַקט זיכער אָפּשטעלען. דערמיט וואָס דער
„פּאַרווערטס“ האָט אַזוי פּריה פּאַרוואַרפען דעם פּרינציפּ פון
„פּראָפּאָגאַנדע־ליטעראַטור“, אָן וועלכען פּאַנאַטישע סאַציאַליסטען
האַבען זיך לאַנג געהאַלטען, האָט ער געגעבען גרויס דערמוטיגונג
צו אמת'ע קינסטלער און האָט פּיל בייגעשטייערט צו דער ענטוויק־
לונג פון דער אידישער ליטעראַטור.

עס איז ניט סתם קיין צופאַל, וואָס די בעסטע אידישע שריפט־
שטעלער האָבען געפונען זייער היים אין דעם „פּאַרווערטס“ און
וואָס אַזאַ גרויסער פּראָצענט פון די מייסטער־ווערק, וואָס די ליטע־
ראַטור האָט געשאַפֿען, איז צום ערשטען געדרוקט געוואָרען אין
„פּאַרווערטס“. דאָס האָט זיך גענומען דערפון, וואָס דער „פּאַר־
ווערטס“ האָט געוואוסט ווי אָפּצושאַצען דעם באַגאַבטען שריפט־
שטעלער, ווי אַזוי איהם פּאַרצושטעלען פאַר דעם לעזער, ווי אַזוי
איהם צו מאַכען פּאָפּולער און באַליבט ביי די גרויסע מאַסען.

דער „פּאַרווערטס“ האָט געהאַלטען פאַר זיין אויפגאַבע צו
ענטוויקלען ביי זיינע לעזער אַ געשמאַק פאַר גוטע ליטעראַטור.
ער האָט די אויפגאַבע דערפיהלט מיט דער זעלבער איבערגעבענ־
הייט און מיט דער זעלבער באַגייסטערונג, ווי זיינע אויפגאַבעס
אויף דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען געביט.

מאַנכע מענשען וואַרפען אויף דעם „פּאַרווערטס“, וואָס ער
גיט זעלטען אָפּהאַנדלונגען וועגען אידישע ביכער. דער ענטפער
איז, אַז אַנשטאַט צו געבען אַרטיקלען וועגען אידישע ליטעראַטור,
דרוקט ער אידישע ליטעראַטור. די ליטעראַרישע ראַמאַנען, סקיצען

און דערצעהלונגען, וואָס ערשיינען אין פּאַרלויף פון איין יאָהר אין „פּאַרווערטס“, קאָנען אָנפילען אַ גאַנצע פּאַליצע מיט ביכער.

* * *

די געשיכטע פון „פּאַרווערטס“ דאַרף איינגעטיילט ווערען אין צוויי באַזונדערע פּעריאָדען. אין די ערשטע צוואַנציג יאָהר איז דער וועג זיינען געווען אַ גראַדער, אַ פּאַראַויס-באַשטימטער. דאָס איז געווען די צייט, ווען קיינער האָט ניט געצווייפּעלט אין די גרונד-פּרינציפּען פון דעמאָקראַטיע, פּרייהייט, גערעכטיגקייט; ווען דער סאָציאַליזם האָט מיט זיך פּאַרגעשטעלט די העכסטע, ריינסטע באַראַל פון יושר און מענשליכקייט. די סאָציאַליסטישע באַוועגונג האָט דאָמאַלט געטאָן איהר אַרבייט אין דער העלער ליכט פון דער ברייטסטער עפענטליכקייט. זי האָט פּראַקטיצירט דאָס, וואָס זי האָט געפּרעדיגט. און אויף דעם גרונד פון די מאַראַלע פּרינציפּען האָט די באַוועגונג אויסגעאַרבייט די ליניעס פון איהר פּראַקטישער טעטיגקייט, איהר קאָמף-סטראַטעגיע, איהר טאַקטיק פון פּראַפּאגאַנדע און פון דיסציפּלין אין די אייגענע רייהען. דער „פּאַרווערטס“, אַלס אַרגאַן פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, איז געגאַנגען אויף דעם וועג פון דער אָנגענומענער סאָציאַליסטישער מאַראַל און האָט באַנוצט די אנערקענטע מעטאָדען פון סאָציאַליסטישער טאַקטיק.

גאַנץ אַנדערש איז די לאַגע געוואָרען אין צווייטען פּעריאָד פון דער „פּאַרווערטס“-געשיכטע. דאָס איז געווען אַ צייט, ווען דער מאַראַלער פּונדאַמענט פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג איז צוטרייסעלט געוואָרען און שיער ניט אינגאַנצען פּאַרניכטעט געוואָרען. די קאָמוניסטען, וועלכע האָבען פּאַרכאַפט גרויסע טיילען פון אונזער באַוועגונג, האָבען צוטראַטען מיט די פּיס אַלע מאַראַלע אידעען און פּרינציפּען, וואָס זיינען ביי סאָציאַליסטען שטענדיג געווען הייליג. זיי האָבען געלאַכט פון דעמאָקראַטיע, פּרייהייט, יושר, מענשליכקייט, גערעכטיגקייט. זיי האָבען געפּרעדיגט די נייע תּורה, אַז די אַלע מאַראַלע פּרינציפּען זיינען אויסגעטראַכט געוואָרען פון די קאַפיטאַליסטען אַלס אַ וואַפען געגען דער סאָ-

ציאלער רעוואלוציע, אלס א מיטעל צו פארשפארען דעם וועג צום סאציאליזם. די קאמוניסטען האבען פארביטען די אלטע סאציאליסטישע טאקטיק פון קאמף אין נאמען פון פרייהייט און גערעכטיגקייט, אויף געוואלט אין נאמען פון דיקטאטור און טעראר. די מאראלישע צוטרייסלונג אין די ארגאניזירטע ארבייטער־ריי העץ, וואס דער קאמוניזם האט געבראכט, האט געפיהרט צו אלערליי רייסערייען און אנטוישונגען. אין אנדערע לענדער האט אט־די צורודערונג געעפנט דעם וועג צו פאשיזם און פארטריבן מיליאנען מענשען פון אונזער לאגער אין לאגער פון שונא. עס האט זיך אנגעהויבען א סדרה פון צווייפלען, פון „איבערשאצען אלטע ווערטען“, פון זוכען נייע וועגען, פון איבערטאשען און איבערבייען.

אין אט דער גרויסער ערדציטערניש, וואס האט אונזער באוועגונג אזוי צוטרייסעלט, האט דער „פארווערטס“ שנעל געפונען זיין גלייכגעוויכט. ער האט דערקלערט, אז ער האלט טייער און הייליג די אלטע פרינציפען, אויף וועלכע דער סאציאליזם איז אימער געשטאנען, די פרינציפען פון דעמאקראטיע, פרייהייט און גערעכטיגקייט; אז ער האלט טייער און הייליג די אלטע אנגענומענע מאראל פון יושר און גערעכטיגקייט און ער וועט אט־די פרינציפען אויף קיין אנדערע נישט פארבייטען.

אין פארלויף פון די יאהרען האט זיך געשאפען א לאגע, אין וועלכער דער „פארווערטס“ איז געווארען די איינציגע שטארקע פעסטונג געגען דער קאמוניסטישער געפאר. ספעציעל איז דאס געווען דער פאל נאכדעם ווי די גרויסע יוניאנס זיינען דורך אינער־ליכע קאמפען שטארק אפגעשוואכט געווארען און זיי האבען קיין כוחות ניט געהאט אפילו זיך אליין צו באשיצען. צוזאמען מיט דעם „פארווערטס“ איז געשטאנען דער ארבייטער רינג, אבער אויך דער ארבייטער רינג וואלט ניט געקענט איינהאלטען זיין פאזיציע געגען די אטאקעס פון דרויסען און אינעווייניג, ווען ניט די הילף, וואס דער „פארווערטס“ האט איהם געגעבען.

עס איז נאך צו פרייה צו געבען א פולשטענדיגע אפשצונג פון דער גרויסער ארבייט, וואס דער „פארווערטס“ האט געטאן אין

די יאהרען פון קאמף געגען דער קאמוניסטישער תורה און געגען דער קאמוניסטישער טאקטיק אויף דער אידישער גאס. אבער כדי צו קריגען א שטיקעל באגריף פון דער גרויסער ארבייט, איז גענוג זיך פארצושטעלען וואס עס וואלט געווען, ווען דער „פאָר-ווערטס“ וואלט דעם קאמף ניט געווען געפיהרט, אָדער ווען דער „פאָרווערטס“ וואלט דעם קאמף געווען פארלוירען. אָט וואס עס וואלט דאמאלסט פאסירט:

אלע אידישע יוניאנס וואלטען אריבער צו די קאמוניסטען און וואלטען אויסגעשלאסען געווארען פון דער „אמעריקאן פעדע-רעישאָן אָו לעיבאָר“. אין אמעריקע וואלט דאָן פארשפרייט גע-ווארען דער געדאַנק, אָז אלע אידישע אַרבייטער זיינען קאמוניסטען און אָז די אידישע אַרבייטער באַוועגונג גרייט צו אָן אונטער-ערדישע רעוואָלוציע געגען דער אַמעריקאַנער רעגירונג. דער אידישער טייל פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג און פילייכט אויך דער אַרבייטער רינג וואלטען צוגעשטאַנען צו די קאָמו-ניסטען. עס פאַרשטעהט זיך, אָז אין טרעידס, אין וועלכע עס געפינט זיך אַ גרויסער פּראָצענט ניט-אידישע אַרבייטער, וואלטען די יוניאנס ענטוועדער צופאַלען אָדער צושפאַלען געוואָרען; די אידען וואלטען בלייבען ביי די קאמוניסטען און די ניט-אידען וואלטען אָועק צו דער „אמעריקאן פעדערעישאָן אָו לעיבאָר“. די אידישע אַרבייטער-מאַסען וואלטען געשטעמפּעלט געוואָרען אַלס „געפערליכע טעראָריסטען“, אַלס שונאים פון דער אַמעריקאַנער פרייהייט און דעמאָקראַטיע, אַלס פאַררעטער צום לאַנד. און עס וואלט זעהר שווער געווען די באַשולדיגונג אַפּצוליי-קענען. עס וואלט אויף דער אידישער אַרבייטער גאָס ניט געווען אַפילו ווער עס זאָל די אַפלייקענונג מאַכען.

וויפיל קאפיטאַל וואלטען דערפון געשלאָגען די אַנטיסעמיטען און די נאַציס!

די קאמוניסטען עקזיסטירען אַלס באַוועגונג בלויז צו דינען די אינטערעסען פון סאָוועט-רוסלאַנד. קיין אַנדער אויפגאַבע האָבען זיי ניט.

און דאָ שלאָגען זיך די קאמוניסטען ווידער אָן אָן דעם

„פאָרווערטס“. דער „פאָרווערטס“ ענטזאגט זיך צו אורטיילען סאָוועט־רוסלאַנד לויט אַנדערע פּרינציפּען און אַן אַנדער מאַראַל ווי אַנדערע טיילען פון דער מענשהייט. דער „פאָרווערטס“ גלויבט, אַז אויב אַהן פּרייהייט און דעמאָקראַטיע איז ניט מעגליך קיין גליק פאַר די מאַסען אין אַמעריקע, דאָן איז עס ניט מעגליך פאַר זיי אין סאָוועט־רוסלאַנד. דער „פאָרווערטס“ גלויבט, אַז אויב יושר און גערעכטיגקייט זיינען נויטיג פאַר די מענשען אין אַמעריקע, זיינען זיי אויך נויטיג פאַר די מענשען אין סאָוועט־רוסלאַנד.

און דער „פאָרווערטס“ גלויבט אויך, אַז עס איז זיין אויפגאַבע צו דערצעהלען דעם אמת וועגען דעם ווי עס לעבען די אַרבייטער אין סאָוועט־רוסלאַנד, פונקט ווי צו דערצעהלען דעם אמת וועגען דעם לעבען פון די אַרבייטער אין די קאָפיטאַליסטישע לענדער. דער „פאָרווערטס“ גלויבט ניט, אַז גוטס קען אַרויסקומען פון פאַרדעקען און פאַרלייקענען דעם אמת. ער גלויבט, אַז די אמת'ע פּריינד פון די רוסישע פּאָלקס־מאַסען זיינען די, וואָס גיבען אַן אמת'ע בילד פון דעם, וואָס אין סאָוועט־רוסלאַנד קומט פאַר. און עס וועט קומען די צייט, ווען אויך אַט־דער פשוט'ער אויסגעפרובירטער אמת וועט אַנערקענט ווערען פון אונזערע איצ־טיגע געגנער און באַקעמפער.

דער „פאָרווערטס“ איז געבאָרען געוואָרען אין קאַמף און אין קאַמף איז ער געוואָרען גרויס און מעכטיג. די קאַמפּען, וואָס ער האָט געפירט אין משך פון זיין עקזיסטענץ, זיינען געווען אין די אינטערעסען פון די אַרבייטער מאַסען, וועלכע האָבען איהם געגרינדעט און פאַר דער פאַרטיידיגונג פון די הויכע מאַראַלע אידעען און פּרינציפּען, וועלכע האָבען באַגייסטערט די מענשען, וואָס האָבען איהם געשאַפּען.

קאפיטעל צוויי

ווי אזוי איך בין אריין אין „פאָרווערטס“

מיינע צוויי „אונטערפירער“ ביים אַנקומען אין „פאָרווערטס“ אין זומער פון 1906, זיינען געווען אַדאָלף העלד, דער איצטיגער טשערמאַן פון דעם אידישען אַרבייטער קאַמיטעט, און הענרי גרינפילד, דער מענעדזשער פון „דאָבעליוֹ-איִ-וויִ-דיי“ ראָדיאָ סטעיִ-שאָן. איך האָב זיך מיט זיי ביידען באַקענט אין דער „סאַשעליסט ליטעראַרי סאַסייעטי“ אויף איסט בראַדוועי, אין וועלכער איך בין אַריינגעטראָטען מיט אייניגע מאַנאַטען פריהער. וועגען אַדאָלף העלד האָב איך אויך געהערט אין סיטי קאַלעדזש, וואו מיר זיינען ביידע געווען סטודענטען. מיר האָבען באַלאַנגט צום זעלבען קלאַס, אָבער צו פאַרשידענע קלאַס־גרופירונגען. ער האָט זיך אָפגעגעבען מעהר מיט ליטעראַטור און קונסט; איך — מער מיט מאַטעמאַטיק, סאַציאַלע און נאַטור־וויסענשאַפטען. געהערט וועגען איהם, וועגען העלד'ן, האָב איך דערפאַר, וואָס ער איז געווען טעטיג אין די סטודענטישע אַרגאַניזאַציעס און אונטערנעמונגען. ער איז געווען דער פאַרוואַלטער פון די ספּאָרט „טיעמס“. דעם לעצטען יאָהר איז ער „געלאַפּען“ פאַר'ן העכסטען אַמט פון קלאַס — פאַר „קלאַס־פרעזידענט“, און ער איז דערוועהלט געוואָרען.

דעמאָלט, אין מיין לעצטען קאַלעדזש־יאָהר, פלעג איך דרוקען אַרטיקלען אין דער ענגלישער סאַציאַליסטישער פרעסע — אין טעגליכען „קאַל“ און אין וועכענטליכע אויסגאַבען. ווי ווייט איך קען זיך עראינערען, זיינען צווישען מיינע קאַלעדזש־קאַלעגען ניט געווען קיין סאַציאַליסטען. עס איז פאַר מיר געווען אַן איבער־ראַשונג, ווען איך האָב זיך דערוואוסט, אַז דער איינציגער וואָס

איז יע א סאציאליסט איז גראַדע דער פּאָפּולערסטער סטודענט. דער פרעזידענט פון קלאַס! איך געדענק אַ באַגעגעניש צווישען העלד'ן און מיר אין דער „לאַנטש-שטונדע, אין דרויסען לעבען קאַלעדזש. אונזער געשפרעך איז געווען וועגען „פּאַרווערטס“. איך האָב איהם געפּרעגט וועגען דעם סטרייק פון „צייטונגס-קעריערס“ אין פּילאַדעלפּיע, וואָס איז דאָמאַלסט אַנגעגאַנגען. העלד האָט מיר ערקלערט די שטעלונג פון „פּאַרווערטס“ און געוואָלט מיר איבער-צייגען אַז די שטעלונג איז אַ גערעכטע.

מיין באַקאַנטשאַפט מיט הענרי גרינפּילד האָט זיך שנעל אַנט-וויקעלט אין אַן אינטימער, הייסער פּריינדשאַפט. מיר פּלעגען פּאַר-ברענגען שטונדען צוזאַמען שפּאַצירענדיג איבער די גאַסען און זיצענדיג אין קאַפּעס איבער אַ טעפּעלע קאַפּע און ריידען וועגען ביכער און שרייבער, וועגען ליטעראַטור און קונסט. מיר האָבען אויסדערצעהלט איינער דעם אַנדערען וועגען אונזערע פּריוואַטע לעבענס, וועגען אונזערע פּראַבלעמען, אונזערע חלומות און אַמ-ביציעס. די געשפּרעכען האָבען געווירקט אויפּצואוועקען אין גרינפּילד'ן ליטעראַרישע שטימונגען און געדאַנקען, וועלכע ער האָט אויסגעדריקט אין פּאַעמעס אויף אידיש און ענגליש. מיר פּלעגען די פּאַעמעס לייענען צוזאַמען (מאַכע פון די זאַכען זיינען שפּעטער דערשינען אין דער „צוקונפּט“). ביי מיר איז ניטאָ קיין צווייפּעל, אַז ווען דער „פּראַקטישער לעבען“ וואָלט ניט געווען פּאַרשלונגען גרינפּילד'ס צייט און ענערגיע, וואָלט פון איהם אויסגעוואַקסען אַ ליטעראַרישע קראַפט.

הענרי גרינפּילד איז געווען דער עלטסטער פון דריי קינדער פון זעהר אַרימע עלטערען. ווען איך האָב זיך מיט אים באַ-קענט, האָט די פּאַמיליע געוואוינט אין אַ „רום-בער-רום“ — (אַ וואוינונג פון אַ קיך מיט אַ שלאַף-צימער) אויף טשערי סטריט. ער האָט זעהר יונג געמוזט געהן אַרבייטען און פּאַרדינען. איך געדענק ניט וואָס פּאַר אַ דזשאַב ער האָט געהאַט דעמאָלט. וואָס איך געדענק יע און וואָס איז פּאַרבליבען איינגעקריצט ביי מיר אין האַרצען איז, אַז ער איז שטענדיג גרייט געווען טיילען זיין ביסען מיט פּריינד אין נויט. איידער איך האָב אַנגעהויבען צו

פארדינען פלעגט ער אפשפארען פון זיינע מאַגערע פארדינסטען מיר ארויסצוהעלפען. ער האָט מיר דאָס געגעבען ניט אַלס אַ הלוואה. ער וואָלט זיך געפונען באַליידיגט, אויב איך וואָלט שפּע-טער אָנגעבאָטען צו באַצאָלען.

אַט די צוויי פריינד האָבען מיך אַריינגעפירט אין „פארווערטס“. ווי אַזוי דאָס איז פאָרגעקומען ווייס איך ניט גענוי. אַדאָלף העלד איז שוין דאָמאָלט געווען אַ מיטגליד פון „פארווערטס“ אַסאָסיאָיי-שאַן און אויסגעקאָכט אין דער אידישער סאָציאַליסטישער און אַרבייטער באַוועגונג. גרינפילד פלעגט זיך זעהן אָפט מיט העלד'ן אין דער סאָשעליסט ליטעראַרי סאָסייעטי. איך שטעל זיך פאַר, אַז גרינפילד האָט דערצעהלט העלד'ן וועגען מיר, וועגען מיין אידישער דערציהונג, מיינע שרייבערישע פאָרזוכען, מיינע סאָ-ציאַליסטישע ידיעות און מיין אַמעריקאַנישער בילדונג. העלד האָט וועגען דעם וואַרשיינליך גערעדט מיט אב. קאהאַן, וועלכער האָט דאָמאָלט געזוכט אַמעריקאַנער יונגעלייט וואָס קענען אידיש און וואָס האָבען אַ נייגונג צו זשורנאַליזם. און איינמאָל אין אַ הייסען דזשולאַי-טאָג האָט מיר גרינפילד געלאָזט וויסען, אַז אב. קאהאַן וויל מיך זעהן.

פאַר מיין אָנקומען אין „פארווערטס“ האָב איך אויף אידיש קיינמאָל ניט געשריבען. איך האָב דאָן אויך ניט געטראַכט וועגען מאַכען שרייבעריי פאַר מיין פראַפעסיע. איך פלעג אַריינשיקען אַרטיקלען אין די ענגלישע סאָציאַליסטישע צייטונגען און אויך אין אידיש-ענגלישע וואַכענשריפטען און זיי פלעגען זיך דרוקען. וועגען אַ פראַפעסיע אָדער אַ קאַריערע האָב איך געהאַט פאַרשידענע אַנדערע פלענער.

די איינלאָדונג צו ווערען אַ מיטגליד פון דער „פארווערטס“-רעדאַקציע האָט מיך אַביסעל צעטומעלט. איך האָב ניט געהאַט די מינדעסטע אַהנונג וועגען צייטונגס-אַרבייט. אב. קאהאַן האָט געוואוסט ביידע זאַכען: אַז איך האָב ניט קיין ערפאַרונג אין שרייבען אידיש און קיין ערפאַרונג אין צייטונגס-אַרבייט. כאָטש ער האָט עס מיר ניט געזאָגט, בין איך איבערצייגט, אַז גראַדע דאָס איז איהם געפעלען געווען. ער האָט נאָר געוואָלט וויסען, צי איך קען

רעדען א פשוט'ען אידיש, אָדער, ווי ער האָט זיך אויסגעדריקט, אַ „אידישען אידיש“. איך האָב אים דערקלערט, אַז ביי מיינע עלטערען אין הויז, וואו איך האָב זיך אויפגעהאָדעוועט, האָט מען קיין אַנדער שפראַך ניט גערעדט, אַז אַפילו מיין אינגערער ברודער, וואָס איז דאָ געבאָרען געוואָרען, רעדט דעם זעלבען אידיש ווי אין דעם שטעטל בערעזין, מינסקער גובערניע, פון וואָנען אונזער פאָמיליע האָט אויסגעוואַנדערט קיין אַמעריקע. אויסער דעם האָב איך ביז זעכצען יאָהר געלערענט אין היגע ישיבות, אין ישיבת עץ-חיים און אין ישיבת ר' יצחק אלחנן און דאָרטען האָט מען אַלץ געלערענט אויף דעם היימישען אידיש.

דאָן האָט מיר קאָהאַן געגעבען דעם ערשטען לעסאָן, ווי אַזוי צו שרייבען פאַר'ן „פאַרווערטס“. ער האָט געזאָגט: „שרייבט אַזוי ווי איר רעדט“. געמיינט האָט ער, איך זאָל אויסמיידען שווערע ווערטער, פאַרדרעהטע פראָזען, באַפּוצונגען, פליטערלאַך, כדי וואָס מער לעזער זאָלען קענען פאַרשטעהן און כדי דער לעזער זאָל זיך ניט דאַרפֿען אָנשטרענגען ביים ליינענען. דעם כלל האָט אב. קאָהאַן אָפּגעהיט אין זיין אייגענעם שרייבען און ער האָט געפאַדערט פון זיינע מיטאַרבייטער, זיי זאָלען טאָן דאָס זעלבע. ביי אַלטע שרייבער, וואָס זיינען געווען איינגעאיבט אין זייער סטיל און אין זייער מאַניער, האָט ער דאָס ניט אַלע מאָל געקענט אויס-פירען. איהם האָט זיך אַפילו ניט אַלע מאָל איינגעגעבען זיי אַפּצוגעוואוינען פון „פרעמדע“ ווערטער, דייטשע, רוסישע, העברעיִש-אישע, מיט וועלכע זיי האָבען ליב געהאַט צו באַפּוצען זייערע אַרטיקלען. מיך אָבער — אַ יונגען, נייעם שרייבער, האָט ער גע-האַפּט, וועט ער קענען פירען אויף זיין וועג.

די ערשטע צייט האָב איך געשריבען נייעס פון ענגלישע צייטונג-אויסשניטען. און וועגען דעם האָט מיר קאָהאַן געגעבען אַ צווייטען לעסאָן. ער האָט געזאָגט: „איהר טאַרט ניט מאַכען קיין איבערזעצונג פון דעם ענגלישען אויסשניט; איהר מוזט איבער-לייענען דעם אויסשניט און דערנאָך איבערדערצעהלען אויף אידיש דאָס, וואָס אין אויסשניט שטעהט. איהר דאַרפט עס איבערדער-צעהלען אויף אייער אייגענעם שטייגער, מיט אייערע אייגענע ווער-

טער און אייער אייגענעם סטיל פאָרגעסט די ווערטער און דעם סטיל פון דעם אַריגינאַל“.

איך האָב געפאָלגט קאהאַנ'ס ביידע לעסאַנס. דעם לעסאַן וועגען „שרייבען ווי מען רעדט“ איז מיר ניט אַנגעקומען שווער צו פאָלגען. אַזוי ווי איך האָב פריער ניט געשריבען אויף אידיש. בין איך ניט געווען געבונדען פון אַ צוגעוואוינטען סטיל אָדער אַ צוגעוואוינטען וואַקאַבולאַר, ווערטער-אוצר. ניט אַזוי לייכט איז מיר אָבער אַנגעקומען אַפצוהיטען דעם צווייטען לעסאַן וועגען „איבערדערצעהלען אַנשטאַט איבערזעצען“. ווען אַן אַפגעדרוקטע זאָך ליגט פאַר די אויגען און מען דאַרף דאָס איבערגעבען אויף אַן אַנדער שפראַך און מ'מוז עס טאָן אין איילעניש, איז דער ערשטער אימפולס צו איבערזעצען. דעם שרייבער דוכט זיך, אַז דאָס וועט זיין גרינגער און זיכערער. ערשט נאָכדעם ווי מען גע-וואוינט זיך צו צו באַנוצען די מעטאָדע פון „איבערדערצעהלען מיט אייגענע ווערטער“, געפינט מען אויס, אַז גראדע די מעטאָדע איז די גרינגערע און די בעסערע. עס האָט מיר גענומען אַ שטיקעל צייט בין איך האָב זיך אין דעם איבערצייגט.

צרות האָב איך געהאַט פון מיין האַנטשריפט. קלאַר איז מיין האַנטשריפט קיינמאַל ניט געווען. ניט אויף אידיש און ניט אויף ענגליש. עס קען זיין, אַז דאָס האָט זיך גענומען דערפון וואָס איך בין אַ געלינקטער און מיין פאָטער האָט מיך געצוואונגען צו שרייבן בען מיט דער רעכטער האַנט. מיין האַנטשריפט איז געווען גענוג שלעכט פון אָנהויב און וואָס ווייטער איז זי געוואָרען ערגער. כ'פלעג שרייבען זעהר שנעל. פאַר דער רעדאַקציע איז דאָס געווען אַ מעלה; איך פלעג „אַרויסוואַרפען“ אַ סך קאָפיע. אָבער פאַר די זעצער איז עס געווען אַן אומגליק. מיינע בוכשטאַבען זיינען געווען קליין און פאַרדרעהט. אויף איין בלעטעל האָב איך געקענט אַנשרייבען אַ גאַנצען קאַלום זאָץ. די מערסטע זעצער האָבען זיך ניט געקענט פאַנאָדערקלייבען אין מיין קאָפיע. דערפאַר אָבער זיינען געווען עטליכע, וואָס פלעגען בעטען, מען זאָל זיי געבען מיין קאָפיע. זיי האָבען ערקלערט, אַז זיי איז לייכטער מיר צו זעצען, ווייל מיין סטיל איז אַן אינפאַכער.

קאהאנ'ס כלל, אז מען דארף שרייבען פשוט, האט מיר געבראכט נוצען ניט נאָר ביי די לעזער, נאָר אויך ביי די זעצער. עס איז ניט אויסגעשלאָסען, אַז אויב מיין סטיל און מיין ווערטער-אויסוואהל וואָלטען געווען שווערער, וואָלט איך ניט געקענט פאַרבלייבען אין דער רעדאַקציע צוליב מיין האַנטשריפט. (אין אַ זשורנאַל וואָס די שריפטזעצער יוניאָן האָט אַרויסגעגעבען אין יענע יאָהרען, איז אָפּגעדרוקט געווען אַ פּאַטאַסטאַטישע בילד פון אַ בלעטעל פון מיינעם אַ מאָנוסקריפט אַלס אַ מוסטער פון די שווערע האַנטשריפטען וואָס פּלאַגען דעם אַרימען זעצער. איך האָב דאַמאַלסט באַ- שלאָסען זיך אויסצולערנען שרייבען אויף אַ שרייב־מאַשין, און עס איז שוין עטליכע צענדליג יאָר ווי די זעצער האָבען מיינעם אַ מאָנוסקריפט אין די אויגען ניט געזעהן).

קאפיטעל דריי

א.ב. קאהאן, רעדאקטאָר פון „פאָרווערטס“

„א.ב. קאהאן, דער רעדאקטאָר פון „פאָרווערטס“ — אַזוי איז ער געווען באַוואוסט אין דער גאַנצער וועלט. דער „פאָרווערטס“ און א.ב. קאהאן זיינען שטענדיג געווען צונויפגעפאַרט. מען האָט ניט געקענט דענקען וועגען איינעם און ניט דערמאָנען גלייך דעם צווייטען. א.ב. קאהאן איז געווען דער „פאָרווערטס“. און דער „פאָרווערטס“ איז געווען א.ב. קאהאן.

אין דער אַמעריקאַנער צייטונגס־וועלט זיינען געווען אַ סך אַזוינע פאַלען, ווען אַ באַרימטער רעדאקטאָר און אַ באַרימטע ציי־טונג זיינען געוואָרען צונויפגעבונדען, צונויפגעוואַקסען אין דעם געדאַנק און אין דער שפראַך פון ברייטען עולם: האַרעס גרילי, דער רעדאקטאָר פון „טריביון“; דזשאַזעף פּוּליצער, דער רעדאקטאָר פון „דהי וואַירלד“; דעינאַ, דער רעדאקטאָר פון „דהי סאַן“; וויליאַם עלען ווהאַיט, דער רעדאקטאָר פון „עמפּאָריאַ גאַזעט“, און אַזוי ווייטער און ווייטער. עס איז אָבער דאָ אַ גרויסער אונטערשייד צווישען יענע אַמעריקאַנער רעדאקטאָרען און זייערע צייטונגען און צווישען א.ב. קאהאן און זיין צייטונג. יענע זיינען געווען ניט בלויז די רעדאקטאָרען, נאָר אויך די אייגענטימער פון די ציי־טונגען, וואָס זיי האָבען אַרויסגעגעבען און באַרימט געמאַכט. א.ב. קאהאן איז געווען בלויז דער רעדאקטאָר. די צייטונג האָט באַלאַנגט צו דער „פאָרווערטס“־אַסאַסיאַישאַן, פון וועלכער ער איז געווען איינער צווישען אַן ערך 200 מיטגלידער און וואו ער האָט געהאַט ניט מעהר דעה ווי יעדער אַנדער מיטגליד. די אַסאַסיאַישאַן האָט איהם ערוועהלט פאַר רעדאקטאָר אויף אַ טערמין פון בלויז

איין יאר. יעדען יאר ביים סוף פון טערמין האָט ער געמוזט ווידער נאָמינירט ווערען און ווידער ערוועהלט ווערען. און די ערוועהלונג איז פאָרגעקומען דורך אַ געהיימער אָפּשטימונג. עס זיינען געווען יאָהרען, ווען ער האָט געהאַט אַ שטאַרקע אָפּזיציע, ווען די אָפּזיציע האָט אַרויסגעשטעלט אַ געגען־קאָנדידאַט. און אַפילו ווען קיין אָפּזיציע איז ניט געווען איז די געהיימע אָפּ־שטימונג דורכגעפירט געוואָרען און די מיטגלידער האָבען געשטימט „פאַר“ און „געגען“. יעדער מיטגליד האָט געהאַט אַ געלעגענהייט אויסצודריקען אין געהיים, צי ער וויל קאָהאַנ'ען פאַר רעדאַקטאָר, צי ניט.

אויב קאָהאַן איז דערוועהלט געוואָרען יאָהר־איין יאָהר־אויס אין פאַרלויף פון די קנאַפע פּופציג יאָהר, איז דאָס געווען נאָר דערפאַר וואָס די ריזיגע מאַיאָריטעט פון די מיטגלידער פון דער „פאַרווערטס“־אַסאָסיאַישאַן, די אַרויסגעבער און באַלעבאַטים פון דער צייטונג, האָבען איהם געוואַלט האָבען פאַר זייער רעדאַקטאָר, ווייל זיי האָבען איהם באַטראַכט פאַר דעם בעסטען מענשען, פאַר דעם פּאַסיגסטען.

און עהנליכעס דאַרף געזאָגט ווערען וועגען די פּאַליסיס פון „פאַרווערטס“, וועגען דער שטעלונג וואָס די צייטונג האָט גענומען צו טאַג־פּראַגען, צו אידישע און וועלט־געשעהענישען, צו פאַרטייען און באַוועגונגען. אב. קאָהאַן, אַלס רעדאַקטאָר, האָט פאַרשטעהט זיך, די פּאַליסיס און די שטעלונגען פריהער איבערגעטראַכט, באַ־שטימט און באַשלאָסען. ער האָט זיי אָבער געמוזט פאַרלעגען פאַר דער „אַסאָסיאַישאַן“ און קריגען איהר גוטהייסונג איידער ער האָט זיי געקענט פאַרלעגען אין דער צייטונג. דאָס לעצטע וואָרט האָט שטענדיג געהאַט די אַסאָסיאַישאַן.

און ניט שטענדיג איז איהם אָנגעקומען גרינג צו קריגען די גוטהייסונג פון דער „אַסאָסיאַישאַן“. גאַנץ אָפּט האָט דאָס געפאַדערט לאַנגע, ביטערע קאַמפען מיט גענער. וואָס וויכטיגע אַ פּראַגע איז געווען, אַלץ שטאַרקער און שטורעמדיגער איז געווען דער קאַמף, אַלץ פאַרביסענער איז געווען די אָפּזיציע. און דאָ קומען מיר צו אַ מאַמענט אין אַב קאָהאַנ'ס קאַריערע,

צו א שטריך פון זיין פערזענליכקייט, מיט וועלכען דער ברייטער עולם איז וועניג באקאנט. אב. קאהאן איז אין די אלע קאמפּען איבער פאליסיס, שטעלונגען, פרינציפען און ענדע ארויסגעקומען דער זיגער. די מאַיאָריטעט פון די „אַסאַסיאַטישאַן“ מיטגלידער האָט ביי דער ענדליכער אָפּשטימונג גוטגעהייסען זיין שטעלונג און אים געגעבען איהר שטיצע. ווי אזוי איז עס געשעהן? מיט וועלכען כוח האָט ער געוואונען?

ער האָט עס ניט געוואונען מיט דעם כוח פון „אַ מאַשין“, פון פערזענליכער פריינדשאַפט אין דער אַרגאַניזאַציע, ווי דאָס פאַסירט זעהר אָפט אַפילו אין די שעהנסטע און ריינסטע אַרגאַניזאַציעס און באַוועגונגען. אַ מענש, וואָס שטעהט אין דער שפיץ פון אַן אַרגאַניזאַציע יאָהרען-לאַנג, קען לייכט זיך אַרומרינגלען מיט „פריינד“, פאַטריאַטען, וועלכע זיינען גרייט אים צו פאַלגען בלינד-דערהייט, צו שטיצען אַלץ וואָס ער וויל, צי ער איז גערעכט צי ניט. דאָס איז ניט געווען דער פאַל מיט אב. קאהאן אין דער „פאַר-ווערטס“-אַסאַסיאַטישאַן. דאָס האָט ניט געקענט זיין, פשוט דער-פאַר ווייל קאהאן איז פון דער נאַטור געווען אומפעהיג צו שאַפען אַזאַ גרופע אַרום זיך. ער איז געווען אַן איינזאַמער מענש, אַריינ-געטאָן אין זיין אַרבייט. ער האָט זיך זעלטען באַגעגענט מיט פריינד און באַקאַנטע אין פריוואַטע היימען, אויסערהאַלב דער „פאַרווערטס“ געביידע אָדער אין אַנדערע עפענטליכע ערטער. עס פאַרשטעהט זיך, אַז אין דער „פאַרווערטס“-אַסאַסיאַטישאַן האָט ער געהאַט אַ גרויסע צאָל הייסע חסידים, אָבער ער האָט די מערסטע פון זיי כמעט פערזענליך ניט געקענט. צווישען די פראַמינענטע מיטגלידער פון דער „אַסאַסיאַטישאַן“, די טאָן-געבער, די איינ-פלורריכע, זיינען ניט געווען אַזוינע, וואָס זיינען גרייט געווען מיטצוגעהן מיט איהם אין אַלץ וואָס ער האָט געטאָן און געזאָגט, סיידען זיי זיינען געווען ביי זיך איבערצייגט, אַז ער איז גערעכט. אין יעדען גרויסען קאָמף, וואָס ער האָט געפירט אין דער „אַסאַסיאַטישאַן“, האָט פאַסירט, אַז מיטגלידער האָבען אַזוי צו זאָגען געביטען זייער „לאַיאליטעט“; אַזוינע, וואָס זיינען געווען באַוואוסט פאַר „קאהאַניסטען“, האָבען דאָס מאַל גראַד גענומען אַ שטעלונג

געגען איהם און אזוינע, וואָס זיינען פריהער געווען געגנער, האָבען געשטימט פאַר איהם. אין קיין איין וויכטיגער פראָגע האָט ער ניט געוואונען, ניט געקענט און ניט געהאָפט צו געווינען מיט דעם כח פון זיין פערזענליכען איינפלוס, פערזענליכער פריינדשאַפט, פערזענליכען דרוק.

געוואונען האָט ער בלויז מיט דעם כוח פון זיין איבערצייגונג, פון זיינע אַרגומענטען, מיט דעם, וואָס איהם איז געלונגען צו איבערצייגען די מאַיאָריטעט פון די „אַסאַסיאיישאָן“ מיטגלידער, אַז ער איז גערעכט, אַז זיין פאַליסי, זיין שטעלונג, זיין האַנדלונג אַדער געדאַנקען־גאַנג זיינען ריכטיג און דאַרפען און מוזען אָנ־גענומען ווערען.

מען קען אַנשרייבען אַ גאַנצען בוך וועגען דער געשיכטע פון די קאַמפען, וואָס זיינען פאַרגעקומען ביי דער „פאַרווערטס“־אַסאַ־סיאיישאָן איבער די ברענענדע פראָגען פון טאָג אין דעם האַלבען יאָרהונדערט פון דער צייטונג'ס עקזיסטענץ. אויפ'ן צעטעל פון די שטורמדיגסטע קאַמפען וואָלט דעם אויבנאָן פאַרנומען דער קאַמף איבער דער שפּאַלטונג פון דער סאַציאַליסטישער פאַרטיי, אונטער נאַרמאַן טאַמאַס'עס פירערשאַפט; דער קאַמף איבער די קאַמוניסטישע מאַנעוורעס אין די אידישע יוניאָנס, דער קאַמף איבער פראָגען, וואָס האָבען געהאַט צו טאָן מיט דער שטעלונג צו ארץ ישראל און אזוי ווייטער. די אַלע שטורעמדיגע קאַמפען זיינען אויסגעפאַכטען געוואָרען ביי מיטינגען פון „פאַרווערטס“־אַסאַסיאיישאָן, און אין צענטער איז אימער געשטאַנען אב. קאַהאַן. די „אַסאַסיאיישאָן“ האָט געדאַרפט באַשליסען, צי זיין שטעלונג, זיין פאַליסי זאָל אָנגענומען ווערען, צי ניט.

אב. קאַהאַן האָט געהאַט אַ טיפען, כמעט אַ פאַנאַטישען גלויבען אין זיין ענדגילטיגען זיג. איידער ער איז געקומען צו דער „אַסאַסיאיישאָן“ מיט אַ פאַרשלאַג וועגען אַ פאַליסי אַדער אַ שטעלונג, האָט ער דורכגעטראַכט יעדען ווינקעל פון דעם פראָבלעם, האָט דיסקוטירט זיינע מיינונגען מיט מענשען, וועלכע ער האָט געהאַלטען פאַר קאַמפּעטענט צו אורטיילען, און אָפט פלעגט ער אַפילו צוגרייטען אַ שריפטלעכע דערקלערונג, אַן אַפּהאַנדלונג פאַר־

א.ב. קאהאן

מ. באראנאוו

א. ליעסין

ב. פייגענבוים

זולעזען פאר דעם מיטינג. ער פלעגט קומען צום מיטינג ווי א לאיער אין א געריכט אדער ווי א מיניסטער אין פארלאמענט. ער איז געקומען מיט באווייזען, מיט ארגומענטען, מיט ענטפערס צו די געגנער.

אין „פארווערטס“ אַסאַסיאיישאַן האָבען קיינמאָל ניט געפעלט קיין מיטגלידער מיט פעסטע איבערצייגונגען און מיט דער פעהיג־קייט זייערע איבערצייגונגען צו פארטיידיגען. און אָפּט פלעגען אַזוינע מיטגלידער זיין אויפֿן געגנערישען צד צו קאהאַנ'ען. אָבער קיינער פון זיי האָט זיך ניט געקענט פאַרגלייכען מיט אים אין ענערגיע, אין אויסדויער ביים קעמפען פאַר אַ פּאָליסי אָדער אַ פּרינציפּ, אַפילו ווען ער איז שוין געווען אַן אַלטער מאַן אין די זיבעציגער יאָהרען, פלעגט ער קענען ריידען שטונדען נאַכאַנאַנד צו פאַרטיידיגען זיין שטאַנדפּונקט אָדער צו ענטפערען זיינע געגנער. און איהם האָט ניט געאַרט ווי שפעט דער מיטינג פלעגט זיך פאַרזייען און ווי מיד די אַנוועזענדע זיינען געווען.

ער איז געווען ביי זיך אַבסאָלוט איבערצייגט, אַז ער איז גערעכט און אַז עס איז זיין פליכט צו איבערצייגען אַלע אַנדערע אין דער ריכטיגקייט פון זיין שטעלונג. דאָס איז געווען דער הויפּט־כּוח, מיט וועלכען ער האָט זיינע גרויסע קאַמפען געוואונען. די מיטגלידער האָבען געוואוסט, אַז ביי איהם האַנדעלט זיך ניט וועגען אַ קאַפּרי, וועגען עקשנות, וועגען אַ פאַראורטייל אָדער עפעס אַ פּניה. זיי האָבען געזעהן, אַז ביי איהם געהט עס אין לעבען, אַז ער קעמפט פאַר אַ פּרינציפּ, פאַר אַ געדאַנק, פאַר אַ פּאָליסי, אין וועלכער ער איז טיף איבערצייגט און וועלכע ער האָלט פאַר זעהר וויכטיג. און ווען זיי האָבען ענדליך געשטימט מיט אים, איז דאָס געווען הויפּטזעכליך דערפאַר, וואָס איהם איז געלונגען זיי צו איבערצייגען, אַז ער איז גערעכט.

אין די לעצטע יאָהרען פון אב. קאהאַנ'ס לעבען, ווען די מיט־גלידער פון דער „פארווערטס“ אַסאַסיאיישאַן האָבען אַ קוק געטאָן אויף צוריק און געמאַכט אַ השבון פון די אַלע ערפאַרונגען מיט איהם, האָבען זיי געמוזט קומען צום שלום, אַז זיי האָבען גוט געטאָן וואָס זיי האָבען אין אַלע וויכטיגע מאָמענטען, אין אַלע

שווערע פראגען געשטיצט זיינע פאליסיס און אָנגענומען זיין פירער-שאַפט. וואָרים די צייט האָט באַוויזען, אַז ער איז שטענדיג גערעכט געווען און אַז אין פילע פאַלען וואָלט געווען אַ קאַטאַסטראַפּע ווען מען פאַלגט איהם ניט.

אב. קאהאַן און דער „פאַרווערטס“ זיינען געווען איינס ניט דערפאַר, ווייל דער „פאַרווערטס“ איז געווען „זיינער“, ווייל ער איז געווען דער באַלעבאַס פון „פאַרווערטס“, נאָר ווייל ער האָט איבערצייגט די אמת'ע באַלעבאַטים פון „פאַרווערטס“, די „פאַר-ווערטס“ אַסאַסיאָנישאַן, אַז ער באַזיצט די אַלע אייגענשאַפטען וואָס זיי האָבען געפאַדערט פון זייער רעדאַקטאָר, אַז ער באַזיצט אי די גייסטיגע אי די מאַראַלישע קוואַליפיקאַציעס; אַז ער איז אַן אויפֿ-ריכטיגער סאַציאַל-דעמאָקראַט, אַ פראַקטישער אידעאָליסט, אַז ער איז ערליך אין זיינע מיינונגען און האַנדלונגען, און אַז ער איז אַ פּעהיגער פּובליציסט און צייטונגס-מאַן. אב. קאהאַן איז געווען זיין גאַנצען לעבען דער רעדאַקטאָר פון „פאַרווערטס“ בלויז דער-פאַר, ווייל ער האָט געדינט געטריי די אידעאָלען און פּרינציפּען, פאַר וועלכע דער „פאַרווערטס“ איז געגרינדעט געוואָרען, ווייל ער האָט געמאַכט פון „פאַרווערטס“ דעם שטאַרקסטען כּוח פאַר פראַגרעס און קולטור אין דעם לעבען פון די אידישע מאַסען, וועמען ער האָט געדינט.

קאפיטעל פיר

מיינע ערשטע קאלעגען אין דער „פאָרווערטס“ רעדאָקציע

וואָס עלטער אַ מענש ווערט, אַלץ מעהר שווימען אַרויס פון די טיפענישען פון זיין זכרון די איבערלעבונגען פון דער יוגענט. אַזאַ ערפאַרונג האָב איך געהאַט אין די טעג ביים דערגרייכען דעם עלטער פון זיבעציג יאָהר. און דערמאָנט האָב איך זיך אָן דער צייט פון עטליכע און פערציג יאָהר צוריק, ווען איך בין צוערשט אַריינגעטראָטען אין דער „פאָרווערטס“־רעדאָקציע אַלס מיטגליד פון דעם „נייעס־סטעף“. איך האָב זיך דערמאָנט וועגען מיינע דעמאָלסדיגע קאלעגען, מיט וועמען איך בין געזעסען יעדען פרייה־מאַרגען ביים נייעס־טיש אין דעם פראַנט־צימער אויפ'ן ערשטען פלאַך פון דער אַלטער, נידעריגער געביידע, אויפ'ן פלאַץ, וואו עס שטעהט היינט די צען־שטאַקיגע „פאָרווערטס“־הויז. דאָכט מיר, אַז פון אַלע יענע קאלעגען מיינע איז בלויז איינער היינט צווישען די לעבעדיגע, דער באַוואוסטער עסייאַסט און קריטיקער יואל ענטין. (ער איז אָנגעקומען אין דער רעדאָקציע אַ קורצע צייט נאָך מיר). די איבעריגע זיינען שוין לאַנג אויפ'ן עולם האמת. קיינער פון זיי האָט ניט דערלעבט דעם עלטער פון זיבעציג יאָהר. דער סיטי־עדיטאָר (נייעס־רעדאָקטאָר) איז דעמאָלט געווען ז. קאַרנבליט. אונטער איהם האָבען געאַרבייט: דר. עלזוויט, א. וואַלינער (לאַנדוי), הלל וויכנין, מאַקס פּיין, יואל ענטין און מייז ווייניגקייט. די צייטונג פלעגט אַרויסגעהן עלף אַזייגער אין דער פרייה. די נייעס־שרייבער פלעגען זיך פאַרזאַמלען זיבען אַזייגער

און געווען באשעפטיגט ביי די נייעס ביז די צייטונג איז געווען גרייט צו געהן צום דרוק.

שרייבען נייעס איז געווען בלויז אַ טייל פון אונזער אַרבייט. נאָכמיטאָג פלעגען מיר צוריקקומען אין רעדאַקציע און שרייבען אַ אַרטיקלען פאַר די אינוועניגסטע זייטען. איינער פלעגט שרייבען אַ פּאָליטישען אַרטיקעל, אַ צווייטער אַ פעליעטאָן, אַ דריטער פלעגט שרייבען פּאָפּולערע וויסענשאַפט, אַ פּערטער אַ ״היומען אינטערעסט סטאָרי״, און אַזוי ווייטער. מיר פלעגען זיך אויך פאַרנעמען מיט אַנדערע רעדאַקציאָנעלע אויפגאַבען. אין אַ רעדאַקציע איז פאַראַן גענוג אַרבייט. דער שווערסטער טאָג איז געווען פּרייטאָג, ווען מען האָט געדאַרפט מאַכען צוויי נומערען, דעם פּרייטאָגדיגען און דעם שבת'דיגען. דער שבת'דיגער ״פאַרווערטס״ פלעגט זיך דרוקען פּרייטאָג שפעט ביינאַכט. פלעגען מיר פּרייטאָג אַריינקומען ווי אימער זיבען אַזייגער אין דער פּרייה, פאַרענדיגען דעם ערשטען טייל אַרבייט אַזייגער עלף; געהן זיך אַפרוהען אַ פאַר שעה, צוריק־קומען און מאַכען דעם שבת'דיגען נומער. מיר פלעגען פאַרטיג ווערען אַזייגער זעקס אין אַווענט און אַמאַל נאָך שפעטער. שבת פלעגען מיר קומען נאָכמיטאָג מאַכען דעם זונטאָגדיגען נומער. אויך די אַרבייט פלעגט זיך פאַרציהען ביז שפעט אין דער נאַכט. אין פאַל מען האָט ערוואַרט אַ וויכטיגע געשעהעניש פלעגט מען זיצען אין דער רעדאַקציע ביז צוועלף אָדער איינס אַזייגער.

זונטאָג איז געווען אונזער איינציגער רוה־טאָג. מיר האָבען געאַרבייט אַלע יום־טובים, אידישע און אַלגעמיינע.

אין פאַרגלייך מיט היינט זיינען יענע אַרבייטס־באַדינגונגען געווען ווי אויף קאַטאַרגע. היינט איז די אַרבייטס־וואַך פון אַ שריי־בער אין ״פאַרווערטס״ פיר אָדער פינף טעג. בלויז געזעהלטע שרייבער פאַרברענגען אין דער רעדאַקציע דעם גאַנצען טאָג. די איבעריגע ווערען פאַרטיג מיט זייער ״טאָג אַרבייט״ אין עטליכע שטונדען, ענטוועדער אין מיטען טאָג אָדער פאַרנאַכט. פאַר אַרביי־טען עקסטראַ טעג אָדער שטונדען קריגט מען באַצאַלט ״אַווער־טאַים״. אין די יאָהרען פון וועלכע איך האָב פּרייהער גערעדט

האַבען שרייבער ניט געוואוסט פון אַזאָ „לוקסוס“ ווי באַצאָלט פאַר „אָווערטאָים“. מען האָט געאַרבייט וויפיל עס איז נויטיג געווען פאַר דער צייטונג.

איך האָב פריהער דערמאָנט דר. עלזוויט צווישען די מיטגליד-דער פון דעם נייעס־סטעף, ווען איך בין אַנגעקומען אין דער רעדאַקציע. י. עלזוויט האָט דעמאָלט שטודירט אויף דאַקטאָר־מעדיצין, אַרבייטענדיג אַלס שרייבער אין „פאַרווערטס“. אין 1906 האָט ער שוין, דאַכט מיר, געהאַלטען ביים פאַרענדיגען זיין קורס און האָט שוין געמאַכט פלענער וועגען עפענען אַן אָפיס ערגעץ אין די בראַנקס. ער פלעגט זיין אַרבייט פאַר'ן „פאַרווערטס“ אָפטאָן טיילווייז גאַנץ פריה, איידער דער קאַלעדזש האָט זיך געעפּענט. און טיילווייז ביינאַכט אין דער היים. ווען מיר, די אַנדערע נייעס־שרייבער, פלעגען אַריינקומען זיבען אַזיגער, האָט ער שוין גע־האַט אַנגעשריבען אַ גאַנצען פאַק בלעטלעך נייעס. זיין האַנט־שריפט איז געווען אַ געדערהטע, די בוכשטאַבען זיינען געווען פאַרדרעהט איינע אין די אַנדערע. ער פלעגט שרייבען אַהן אַן אָפשטעל, מיט אַ מערקווירדיגער שנעלקייט: די בלעטלעך פלע־גען פליהען פון אונטער זיינע הענט. ער איז געווען דער פינקט־ליכסטער מענש, קיינמאַל ניט פאַרפעלט אַ טאַג, קיינמאַל ניט פאַרשפעטיגט אויף אַ מינוט. די אַרטיקלען, וואָס ער פלעגט שריי־בען אין דער היים, פלעגען אַנקומען אימער אין צייט. באַקענען זיך מיט איהם איז פאַר מיר געווען כמעט אוממעגליך, ווייל, ווי געזאָגט, האָט ער פאַרבראַכט אין דער רעדאַקציע געצעהלטע שטונ־דען און ער האָט ניט געהאַט קיין פרייע מינוט אַרויסצורידען אַ וואָרט. ווי ער האָט נאָר פאַרענדיגט שרייבען זיין „קוואַטע“, פלעגט ער אַנטלויפּען, ענטוועדער אין אוניווערסיטעט אָדער אין שפיטאַל. דער „אינסאַיד־סטעף“, דאָס הייסט, די מיטאַרבייטער, וועלכע האָבען געשריבען די אַרטיקלען פאַר די אינעוועניגסטע זייטען פון דער צייטונג, פלעגען אַריינקומען אין דער רעדאַקציע צווישען צען און עלף, אייניגע — שפעטער. איידער זיי האָבען זיך גע־נומען צו דער אַרבייט, האָבען זיי זיך געדאַרפט דורכריידען מיט דעם רעדאַקטאָר, אב. קאַהאַן, וועגען וואָס צו שרייבען. אב. קאַהאַן

פלעגט זיצען אויף אַ שטול לעבען דעם דעסק פון זיין סעקרעטאַר, לעאָן גאַטליעב, און פלעגט שמועסען מיט דעם באַטרעפּענדען מיט־אַרבייטער וועגען זיין טעמע. קאהאַן פלעגט אָפט אויסלייגען פאַר'ן שרייבער דעם גאַנצען-פלאַן פון דעם אַרטיקעל, אַנדייטען וועלכע פונקטען ער זאָל אַרויסברענגען, אויף וועלכע ער זאָל לייגען דעם הויפּט־געוויכט און ווי אַזוי ער זאָל דאָס טאָן. אויב די טעמע איז געווען אַ „דעליקאַטע“, פלעגט אב. קאהאַן אַנזאָגען דעם שריי־בער, אַז ער זאָל איהם פאַרלעזען דעם אַרטיקעל איידער ער וועט איהם איבערגעבען צום זעצען.

צווישען די „אינעווייניגסטע שרייבער“ איז דער פּראָדוקטיוו־סטער געווען ב. פייגענבוים. ער פלעגט שרייבען לייט־אַרטיק־לען, פּאָליטישע, אַרבייטער און אידישע אַרטיקלען. ער פלעגט ענטפּרען אויפן „בינטעל בריף“ און טאָן אַנדערע רעדאַקציאָנעלע אַרבייטען. עס זיינען געווען טעג, ווען פייגענבוים פלעגט אַנ־שרייבען דריי אַרטיקלען: אַן עדיטאָריעל, אַן אַלגעמיינעם אַרטיקעל און אַן ענטפּער אויף אַ וויכטיגען בריף פון „בינטעל בריף“. אין יענע יאָהרען פלעגט פייגענבוים אויך אַכטונג געבען אויף דער רעדאַקציע אין קאהאַנס אַפּוועזענהייט.

זעהר שווער, פינקטליך און איבערגעגעבען האָט געאַרבייט לעאָן גאַטליעב. ער איז, ווי געזאָגט, דעמאָלט געווען אב. קאהאַנס סעקרעטאַר, און אויך דער סעקרעטאַר פון דער רעדאַקציע. דורך זיינע הענט פלעגט דורכגעהן די גאַנצע פּאָסט פון דער רעדאַקציע: אַלע מאַנוסקריפטען, אַלע בריף, סאָי פון מיטאַרבייטער און סאָי פון לעזער. ער האָט אויך אויפגעפּאָסט אויף דער געשעפּטליכער זייט פון דער רעדאַקציע, געגעבען אַנווייזונגען צום קאַסירער וועגען אויסצאלונגען צו זייטיגע שרייבער. ער פלעגט פאַרלייענען קאהאַנען די בריף אין דער רעדאַקציע און אויך מאַנוסקריפטען און קאַרעספּאָנדענציעס. קאהאַן פלעגט איהם דיקטירען ענטפּערס אויף פּערזענליכע בריף און אויף רעדאַקציאָנעלער קאַרעספּאָנדענץ. אַ חוץ דעם פלעגט קאהאַן איהם אָפט דיקטירען זיינע אייגענע אַר־טיקלען. איידער אַ מאַנוסקריפט איז אַרויפגעשיקט געוואָרען צו די זעצער פלעגט גאַטליעב איהם דורכקוקען (אַחוץ די מאַנו־

סקריפטען פון אינעוועניגסטע שרייבער) און ער פלעגט דעם מאַ-
 נוסקריפט קארעגירען. ער איז געווען אַ פּעדאַנט און אָפּגעהיט
 יעדען בוכשטאַב און די פּונקטואַציע. דעמאָלט זיינען נאָך קיין
 אידישע טאַיפּרייטערס ניט געווען, און אַלץ האָט געמוזט געשרי-
 בען ווערען מיט דער האַנט. גאַטליעב'ס האַנטשריפט איז געווען
 אויסערגעווענהליך ריין און קלאַר. יעדער בוכשטאַב איז ביי
 איהם אַרויסגעקומען גרויס און אָפּגעזונדערט. די עצם-אַרבייט
 פון שרייבען איז פאַר איהם דערפאַר געווען אַ גרויסע אַנשטרענג-
 גונג. ער פלעגט זיצען ביי זיין דעסק דעם גאַנצען טאָג, איבערגע-
 בויגען איבער מאַנוסקריפטען. ער פלעגט אַריינקומען צווישען די
 ערשטע און פלעגט אַוועקגעהן, דאַכט מיר, דער לעצטער. אויסער
 דער שווערער אַרבייט איז אויף איהם געלעגען דער יאָך פון
 פאַראַנטוואָרטליכקייט. אב, קאַהאַן האָט איהם געהאַלטען פאַר-
 אַנטוואָרטליך פאַר יעדען טעות, וואָס פלעגט אַריינפאַלען אין די
 אַרטיקלען.

* * *

אין דער רעדאַקציע פלעגט מען אין יענע יאָהרען הערען אָפט
 די רוסישע שפּראַך. צווישען די אינעוועניגסטע מיטאַרבייטער זיינען
 געווען וועניג וואָס פלעגען באַנוצען רוסיש אין זייערע געשפּרע-
 כען; די מערסטע פון זיי האָבען ענטוועדער ניט געקענט די
 שפּראַך אָדער זיינען געווען טעמפיג אויף איר. ה. בורגין איז,
 דאַכט מיר, געווען דער איינציגער וואָס האָט געקענט גוט רוסיש
 און האָט גערעדט רוסיש ביי יעדער געלעגענהייט. אויך ענטין
 האָט געקענט גוט רוסיש. אָבער ער פלעגט ריידען גיכער אידיש.
 צווישען די דרויסענדיגע און צופעליגע מיטאַרבייטער זיינען געווען
 אַ סך שרייבער, וואָס פלעגען רעדען רוסיש. צו דעם צעטעל גע-
 הערען אַזוינע פּראָמינענטע מענשען, ווי : מ. באַראַנאָוו, דר. פעסקין,
 י. זאַמעטקין, דר. אב. קאַספּע, יצחק אייזיק הורוויטש און אַנדערע.
 אין דער צייט, פון וועלכער איך שרייב, זיינען ניט אַלע פון די
 אויסגערעכענטע געווען פאַרבונדען מיט דער רעדאַקציע, אָבער אַלע
 האָבען זיי אין פאַרשידענע צייטען געשריבען אין „פאַרווערטס“

און פלעגען קומען זעהן קאהאנ'ען, אדער פלעגען ריידען מיט איהם דורכ'ן טעלעפאן. זייער שפראך איז כמעט שטענדיג געווען רוסיש. ביי פילע פון די חשוב'סטע מיטארבייטער פון דעם „פאָר-ווערטס“ האָט דעמאלט רוסלאַנד פאַרנומען אַ גאַר גרויסען אַרט אין די געדאַנקען. דער „פאַרווערטס“ האָט אָפּגעגעבען אַ סך פּלאַץ צו געשעהענישען אין רוסלאַנד, איבערהויפּט אַזעלכע געשעהע-נישען וואָס האָבען געהאַט אַ שייכות מיט דעם לעבען פון די דאָרטיגע אידען און מיט די דאָרטיגע רעוואָלוציאַנערע באַוועגונגען. די צייטונג איז אויך געווען פול מיט אַרטיקלען וועגען רוסישער געשיכטע, ליטעראַטור און קונסט. אב. קאהאַן פלעגט אָפּט ריידען צו מיר וועגען די געגענשטאַנדען. ער האָט געקענט אָפּזיען שטונדען-לאַנג און דערצעהלען די וואונדער פון די רוסישע פריי-הייטס-קעמפער. ער האָט אויך ליב געהאַט צו מאַכען פאַרגליי-כונגען צווישען דער אַמעריקאַנער און רוסישער ליטעראַטור. עס פאַרשטעהט זיך, אַז פון די פאַרגלייכונגען פלעגט די אַמעריקאַנער ליטעראַטור אַרויס אַ צעקאַליעטשעטע.

מיך האָט קאהאַן צוגעצויגען צום „פאַרווערטס“, כדי צו מאַכען די צייטונג מער אַמעריקאַניש. ער האָט געוואָלט, אַז די „פאַר-ווערטס“-לעזער זאָלען לערנען צו פאַרשטעהן אַמעריקאַנער פאַ-ליטיק, אַמעריקאַנער אינסטיטוציעס, אַמעריקאַנער געשיכטע און אַמעריקאַנער אַרט לעבען. דערפאַר האָט ער זיך געשטעלט אַלס אויפגאַבע אַריינצונעמען אין דער רעדאַקציע יונגע שרייבער, וואָס זיינען אויפגעוואַקסען אין אַמעריקע און וואָס זיינען ערצויגען גע-וואָרען אויף דער אַמעריקאַנער קולטור.

ער אַליין איז אָבער אין יענע יאָהרען געווען שטאַרק פאַר-קאַכט אין רוסלאַנד, און ניט ווילענדיג האָט ער מיר פּראָפּאגאַנ-דירט דעם „רוסיזם“. ער האָט אָבער ווייט ניט געקענט געהן, ווייל איך האָב ניט געקענט די רוסישע שפּראַך. און ווייל די אַרבייט, וואָס איך האָב געטאָן פאַר'ן „פאַרווערטס“ האָט מיר איבערגעלאָזט ווייניג צייט צו לייענען די איבערזעצונגען פון רוסישע ווערק וועגען וועלכע קאהאַן האָט גערעדט מיט אַזאַ באַגייסטערונג.

קאפיטעל פינף

מ. באראנאָוו

אין די אידישע צייטונגס־קרייזען פון אמאל איז געווען פאָלעך דאָס וואָרט „גדולים“. מיט דעם וואָרט זיינען באַצייכענט געוואָרען די פראַמינענטע שריפטשטעלער און מיטאַרבייטער פון דער אידישער פרעסע. די „גדולים“ האָבען ניט אַלע מאל פאַרדינט מער געלט אָדער אַפילו אַזוי פיל געלט ווי די פשוט'ע שרייבער. עס האָט אָפט פאַסירט, אַז אַ „גדול“ איז אינגאַנצען געווען אַהן אַ שטעלע. די אַנערקענונג אָבער האָבען זיי געהאַט, און מיט דער אַנערקענונג איז געגאַנגען רעספּעקט און באַוואַונדערונג סאַי אין די שרייבערישע קרייזען, סאַי ביים עולם, וואָס איז געשטאַנען נאָהענט צו דער שרייבערישער וועלט.

מיט דעם „פאַרווערטס“ זיינען שטענדיג געווען פאַרבונדען אַ צאָל פון אַט די „גדולים“. אייניגע פון זיי זיינען געווען דעמאָ־קראַטיש און עס איז געווען לייכט פאַר'ן פשוט'ען מיטאַרבייטער אין דער רעדאַקציע צוצוקומען צו זיי, ווערען באַקאַנט און באַפריינדעט מיט זיי. אין דעם צעטעל געהען אַריין אַזוינע באַרימטהייטען ווי א. ליעסיק, ב. פייגענבוים און אויך אב. קאהאַן. צו אַנדערע גדולים איז דער וועג געווען אַ שווערער; מאַנכעס מאל איז דאָס געווען צוליב אומשטענדען און מאַנכעס מאל צוליב דעם כאַראַקטער פון דעם מענשען.

איינער פון די גדולים צווישען די „פאַרווערטס“־מיטאַרביי־טער, וועלכער איז אונז אַלעמען אין דער רעדאַקציע געבליבען כמעט פרעמד, איז געווען מ. באַראַנאָוו. אין זיין פאל האָבען געווירקט

ביידע אורזאכען: זיין פערזענליכקייט און די באדינגונגען אין וועלכע ער האָט געלעבט און געאַרבייט.

באַראַנאָוו'ס אָרט אין דער אידישער פרעסע און אידישער פובליציסטיק איז אַלעמען באַקאַנט. ער איז געווען איינער פון די טאַלאַנטפולסטע פעליעטאַניסטען וואָס מיר האָבען פאַרמאַגט. אין סאַטירע האָבען זיך וועניג שרייבער מיט איהם געקענט פאַר-גלייכען. אויסער טאַלאַנט האָט ער געהאַט אַ סך וויסען און קענטעניש. און ער איז אויך געווען אַ מענש מיט פעסטע פריינד-ציפּען, איבערצייגונגען, וועלכע ער האָט קיינמאַל ניט פאַרראַטען און וועלכע ער האָט שטענדיג פאַרטיידיגט מיט אַלע כוחות. נאָך אַ גרויסע מעלה האָט באַראַנאָוו געהאַט: ער האָט זיך אינטערע-סירט מיט דער אידישער פרעסע, געלייענט אַלץ און געהאַט אַ באַציהונג צו יעדען שרייבער, איהם אַפּגעשאַצט, ענטוועדער צו גוטען אָדער צום שלעכטען. ער האָט קיינעם ניט מבטל געווען.

געלייענט באַראַנאָוו'ן האָבען אַלע שרייבער און אַלע בעסערע לעזער. זיינע וועעכנטליכע פעליעטאַנען אין „פאַרווערסט“, אונ-טער דעם קעפּעל „פאַרבייגייענדיג“ זיינען אָפט געווען דער גע-שפרעך אין די ליטעראַרישע קאַפּייען און נאָך אָפטער צווישען דער סאַציאַליסטישער און טרעיד יוניאַניסטישער אינטעליגענץ. אַ סך פון זיינע טרעפליכע ווערטלעך און איינפאַלען פלעגען אי-בערדערצעהלט ווערען ביי צוזאַמענקונפטען, אין היימען און זיי פלעגען געהן פון מויל צו מויל.

* * *

אַט דער מ. באַראַנאָוו, וועמען אַזוי פיל טויזענטער האָבען געלייענט און באַוואונדערט, איז אין זיין פערזאָן געווען אומבאַ-קאַנט. ער איז געווען, קאָן מען זאָגען, אַ „נסתר“, אַ פאַרבאָרגענער מענש. מען דאַרף האָבען אין זינען, אַז איך רייך דאָ פון אַ צייט ווען אידישע שרייבער זיינען געשטאַנען פאַר דער עפענטליכקייט כמעט אַזוי ווי שוישפילער. זיי פלעגען זיצען טעג און אָווענטען אין געוויסע רעסטאָראַנען און קאַפּייען, וואו דער עולם פלעגט קומען זיי אַנקוקען. אַ סך פון זיי זיינען אויפגעטראַטען אויף דער

פלאַטפאָרמע אַלס לעקטשורערס, אַלס רעדנער ביי אַלערליי פאָר-
זאַמלונגען, פּאָליטישע, טרעיד-יוניאָניסטישע, ציוניסטישע. באַ-
זונדערס איז דאָס געווען דער פּאָל מיט די מיטגלידער פון דער
„פאָרווערטס“־רעדאַקציע. זיי זיינען איינגעלאָדען געוואָרען צו אַלער-
ליי מאַסען־דעמאָנסטראַציעס, באַראַטונגען, מיטינגען — אַלס רעד-
נער, פּאַרלעזער, ראַטגעבער און אַזוי ווייטער.

מ. באַראַנאָוו איז געווען איינער פון די געצעהלטע אויסנאַמען.
אים האָט מען אין דער עפענטליכקייט קיינמאַל ניט געזען; גע-
הערט — אַוודאי און אַוודאי ניט. ער איז קיינמאַל ניט געקומען
אין דער רעדאַקציע. מען פלעגט אים באַגעגענען בלויז ביי „פאָר-
ווערטס“־שמחות און ביי לוויות. איך האָב איהם צום ערשטען מאַל
געזעהן ביי דעם 50־יאָריגען יובילעאום פון אב. קאהאַן, וועלכער
איז געפייערט געוואָרען אין יאָר 1910. דעם לעצטען מאַל האָב איך
איהם געזעהן ביי אַ לוויה פון אַ „פאָרווערטס“־מיטאַרבייטער (וועל-
כען? — געדענק איך ניט). איך עראינער זיך בלויז, אַז מיר
ביידע, באַראַנאָוו און איך, זיינען געפאָרען אין איין אַטאַמאַביל מיט
מר. און מרס. אב. קאהאַן.

* * *

מ. באַראַנאָוו איז געווען אַ דענטיסט מיט אַ גאַנץ פיינער
פּראַקטיק. זיין פרוי האָט געהאַט אַ שטעלע אין מאַרגאַנ'ס באַנק
אויף וואָל סטריט. זי האָט דאָרט איבערזעצט ביזנעס־קעיעבעלס,
וואָס די באַנק האָט ערהאַלטען פון פאַרשידענע לענדער אין איי-
ראָפּע (זי האָט געקענט עטליכע שפּראַכען). קיין קינדער האָבען
זיי ניט געהאַט. מר. און מרס. באַראַנאָוו האָבען ביידע געהערט
צו דער דאַמאָלסדיגער אידיש־רוסישער אינטעליגענץ און ביי זיי
אין הויז האָט מען גערעדט הויפטזעכליך רוסיש. ווי מ'האַט דאָ-
מאַלסט דערצעהלט, פלעגט ביי באַראַנאָוו'ן פאַרקומען אַ מין
„סאַלאַן“ יעדען פרייטאַג אַווענט (דענטיסטען פלעגען פרייטאַג האַל-
טען זייערע אָפּיסעס געשלאָסען). צו די אַווענטען פלעגט קומען
די סמעטענע פון דער אידיש־רוסישער אינטעליגענץ.
אָפּטע געסט ביי באַראַנאָוו'ס אַווענטען זיינען געווען די קאהאַנס.

ווי ווייט איך קען זיך עראינערען, איז באראנאו'ס הויז געווען די איינציגע וואָס קאהאָן פלעגט באַזוכען (איך מײן די איינציגע פון זיינע מיטאַרבייטער אין דער רעדאַקציע).

אב. קאהאָן האָט געהאַט אַ שוואַכקייט צו באראנאו'ן. ער האָט פון איהם זעהר שטאַרק געהאַלטען און איהם געגעבען ספעציעלע פריווילעגיעס. איך האָב אויבען באַמערקט, אַז באראנאו איז געווען אומקאַמפראַמיסליך אין זיינע איבערצייגונגען. דאָס איז נאָך ניט אַלץ. ניט נאָר האָט ער קיינמאַל ניט געשריבען אַנדערש ווי ער האָט געגלויבט; ער פלעגט באַשטעהן אויף דעם, אַז מען זאָל איהם ערלויבען אויסדריקען זיינע מיינונגען ווען אַפילו זיי זיינען געווען געגען דער שטעלונג פון דער רעדאַקציע. פאַר אַן אַנדער שרייבער וואָלט געווען זעהר שווער צו קריגען אַזאַ ערלויבניש, זיכער ניט צו־אַפּט. באראנאו האָט אָבער די פריווילעגיע געהאַט. עס פאַרשטעהט זיך, אַז אינגאַנצען גלאַט איז דאָס איהם ניט אַפגעלאַפּען. אב. קאהאָן פלעגט איהם גלייך אויפ'ן אָרט ענטפערען מיט אַ רעדאַקציעאַנעלער באַמערקונג אונטער דעם אַרטיקעל. די ענטפערס זיינען באַרימט געוואָרען אין די שרייבערישע קרייזען אַלס „די פאַדקאוועס“.

דער שלאָגענדסטער ביישפּיל פון אַט די „פריווילעגיעס“ און „פאַדקאוועס“ האָט פאַסירט אין דער צייט פון דער ערשטער וועלט־מלחמה. דער „פאַרווערטס“ איז ביז אַמעריקע'ס אַריינטריט אין דעם קריג געשטאַנען אויף דער זייט פון דייטשלאַנד און עסטרייך (דער הויפט מאַטיוו פון דער שטעלונג איז געווען די שנאה צו דער צאַרישער רוסלאַנד). באראנאו האָט אָבער געהאַלטען מיט די עלאַיס און האָט פאַרטיידיגט זיין שטעלונג אין זיינע אַרטיקלען. צו יעדען אַרטיקעל אַזאַ פלעגט קאהאָן צושטעלען אַ „פאַרקאווע“ אַלס ענטפער פון דער רעדאַקציע.

* * *

אין זכרון זיינען ביי מיר פאַרבליבען צוויי פּערזענליכע ער-פאַרונגען מיט מ. באראנאו, ביידע דורך בריף. פאַסירט האָט עס אין 1908 ווען איך האָב אַ קורצע צייט רעדאַקטירט די „אידישע

אַרבייטער וועלט“ פון שיקאַגאָ, וואָס די דאָרטיגע אידישע סאַציאַ-
ליסטען האָבען אַרויסגעגעבען. איידער איך בין אָפּגעפאַרען פון
ניו יאָרק איבערצונעמען די שטעלע, האָב איך באַשטעלט ביי
עטליכע פּראָמינענטע „פאָרווערטס“-שרייבער אַרטיקלען אויף דער
טעמע „ווי אַזוי איך בין געוואָרען אַ סאַציאַליסט“. באַראַנאָוו איז
געווען איינער פון זיי.

האַט געדאַרפט געשעהן, אַז באַראַנאָוו'ס אַרטיקעל איז אין דער
צייטונג אַרויסגעקומען אַ צעקאַליעטשעטער, פול מיט דרוק-פּע-
לערען און צעמישטע שורות. עס מוז דערביי באַמערקט ווערען,
אַז באַראַנאָוו'ס האַנדשריפט איז געווען עהנליך צו זיין פּערזענ-
ליכקייט. זי איז געווען ריין און ציכטיג. אָבער צוקומען צו די
ווערטער איז געווען כמעט אוממעגליך. בלויז ערפאַרענע זעצער
האָבען זיך געקענט פאַנאָדערקלייבען אין דעם כתב. דאָס איז
געווען טיילווייז פאַראַנטוואָרטליך פאַר דעם חורבן וואָס „גרינע“
זעצער פון שיקאַגאָ האָבען אָנגעמאַכט אין דעם אַרטיקעל.

האַב איך געקראָגען אַ בריף פון באַראַנאָוו, אין וועלכען
ער האָט אויסגעדריקט זיין גערעכטען צאָרן. פון דעם בריף האָט
זיך ביי מיר אין זכרון אָפּגעשטעלט איין פּראָזע, ווייל זי איז אַזוי
כאַראַקטעריסטיש געווען פאַר באַראַנאָוו. ער האָט געשריבען:
„איר פאַרדינט מען זאָל איך שמייסען פון איסט בראַדוועי ביז
שיקאַגאָ“.

פון דער קאָרעספּאָנדענץ וואָס כ'האַב מיט איהם דאַמאַלסט
געפירט איז נאָך עפּעס פאַרבליבן אין מיין זכרון. אין איינעם
פון מיינע בריף האָב איך אים, ווייזט אויס, אַדרעסירט אַלס
„קאַלעגע באַראַנאָוו“ אָדער „פריינד באַראַנאָוו“. האָט ער אין זיין
ענטפּער מיר „אויסגעשייגעצט“ פאַרוואָס איך אַדרעסיר איהם ניט
אַלס „גענאָסע באַראַנאָוו“: „וואָס איז, איך שטעהט ניט אָן מיר
צו רופּען גענאָסע? אַפּנים, אַז די טענה איז פאַר מיר געווען
אַזאַ איבערראַשונג, אַז זי האָט זיך איינגעקריצט טיף אין מיין
מאַרד און איך געדענק זי נאָך איצט, נאָענט צו פּופּציג יאָהר
שפּעטער.“

איך האָב פּריער דערצעהלט, אַז מיין ערשטע באַגעגעניש מיט

באַראַנאָוו'ן איז פאַרגעקומען ביים באַנקעט צו אב. קאהאַנ'ס פופציג־יאַריגען יובילעי אין 1910. פון יענער באַגעגעניש איז מיר אויך פאַרבליבען אין קאַפּ אַ טשיקאָוער מאַמענט. גראדע בין איך געזעסען ביים זעלבען טיש מיט באַראַנאָוו'ן, טאַקע נעקסט צו איהם. ווען די רעדעס האַבען זיך געענדיגט, האָט זיך באַראַנאָוו איינגע־בויגען צו מיר און געזאָגט אומגעפער אַט וואָס: „עס ווערט באַגאַנ־גען אַן עוולה געגען מרס. קאהאַן. די רעדנער האַבען קיין וואָרט ניט געזאָגט וועגען איהר, כאַטש זי האָט אַ סך בייגעשטייערט צו קאהאַנ'ס קאַריערע“.

געשטאָרבען איז באַראַנאָוו אין הערבסט 1924 פון אַ שווערער האַרץ־קראַנקהייט. ער האָט זיך געמוטשעט וואַכען־לאַנג. איך געדענק, אַז אב. קאהאַן און לעאָן גאַטליעב פלעגען איהם געהן מבקר חולה זיין און יעדעס מאָל ווען זיי זיינען צוריקגעקומען פלע־גען זיי דערצעהלען, אַז זיינע שמערצען זיינען אַזוי שרעקליך, אַז ער בעט אויף זיך דעם טויט.

אין בוך־פאַרם איז פון באַראַנאָוו'ן גאַרניט פאַרבליבען. די ערשטע צייט נאָך זיין טויט האָט מען גערעדט וועגען אַרויסגעבען אַ זאַמלונג פון זיינע בעסטע פעליעטאַנען און אַנדערע אַר־טיקלען. ליידער, איז דאָס ניט צושטאַנד געקומען.

קאפיטעל זעקס

דער לאנגער ברוגז צווישען אב. קאהאן און א.ליעסין

אין קיין אנדער קרייז פון פראפעסיאנאלען קומען ניט פאר אזוי פיל קריגערייען און צאנקערייען ווי צווישען ארטיסטען און שרייבער. אין דער לעבענסגעשיכטע פון יעדען בארימטען מענשען אין די געביטען פון ליטעראטור, טעאטער און קונסט, פארנעמט דאס קאפיטל פון פערזענליכע מחלוקות א פראמינענטען פלאץ; אין מאנכע פון די ביאגראפיעס איז אט דער טייל דער סאמע אינטערעסאנטסטער. די טעמע פון די קריגערייען צווישען בארימטע אקטיארען און שריפטשטעלער איז אפילו באנוצט געווארען פון זייערע שפעטערדיגע קאלעגען אין ראמאנען און דראממעס.

די אידישע ליטעראטור, טעאטער און פרעסע איז ניט געווען קיין אויסנאם. איבערהויפט איז דאס געווען דער פאל אין די יונגע יאהרען פון די פראפעסיעס, ווען די ליידענשאפטען זיינען נאך געווען הייס און די קאנקורענץ איז געווען שארף. אין יענער צייט האבען אויך געהערשט אויף דער אידישער גאס ברענענדיגע פארטייקאמפען, אין וועלכע די פארשיידענע צייטונגען האבען זיך באטייליגט, און דאס האט צוגעגעבען פייער צו די פערזענליכע קאנפליקטען צווישען די מיטגלידער פון די פארשידענע רעדאקציעס.

דער „פארווערטס“ איז געבארען געווארען דורך אן אינערלייכען קאמף אין דער סאציאליסטישער באוועגונג; און גלייך ביים אנהויב איז די רעדאקציע געקומען אין צוזאמענשטויס מיט דער רעדאקציע פון „אבענד-בלאט“, פון וועלכען זי האט זיך אפגעטיילט.

יענע מחלוקה איז געווען אַ אידעאישע, אַ פאַרטייאישע, אַבער, ווי שטענדיג אין אַזוינע פאַלען, איז אין איהר אויך אַריינגעצויגען געוואָרען דער פֿערזענליכער עלעמענט. די שרייבער פון די צוויי צייטונגען האָבען אַנגעוויזען איינער דעם אַנדערען שוואַכקייטען און פעהלערען, אויסגעלאַכט און אַפגעשפּאַט איינע פון די אַנדערע. צייטענווייז האָבען די אַטאַקעס אַנגענומען אַ ניט־שעהנעם כאַ־ראַקטער.

די קריגערייען צווישען די צייטונגען און שרייבער אויף דער אידישער גאַס האָבען זיך אין גאַנצען ניט אַפגעשטעלט אַפילו ביז היינט. דעם „פאַרווערטס“ איז אויסגעקומען צו שלאָגען זיך פון ביידע זייטען, פון רעכטס און לינקס: מיט עקסטרעם־רעכטע, פון איין זייט, און עקסטרעם־לינקע פון דער צווייטער זייט. אַזוי ווי אַב. קאַהאַן איז געווען דער ערפּאָלגרייכסטער און פּאָפּולערסטער רעדאַקטאָר אין דער גאַנצער אידישער פרעסע, זיינען די מערסטע פיילען פון געגנער פון „פאַרווערטס“ און פון די באַוועגונגען וואָס דער „פאַרווערטס“ האָט געשטיצט, געצילט געוואָרען אין איהם. עס זיינען געווען יאָהרען, לאַנגע, לאַנגע יאָהרען, ווען אַב. קאַהאַן איז געווען דער מערסט אַטאַקירטער מיטגליד פון דער אידישער שרייבער־פּראַפעסיע.

אויך אין דער רעדאַקציע גופא האָט אַב. קאַהאַן ניט געהאַט קיין רוהיג לעבען. אין דעם פרט איז זיין גורל ניט געווען אַנדערש פון דעם גורל פון אַלע רעדאַקטאָרען. יעדער, וואָס איז אַביסל באַקאַנט מיט דעם צייטונגס־וועזען, וויסט, אַז פולשטענדיגע האַר־מאַניע און פּרידען אין אַ רעדאַקציע איז אַ זעלטענע דערשיינונג. וועניג שרייבער זיינען צופּרידען מיט דעם אַרט וואָס עס ווערט זיי צוגעטיילט אין דער רעדאַקציע. די מעהרסטע פון זיי טראַגען אַ פאַראַיבעל, ווייל זיי גלויבען, אַז זיי ווערען ניט גענוג אַפגע־שאַצט, אַז זיי קריגען ניט די פאַרדינסטע אַנערקענונג, אַדער אַז מען גיט זיי ניט די געלעגענהייטען צו וועלכע זיי זיינען באַ־רעכטיגט. אייניגע זאָגען עס אַרויס אַפען, אַנדערע האַלטען עס פאַרבאָרגען אין האַרצען. אַבער אפילו ביי די לעצטע רייסט זיך עס אַרויס צייטענווייז ניט־ווילענדיג. דער דערפאַרענער רעדאַקטאָר

ווייסט וועגען דעם און דאס פארשאפט איהם ניט וועניג הארצ-
וועהטאג.

אין די לאנגע יאָהרען, וואָס אב. קאהאַן איז געווען רעדאַקטאָר
פון „פאָרווערטס“, האָט ער געהאַט אַ סך איבערלעבונגען פון דעם
סאַרט. די שווערסטע ערפאַרונגען האָט ער געהאַט מיט די גרויסע,
באַרימטע שרייבער. און יעדעס מאָל וואָס ער איז געקומען אין
צוזאַמענשטויס מיט אַ מיטגליד פון דער רעדאַקציע איז עס אויפֿ-
געבאַפט געוואָרען פון זיינע געגנער אין דער פראָפעסיע און אין
די אַנדערע צייטונגען, און די געשיכטע איז צעפּויקט געוואָרען
און באַפאַרעט געוואָרען, אַזוי אַז ער, קאהאַן, איז אַרויסגעקומען
דער אומגערעכטער צד. ענטפערען אויף די אומפריינדליכע און
אומגערעכטע קלאַנגען האָט קאהאַן ניט געקענט, ווייל דאָס וואָלט
געמיינט צו „וואַשען שמוציגע וועש אין דרויסען“. אין פילע פון
די מחלוקת'ן צווישען אב. קאהאַן און זיינע שרייבער, איז קאהאַנ'ס
צד פאַרגעשטעלט געוואָרען פאַר דער עפענטליכקייט ניט ווי עס
באָדאַרף צו זיין.

אינעם פון די אומגליקליכסטע מחלוקת'ן, וועלכע האָט זיך
געצויגען אַ סך יאָהרען, איז פאַרגעקומען צווישען אב. קאהאַן און
דעם באַרימטען דיכטער און פובליציסט א. ליעסין. די מחלוקה
האָט זיך אָנגעהויבען נאָך איידער איך בין אַריינגעטראָטען אין
דער „פאָרווערטס“־רעדאַקציע (אין 1906). נאָכדעם ווי ליעסין
האָט פאַרלאָזען די „פאָרווערטס“־רעדאַקציע און איז געוואָרען דער
רעדאַקטאָר פון דער „צוקונפט“ (אין 1913) האָט די אָפענע קריי-
געריי אויפגעהערט. אָבער דער ברוגו האָט אָנגעהאַלטען ביז
ליעסין'ס טויט מיט 25 יאָהר שפעטער.

איצטער, אַז מען קוקט אויף צוריק, איז שווער צו באַגרייפֿען
פאָרוואָס די צוויי גרויסע מענשען האָבען ניט געקענט לעבען גוט
צווישען זיך. ביי זיי האָט זיך קיינמאָל ניט געהאַנדעלט וועגען
מיינונגס-פאַרשידענהייטען, וועגען קאָנפליקטען איבער פרינציפֿען
אָדער אַנשיאונגען, וואָס איז אין יענע יאָהרען געווען אַן אָפטע
ערשיינונג אין דער אַרבייטער באַוועגונג אויף דער אידישער גאַס.

פארקערט, אין אלע פארטיי- און באוועגונגס-אנגעלעגענהייטען זיי-
נען קאהאן און ליעסין אימער געווען אייניג. אין די שפאלטונגען,
וואס זיינען פארגעקומען אין דער סאציאליסטישער פארטיי, איז
ליעסין אימער געשטאנען אויף דער זעלבער זייט ווי אב. קאהאן.
און זעהר אפט האט איהם קאהאן אנפארטרויט צו שרייבען אר-
טיקלען צו פארטיידיגען זייער געמיינשאפטליכע שטעלונג. אין
די אלע יאהרען, וואס ליעסין איז געווען רעדאקטאר פון „צוקונפט“
האט, דאכט זיך, קיינמאל ניט פאסירט אז דער זשורנאל האט אין
פארטיי- אדער ארבייטער-פראגען אויסגעדריקט אן אנדער שטאנד-
פונקט ווי דער „פארווערטס“.

ליעסין איז געווען מעהר אידיש-נאציאנאליסטיש ווי קאהאן.
ער איז געווען סימפאטיש צום ציוניזם אין די יאהרען ווען קאהאן
איז געווען גלייכגילטיג צו אט-דער באוועגונג. ליעסין האט אויך
ניט פארטראגען די אפיקורסישע ארטיקלען וואס ב. פייגענבוים
פלעגט דרוקען, און פון צייט צו צייט פלעגט ער געבען פלאץ אין
דער „צוקונפט“ אפצושלאגען פייגענבוים'ס גרינגשעצענדע מיי-
נונגען וועגען דער תורה און דעם תלמוד. דער ענין האט אבער
קאהאן'ען וועניג אינטערעסירט. טיף אין הארצען האט קאהאן ליב
געהאט אלץ וואס איז אידיש, און אין די שפעטערדיגע יאהרען
האט ער צוגעצויגען צום „פארווערטס“ דר. א. גינבורג, וועלכער
איז אימער געווען איינער פון די שטארקסטע קעמפער געגען
פייגענבוים'ס אויפפאסונג פון רעליגיעזער אידישקייט. קאהאן האט
אויך קיינמאל ניט באקעמפט דעם ציוניזם, אפילו ניט אין יענע
יאהרען ווען די גרויסע מערהייט פון אידישע סאציאליסטען האבען
באטראכט דעם ציוניזם פאר א באוועגונג פון דער בורזשואזיע.

איך זאג דאס כדי צו באווייזען, אז אפילו אויף דעם געביט פון
אידישען נאציאנאליזם, וואו ליעסין און אב. קאהאן זיינען ניט
געווען איינפארשטאנען, זיינען קיין קאנפליקטען צווישען זיי ניט
פארגעקומען. ליעסין'ס בעסטע נאציאנאלע לידער און פאעמען,
זיינע בעסטע אפהאנדלונגען וועגען אידישע יום-טובים, אידישע
היסטארישע פערזענליכקייטען און מארטירער, און א סך פון זיינע
בעסטע עסייען וועגען אידישקייט זיינען געדרוקט געווען אין

„פארווערטס“ אונטער קאהאנ'ס רעדאקציע און זיי זיינען „געפירט שורט“ געווארען מיט דער געהעריגער פראמינענץ. ווי הויך קאהאן האט געשעצט ליעסינ'ען, קען מען זעהן פון דער פאלגענדער פאסירונג: געשעהן איז עס, דאכט מיר, אנהויב דרייסיגער יאהרען אדער עטוואס פריער. די „פארווערטס“ אסאך סיאישאן האט דאמאלסט אפגעהאלטען א ספעציעלען מיטינג וועגען א דרינגענדער פאליסי-פראגע. די דיסקוסיע איז געווען זעהר א הייסע; און איינער פון די מיטגלידער האט אין זיין רעדע אנגעוויזען אויף דעם, אז קאהאן איז שוין זיבעציג יאהר אלט און מען דארף טראכטען וואס וועט זיין אויב ער וועט באשליסען צו „רעטאירען“; ווער וועט קענען איבערנעמען די רעדאקציע? ווען קאהאן האט גענומען דאס ווארט, האט ער אויף דער פראגע געענטפערט. ער האט געזאגט אומגעפער אזוי: אויב איך וועל אוועקגעהן, וועט די רעדאקציע קענען אנגעהן ווייטער מיט דעם איצטיגען סטעף. עס וועט בלויז פעהלען איינער וואס זאל אויפפאסען אויף דער פאליסי און וועמען מען זאל קענען אנהייב פארטרויען מיט שרייבען די וויכטיגע לייט-ארטיקלען. דאס וועט קענען טאן א. ליעסין. איר וועט איהם דארפען ארייננעמען אינעם וועניג אין דער רעדאקציע און איהם אנפארטרויען מיט דער אויפגאבע.

כאטש צווישען קאהאנ'ען און ליעסינ'ען האט דעמאלט גע- הערשט זייער אלטער ברוגז, האבען קאהאנ'ס ווערטער קיינעם ניט איבערראשט. אלע האבען געוואוסט, אז קאהאן האט די העכסטע מיינונג וועגען ליעסינ'ס טאלאנט אלס שריפטשטעלער און פובלי- ציסט און אז ער האט צו איהם דעם העכסטען צוטרוי אלס סא- ציאליסטישער דענקער און לערער.

* * *

קומען מיר צוריק צו דער פריערדיגער פראגע: פארוואס האבען די צוויי מענשען ניט געקענט לעבען בשלום? פון וואנען האט זיך גענומען דער ברוגז, וואס האט אנגעהאלטען אלע זייערע יאהרען?

שולדיג אין דעם זיינען געווען זייערע כאראקטערען. ליעסין איז געווען זעהר, כמעט קרענקליך-סענסטיוו, עמפינדליך; און קאהאן האט ניט געהאט קיין געדולד צו אזוינע מענשען, באזונדערס ביי דער ארבייט אין דער רעדאקציע. ליעסין איז אויך געווען א זעהר לאנגזאמער שרייבער. עס האט געדויערט לאנג ביז דער פלאן און די געדאנקען פון דעם ארטיקעל פלעגען רייף ווערען ביי אים אין קאפ איידער ער פלעגט זיך קענען אוועקזעצען שרייבען. ער פלעגט אפפלעגען די ארבייט ביז דער לעצטער מינוט. אב. קאהאן האט עס ניט געקענט דולדען. ער האט געשטרעבט צו רעדאקטירען דעם „פארווערטס“ לויט די מעטאדען פון זיי אמעריקאנער צייטונגען, מיט דער זעלבער „עפישענסיי“. — אלץ זאל זיין אין צייט; די צייטונג זאל זיך אפרופען אויף געשעהענישען אזוי שנעל ווי מעגליך. און ווען ער האט די פאדערונג געשטעלט צו ליעסינ'ען, האט ליעסין דאס אנגענומען פאר א פער-זענליכער באליידיגונג.

* * *

א שרייבער, וועלכער נעמט זיך אריין אין קאפ, און דער רעדאקטאר איז פינדליך צו איהם, וועט לייכט קענען געפינען „בא-ווייזען“ אויף דעם אויף שרייט און טריט: היינט האט דער רעדאקטאר אוועקגעשטעלט זיין ארטיקעל אויף א ווייטער פעיידזש; מארגען האט דער רעדאקטאר באהאלטען דעם ארטיקעל אונטער א קליינעם קאפ; איבערמארגען האט דער רעדאקטאר באשטעלט ביי אן אנדער שרייבער אן ארטיקעל אויף א טעמע וואס געהערט צו איהם, און אזוי ווייטער און ווייטער. ליעסין, זייענדיג איבער-צייגט ביי זיך, און קאהאן איז אומפריינדליך צו איהם, האט דערפאר געקענט געפינען גענוג באווייזען אויף דעם, כאטש קאהאן איז געווען אבסאלוט אומשולדיג.

* * *

מיר אלע אין דער רעדאקציע האבען געהאט גוואלדיגען רעספעקט פאר ליעסינ'ען פאר זיין הויכער מאראלער פערזענליכ-

קייט און פאר זיין ריוויגען טאלאנט, פיל פון אונז האבען געטאן אלעס מעגליכעס אפצושאפען די שלעכטע שטימונג צווישען איהם און קאהאנ'ען. א סך יאהרען איז מיר אויסגעקומען צו שטעהן צווישען זיי ביידען און איך האב בייגעשטייערט מיין חלק אין דער שלום-באמיהונג, אבער אהן ערפאלג.

אלס ביישפיל פון דעם ווי אזוי מיר האבען געציטערט ניט פוגע כבוד צו זיין ליעסינ'ען, קען דינען די פאלגענדע פאסירונג: אב. קאהאן איז דאמאלסט געווען אין אייראפע און איך האב פארנומען זיין פלאץ אין דער רעדאקציע. פאסירט, אז ז. שניאור קומט אויף א באזוך פון פאריז אין ניו יארק (דאס איז געווען נאך איידער שניאור איז געווארען א מיטארבייטער אין „פארווערטס“). איך האב איהם פערזענליך ניט געקענט. האט איהם וולאדעק ארויפגעפירט אין דער רעדאקציע און נאך א קורצען געשפרעך האט שניאור מיר איבערגעגעבען א פאעמע פאר דער צייטונג.

עס פארשטעהט זיך, אז די פאעמע איז געווען זעהר א גוטע און איך האב זי מיט פארגעניגען אנגענומען. אבער איידער איך האב פאספייט איהר צו דרוקען האט מיר וולאדעק געלאזט וויסען דעם פרייז וואס שניאור פארלאנגט. דער ערשטער געדאנק וואס מיר איז ארויף אויפ'ן זינען ווען איך האב געהערט די סומע, איז געווען אז דאס איז מעהר ווי ליעסין קריגט פאר זיינער א פאעמע אין „פארווערטס“. מיין ענטפער צו וולאדעק'ן איז געווען, אז אויב ליעסין וועט זיך דערוויסען, אז אן אנדער דיכטער קריגט א העכערען פרייז ווי ער, וועט דאס איהם שרעקליך וועה טאן. ביי איהם וועט עס ניט געהן אין די געלט (ליעסין האט וועגען געלט קיינמאל ניט געטראכט). ביי איהם וועט געהן אין כבוד. איך האב אנגעבאטען צו צאלען שניאור'ן דעם זעלבען פרייז וואס ליעסין באקומט. שניאור האט מיין אנבאט צוריקגעוויזען, און איך האב איהם געמוזט צוריקשיקען דעם מאנוסקריפט.

קאפיטעל זיבען

ב. פייגענבוים

צווישען רעליגיע און אפיקורסות, גלויביגע און „פרייע“, געהט אן א שטענדיגע מלחמה, און ווי אין אלע לאנג-פארצויגענע מלחמות פאסירט אויך דא, און די פאזיציעס פון די צוויי צדדים ענדערען זיך פון צייט צו צייט. היינט איז איין צד דער אַנגרייפער און מאַרגען איז דאָס דער צווייטער; היינט ווערט איין צד אָפהענטיג און פאַסיוו און מאַרגען ווערט עס דער צווייטער צד.

ביים סוף פון גיינצעהנטען יאָרהונדערט און אין אָנהויב פון דעם צוואַנציגסטען איז די אַגרעסיע, דער אַנגריף, געפירט געוואָרען פון די אפיקורסים, די „פרייע“. רעליגיע איז דעמאָלסט געווען פעסט אין אירע פאָזיציעס, אַזוי צום וועניגסטענס האָבען איהרע פאַרשטייער געמיינט. די „פרייע“ האָבען געפירט די אַטאַקעס. זיי האָבען עס געטאַן אויף די פּלאַטפאָרמעס, אין דער ליטעראַטור, אין דער פרעסע. היינט איז פאַרקערט. היינט זיינען די רעליגיעזע, די גלויביגע און די אַרגאַניזירטע קלעריקאלען די אַגרעסאָרס, די אַנגרייפער. די „פרייע“ זיינען פאַסיוו. כמעט גלייכגילטיג; מסתמא אויך דערפאַר, ווייל זיי דענקען, און זייערע פעסטונגען זיינען שטאַרק גענוג בייצושטעהן אלע אַטאַקעס פון שונאים.

אַזוי איז געווען די לאַגע אַמאָל און אַזוי איז די לאַגע היינט אין דער גוי'אישער וועלט און אויך אויף דער אידישער גאַס פון אַמעריקע. אין די לעצטע פאַר צענדליג יאָהר האָבען די פרומע געמאַכט געוואַלדיגען פאַרשריט אין דער אידישער געזעל-שאַפט. זיי האָבען אויפגעבויט ישיבות איבעראַל, וואו עס איז פאַראַן אַ באַדייטענדער אידישער ישוב; זיי האָבען אַריינגעצויגען אין

זייערע רייען טויזענטער אידישע קינדער, וועלכע האבען אריינגעטראגען אלטמאדישע פרומקייט אין היימען, וואו די עלטערען זיינען פריהער געווען פרייע. אין זייער אַגרעסיווער טעטיגקייט באַגעגענען די רעליגיעזע אידען כמעט נישט קיין שום ווידער־שטאַנד.

מיט אַ האַלבען יאָרהונדערט צוריק איז די לאַגע געווען פאַרקערט: דאַמאַלסט האַבען די אַפיקורסים, די „פרייע“ געקערט וועלטען אין דער אידישער אַמעריקע, ספּעציעל צווישען דער נייער אימיגראַציע, וועלכע האָט אַריינגעשטראָמט פון רוסלאַנד, פּוילען, גאַליציע, רומעניע און אַנדערע מזרח־איראָפּעאישע לענדער, וואו רעליגיע האָט געהאַט אַ פעסטען אָנהאַלט אין דער אידישער געזעלשאַפט. די אינגערע אימיגראַנטען און די קינדער פון די עלטערע זיינען אַריינגעצויגען געוואָרען אין די ראַדיקאַלע באַוועגונגען. אין די באַוועגונגען איז רעליגיע באַטראַכט געוואָרען ווי אַ רעאַקציאָנערער כּוח, ווי אַ כּוח וואָס שטיצט יענע קלאַסען און יענע געדאַנקען וואָס דערלאָזען נישט צום פאַרשריט פון דער געזעלשאַפט און וואָס האַלטען די מאַיאָריטעט פון דער מענשהייט אין עקאָנאָמישער שקלאַפּעריי און גייסטיגער פינסטערניש.

אין די היימען, אין די שעפּער און אויף דער גאַס איז דער קאַמף געגען רעליגיע געפירט געוואָרען מיט די „וואַפען פון אומ־שטענדען“ מיט דעם וואָס מען רופט „סטיכישע קרעפטען“. דער דראַנג פון לעבען, די פּאָדערונגען פון אַרבייט און ביזנעס האַבען געמאַכט זעהר שווער, כמעט אונמעגליך פאַר אינגערע אידען אָנצוהאַלטען אידישקייט, נישט צו אַרבייטען שבת, צו היטען כשרות, צו דאַוונען אין צייט און אַזוי ווייטער. זעהר וועניג פרומע עלטערען האַבען ביי זיך געקענט פּוועל'ן צו שיקען זייערע קינדער אין אַ ישיבה אָדער תּלמוד־תּורה אָנשטאַט זיי צו שיקען אין אַ פּאַבליק־סקול. אין די דאַמאַלסטיגע ישיבות און תּלמוד־תּורה'ס האָט מען געלערענט זעהר וועניג וועלטליכע געגענשאַטען ווי דאָס ווערט געטאָן איצטער. וואָס ווייטער איז אויך געוואָרען שווערער און שווערער צו קריגען אַ דזשאַב, וואו מען האָט נישט געמוזט אַרבייטען שבת; און אַ ביזנעס, וואָס איז געווען געשלאָסען שבת.

איז געווען זעהר שווער צו אויסהאלטען די קאנקורענץ פון די געשעפטען, וואָס האָבען זייערע טירען געהאלטען אָפּען. אויף דער גאָס, אַלזאָ, האָבען די „פּרייע“ געקראָגען די אויבער-האַנט פון זיך אַליין, דורך אומשטענדען, וואָס האָבען זיך ניט געלאָזט קאָנטראָלירען. אויפ'ן גייסטיגען געביט איז אָבער ניט געווען אַזוי. דאָרט האָט זיך געפאָדערט אַגיטאַציע, פּראָפּאָגאַנדע און אַט-די-אויפּגאַבע האָט אויף זיך גענומען די ראַדיקאַלע פרעסע, וועלכע איז דאָמאַלסט געווען טיילווייז סאָציאַליסטיש און טיילווייז אַנאַרכיסטיש. די ראַדיקאַלע צייטונגען האָבען געדרוקט אָפּטע אַרטיקלען געגען די גרונד-געדאַנקען פון רעליגיע און געגען רע-ליגיעזע דינים, מנהגים, טראַדיציעס. צום באַדויערען, זיינען געווען זעהר וועניג צווישען די שרייבער, וועלכע זיינען געווען גענוג קאָמפּעטענט זיך צו פאַרנעמען מיט דער אויפּגאַבע. זעהר וועניג פון זיי זיינען געווען באַקאַנט מיט אידישע לימודים און מיט דער פּילאָזאָפּישער באַגרינדונג, אַלטער און נייער, פון דער אידישער רעליגיע. דערפאַר האָט פּאַסירט, אַז דאָס מעהרסטע וואָס איז דאָן געשריבען געוואָרען אין געגנערשאַפט צו פרומער אידישקייט איז געווען ענטוועדער אויבערפלעכליך אָדער האָט געטראָגען דעם כאַראַקטער פון חוזק, אַ ליצנות, געצילט צו געפעלען ווערען דער „גאַליאַרקע“.

עס זיינען, פאַרשטעהט זיך, געווען אויסנאַמען, און איינער פון די אויסנאַמען, וואַרשיינליך דער סאַמע וויכטיגסטער, איז געווען ב. פייגענבוים. זיינע אַפיקורסישע אַרטיקלען אין „פאַרווערטס“ און אין אַנדערע ראַדיקאַלע צייטונגען און זשורנאַלען זיינען געווען געווענדט צו אידען מיט אַ ידיעה אין די „הייליגע ספרים“, אידען וואָס האָבען אַמאַל „געשוואומען אין דעם ים התלמוד“.

* * *

ב. פייגענבוים האָט אין זיין יוגענד געלערענט אין ישיבות; אויב איך האָב קיין טעות ניט, האָט ער געהאַט סמיכה אויף רבנות. און כאַטש ער איז שפּעטער אַוועק אויף אַ גאַנץ אַנדער וועג און געלערנט אַנדערע „תורות“, איז די ישיבה פאַרבליבען אין זיין

זכרון, אָדער בעסער געזאָגט, אין זיין בלוט. ער האָט ליב געהאַט וועגען דעם צו שרייבען.

עס דאַרף אָבער געזאָגט ווערען, אַז ביי פייגענבוימ'ען איז די אפיקורסות געווען אַ טייל פון זיין אַלגעמיינער סאָציאַליסטישער וועלט־אַנשוואַונג. ער האָט געהערט צו יענער שולע, צו יענעם טייל פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג, וואָס האָט געגלויבט אין פולשטענדיגען אינטערנאַציאָנאַליזם, אין דעם אידעאַל פון אַפשאַפען אַלע גרעניצען צווישען פעלקער און ראַסען, פון מיט־ברענגען די פאַרשמעלצונג פון אַלע נאַציאָנען אויף אַזוי ווייט ווי דאָס איז נאָר מעגליך. ער האָט געהאַלטען, אַז רעליגיע איז אַ שטערונג צו דער דערגרייכונג פון דעם אידעאַל שוין דערפאַר אַליין, וואָס עס עקזיסטירען אַזוי פיל פאַרשיידענע רעליגיעס און וואָס די קירכע פון יעדער רעליגיע איז צעשפאַלטען אין פאַר־שידענע פראַקציעס, וועלכע קעמפּען פאַרביטערט איינע געגען דער אַנדערער.

ב. פייגענבוים האָט געשטאַמט פון אַ חסידישער פאַמיליע, און אין זיין קאַריערע אַלס סאָציאַליסטישער שרייבער, רעדנער און פיהרער איז ער פאַרבליבען דער „פייערדיגער חסיד“. ער האָט אַלץ געטאָן מיט התלהבות, מיט ברען, מיט פייערדיגער ליידענ־שאַפט. דער סאָציאַליזם איז געווען זיין רעליגיע; ער האָט גע־גלויבט מיט'ן גאַנצען האַרצען, אַז דער סאָציאַליזם, און נאָר דער סאָציאַליזם, וועט ברענגען די דערלייונג פון דער מענטשהייט. אין זיינע אינגערע יאָהרען, ווען ער איז געווען ביי זיינע בעסטע גייסטיגע כוחות, האָט ער זיך קאַנצענטרירט אינגאַנצען אויף אַג־טירען די סאָציאַליסטישע אידעען. מיט זיין גוטען קאַפּ פלעגט ער קענען אַרויסדרינגען אַ סאָציאַליסטישען מוסר־השכל פון יעדער פאַסירונג, פון יעדער געשעהעניש אין דער פּאָליטיק, אין דער אַרבייטער־וועלט און אפילו אין געזעלשאַפטליכען לעבען. וועגען זיינע לייט־אַרטיקלען אין „פאָרווערטס“ פלעגט זיך אין יענע יאָהרען אַרומטראַגען אַ וויץ, אַז זיי אַלע ענדיגען זיך מיט אַ סאָציאַליסטישען „ובא לציון גואל“.

ביי איהם האָט זיך דערפאַר געשאַפען אַ מין פאַראַדאָקס, אַ

ווידערשפרוך. אין זיין פריוואַטען און פאָמיליען־לעבען איז ניט געווען קיין סימן פון אידישקייט. אָבער זיין גייסטיגער וועזען איז געווען דורכגעווייקט מיט אידישקייט. זיין קאַפּ, זיינע געדאַנקען זיינען געווען אָנגעזאפט מיט די אידישע ספרים, וואָס ער האָט געלערנט אין זיין יוגענט און וועגען וועלכע ער האָט ניט אויפֿ־ געהערט צו טראַכטען און צו שרייבען זיין גאַנצען לעבען.

* * *

מיט'ן לויף פון דער צייט האָט די באַציהונג פון דער ראַדיקאַל־ לער אידישער וועלט צו אידישקייט, צום אידישען נאַציאָנאַליזם און אפילו צו דער אידישער רעליגיע זיך גענומען בייטען. אין רוסלאַנד און אין פּוילען איז אַנטשטאַנען דער „בונד“, וועלכער האָט אָנגענומען אַ פּראָגראַם פון „נאַציאָנאַל־קולטורעלער אויטאָנאָ־ מיע“. עס זיינען אויך אויפגעקומען די באַוועגונגען פון די פּויליש־ ציון און פון אַנדערע גרופּען, וואָס האָבען געזוכט אַ „סינטעז“, אַ פאַרבינדונג צווישען אידישען נאַציאָנאַליזם און סאָציאַליזם. עס איז אויך אויפגעקומען דער געדאַנק, אַז „רעליגיע איז אַ פּרי־ וואַט־זאַך“, און אַז מען קען זיין אַ פרומער איד און אין דער זעלבער צייט אויך זיין אַ גוטער סאָציאַליסט. איך דערמאַן דאָס דאָ בלויז כדי אַנצודייטען פאַרוואָס פייגענבוימ'ס געדאַנקענאַנג, זיין פּאָזיציע אין דער סאָציאַליסטישער פּרעסע איז אין די שפּע־ טערדיגע יאָהרען פון זיין לעבען פאַרטונקעלט געוואָרען.

אב. קאַהאַן האָט שטאַרק געהאַלטען פון פייגענבוימ'ס פעהיג־ קייטען און פון זיין גרויסען וויסען סאָי אין די אַלטע אידישע ספרים, סאָי אין דער וויסענשאַפט פון סאָציאַליזם. ער האָט אָבער ניט שטענדיג איינגעשטימט מיט זיין עקסטרעמער באַציהונג צו רעליגיע און צו נאַציאָנאַליזם. קאַהאַן האָט אויף די ביידע זאַכען געקוקט ניט אַזוי פון דעם שטאַנדפּונקט פון אַ געלערענטען, ווי פון דעם רייז־פּראַקטישען שטאַנדפּונקט, און אַמאַל אויך פון אַ סענטימענטאַלען שטאַנדפּונקט. ער האָט פאַרטיידיגט אידישע מנהגים, וואָס זיינען פאַרבונדען מיט רעליגיע, בלויז דערפאַר וואָס אידען האָבען זיך ביי די מנהגים געהאַלטען און זיי ליב געהאַט.

זיין שטעלונג צו געשעהענישען וואָס האָבען רעפּלעקטירט אויף אידען, איז אָפּט באַשטימט געוואָרען לויט די אידישע אינטערעסען, ניט לויט די אַבסטראַקטע ראַדיקאַלע אָדער סאָציאַליסטישע טעאָריעס.

לאַמיר דאָ דערצעהלען אַן עפּיזאָד אין דער „פאָרווערטס“ רעדאַקציע, וואָס וועט אַמבעסטען אילוסטרירען דעם אונטערשיד צווישען אב. קאהאַן און ב. פייגענבוים אין דער הינזיכט.

פאַסירט האָט עס אין 1911 אָדער 1912. די הוירסט־צייטונג־געזען פון ניו יאָרק זיינען אַרויסגעקומען מיט אַ סענסאַציע, אַז אַ קריסטליכער אַנגעשטעלט אין מאַרטימער שיפ'ס פּאַלאַץ, אויף פינפטע עוועניו, איז „פאַרפּאַקט“ געוואָרען אין פּריזאָן אויף אַ זעהר לאַנגען טערמין (דוכט מיר, 20 יאָהר) פאַר אַ מילדער קלאַגע, און אַז געטאָן האָט עס דער אידישער ריכטער ראַזאַלסקי. די אַנצוהע־רעניש איז געווען, אַז עס איז געמאַכט געוואָרען אַ „דזשאַב“ אויף אַ גוי'אישען באַדינער אין אַ אידישער מיליאָנערסקער הויז, און אַז דעם „דזשאַב“ האָט געמאַכט אַ צווייטער איד, אַ אידישער ריכטער. די צייטונגען האָבען געפּאָדערט, אַז די קעיס זאָל רעווידירט ווערען, אַז עס זאָל געמאַכט ווערען אַן אונטערזוכונג וועגען דער גאַנצער געשיכטע. (געענדיגט האָט זיך דערמיט, וואָס דער פאַרשיקטער איז באַפּרייט געוואָרען און האָט פאַרלאָזען דאָס לאַנד).

די סענסאַציע האָט אויפגערודערט די אידישע וועלט פון ניו יאָרק. עס האָט זיך מיט איהר גערודערט וואַכען לאַנג. מאַרטימער שיף איז געווען דער איינציגער זעהן פון דזשעיקאַב שיף און דזשעיקאַב שיף איז דאַמאַלסט געווען דער פּראָמינענטסטער און אַנגעזעהענסטער איד אין לאַנד. אויך די פאַרם, ווי אַזוי די אַרטיקלען אין די הוירסט־צייטונגען זיינען געשריבען געוואָרען, האָט אַרויסגערופען אַ פאַרדאַכט, אַז הינטער זיי ליגט אַן אַנטיסעמי־טישער מאַטיוו.

דער „פאָרווערטס“ האָט, נאַטירליך, געדאַרפט זאָגען זיין וואָרט אין דער אנגעלעגענהייט און פייגענבוים האָט אַנגעשריבען דעם לייט־אַרטיקעל. איך געדענק, אַז דאָס איז געווען אַ פּרייטאַג. אב. קאהאַן איז צוריקגעקומען פון לאַנטש און האָט געבעטען זעהן

דעם לייט־אַרטיקעל, איידער ער ווערט אויפגעזעצט. ווען ער האָט איהם דורכגעלייענט, האָט ער געלאָזט וויסען פייגענבוים'ען, אַז ער קען ניט געדרוקט ווערען, אַז די שטעלונג פון „פאַרווערטס“ מוז זיין פונקט דאָס פאַרקערטע ווי די וואָס פייגענבוים האָט אויס־געדריקט.

פייגענבוים האָט אין דער פּאַסירונג פון דעם פאַרשיקטען אַנגעשטעלטען געזעהן בלויז איין זאַך: אַ צוזאַמענשטויס צווישען אַ מיליאָנערסקען בעל־הבית און אַ פשוט'ען אַרבייטער. און ער האָט זיך אין זיין לייט־אַרטיקעל געשטעלט אויף דער זייט פון דעם אַרבייטער. אב. קאהאַן האָט אין דער פּאַסירונג געזעהן אַ העצע געגען אַ פּראָמינענטען אידישען פאַרשטעהער, געגען אַ פּראָמינענט־טען אידישען ריכטער און אויך אַ באַלידיגונג אויף אידען אין אַלגעמיין. פייגענבוים האָט אויסגעטייטשט די געשעהעניש לויט די געזעצען פון אַבסטראַקטער סאַציאַליסטישער טעאָריע. אב. קאהאַן האָט זי אויסגעטייטשט לויט די פּראַקטישע אידישע אינ־טערעסען.

קאפיטעל אכט

בערעטריסטן, מיטגלידער פון דער רעדאקציע

קאברין, ליבין און מאַריס ראָזענפעלד

די אידישע טעגליכע פרעסע, באַזונדערס דער „פאָרווערטס“, האָט אימער געהאַט בעלעטריסטען אין רעדאקציע־סטעף. אידן רעד ניט וועגען צופעליגע מיטאַרבייטער, וואָס פאַרקויפען פון צייט־צו־צייט דערצעהלונגען, ראַמאַנען, לידער און פּאָעמען און קריגען באַצאָלט פון „שטיק“, אַזוי צו זאָגען. אידן האָב אין זינען רעגולערע מיטגלידער פון דער רעדאקציע מיט אַ פעסטען ווע־כענטליכען געהאַלט און מיט די אַלע אַנדערע פּריווילעגיעס וואָס רעדאקציע־אַנגעשטעלטע האָבען. אין דער אַמעריקאַנער טעגליכער פרעסע געפינט מען דאָס ניט. דאָרטען איז דער רעגולערער רעדאקציע־סטעף צונויפגעשטעלט פון זשורנאַליסטען, וועמענס אויפגאַבע עס איז צו באַריכטען נייעס, געשעהענישען, אויפקלערען זייער באַדייטונג און פאַרטייטשען זיי פאַר דעם קלאַס לייענער פון דער באַטרעפנדער צייטונג. דאָס ווייטסטע וואָס מאַנכע טעג־ליכע ענגלישע צייטונגען געהען אין דעם ענין פון בעלעטריסטיק איז צו באַשעפטיגען אין דער רעדאקציע אַ רעצענזענט, אַ ליטע־ראַטור־קריטיקער. די אויפגאַבע פון דעם צייטונגס־רעצענזענט איז אַבער אין גרונט אַ זשורנאַליסטישע. ער איז אַ ליטעראַטור־פאַרטער. ער מעלדעט וועגען נייע ביכער וואָס קומען ערשט אַרויס פון דרוק און גיט אַן אַפּשאַצונג וועגען זיי, כדי די לייענער מיט אַן אינטערעס פאַר ליטעראַטור זאָלען האָבען די אינפאַרמאַציע. אין וועלכער זיי גויטיגען זיך. סטעף־מיטגלידער וואָס גיבען זיך

אויסשליסלעך אָפּ מיט שאַפּען ליטעראַטור, איז אין דער אַמערי־קאַנער טעגליכער פרעסע ניטאָ. אין דער אידישער טעגליכער פרעסע איז עס אַ געווענהליכע דערשיינונג.

און ווי געזאָגט, האָט זיך אין דעם פרט אימער אויסגעציי־כענט אונזער „פּאַרווערטס“. ווען איך בין אָנגעקומען אין דער רעדאַקציע אין יאָהר 1906, האָט לעאַן קאַברין באַקומען אַ וועכענטליכען געהאַלט פאַר שרייבען אַ ראַמאַן. די אַנדערע מיט־גלידער פון דער רעדאַקציע האָבען איהם באַטראַכט פאַר אַ רע־גולערען מיטאַרבייטער, גלייך מיט זיי. צי דאָס איז טאַקע געווען דער פאַל, ווייס איך ניט. אין יענע יאָהרען איז אייגענטליך געווען אַ קליינער אונטערשיד צווישען אַ רעגולערען אָדער צופעליגען מיטאַרבייטער. קיינער האָט ניט געהאַט קיין שום „דזשאַב־פּראָטעק־ציע“, דאָס וואָס ווערט באַצייכענט אויף ענגליש מיט'ן וואָרט „טעניור“. דער רעדאַקטאָר האָט געקענט אָפּזאָגען יעדען מיטאַר־בייטער ביים ענדע פון וואָך. אַלס שטענדיגער מיטאַרבייטער איז פאַררעכענט געוואָרען יעדער וואָס האָט באַקומען אַ וועכענטליכען געהאַלט, צי ער איז געווען אָנגעשטעלט פּערמאַנענט צי ניט, און אַזאָ וועכענטליכען געהאַלט האָט באַקומען לעאַן קאַברין.

שפּעטער אַביסעל זיינען אָנגעקומען נאָך צוויי בעלעטריסטען : ז. ליבין און מאָריס ראָזענפעלד. ליבין האָט נאָך פון פריער געהאַט אַן אַראַנדזשמענט, אָדער בעסער געזאָגט, אַ שטילע פאַרשטענדיגונג מיט אב. קאהאַן. זיינע סקיצען און דערצעהלונגען פלעגען געדרוקט ווערען ווען ער האָט זיי אַריינגעשיקט. ער פלעגט אָבער פון צייט־צו־צייט ווערען „ביזוי“ מיט שרייבען אַ פּיעסע. און אַזוי לאַנג ווי ער איז געווען באַשעפטיגט מיט דער טעאַטער־אַרבייט, פלעגט ער כמעט קיין סקיצען ניט שרייבען. עס פאַרשטעהט זיך, אַז דאָ־מאָלסט פלעגט זיין „עקאַנאָמישע“ פאַרביןדונג מיט דער רעדאַקציע איבערגעריסען ווערען. אַזוי שנעל ווי אין טעאַטער איז געוואָרען „סלעק“, פלעגט ליבין צוריקקומען אין דער רעדאַקציע. מיט דעם לויף פון דער צייט איז ליבין געוואָרען מעהר און מעהר צייטונגס־שרייבער און וועניגער טעאַטער־שרייבער. אין די לעצטע עטליכע צענדליג יאָהר פאַר זיין „ריטאַירמענט“ איז ער געווען אַ רעגולערער

מיטגליד פון סטעף, מיט אַ פעסטען געהאַלט און מיט אַלע רעכט און פּריווילעגיעס וואָס רעגולערע סטעף־מיטגלידער געניסען. גע־שריבען פאַר דער צייטונג האָט ער בלויז בעלעטריסטיק — סקיצען און דערצעהלונגען.

מאָריס ראָזענפעלד איז אַנגעשטעלט געוואָרען אויף אַ פעסטען געהאַלט נאָך פּריהער: ער פּלעגט שרייבען לידער, פּאָעמען און פעליעטאָנען. פון צייט צו צייט פּלעגט מען איהם באַשטימען צו מאַכען אַ „ספעציעלען רעפּאָרטאַזש“ וואָס האָט געטראָגען דעם כאַראַקטער מעהר פון בעלעטריסטיק ווי זשורנאַליזם. איך עראינער זיך איינמאָל אַזאָ פּאַל. דאָס איז געווען אַן ערשטער מאַי־יום־טוב. די אידישע אַרבייטער באַוועגונג, די סאַציאַליסטישע פּאַרטיי־ברענ־טשעס און יוניאַן לאַקאַלען פּלעגען דאַמאַלט דורכפירען גרויסע ערשטע מאַי דעמאָנסטראַציעס אויף דער איסט סאַיד. אָנהויבען פּלעגען זיך די פּאַראַדען אויף ראַטגערס סקווער, אין פּראָנט פון „פּאַרווערטס“־בילדינג. דאָס איז טיילווייז געווען אויס באַקוועמ־ליכקייט, ווייל דער סקווער האָט געהאַט פּלאַץ אויסצושטעלען די „רעגִימענטען“, טיילווייז איז דאָס אויך געווען אַלס אנערקענונג צום „פּאַרווערטס“ — די צייטונג פון דער באַוועגונג און די ציי־טונג וועלכע האָט געגעבען די נויטיגע „פּובליסיטי“ און מעגליך נעמאַכט אַז אַזוינע דעמאָנסטראַציעס זאָלען אַראָנזשירט ווערען.

דער ערשטער מאַי פּאַראַד וועגען וועלכען איך רייד דאָ, איז געווען איינער פון די גרעסטע און אימפּאַזאַנטסטע. ער האָט גע־דאַרפט זיך אָנהויבען מיטאַג־צייט און דעם גאַנצען פּרימאַרגען האָט אַפּן סקווער זיך געראַשט מיט יום־טוב־דיגע גרופען און איינצעלנע וואָס האָבען געשטראָמט פון אַלע אידישע גאַסען אויף דער איסט סאַיד און אויך פון ווייטערע אידישע קוואַרטאַלען. אַזיגער צעהן איז מאָריס ראָזענפעלד אַריינגעקומען אין דער רעדאַקציע. ער האָט אַ קוק געטאָן דורכ'ן פענסטער און זיך אַוועקגעזעצט שרייבען. מיך האָט עס אַביסעל פאַרוואַנדערט (איך בין נאָך געווען גרין אין צייטונג־ביזנעס). איך האָב געפּרעגט ביי די עלטערע שריי־בער, ווי אַזוי ראָזענפעלד קען מאַכען אַ רעפּאָרט נאָך איידער דער פּאַראַד האָט זיך אָנגעהויבען. זייער ענטפּער איז געווען:

„איהר וועט זעהן ווי אזוי, ווען איהר וועט ליינען דעם רעפארט אין מאַרגענדיגען „פאַרווערטס“. און דער רעפארט איז ווירקליך געווען אַ מייסטער־ווערק: דער לעזער האָט פאַר זיך געזעהן אַ רעאַליסטיש בילד פון דעם פאַראַד און האָט אויך דורכגעלעבט די געהויבענע שטימונג וואָס האָט באַהערשט די מאַסען, וועלכע האָבען זיך אין דעם פאַראַד באַטייליגט און יענע, וואָס זיינען איהם געקומען אַנקוקען.

מיט דעם אויפבלי פון דער אידישער ליטעראַטור האָט די רעדאַקציע פון „פאַרווערטס“ אַריינגענומען מעהר און מעהר פון די גרויסע ליטעראַרישע טאַלאַנטען און זיי אַנגעשטעלט אַלס מיט־אַרבייטער מיט אַ פעסטען וועכענטליכען געהאַלט און מיט אַלע רעכט און פּריווילעגיעס פון רעגולערע סטעף־מיטגלידער. אַ סך יאָהרען זיינען אויף דעם צעטעל געשטאַנען די נעמען פון מעהר ווי אַ האַלבען צענדליג פון די ליטעראַרישע שטערען: שלום אַש, אברהם רייזען, ז. שניאור, יונה ראָזענפעלד, י. י. זינגער, ז. ליבין. צוזאַמען האָבען זיי געבילדעט אַ באַדייטענדען שיכט פון דער גאַנצער רעדאַקציע.

* * *

די בעלעטריסטען זיינען אין יענע יאָהרען געווען דאָס „שיינ־דעל“ פון דער צייטונג. אב. קאַהאַן, דער רעדאַקטאָר, איז אַליין געווען אַ בעלעטריסט און אויך אַ ליטעראַטור־קריטיקער און ער האָט די בעלעטריסטען געשענקט ספעציעלע אויפּמערקזאַמקייט. מיט די דערמאָנטע „אויסשליסליכע“ בעלעטריסטען האָט זיך קאַהאַן ניט באַנוגענט. ער האָט אַריינגענומען אין דער רעדאַקציע אַ צאָל מיטאַרבייטער וועלכע האָבען געקענט טאָן ביידע זאַכען, אי זשורנאַליסטישע אַרבייט, אי ליטעראַרישע. אינטערעסאַנט דערביי איז דער פּאַקט אַז מאַנכע פון די מיטאַרבייטער האָבען געמאַכט זייער „דעביו“ אין „פאַרווערטס“ מיט בעלעטריסטיק. איך האָב אין זינען מ. אַשעראָוויטש און ב. באַטוויניק. נאָכדעם ווי זיי זיינען אַנגעשטעלט געוואָרען אַלס פּערמאַנענטע סטעף־מיטגלידער

האבען זיי פארגעזעצט זייער בעלעטריסטישע ארבייט, כאטש דער גרעסטער טייל פון זייער צייט און מיה איז געווען געווינדמעט צו זשורנאליזם. אב. קאהאן האט זיי דערמוטיגט ווייטער צו שרייבן בען בעלעטריסטיק און זיי האבען אויף דעם געביט געמאכט גרויס פארטשריט; באטוויניק אלס שרייבער פון סקיצען און דערצעהן לונגען און מ. אשעראוויטש אלס שעפער פון היסטארישע ראמאנען און בילדער פון היסטארישע פערזענליכקייטען.

ביי מאַנכע פון זשורנאליסטישען צווייג פון דער רעדאקציע האט קאהאנ'ס באציהונג צו די בעלעטריסטען ארויסגערופען אביסעל „אייפערזוכט“. קאהאן פלעגט וועגען די בעלעטריסטען שרייבען אפטע ארטיקלען. ער פלעגט יעדע פון זייערע נייע ווערק שטארק אדווערטאזיען דורך רעדאקציאָנעלע נאָטיצען, דורך אַנאַנסען, און דורך איבערדרוקען דעם אינהאַלט פון די אָפּגעדרוקטע קאָפיטלעך כדי צו שאַפען פאַר דעם ווערק נייע לייענער. לויט דער מאַס אַרבייט האָבען די בעלעטריסטען אויך באַקומען אַ סך בעסער באַצאַלט ווי די זשורנאליסטען. שלום אַש, צום ביישפּיל, פלעגט זיך דרוקען איין מאָל אַ וואָך, אַרום פיר קאלומס יעדען שבת. צווישען איין ראַמאַן און אַ צווייטען, פלעגען פאַרבייגעהן מאַנאַטען ווען ער האָט גאַרניט געדרוקט און באַצאַלט האָט ער באַקומען איז פול פאַר דער גאַנצער צייט; זיינע וועידזשעס זיינען געווען צווישען די גאַר הויכע. אין די לעצטע יאָהרען, איידער ער האָט זיך געשיידעט מיט'ן „פאָרווערטס“, איז ער געווען אַ גאַר זעלטענער גאַסט אויף די שפּאַלטען פון דער צייטונג. דאָס איז געווען די צייט ווען ער איז געווען באַשעפטיגט אין צוגרייטען זיין ערשטען יעזוס-ראַמאַן (דער מאַן פון נצרת). וועלכען אב. קאהאן האָט שפּעטער זיך ענטזאגט צו דרוקען און דורך וועלכען עס איז אַרויס-געקומען דער ריס צווישען איהם און דער צייטונג.

אין פאַרלוף פון יענער „אומרוהיגער צייט“ איז אַש'ס ביי שטייערונג צו דער צייטונג באַשטאַנען פון עטליכע „פּילאָזאָפּישע“ אָפּהאַנדלונגען וועגען רעליגיע. אין די אָפּהאַנדלונגען זיינען שוין געווען אַנדייטונגען אויף דעם „נייעם וועג“ אין דער ריכטונג פון

קריסטענטום, אויף וועלכען אַש האָט זיך אָנגעהויבען צו פאַר-
נעמען.

פאַרבייגייענדיג וויל איך באַמערקען, אַז די „פּילאָזאָפּישע“ אַרטיקלען זיינען אַריינגעשטעלט געוואָרען אין דער צייטונג אַהן קאַהאַנ'ס וויסען: אייניגע פון זיי, ווען קאַהאַן איז ניט געווען אין רעדאַקציע און די אַנדערע, ווען ער האָט איבערגעלאָזען די „אַש אָנגעלעגענהייט“ צייטווייליג אין מיינע הענט. איך האָב געוואוסט, אַז די „פּילאָזאָפּישע אָפּהאַנדלונגען“ זיינען ניט צוגעפאַסט צו אַ טעגליכער צייטונג און אַז דאָס איז ניט דער סאָרט שטאַף וואָס אַש'ס לעזער דערוואַרטען פון איהם. איך האָב אויך געהערט אומגינסטיגע מיינונגען וועגען די אַרטיקלען פון אנערקענטע גע- לערנטע אויף דעם געביט, וועלכע זיינען געווען פריינד און פאַר- עהרער פון שלום אַש און וועלכע זיינען אויך געווען פאַרבונדען מיט דער „פאַרווערטס“ רעדאַקציע. טראָץ דעם אַלעם האָב איך די „פּילאָזאָפּישע אָפּהאַנדלונגען“ געדרוקט. מיין כוונה איז געווען אָנצוהאַלטען די פאַרבינדונגען צווישען אַש'ן און דעם „פאַר- ווערטס“ אויף אַזוי ווייט ווי מעגליך, מיט דער האָפנונג אַז עס וועט געפונען ווערען אַן אויסגלייך אין דעם סכסוך. פון אַ זייטיגען קוואַל האָב איך זיך שפּעטער דערוואוסט אַז אב. קאַהאַן האָט אויס- געדריקט אומצופרידענהייט מיט דעם וואָס די אַרטיקלען זיינען ערשינען. צו מיר האָט ער וועגען דעם ניט גערעדט.

אב. קאַהאַן האָט די בעלעטריסטען געבאַלעוועט, געצערטעלט, זיי געמאַכט פיהלען אַז זיי זיינען אין דער רעדאַקציע די אויבערשטע פון שטייטעל. געטאָן האָט ער עס ניט צוליב עפעס אַן אויסרעכענונג נאָר אויס אינסטינקט. ווי געזאַגט, איז ער אַליין געווען אַ בעלע- טריסט און ער האָט אינסטינקטיוו געפיהלט אַ ספּעציעלען אינטערעס און באַוואונדערונג פאַר יעדען וואָס האָט אַרויסגעוויזען ליטע- ראַרישען טאַלאַנט. די „שוואַכקייט“ זיינע צו בעלעטריסטען האָט איהם, ליידער, טייער געקאָסט. אין די מערסטע פאַלען האָט זיך די „ליבע“ צווישען קאַהאַן און זיין „ליטעראַרישען סטאַר“ מיט דער צייט אויסגעוועפט און עס איז געקומען צו זעהר אומאַנגענעמע

קאנפליקטען און אמאל זאגאר צו סקאנדאלען, וועלכע האבען פאר-
שאפט קאהאנ'ען ביטערע טעג און הארץ-וועהטאג. די סארט ערפאה-
רונגען האבען זיך אנגעהויבען פאר קאהאנ'ען גאנץ פרי; דער
ערשטער פאל איז פארגעקומען אין 1913 אדער 1914, מיט מאַריס
ראָזענפעלד. אב. קאהאן, וועלכער איז געווען אין אַ סך זאכען
זעהר אויסגערעכענט און פאָרזיכטיג און אָפּגעהיט, האָט אין דעם
פאל מיט די בעלעטריסטען גאַרניט געוואָלט לערנען פון ערפאה-
רונג. ער האָט פאָרטגעזעצט זיין פאָליסי ביז'ן סאַמע סוף און
אין יעדען פאל באַצאָלט דעם פרייז, ווי טייער ער איז ניט געווען.

קאפיטעל ניין

קאנפליקטען מיט בעלעטריסטען

אלע שרייבער שרייבען זיך אויס. עס קומט אַ טאָג אין זייער קאַריערע, ווען זיי הויבען אָן צו געהן באַרג-אַראָפּ; מאַנכע ברעכען צוזאַמען מיט אַמאַל, פּלוצלונג. אַזוינע מערקווירדיגע זשעניען ווי לעוו טאַלסטאָי, אַדער ווי דער ענגלישער טאַמאַס האַרדי, וועלכע האָבען געשריבען מייסטער־ווערק אין טיפען עלטער, ווען זיי זיינען געשטאַנען פאַקטיש אויפן שוועל פון טויט, זיינען זעלטענע אויס-נאַמען. די גרויסע מאַיאַריטעט דערגרייכט דעם הויך-פּונקט פון זייער טאַלאַנט אין די מיטעלע יאָהרען און דערנאָך הויבען זיי אָן צו פאַלען. אַלס רירענדע ביישפּילען פון אַזוינע ליטעראַרישע אונטערגאַנגען קענען דינען טעאַדאָר דרייזער און סינקלעיר לואיס, די צוויי באַרימטע אַמעריקאַנער שריפטשטעלער נאָך דער ערשטער וועלט-מלחמה. זייערע שטערען האָבען אָנגעהויבען זיך אויסצו-לעשען, ווען זיי זיינען נאָך געווען אין די מיטעלע יאָהרען. אַלץ וואָס זיי האָבען געשאַפּען נאָכדעם איז געווען מיטעלמעסיג און די ווערק וואָס זיינען פאַרבליבען אין מאַנוסקריפט און זיינען אָפּגע-דרוקט געוואָרען נאָך זייער טויט, זיינען געווען צווישען די שוואַכ-סטע וואָס זיי האָבען געשאַפּען.

דער זשורנאַליסט איז אין דער הינזיכט מזל'דיגער ווי דער בעלעטריסט. זיין אַרבייט פאַדערט ניט די שעפּערישקייט, דעם טאַלאַנט פון דעם בעלעטריסט. דער שטאַף וואָס ער באַנוצט אויפֿ-צובויען זיינע ווערק ווערט פאַר איהם צוגעגרייט דורך די פאַ-סירונגען פון טאָג; אַ טייל פון דעם געפינט ער אין ביכער וואָס ער לייענט. דער בעלעטריסט מוז זיין שאַפּונגס-מאַטעריאַל אַרויס-

גראָבען פון דער טיפעניש פון זיין מאַרד און האַרץ מיט דעם כוח פון זיין פאָרשטעלונגס־קראַפט און פון זיין „אינטואַציע“. און ווען דער מאַטעריאל ווערט אויסגעשעפט און דער כוח ווערט אויסגענוצט, קען ער ווייטער ניט געהן.

איך מיינ ניט צו זאָגען, אַז דער זשורנאַליסט ווערט קיינמאַל ניט קאַליע, אַז די צייט לאַזט ניט איבער איר „פאַרניכטענדען“ עפעקט אויף זיין אַרבייט. עס איז אָבער אמת, אַז מיט אים פאַ־סירט עס ניט אַזוי אַפט און ניט אַזוי פרי ווי מיט דעם בעלעטריסט. מיט דעם שעפער פון שעהנער ליטעראַטור.

די פאַקטען מוז מען האָבען אין זינען, ווען מען טרעט־צו צו דעם קאַפיטעל פון קאַנפליקטען צווישען דעם רעדאַקטאָר און די בעלעטריסטען אין דער „פאַרווערטס־רעדאַקציע, אויף וועלכע איך האָב אָנגעדייטעט אין אַ פריערדיגען קאַפיטעל. דער „פאַרווערטס“ האָט געהאַט מעהר קאַפ־דרייעניש פון דעם סאַרט ווי אַנדערע אידישע צייטונגען צוליב דעם, וואָס דער „פאַרווערטס“ האָט שטענדיג געהאַט מעהר בעלעטריסטען אויף זיין סטעף ווי אַנדערע ציי־טונגען, און אויך דערפאַר וואָס די „פאַרווערטס־בעלעטריסטען זיי־נען געווען מעהר פאַפולער און מעהר באַרימט ווי די וואָס האָבען געאַרבייט אין די אַנדערע צייטונגען און דער ברייטער עולם האָט זיך מיט זיי מעהר אינטערעסירט. אויסער דעם זיינען אויפ'ן „פאַרווערטס“ שטענדיג געווען אָנגעשטעלט אַלע אויגען פון דער אידישער עפענטליכקייט, סאַי די פריינדליכע און סאַי די פיינדליכע אויגען. און יעדע געשעהעניש אין דער „פאַרווערטס־רעדאַקציע איז אויפגעכאַפט און צעפויקט געוואָרען צום גיטען און צום בייזען אין דער אידישער וועלט.

ניט אַלע מאַל האָט דאָס קאַליע ווערען פון אַ בעלעטריסט געפירט צו אַ קאַנפליקט אָדער צו אַן איבעררייס צווישען איהם און דער רעדאַקציע. מיר האָבען געהאַט דעם פאַל פון דעם „טונג־קעלען“, וואָס האָט זיך געענדיגט גאַנץ אַנדערש. דער „טונקעלער“ איז געווען איינער פון די טאַלאַנטפולסטע הומאַריסטען אין דער אידישער פרעסע און ליטעראַטור. פאַר דעם היטלער־אומגליק האָט ער געוואוינט אין וואַרשע און האָט דאָרט געהאַט אַ זעהר גוטען

פאסטען אין איינער פון די גרויסע ווארשעווער אידישע צייטונגען. דאמאלסט פלעגט ער פון צייט־צו־צייט שיקען הומאָרעסקעס אין „פאָרווערטס“ און פלעגט קריגען באַצאָלט פאַר די וואָס מ'האַט געדרוקט. קיין שטענדיגער מיטאַרבייטער פון דער צייטונג איז ער ניט געווען.

ווען די מלחמה האָט פאַרטריבען דעם „טונקעלען“ קיין אַמע־ריקע, איז ער געקומען אין „פאָרווערטס“. און קורץ נאָכדעם האָט די רעדאַקציע איהם אָנגעהויבען צו צאָלען אַ וועכענטליכען געהאַלט. זיינע ביישטייערונגען צו דער צייטונג האָבען שוין דאָן ניט געהאַט דעם גלאַנץ פון פריער. וואָס ווייטער זיינען זיי געוואָרען שוואַכער און שוואַכער. דער „טונקעלער“ האָט אַפנים אַליין אָפגעשאַצט דעם געמינערטען ווערט פון זיינע שאַפונגען און האָט קיין פאַראַיבעל ניט געהאַט ווען אַ מאַנוסקריפט פלעגט אויסגעבראַקירט ווערען. זיין וועכענטליכען געהאַלט פלעגט ער באַקומען רעגעלמעסיג, ביז'ן סוף פון זיין לעבען. כאַטש אין די לעצטע יאָהרען האָט ער פאַר דער צייטונג כמעט גאַרניט געשריבען. די דרויסענדיגע וועלט האָט וועגען דעם ניט געוואוסט.

* * *

דער ערשטער סכסוך מיט אַ בעלעטריסט אין דער „פאַר־ווערטס־“ רעדאַקציע, וואָס מיר איז אויסגעקומען בייצואוואוינען, איז פאַרגעקומען אין 1913 אָדער 1914. מיט דער געשיכטע האָט דאָ מאַלט געקאָכט אין דער שרייבערישער וועלט; און די שונאים פון אב. קאהאַן האָבען פון דעם ווידער געשלאָגען קאַפיטאַל.

דער „העלד“ פון דער דראַמע איז געווען מאַריס ראָזענפעלד, וועלכער איז דאָמאלסט געווען, אויב ניט דער באַרימטסטער, איז זיכער דער פּאָפּולערסטער אידישער דיכטער. מאַריס ראָזענפעלד איז עטליכע יאָהר געווען דער „סטאַר“ אין דער „פאַרווערטס־“ רעדאַקציע. ער האָט אין דער צייטונג געדרוקט זיינע בעסטע לידער, און אין דער צייטונג איז אויך צום ערשטען מאַל אַנטפלעקט געוואָרען זיין גרויסער טאַלאַנט אַלס פעליעטאַניסט. אב. קאהאַן

האַט שטאַלצירט מיט מאַריס ראָזענפעלד'ס מיטאַרבייטערשאַפט און האָט איהם ביי יעדער געלעגענהייט אַדווערטאַיזט און גערימט צו די לייענער.

און דאָן האָט מיט ראָזענפעלד'ען פּאַסירט דאָס, וואָס עס פּאַ-
סירט מיט די מערסטע טאַלאַנטען. ער האָט זיך אויסגעשריבען און
זיין טאַלאַנט האָט זיך גענומען גליטשען באַרג-אַראָפּ. די רעדאַק-
ציע פלעגט באַקומען ברייף פון לעזער, וואָס האָבען אויפּמערקזאַם
געמאַכט אויף ראָזענפעלד'ס אַן אומגעלונגענעם פעליעטאַן, אַדער
אַ שוואַכע ליד. אַ שטיק צייט האָט קאַהאַן זיך געמאַכט ניט-וויסענדיג
וועגען דעם. עס איז אָבער געוואָרען ערגער און ערגער. איך
ווייס ניט צי קאַהאַן האָט גערעדט מיט ראָזענפעלד'ן וועגען דעם.
צי ער האָט געהאַט דעם מוט דאָס צו טאָן. מאַריס ראָזענפעלד
האַט ניט געקענט דולדען די מינדעסטע קריטיק. און ווען ער
פלעגט אַריין אין כּעס, האָט ער געקענט אַרויספלאַצען מיט שרעק-
ליכע זידעל-ווערטער. איך געדענק נאָר, אַז וואַכען און מאַנאַטען
לאַנג האָט זיך אין דער רעדאַקציע גערודערט וועגען ראָזענפעלד'ען.
איך בין זיך איצט משער, אַז קאַהאַן האָט איהם צוריקגעשיקט אַ
צאָל אַרטיקלען, אַדער אַז ער האָט איהם געלאָזט וויסען דורך אַ
דריטער פּערזאָן, פאָרוואָס ער קען איהם ווייטער ניט דרוקען.
געענדיגט האָט זיך די געשיכטע מיט אַ סצענע אין עלעוועיטאַר
פון „פאָרווערטס“, וואו אב. קאַהאַן און מאַריס ראָזענפעלד האָבען
זיך באַגעגענט צופעליג. מעהר האָב איך ראָזענפעלד'ען אין דער
רעדאַקציע ניט געזעהן.

עס פאַרשטעהט זיך, אַז די קאָנקורענטען פון „פאָרווערטס“
האַבען געפרובירט אויסנוצען די ראָזענפעלד-געשיכטע. „דאָס אידי-
שע טאַגעבלאַט“ האָט איינגעלאָדען ראָזענפעלד'ען צו ווערען איהרער
אַ מיטאַרבייטער אַלס אַ דעמאָנסטראַציע געגען „פאָרווערטס“. זי
האַט איהם אָבער שפּעטער אָפּגעזאַגט אויף אַ ברוטאַלען אופן. דאָן
האַט דער „מאַרגען זשורנאַל“ געפרובירט דרוקען זיינע זאַכען פון
צייט-צו-צייט, אָבער אויך דאָרט האָט ער זיך לאַנג ניט געהאַלטען.
דער סטאַנדאַרד פון בעלעטריסטיק אין „טאַגעבלאַט“ און „מאַרגען
זשורנאַל“ איז געווען אַ סך נידעריגער ווי אין „פאָרווערטס“. מאַריס

ראָזענפעלד האָט שוין דאַמאַלסט אַפילו דעם נידעריגען סטאַנדאַרד
ניט געקענט נאַכקומען.

* * *

דער קאַנפליקט מיט יונה ראָזענפעלד, וועלכער איז פאַרגעקו-
מען מיט צוואַנציג יאָהר שפעטער, איז אויך מיטגעבראַכט געוואָר-
רען דורכדעם וואָס עס איז געוואָרען אוממעגליך ווייטער צו דרוקען
זיינע ווערק אין דער צייטונג. אין דעם פאַל האָט זיך אָבער ניט
געהאַנדעלט אין דעם צי ראָזענפעלד האָט זיך אויסגעשריבען, צי
זיין טאַלאַנט האָט זיך גענומען אויסוועפען. וועגען דעם זיינען
די מיינונגען געווען צעטיילט. עס האָט אָבער ניט געקענט זיין
קיין צוויי מיינונגען וועגען דעם, אַז פאַר אַ טעגליכער צייטונג
זיינען יונה ראָזענפעלד'ס דערציילונגען, ווי ער האָט זיי געשריבען
אין די לעצטע דרייסיגער יאָהרען, געווען אוממעגליך צו דרוקען.
יונה ראָזענפעלד האָט זיך באַרימט געמאַכט מיט זיינע שיל-
דערונגען פון אויסטערלישע טיפען, פון מענשען וואָס זיינען ניט
אינגאַנצען באַרמאַל גייסטיג, פון פאַרשיידענע סאַרטען פּסיכאָ-
פאַטען. ראָזענפעלד האָט געקענט אַריינדרינגען אין די הערצער
און מוחות פון אַזעלכע מענשען; זיך דערגרונטעווען צו זייערע
נשמות און זיי שילדערען מיט לעבעדיגע פאַרבען און שטריכען. אב.
קאַהאַן האָט זעהר פריה דערקענט דעם טאַלאַנט פון יונה ראָזענפעלד
און האָט געדרוקט זיינע ווערק נאָך דעמאַלט, ווען יונה ראָזענפעלד
איז געווען אין רוסלאַנד. ווען יונה ראָזענפעלד איז געקומען קיין
אַמעריקע נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה, האָט איהם קאַהאַן אַריינ-
גענומען אין דער רעדאַקציע. געשריבען האָט יונה ראָזענפעלד בלויז
דערצעהלונגען און זיינע דערצעהלונגען זיינען אַלעמאַל געווען
פון דעם סאַרט וואָס איך האָב אויבען אָנגעדייט.

ווען יונה ראָזענפעלד וואַלט פאַרטגעזעצט צו שרייבען אויף
דעמועלבען שטייגער, וואַלט ער העכסט וואַרשיינליך אויסגעלעבט
זיינע יאָהרען אין „פאַרווערטס“ בשלום. ער האָט אָבער געזוכט
זיך צו פאַרטיפען אַלץ מעהר און מעהר אין דער פּסיכאָלאָגיע
פון זיינע טיפען; זיך גריבלען מעהר אין זייערע פאַרנעפעלטע

נשמות, אין די פינסטערע ווינקלען פון זייערע הערצער, ביז ער אליין איז געוואָרען פאַרפלאַנטערט און מטושטש אין זיין שרייבען. עס איז געוואָרען שווער פאַר דעם לעזער איהם נאַכצופאַלגען, צו פאַרשטעהן וואָס ער וויל. זיין סטיל איז געוואָרען פאַרדרעהט; זיינע זאַצען — לאַנג און פאַרפלאַנטערט. אפילו זיינע פאַרעהרער האַבען צוגעגעבען, אַז מ'דאַרף זיך אַנטאָן אַ כח איהם צו לייענען. אַב. קאהאַן, וועלכער האָט געהאַלטען, אַז די וויכטיגסטע אייגענשאַפֿט טען פון אַ שרייבער זיינען קלאַרקייט און פשטות, און וועלכער האָט עס געפאַדערט פון זיין יעדען מיטאַרבייטער, האָט ניט געקענט ערלויבען, אַז אַזאַ שטאַף ווי יונה ראָזענפעלד האָט איצט געשאַפֿען זאָל אַריינגעהן אין דער צייטונג.

דער סכסוך מיט יונה ראָזענפעלד'ן האָט אָנגעהאַלטען עטליכע יאָהר. זיין געהאַלט האָט ראָזענפעלד באַקומען. ער האָט זיך אַבער געפיהלט אומגליקליך וואָס זיינע שאַפונגען ווערען ניט געדרוקט. עס זיינען געמאַכט געוואָרען פּרואווען אויסצובעסערען זיינע מאַט־נוסקריפטען, מאַכען דעם סטיל איינפאַכער. אויב איך מאַך ניט קיין טעות, האָט י. י. זינגער, וועלכער איז געווען ראָזענפעלד'ס אַ הייסער פריינד און גרויסער פאַרעהרער, מיטגעהאַלפען אין דעם און אייניגע זאַכען ראָזענפעלד'ס זיינען אָפּגעדרוקט געוואָרען. אין פאַרלויף פון די „שטרייט־יאָהרען“ זיינען אויך אַרויסגעגעבען געוואָרען אין בוך־פאַרם ראָזענפעלד'ס ניט־געדרוקטע זאַכען און איך האָב וועגען זיי געשריבען אין „פאַרווערטס“ וואַרימע רעצענזיעס. דאָס האָט אַבער ניט געהאַלפען צו לינדערען די לאַגע. ס'איז פשוט ניט מעגליך געווען צו געפינען אַן אויסוועג צו דער „דילעמע“.

* * *

דער קאַנפליקט מיט שלום אַש'ן איז אַרויסגעוואַקסען פון דעם וואָס ער האָט זיך פאַרקירעוועט אויף אַ נייעם וועג אין זיין שאַפען — אַ וועג, אויף וועלכען לעזער פון אַ אידישער צייטונג האַבען מיט איהם ניט געקענט מיטגעהן. רער ריס האָט זיך אָנגעהויבען ווען קאהאַן האָט זיך ענטזאָגט

צו דרוקען אין „פארווערטס“ שלום אש'ס ראמאן „דער מאן פון נצרת“, אין וועלכען יעזוס ווערט פארגעשטעלט אלס גאט'ס זוהן, און אין וועלכען שלום אש שטעלט זיך אינגאנצען אויף דער זייט פון די קריסטען אין דעם צוויי טויזנט יאהריגען קאמף צווישען קריסטענטום און אידענטום.

נאכדעם ווי קאהאן האט צוריקגעוויזען דעם „מאן פון נצרת“ איז אש נאך פארבליבען א לאנגע צייט א מיטגליד פון דער רע-דאקציע. אש איז, פארשטעהט זיך, געווארען ברוגו אויף קאהאן'ען, אבער ער פלעגט פון צייט צו צייט אריינשיקען א מאנוסקריפט, וועלכען איך פלעג אריינשטעלען אין דער צייטונג. מען האט גע-האפט, אז מיט דער צייט וועט דער קאנפליקט איבער דעם „מאן פון נצרת“ פארגעסען ווערען און אש וועט פארטועצען שרייבען „כשר'ע“ זאכען פאר'ן „פארווערטס“.

די האפענונג איז צעשמעטערט געווארען, ווען דער „מאן פון נצרת“ איז ארויסגעקומען אין אן ענגלישער איבערזעצונג אלס „דעי נאצאריין“. די גאנצע אידישע וועלט האט זיך דערוואוסט דאס וואס איז ביז דאן געווען א סוד פון דער „פארווערטס“-רע-דאקציע, אז אש האט אויף זיך גענומען די אויפגאבע צו טאן מיסיאנערסקע ארבייט פאר'ן קריסטענטום. אב. קאהאן האט דאן דערקלערט, אז ער וועט ניט דערלויבען אז אש זאל ווייטער שרייבען אין „פארווערטס“, ווייל אש'ס נאמען אין דער צייטונג וועט ארויסרופען עקעל און צארען ביי א גרויסען פראצענט פון די לעזער.

אבער אפילו נאכדעם ווי דאס איז געשעהן האט אש א צייט לאנג באקומען וועידזשעס אין „פארווערטס“. די „פארווערטס“ אסאסיאיישאן האט געוואלט אויסמידען א פראוואקאציע אין דער קריסטלעכער וועלט. די געלעגעהייט איבערצורייסען אינגאנצען מיט אש'ן איז געקומען ווען ער האט זיך צוגעשארט צו די קאמו-ניסטען. זיך פארבונדען מיט זייערער א פראנט-ארגאניזאציע. שפע-טער איז אש אריין אין דער קאמוניסטישער „פרייהייט“ און דארט געדרוקט זיין „מאן פון נצרת“.

א.ב. קאהאן האט ניט געהאט צופיל עגמת־נפש פון דעם וואס אש איז ארויס פון „פארווערטס“. דער אמת איז, אז קאהאן איז נאך מיט יאהרען פריהער געקומען צו דער איבערצייגונג, אז אש געהט באַרג־אַראַפּ, אז זיין טאלאַנט וועפט זיך אויס. ער פלעגט זאָגען, אז די ירידה פון אש'ס טאלאַנט האט זיך אָנגעהויבען נאָך „מאָטקע גנב“ און אז זינט „מאָטקע גנב“ האט אש אָנגעשריבען בלויז צוויי ליטעראַרישע ווערק: „דער תהילים־איד“ און „דער געזאַנג פון טאַל“ — אַלע איבעריגע ווערק אש'ס האט קאהאן באַצייכענט אַלס האַלב־שונד.

א.ב. קאהאן האט זיין מיינונג וועגען אש'ס „אויסגעשעפטען“ טאַ־לאַנט ניט באַהאַלטען, אפילו ניט פון אש'ן. קאהאן האט זעלטען רע־צענזירט אש'ס אַ בוך און איך האָב געוואוסט די אורזאַך: ער האט ניט געוואלט זאָגען אָפען זיין אמת'ע מיינונג. און פאַרלייקענען זיין מיינונג האט ער ניט געקענט. פלעגט ער די אויפגאַבע פון שריי־בען די רעצענזיע איבערגעבען צו אַנדערע. מייסטענס איז דער גורל געפאַלען אויף מיר. ווען שלום אש איז געווען אין ניו יאָרק, אין 1935 (ער איז דאָן געקומען אויף אַ באַזוך פון זיין ווילאַ אין פראַנקרייך) האט קאהאן מיט איהם געהאַט אַ געשפרעך וועגען זיינע לעצטע ווערק און האט איהם אָפען געזאָגט וואס ער טראַכט וועגען זיי. איך געדענק, אז אש איז נאָך דעם געשפרעך געווען אויפגערעגט. ער האט אונז געזאָגט, אז ער מוז וואס שנעלער צו־ריקפאַרען, ווייל אין אַמעריקע וועט איהם ניט מעגליך זיין ווייטער צו שרייבען. „דאָ פעהלט די אַטמאָספערע וואס אַ קינסטלער מוז האָבען“, האט ער ערקלערט. מיר האָבען געוואוסט פאָרוואָס די היגע אַטמאָספערע איז איהם פלוצלינג פאַרדאָרבען געוואָרען. ס'איז כדאי אָנצואווייזען, אז „דהי נאָזאַרין“ איז געווען אש'ס ערשטע ווערק וואס די אַמעריקאַנער קריטיקער האָבען אויפגענומען מיט באַגייסטערונג. אפילו זיין „טהרי סיטיס“ („נאָכ'ן מבול“), וועלכער האט זיך נישקשה'דיג פאַרקויפט, האט ניט באַקומען קיין גוואַלדיגע אויפנאַמע. אַלע איבעריגע אש'עס ווערק וואס זיינען איבערזעצט געוואָרען אויף ענגליש זיינען דורכגעפאַלען מיט אַ קנאַק סאַי ביי דער קריטיק און סאַי ביי די ליינער.

קאפיטעל צעהן

דער סטאַנדאַרט פון מאַראַל אין „פאַרווערטס“

פון דעם ערשטען טאָג וואָס דער „פאַרווערטס“ איז געגרינדעט געוואָרען איז זיין מאַראַלער סטאַנדאַרט, זיין „קאָוד אָוו עטיקס“, געשטאַנען העכער ווי דער סטאַנדאַרט פון אַנדערע אידישע (און אויך ניט־אידישע) צייטונגען. גענומען האָט זיך דאָס דערפון וואָס דער „פאַרווערטס“ איז אַ סאָציאַליסטישע צייטונג און איז געבונדען פון דער סאָציאַליסטישער מאַראַל, בנוגע דער צייטונגס־פּראָפּעסיע און צייטונג־ביזנעס.

ווען דער „פאַרווערטס“ האָט אָנגעהויבען צו ערשיינען אין 1897 איז „דאָס טאַגעבלאַט“ געווען די גרעסטע און שטאַרקסטע צייטונג אויף דער אידישער גאַס. „דאָס טאַגעבלאַט“ איז געווען אַן אַרטאָדאָקסישע צייטונג; איהרע אַרויסגעבער זיינען געווען פרומע אידען און זי האָט געפרעדיגט די אידישקייט פון דער אַרטאָ־דאָקסיע. אָבער איהר רעדאַקטאָר און אַ היפשע צאל פון איהרע וויכטיגסטע מיטאַרבייטער זיינען אַליין געווען פריידענקער, סאַי אין זייערע איבערצייגונגען און סאַי אין זייערע פיהרונגען. און דער פּאַקט איז געווען גוט באַקאַנט אין דער אידישער וועלט. וועגען דעם רעדאַקטאָר יאָהאַן פּאַלעי זיינען אַפילו געווען קלאַנגען, אַז ער האָט זיך אַמאַל אַביסל אונטערגע'שמד'ט. עס איז אויך געווען באַוואוסט אין גאַס, אַז כאַטש „דאָס טאַגעבלאַט“ ערשיינט ניט שבת, ווערט אינעוועניג, אין דער רעדאַקציע און אין דער דרום־קעריי, געאַרבייט אום שבת. די זונטאַגדיגע אויסגאַבע פלעגט דער־שיינען שבת ביינאַכט, גלייך נאָך זונען־אונטערגאַנג, און אין די זומער־וואַכען נאָך פריהער. דאָס וואָלט ניט מעגליך געווען ווען די שרייבער און די זעצער וואָלטען ניט אָפּגעטאָן זייער אַרבייט שבת בייטאָג. מען דאַרף דערביי וויסען, אַז אין יענער צייט האָבען

כמעט אלע אידען געוואוינט אויף דער איסט סאיד, און איסט בראדוועי, וואו „דאָס טאָגעבלאַט“ איז אַרויסגעגעבען געוואָרען, איז געווען די הויפט שפאַציר־גאַס. הונדערטער טויזענטער אידען פלעגן שבת פאַרבייגעהן די געביידע פון „טאָגעבלאַט“ און זעהן וואָס דאָרט קומט פאַר.

אַזאָ פרעכע, עפענטליך־היפּאָקריטישע האַנדלונג וואָלט ניט מעגליך געווען אין אַ סאָציאַליסטישער צייטונג. אין „פאָרווערטס“ האָבען דער רעדאַקטאָר און די וויכטיגע מיטאַרבייטער, וועלכע האָבען באַשטימט די פּאָליסי און פאַרטיידיגט די פּרינציפּען פון דער צייטונג, געמוזט זיין איבערצייגטע סאָציאַליסטען און לאַיאַל צו זייערע איבערצייגונגען. אויסנאָמען זיינען געמאַכט געוואָרען מיט שרייבער וועלכע האָבען געטאָן אַנדערע אַרבייטען — די וואָס האָבען געשריבען „היומען אינטערעסט“ פּיטשורס אָדער די בע־לעטריסטען. זייערע פּאָליטישע און סאָציאַלע אַנשוואַונגען זיינען געווען זייער פּריוואַט־זאַך און האָבען זיך ניט אָפּגעשפּיגעלט אין דער צייטונג. דאָך, אויב איינער פון זיי האָט עפענטליך באַקעמפט די פּאָליסי פון „פאָרווערטס“, איז פאַר איהם ניט מעגליך געווען לאַנג צו פאַרבלייבען אין דער רעדאַקציע.

דאָס מיינט ניט צו זאָגען, אַז די שרייבער פון פּאָליטישע, עקאָ־נאָמישע און אַנדערע „ערנסטע“ אַרטיקלען זיינען אימער געווען אייניג אין זייערע אַנשוואַונגען און אין זייערע אויסטייטשונגען פון געשעהענישען פון טאָג. אין די קנאַפע פּופּציג יאָהר וואָס איך בין פאַרבונדען מיט'ן „פאָרווערטס“ געדענק איך ניט אַ צייט ווען אַזאָ „האַרמאָניע“ האָט עקזיסטירט. עס זיינען אימער געווען מעסיגע און עקסטרעמיסטען. און פון צייט צו צייט פלעגען פאַר־קומען ערענסטע צוזאַמענשטויסען צווישען די צוויי גרופּעס. די מיי־נונגס־פאַרשיידענהייטען האָבען זיך אָבער געהאַלטען אין די ראַמען פון געוויסע גרעניצען. עס איז שטענדיג געווען אַ פּונקט אויף רעכטס, וואו דער מעסיגער האָט זיך געמוזט אָפּשטעלען, און אַ פּונקט אויף לינקס, וואו דער עקסטרעמיסט האָט ווייטער ניט גע־קענט געהן. די אויפגאַבע פון דעם רעדאַקטאָר איז געווען צו באַ־וואַכען די גרעניצען, אַז זיי זאָלען ניט איבערגעטראָטען ווערען.

דער עיקר וואָס איך וויל דאָ אַרויסברענגען איז, אַז אין „פּאַר-ווערטס“ זיינען געווען די שרייבער איינס מיט דער צייטונג. זיי האָבען געגלויבט אין די אידעען און די פּרינציפּען וואָס די צייטונג האָט מיט זיך פּאַרגעשטעלט, פּאַר וועלכע די צייטונג האָט גע-קעמפט. דאָס איז, ליידער, ניט געווען דער פּאַל מיט די אַנדערע אידישע צייטונגען, און באַזונדערס איז דאָס ניט געווען דער פּאַל מיט די צייטונגען וואָס האָבען געדאַרפט דינען דעם פרומען, אַרטאָ-דאָקסישען אידענטיט. איך האָב פּריהער דערמאָנט דאָס אַמאָליגע „טאַגעבלאַט“. דאָס וואָס איך האָב געזאָגט וועגען אַט-דער צייטונג, קאָן אויך געזאָגט ווערען וועגען די אַנדערע אַרטאָדאָקסישע ציי-טונגען וואָס האָבען פּאַרנומען איהר פּלאַץ. עס קען זיין, אַז ווען די אַרטאָדאָקסישע צייטונגען וואָלטען געווען מעהר אָפּגעהיט מיט זייער עטיק, מעהר אויפּריכטיג, מעהר פּרינציפּען-טריי, וואָלטען זיי ניט געהאַט אַזאַ טרויעריגען סוף. דער „מאַרגען זשורנאַל“ האָט אין די לעצטע פּאַר יאָהר געמאַכט אַן ערענסטען פּאַרווך צו „פּאַר-ריכטען זיין וועג“; אַפּנים, אָבער, אַז עס איז שוין געווען צו-שפּעט.

* * *

די סאָציאַליסטישע מאַראַל האָט דעם „פּאַרווערטס“ געשטעלט נאָך אַ פּאַדערונג, וואָס האָט געווירקט אויפּצוהויבען די עטיק פּון דער צייטונג איבער אַלע איבעריגע צייטונגען אויף דער אידישער און אויך ניט-אידישער גאַס. אין דער אַמעריקאַנער צייטונגס-וועלט איז אַנגענומען, אַז די אַדווערטאַיזינג אָפּטיילונג דאַרף זיך ניט רעכענען מיט דער רעדאַקציאָנעלער אָפּטיילונג, אַז צווישען די צוויי אָפּטיילונגען ליגט אַ טיפּער „מאַראַלישער אָפּגרונט“, אַז דאָס וואָס איז פּאַרבאַטען דער רעדאַקציע איז ערלויבט דעם אַדווערטאַיזינג דעפּאַרטמענט. די סאָציאַליסטישע מאַראַל האָלט אַנדערש. זי האָלט, אַז די צוויי אָפּטיילונגען פּון דער צייטונג מוזען געהן האַנט אין האַנט, האַנדלען אין איינקלאַנג איינע מיט דער אַנדערער אויף ווי ווייט דאָס איז נאָר מעגליך; איבערהויפּט מוזען זיי האַנדלען

הארמאניש ווען עס האנדעלט זיך וועגען באשיצען די גרונט-אי-דעען און גרונט-צילען פאר וועלכע די צייטונג שטעהט. דער „פארווערטס“ האט די סאציאליסטישע עטיק שטענדיג אפגעהיט, דאס האט זיך אים שארפטען אויסגעדריקט אין צוויי פאליסיס: איינע בנוגע פאליטישע קאמפעניס און די צווייטע בנוגע יוניאנס.

וואס אנגעהערט פאליטישע קאמפעניס, האט דער „פארווערטס“ זיך שטענדיג אפגעזאגט צו נעמען אנאנסען פון פארטייען און פאלי-טישע קאנדידאטען וועלכע ער האט באקעמפט אין זיין עדיטאריעלער אפטיילונג. און וואס אנגעהערט טרעדי-יוניאנס, האט דער „פאר-ווערטס“ זיך אויסגעהיט פון דרוקען אדווערטאיזמענטס וואס הא-בען געקענט שעדיגען א יוניאן אין צייט פון א סטרייק אדער גע-קענט אונטערגראבען איהר מאראל אדער איהר איינפלוס אין פרידליכע צייטען.

איך ווייס ניט פון נאך אן אנדער צייטונג (ניט-סאציאליסטי-שע) וואס האט אזוי געהאנדעלט, אריינגערעכענט פראגרעסיווע, לי-בעראלע און ראדיקאלע. ווי געזאגט, עס ווערט דארט אנגענומען אלס פרינציפ, אז די צוויי אפטיילונגען פון דער צייטונג זיינען ניט פארפליכטעט איינע צו דער אנדערער, אז יעדע האט איהר אייגענע עטיק און מעג געהן איהר אייגענעם וועג. עס פארשטעהט זיך, אז הינטער דעם „אנגענומענעם פרינציפ“ שטעהן מאטעריעלע אינטערעסען. פאליטישע אנאנסען זיינען א קוואל פון גרויסען איינקונפט. אויך „אינדוסטריעלע“ אנאנסען אין צייט פון סטרייקס בריינגען אריין א סך געלט. אפזאגען זיך פון דעם צוליב אידעאל איז א גרויסער נסיון. בלויז אזא צייטונג ווי דער „פארווערטס“ וואס איז געגרינדעט געווארען פון א באוועגונג, צוליב אן אידעאל, האט זיך געקענט פארגינען דאס צו טאן, האט געקענט ביישטעהן דעם נסיון.

אבער זאל זיך ניט דוכטען, אז דער „פארווערטס“ האט ניט באצאלט קיין הויכען פרייז פאר דעם. עס זיינען געווען יאהרען ווען די צייטונג האט זיך שטארק גענויטיגט אין דעם געלט וואס אזוינע אדווערטאיזמענטס וואלטען איהר אריינגעבראכט. אויסער

דעם האָט זי דורך צוריקווייזען די פּאַליטישע און אינדוסטריעלע אַדווערטאַזמענטס ריזיקירט צו פאַרלירען אַנדערע „ביזנעס“. די אַגענטורען, וועלכע קאַנטראָלירען די פאַרטיילונג פון אַנאַנסען, האָן בען אָפּט אויסגעדריקט אַנטריסונג געגען דעם וואָס דער „פאַר-ווערטס“ בראַקירט־אויס געוויסע אַנאַנסען אין וועלכע זייערע קליענ-טען זיינען פאַראַינטערעסירט. און וואַרשיינליך האָט די צייטונג דורך דעם טאַקע פאַרלאָרען אַ טייל פון איר איינקונפּט.

דער „פאַרווערטס“ האָט זיך אויך ערוואַרבען אַ רעפּוטאַציע מיט דער עהרליכער און אַנשטענדיגער באַציהונג פון זיינע מיט-אַרבייטער. די מיטאַרבייטער פון אַ צייטונג, איבערהויפּט יענע מיט-אַרבייטער וואָס פיהרען-אַן מיט אַפּטיילונגען וואו נייעס גרענצט זיך מיט פּובליסיטי, האָבען אַלערליי געלעגענהייטען צו „טאַן טובות“ צו פריינד און באַקאַנטע און אַפילו צו לאָזען זיך אונטערקויפּען פאַר שרייבען באַריכטען פאַר איינצעלנע מענשען און אַרגאַניזאַציעס. אין צייטונגס־קרייזען הערט מען אַ סך ריידען וועגען אַזוינע פּאַלען. מיט אַ פאַר יאָהר צוריק בין איך שטאַרק איבערראַשט געוואָרען ווען אַ הויכער באַאמטער פון אַ נאַציאָנאַלער אידישער אַרגאַניזאַ-ציע האָט מיר געזאָגט, אַז ער האָט זיך דערוואוסט אַז אַ רעפּאָרטער פון איינער פון די אַנגעזעהענסטע צייטונגען אין לאַנד (ניט קיין אידישע) איז געווען אויפֿן פּעי־ראַל פון דער אַרגאַניזאַציע. דער רעפּאָרטער זאָל האָבען געקראָגען באַזאַלט רעגעלמעסיג כדי ער זאָל צופאַרבען זיינע באַריכטען אַזוי, אַז די באַאמטע פון דער אַר-גאַניזאַציע זאָלען אַרויסקומען שעהנער.

אין דער אידישער פרעסע איז דאָס אַן אַנגעוועהטאַגטע פּראַ-בלעם. אין אַ סך פּאַלען קריגען מיטאַרבייטער פון צייטונגען באַ-צאָהלט פאַר אַריינשטעלען נאַטיצען וואָס די צייטונגען דאַרפען געבען פריי אַלס נייעס־באַריכטען. מען גיט מיר איבער, אַז פאַר-שטעהער פון אַרגאַניזאַציעס זאָגען אַז דאָס איז דער איינציגער וועג ווי אַזוי זיי קענען קריגען די נויטיגע פּובליסיטי. מאַנכע פון די פאַרשטייער זיינען שוין אַזוי צוגעוואוינט געוואָרען צו דעם, אַז זיי האַלטען עס אַפילו ניט פאַר קיין עוולה, ניט דאָס געבען געלט און ניט דאָס נעמען.

אין „פאָרווערטס“ האָט אַזוינס קיינמאָל נישט פּאַסירט און נישט געקענט פּאַסירען. די צייטונג וואָלט אַזוינס נישט געדולדעט. אין די אַלע יאָהרען וואָס איך בין פאַרבונדען מיט דעם „פאָרווערטס“, האָט נישט פּאַסירט, אַז אַ מיטגליד פון דער רעדאַקציע זאָל באַשולדיגט ווערען אין אומערליכקייט. עס זיינען געווען פּאַלען ווען אַקטיאָרען, יוניאָן־באַאַמטע, פּאַרשטייער פון אַרגאַניזאַציעס זיינען נישט געווען צופּרידען ווי אַזוי אַ שרייבער האָט זיי באַהאַנדעלט אין אַ רעפּאָרט אָדער אַן אַרטיקעל, און מאַנכע פון זיי האָבען זיך באַקלאַגט וועגען דעם צום רעדאַקטאָר, מינדליך אָדער שריפטליך. איך קען זיך נישט דערמאַנען קיין איינציגען פּאַל ווען אַזאַ קלאַגע איז געווען באַגלייט מיט אַ באַשולדיגונג פון אומערליכקייט געגען דעם באַטרעפּענדען שרייבער.

אַב. קאַהאַנס' שטרענגקייט אין דעם פרט איז שוין געגאַנגען אַביסעל צו־ווייט. עס האָט איינמאָל פּאַסירט אַזאַ פּאַל: אַ מיטגליד פון דער רעדאַקציע, וועלכער פּלעגט שרייבען אָפּט וועגען טעאַטער, האָט געפּייערט אַ געבורטס־טאַג מיט אַ „פּאַרטי“ ביי זיך אין דער היים. צום יום־טובּ האָט ער איינגעלאָדען עטליכע פּריינד פון דער טעאַטער וועלט, און איינער פון די געלאַדענע געסט האָט איהם געבראַכט אַ פרעזענט — אַ הויז־אַרטיקעל אין דעם ווערט פון אַ פּאַר צענדליג דאלער. ווען אב. קאַהאַן האָט זיך דערוואוסט וועגען דעם האָט ער פאַרבאַטען דעם שרייבער ווייטער צו דרוקען אַר־טיקלען וועגען טעאַטער. מיר אַלע אין דער רעדאַקציע האָבען געפּיהלט אַז די שטראַף איז נישט באַרעכטיגט. דער שרייבער איז געווען אַבסאָלוט אומשולדיג. נישט ער האָט געוואָלט פרעזענטען און נישט ער האָט דערוואָרט אַז אימיצער וועט איהם ברענגען אַ מתנה. עס האָט אָבער געדויערט אַ לאַנגע צייט איידער קאַהאַן האָט אַראָפּ־גענומען דעם חרם פון דעם שרייבער.

* * *

אַמאָליגע יאָהרען, ווען די אַרגאַניזאַציעס פון דער אידישער אַרבייטער־באַוועגונג, די יוניאָנס, די סאַציאַליסטישע פּאַרטיי, די אַרבייטער־רינג ברענטשעס און אַנדערע ראַדיקאַלע און פּראַגרע־

סיווע קולטור-אָראַגאַניזאַציעס האָבען זיך גענויטיגט אין פּובליסיטי פאַר זייערע טעטיגקייטען, האָט דער „פּאַרווערטס“ זיי דאָס געגעבען מיט אַ פּולער האַנט, אַבסאָלוט פּריי, פאַרשטעהט זיך, און ווען איך זאָג דער „פּאַרווערטס“, מיין איך אַלע מיטאַרבייטער וועלכע זיינען געווען פאַרבונדען מיט די אָפּטיילונגען פון דער צייטונג, די לעי- באַר עדיטאָרס און לעיבאַר רעפּאָרטערס פּלעגען אַרבייטען טאָג און נאַכט אַהן עקסטראַ באַצאָלט, ביים „דעקען“ אַ קאָנווענשאַן פון אַ יוניאָן אָדער פון אַרבייטער-רינג פּלעגט דער „פּאַרווערטס“ רעפּאָרטער טאָן אין איין טאָג דריי טעג אַרבייט, די גרעסטע באַ- לוינונג וואָס ער האָט פאַר דעם באַקומען איז געווען אַ „דאַנק- רעזאָלוציע“ פון דער קאָנווענשאַן צום רעדאַקטאָר, מיט אַ קאָמ- פּלימענט פאַר דעם רעפּאָרטער, ווען אַזאַ קאָנווענשאַן וואָלט אַנ- געבאַטען אַ סומע געלט אַלס פּרעזענט צום שרייבער, וואָלט ער ניט נאָר די געלט ניט גענומען, נאָר ער וואָלט זיך געפונען באַלידיגט וואָס דער אָנבאָט איז איהם געמאַכט געוואָרען.

אין פאַרבינדונג מיט דעם וויל איך דערצעהלען אַ פאַר פאַק- טען פון מיין פּערזענליכער דערפאַרונג:

דער ערשטער פאַל האָט פּאַסירט ווען איך בין געווען אַ האַלב- גרינער אין דער רעדאַקציע, מען האָט מיך געשיקט צו „דעקען“ אַ קאָנווענשאַן פון אַ יוניאָן אין אַן אַנדער שטאָט, צו באַצאָלען די הוצאות, האָב איך מיטגענומען אַ געוויסע סומע געלט, אין מיטען דער קאָנווענשאַן האָב איך זיך אַרומגעזעהן, אַז איך וועל ניט האָבען גענוג געלט צו באַצאָלען דעם האַטעל-ביל און האָב דאָס דערצעהלט איינעם פון די באַאמטע פון דער יוניאָן, אויף מאַרגען האָט ער מיר געבראַכט די סומע וואָס מיר האָט אויס- געפעהלט, ווען איך בין צוריקגעקומען אין ניו יאָרק און דער- צעהלט וועגען דעם, האָבען אַנגעזעהענע מיטגלידער פון „פאַר- ווערטס“ אַסאַסיאָנישאַן מיר אויסגערעדט אַז איך האָב ניט ריכטיג געהאַנדעלט, איך האָב ניט געטאַרט נעמען קיין געלט פון דער יוניאָן; איך האָב געדאַרפט טעלעגראַפירען צו דעם „פּאַרווערטס“, דער צווייטער פאַל האָט פּאַסירט אַ סך שפּעטער, אין אָנהויב פון די צוואַנציגער יאָהרען, ב. שלעזינגער האָט דאַמאָלסט אַנגע-

פיהרט אַ קאַמפּעין ווידער אויפצובויען די אָפּגעשוואַכטע קלאָוק-מאַכער יוניאָן. עס פאַרשטעהט זיך, אַז די הויפּט-אַרבייט זיינע איז געפירט געוואָרען דורך די קאַלומט פון „פאַרווערטס“. עס פלעגען ערשיינען לאַנגע אַרטיקלען אין „פאַרווערטס“ אונטערגעשריבען „ב. שלעזינגער“. אין מאַרקעט פלעגען אויך פאַרשפּרייט ווערען פאַמפלעטען אונטערגעשריבען „ב. שלעזינגער“. דער אמת'ער שריי-בער פון די אַרטיקלען און פאַמפלעטען בין איך געווען. שלע-זינגער פלעגט קומען צו מיר אַהיים זונטאָג אינדערפריה און מיר פלעגען אָפּזיען לאַנגע שטונדען און אַרומריידען די טעמע פון דעם נעקסטען אַרטיקעל אָדער פאַמפלעט. נאָכדעם ווי ער פלעגט מיך פאַרלאָזען פלעג איך זיך אוועקזעצען און דאָס אָנשרייבען. שלעזינגער האָט אַרויפגעשטעלט זיין נאָמען גיט ווייל ער האָט געזוכט דעם כבוד, נאָר ווייל אַנדערש וואָלטען די אַרטיקלען און פאַמפלעטען גיט געמאַכט דעם געווינשטען איינדרוק אויף די אַרבייטער. עס פאַרשטעהט זיך, אַז איך האָב געטאָן די אַרבייט אַהן געלט, כאָטש איך האָב מקריב געווען מיין איינציגען רוה-טאָג. איך בין זיכער, אַז אין יענע יאָהרען וואָלט קיינער אין דער רע-דאַקציע גיט געהאַנדעלט אַנדערש.

קאפיטעל עלף

דער „פאָרווערטס“ און דער „בונד“

דער „בונד“ איז שטענדיג געווען אַ נאָהענטער קרוב פון „פאָר-ווערטס“. די געפיהלען וואָס די קרובה'שאַפט האָט אַרויסגערופען ביי ביידע צדדים זיינען ניט אַלע מאָל געווען די זעלבע. ווען איך בין אָנגעקומען אין „פאָרווערטס“, אין 1906, זיינען די געפיהלען געווען וואַרימע, באַגייסטערטע, צום וועניגסטענס, פון אונזער זייט. אין יענער צייט איז דער „בונד“ פאָר אונז אין אַמעריקע, געווען אַ לעגענדע פון רעוואָלוציאָנערער העלדישקייט און ראַמאַנטיק. די ערשטע שליחים פון „בונד“, ווי ר. אַבראַמאָוויטש, אַרקאָדי קרעמער און די וואָס זיינען געקומען נאָך זיי, זיינען דאָ אויפגענומען גע-וואָרען ווי הייליגע. דער „פאָרווערטס“ האָט פאָר זיי צוגעגרייט די שענסטע אויפנאַמעס. זייערע טורס איבער'ן לאַנד זיינען דורכ-געפירט געוואָרען פון מענשען אין דער „פאָרווערטס“-משפּחה. אין די שפּעטערדיגע יאָהרען האָט זיך די באַציהונג צו דער בונדישער אָרגאַניזאַציע געענדערט. די באַגייסטערונג האָט זיך ביסלעכווייז אָפּגעקיהלט, און עס זיינען געווען מאַמענטען, וואָס זי איז שיער ניט פאָרוואַנדעלט געוואָרען אין אָפענער געגנער-שאַפט. דאָך איז די קרובה'שאַפט צווישען דעם „בונד“ און דעם „פאָרווערטס“ קיינמאָל ניט פולשטענדיג איבערגעריסען געוואָרען. נאָך מעהר, אין דער „פאָרווערטס“-רעדאַקציע זיינען שטענדיג געווען איינער אָדער מעהר אויסגעשפּראַכענע בונדיסטען, שרייבער, וואָס האָבען געטראָגען דעם בונדישען שטעמפעל און האָבען זיך מיט דעם געגרויסט. עס דאַרף אָבער גלייך געזאָגט ווערען, אַז די שרייבער זיינען צוגעצויגען געוואָרען צו דער רעדאַקציע ניט צוליב

זייער בונדיזם, נאָר טראַץ זייער בונדיזם. זיי זיינען געווען פעהיגע, טאלאנטפולע זשורנאליסטען און אַב. קאהאַן האָט קיינמאַל ניט גערקענט ביישטעהן דעם נסיון פון באַרייכערען די צייטונג מיט גוטע שרייבער.

די פאַרנעמסטע בונדישע נעמען אין דער געשיכטע פון דער „פאַרווערטס“ רעדאַקציע זיינען אַלגין און צביון. איך דערמאָן ניט ר. אַבראַמאָוויטש'ן, ווייל ווען ער איז אַריינגעטראָטען אין „פאַרווערטס“, איז ער שוין ניט געווען מעהר אידענטיפיצירט מיט'ן „בונד“. אויך וולאַדעק האָט אַ שטיקעל צייט געאַרבייט אין דער רעדאַקציע. מיט עטליכע יאָהר צוריק איז צוגעקומען ב. שעפנער, דער פעהיגסטער שרייבער פון דער בונדישער „פאַלקסצייטונג“ אין די לעצטע יאָהרען פון איהר עקזיסטענץ.

אַלגין און צביון האָבען ביידע אָנגעהויבען שרייבען פאַר'ן „פאַרווערטס“ אַלס קאַרעספּאָנדענטען פון איראַפע. ווען זיי זיינען געקומען קיין אַמעריקע, זיינען זיי אַריינגעטראָטען אין דער רעדאַקציע און האָבען דאָרט גלייך פאַרנומען אַן אַרט צווישען די „סטאַרס“. וואָס מיט זיי ביידען האָט שפעטער פאַסירט איז גוט באַקאַנט אונזערע לעזער. ביידע האָבען זיי פאַרלאָזען די צייטונג אין דער היסטאָרישער שפּאַלטונג פון דער אידישער סאַציאַליסטישער פעדעראַציע, אין 1921. אין נעקסטען יאָהר האָבען זיי געהאַלפּען גרינדען די קאָמוניסטישע „פרייהייט“, פון וועלכער אַלגין איז געוואָרען רעדאַקטאָר און צביון דער וויכטיגסטער מיטאַרבייטער. צביון האָט זיך אָבער דאָרט לאָנג ניט געהאַלטען; נאָך אומגעפעהר אַ יאָהר צייט, איז ער צוריקגעקומען אין „פאַרווערטס“. אַלגין איז געשטאַרבען אויף זיין פאַסטען אַלס דער „פרייהייט“ רעדאַקטאָר. פון די עטליכע טרוקענע פאַקטען אין דער קאַריערע פון די צוויי שרייבער קען זיך אויסדוקטען, אַז אַלגין איז געווען מעהר איבערגעגעבען און אויסגעהאַלטען אין זיין בונדישער אידעאָלאָגיע ווי צביון, אַז די „רעוואָלוציאָנערע“ וואַרצלען פון בונדיזם האָבען אין איהם געשלאָגען טיפּער ווי אין צביון'ען. דאָס איז אָבער אַ טעות. איך האָף, אַז צביון וועט ניט פאַראיבעל האָבען אויף מיר, אויב איך וועל זאָגען, אַז ער איז אַלע מאָל געווען און ביז היינט

פארבליבען א פאר'עקשנ'טער בונדיסט (אפשר האלט ער עס פאר א קאמפלימענט). אז צביון האט פון זיין בונדיום קיינמאל ניט אפגעווייכט אויף רעכטס, וויסט יעדער וואס איז מיט איהם פאר-בונדען אין „פארווערטס“. צי ער האט ניט אפגעווייכט אביסעל אויף לינקס אין די קורצע חדשים, וואס ער איז געווען אין דער „פרייהייט“, קען איך ניט זאגען אויף זיכער. איך בין גענויגט צו גלויבען, אז דאס איז ניט געווען דער פאל, וויסענדיג ווי טיף איינגעגלויבט ער איז אין דער בונדישער תורה.

אין „פארווערטס“ האט צביון ניט געהאט די פולע מעגליכקייט צו מאכען פראפאגאנדע פאר זיינע בונדישע אידעען, אדער פיהרען א קאמף פאר דער בונדישער שטעלונג צו פראגען און ערשיינונגען פון מאמענט. ער האט זיך געמוזט האלטען „אין די ראמען“ ניט איבערצוכאפען די מאס אין זיין ווידערשטאנד געגען די רעכטע פאליסיס פון דער צייטונג. אבער די, וואס האבען איהם געלייענט פארזיכטיג, האבען שטענדיג געוואוסט וואו ער שטעהט אין יעדער פראגע. עס זיינען געווען פאלען, ווען ער האט זיך דערלויבט צו געהן אביסעל צווייט און אב. קאהאן איז געווען געצוואונגען איהם צו „רופען צו ארדענונג“. אין די יאהרען פאר דער שפאל-טונג איז צביון געווען איינער פון די רעדאקטארען פון דער „נייער וועלט“, דער ארגאן פון דער אידישער סאציאליסטישער פעדעראציע, וועלכע איז דאמינירט געווארען פון בונדיסטען. דאָר-טען פלעגט ער זיך צעלאָזען די הענט. דאָרט פלעגט ער שרייבען אַלץ, וואָס זיין בונדיש האַרץ האָט איהם דיקטירט. עס פאַרשטעהט זיך, אז אב. קאהאן און די מאַיאָריטעט פון „פארווערטס“-אַסאַ-סיאיישאַן האָבען אויף דעם געקוקט קרום. צביון האָט עס גע-וואוסט. יעדעס מאל, וואָס אַזאַ אַרטיקעל פון צביון'ען פלעגט דער-שיינען אין דער „נייער וועלט“ האָט מען ערוואַרט אַן אויפרייס אין רעדאקציע. דאָס איז אָבער קיינמאל ניט געשעהן. און צביון איז געגאַנגען זיין וועג.

דערפאַר איז קיין וואונדער ניט, וואָס קאהאַנ'ען איז ניט אַנ-געקומען אַזוי לייכט אַריינצונעמען צביון'ען צוריק אין דער רע-דאקציע, נאָכדעם ווי ער האָט איבערגעריסען מיט דער „פרייהייט“.

די מיטגלידער פון דער „פארווערטס“־אסאסיאיישאָן האָבען גע־
דענקט ניט נאָר די חטאים וואָס צביון איז באַגאַנגען אין דער
קורצער צייט פון זיין „קאָמוניסטישען אָפּנויג“; זיי האָבען אויך
ניט פאַרגעסען די „צרות“, וואָס מען האָט פון איהם געהאַט אין
די פריהערדיגע יאָרען. אב. קאהאַן האָט אויף די טענות ניט געהאַט
וואָס צו ענטפערען, ער האָט מודה געווען, אַז דאָס אַלץ איז ריכטיג.
זיין איינציגער אַרגומענט איז געווען, אַז צבינו'ס טאַלאַנטפולע
פעדער וועט רייכער מאַכען די צייטונג. און אַם ענדע האָט די
טענה געווירקט איבערצואוועגען די טענות פון די געגנער. צביון
איז ווידער געוואָרען אַ מיטגליד פון דער רעדאַקציע. און כאַטש
ער האָט זיין „זינדיגען וועג“ ניט געביטען, בין איך זיכער, אַז ניט
דער רעדאַקציע, ניט דער אַסאָסיאיישאָן און ניט אונזערע לעזער
פאַרדריסט וואָס צביון איז אין דער רעדאַקציע.

גאַנץ אַנדערש איז די געשיכטע פון אַלגינס בונדישער קאַריע־
רע. ער איז פאַרבליבען אַ בונדיסט בלויז אין נאַמען. קורץ נאָך
זיין אַנקומען איז אַמעריקע, האָט ער זיך שנעל צוגעפאַסט צו זיין
נייער היים. ער איז אַוועק שטודירען אין קאַלאַמביע אוניווערסי־
טעט פאַר אַ דאָקטאָר־טיטול (דאָקטאָר אָו פילאָסאָפּי) און דאָרט
האָט זיך זיין בונדישער רעוואָלוציאַניזם שטאַרק אָפּגעקיהלט. ער
איז געוואָרען אַ הייסער אַמעריקאַנער פאַטריאַט. נאָך דער באַל־
שעוויסטישער רעוואָלוציע האָט ער זיך געשטעלט אויף דער זייט
פון די געגנער פון באַלשעוויזם און קאָמוניזם, כאַטש אין יענער
צייט איז דער „בונד“ אין פוילען געווען עקסטרעם לינק, זעהר
נאָהענט צום באַלשעוויזם.

ווי אַזוי עס האָט פאַסירט, אַז ער האָט שפּעטער, אין 1921,
באַשלאָסען מיטצוגעהן מיט די לינקע אין דער שפּאַלטונג פון דער
אידישער סאָציאַליסטישער פעדעראַציע, ווייס איך ניט. איך ווייס
אַבער יע, אַז ביז דער לעצטער מינוט, וואָס ער איז געווען אין
„פאַרווערטס“, האָט ער ניט אויפּגעהערט צו חנפּענען קאהאַנען,
און ביים געזעגענען זיך מיט איהם האָט ער זיך שיער ניט צעוויינט.
צווישען די צוויי וועלט־מלחמות זיינען די באַציהונגען צווישען
דעם „פאַרווערטס“ און דעם „בונד“ אין פוילען געוואָרען מעהר

און מעהר אָנגעשטרענגט. אין יענער צייט האָבען די סאַציאַ-
ליסטישע פּאַרטייען אין אַלע לענדער, אין אַמעריקע און אייראָפּע,
איבערגעלעבט שטורעמס פון אינעוועניג און שווערע אַטאַקעס פון
דרויסען. עס זיינען פּאַרגעקומען שפּאַלטונגען אין די פּאַרטייען
און קאָמוניסטישע „פּאַראַיניגטע פּראָנט“ מאַנעווערס. דער „פּאַר-
ווערטס“ איז אין די קריטישע יאָהרען געשטאַנען אויף דער זייט
פון די רעכטע. דער „בונד“ האָט זיך אַביסעל געוואַקעלט, אָבער
אין אַלגעמיין איז ער געווען אויף דער זייט פון די לינקע. אין
דער היגער באַוועגונג, אויף דער אידישער גאַס אין אַמעריקע, אין
די יוניאָנס, אין דער סאַציאַליסטישער פּאַרטיי, אין אַרבייטער־רינג
און אַפילו אין „פּאַרווערטס“ אַסאַסיאָיאַציעס, האָט זיך דער בונדישער
לינקיזם געלאָזט פיהלען. אמת, די לינקע האָט זיך ניט איינ-
געגעבען צו דאָמינירען די אַרגאַניזאַציעס, טראָבעל האָבען זיי אָבער
געמאַכט אַ היבש ביסעל.

אויך אין דער אינטערנאַציאָנאַלער באַוועגונג, אין „סאַציאַלי-
סטישען אינטערנאַציאָנאַל“, איז דער „בונד“ געאַנגען מיט די
לינקע פּאַרטייען און פּראַקציעס, ווערענד דער „פּאַרווערטס“ האָט
פּאַרטיידיגט די רעכטע און באַקעמפט די לינקע.

שטעלט זיך די פּראָגע: אויב די באַציהונגען צווישען דעם
„פּאַרווערטס“ און דעם „בונד“ זיינען כסדר געווען אַזוי אָנגע-
צויגען, ווי אַזוי האָט עס פּאַסירט, אַז זיי זיינען ניט איבערגעריסען
געוואָרען אינגאַנצען? ווי קומט עס וואָס אַפילו היינט הערשט אַ
געוויסע נאָהענטקייט צווישען די צוויי אַרגאַניזאַציעס?

אויף דעם זיינען פּאַראַן צוויי ערקלערונגען. ערשטענס, נעמט
זיך עס דערפון, וואָס אַב. קאַהאַן און אַנדערע אַלטע „פּאַרווערטסיס-
טען“ האָבען געהאַט אַ טיפע אַכטונג פאַר די גרינדער און פיהרער
פון „בונד“. די נעמען קרעמער, מעדעם, נח, ערליך, אַלטער און
אַנדערע זיינען זיי געווען איינגעבאַקען אין האַרצען. אַב. קאַהאַן
האַט טאַקע ניט איינגעשטימט מיט די אידעען און מיט די האַנד-
לונגען פון די בונדישע פיהרער. ער פלעגט זיי דאָס זאָגען אין
די אויגען, און זיי דאָס געמאַכט פיהלען אין דער צייטונג. אָבער
ער האָט ניט אויפגעהערט זיי צו שעצען און אַכטען פאַר זייער

אידעאלזום, זייער גייסטיגער ערליכקייט און אויסגעהאלטענקייט. אָט די באַציהונג צו די פיהרענדע פערזענליכקייטען האָט ניט דער-לאַזט, אַז די פאַרבינדונג פון „פאַרווערטס“ מיטן „בונד“ זאָל אינגאַנצען איבערגעריסען ווערען.

די צווייטע סיבה איז נאָך אַ וויכטיגערע. אין די בונדישע גרופען דאָ אין אַמעריקע האָט זיך געשאַפען אַ מיטעלער שיכט, וואָס האָט זיך אָפגעווענדט פון דער עקסטרעם לינקער בונדישער שטעלונג, און זיך גערוקט נעהענטער צו דער רעכטער שטעלונג פון „פאַרווערטס“. דער מיטעלער שיכט איז געווען ווי אַ „צע-מענט“, וואָס האָט צונויפגעהאַלטען די פאַרבינדונג צווישען די צוויי אַרגאַניזאַציעס, טראָץ די כוחות, וואָס האָבען זיי אָפגעשטויסען איינע פון די אַנדערע. דער מיטעלער שיכט איז וואָס ווייטער גע-וואָרען אַלץ שטאַרקער, און היינט איז ער, וואַרשיינליך, דאָמיני-רענד אין דער היגער בונדישער משפחה, טראָץ דעם, וואָס אָפיציעל איז די אַרגאַניזאַציע אונטער דער פירערשאַפט פון די לינקע עקסטרעמיסטען.

לאַמיר דאָ איבערגעבען מיינע פערזענליכע צוויי ערפאַהרונגען מיט דעם „בונד“ אין אָנהויב פון די דרייסיגער יאָהרען, וועלכע קענען דינען ווי אילוסטראַציעס פון די באַציהונגען צווישען „פאַר-ווערטס“ און „בונד“ אין יענע שטורמישע יאָהרען, ווען די קאַנ-פליקטען איבער סאָציאַליסטישער אידעאָלאָגיע און פראַקטיק האָ-בען דערגרייכט אַ קריטישען פונקט.

סוף יאָהר 1931 און אָנהויב 1932 האָב איך געמאַכט אַ רייזע קיין פוילען. איך האָב דאָרט פאַרבראַכט איבער אַ מאָנאַט און די גאַנצע צייט בין איך געווען, קען מען זאָגען, דער גאַסט פון „בונד“. אין יעדער שטאָט, וואָס איך האָב באַזוכט, בין איך ביי דער באַן באַגעגענט געוואָרען פון פאַרשטעהער פון „בונד“. דורך אַט-די מענשען בין איך באַקאַנט געוואָרען מיט די אינסטיטוציעס און טעטיגקייטען פון „בונד“. זיי האָבען מיר אויך געגעבען די גע-לעגענהייט צו אַדרעסירען בונדישע פאַרזאַמלונגען.

מיין ערשטע סטאַנציע אין פוילען איז, פאַרשטעהט זיך, געווען וואַרשע. די נאַכט פון מיין אַנקומען איז געווען אַ קאַלטע, אַ

פייכטע; און איך בין געווען איבערראשט צו זעהן ווארטען אויף מיר אַ גרופע פון עטליכע בונדישע פאַרשטעהער (צווישען זיי זיינען געווען נח און זיבערט). זיי האָבען מיך אַוועקגעפירט אין אַ האַטעל. נאָך אַ קורצען שמועס האָט מיר נח געזאָגט, אַז ער האָט אַ ביטע צו מיר. ער איז באַשטימט געוואָרען פון דער אַרגאַניזאַציע צו פאַרען קיין אַמעריקע. אָבער דער אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר אָדער קאַנסול האָט איהם אַפּגעזאָגט די וויזע. וויל ער, אַז איך זאָל געהן אין דער אַמבאַסאַדע און בעטען אין נאָמען פון „פאַרווערטס“ אַז מען זאָל איהם די וויזע געבען. דעם אמת זאָגענדיג, האָט זיך מיר ניט געגלוסט דאָס צו טאָן. אָבער אַפּזאָגען נח'ן האָב איך אויך ניט געקענט. אויף מאַרגען אָדער איבערמאָרגען האָט מיך נח צוגעפירט צום אָפיס פון אַמבאַסאַדאָר. ער איז געבליבען אין דרויסען וואַרטען. דער אַמבאַסאַדאָר האָט מיך אויפגענומען זעהר פריינדליך. דאָס איז געווען די צייט פון קריזיס. מיר האָבען גערעדט וועגען דער שווערער צייט אין אַמעריקע, און וועגען דער האַווער-אַדמיני-סטרישישאַן, און דאָן האָב איך פאַרגעלעגט מיין ביטע וועגען נח'ס וויזע. דער אַמבאַסאַדאָר האָט אַפילו קיין סעקונדע ניט געטראַכט און גלייך אָנגעוויזען זיין סעקרעטאַר ער זאָל די וויזע געבען. אין פאַרלויף פון די פאַר וואַכען, וואָס איך האָב פאַרבראַכט אין וואַרשע, האָבען די פיהרער פון „בונד“ מיך פאַרבעטען צו אַ וועטשערע אין אַרוזשעכ'ס הויז. ביים טיש זיינען געזעסען אַ פאַר צענדליג פון די הויפט־פירער פון דער אַרגאַניזאַציע. נאָכ'ן עסען האָב איך ערפאַרען וואָס דער צוועק זייערער איז געווען. זיי האָבען זיך געוואָלט דורכריידען וועגען די קריוודעס, וואָס דער „פאַר-ווערטס“ האָט צום „בונד“ און וואָס דער „בונד“ האָט צום „פאַר-ווערטס“. מיר האָבען גערעדט שטונדען-לאַנג, ביז נאָך האַלבער נאַכט. אויף מאַרגען האָב איך אָנגעשריבען אַ לאַנגע קאַרעספּאַנ-דענץ וועגען דעם אַווענט און אַפּגעשיקט אין דער „פאַרווערטס“ רעדאַקציע. אין דעם אַרטיקעל האָב איך זיך באַמיהט, הויפט־זעכליך, איבערצוגעבען דעם בונדישען צד. וועגען מיין ענטפער אויף די טענות פון די בונדישע פאַרשטעהער, האָב איך כמעט ווי ניט דערצעהלט. איך האָב געטראַכט, אַז די אויפגאַבע וועט

דורכגעפירט ווערען פון אב. קאהאנ'ען אליין, וועלכער האט דאס געקענט טאן בעסער פון מיר.

ווען איך בין צוריקגעקומען קיין ניו יארק, מיט פיר מאנאטן טען שפעטער, האט מיר לעאן גאטליעב, דער סעקרעטאר פון דער רעדאקציע, דערצעהלט, אז פון די צענדליגע קארעספאנדענציעס, וואס איך האב צוגעשיקט פון מיין רייזע, איז די קארעספאנדענץ וועגען דעם שמועס מיט די בונדישע פארשטעהער געווען די איינציגע, וועלכע איז ניט געדרוקט געווארען. אב. קאהאנ'ס באציהונג צום „בונד“ איז דעמאלט געווען אזא נעגאטיווע, אזא פארביטערטע, אז ער האט ניט געוואלט אריינגעהן אין דעבאטען מיט איהם.

דאס האט אבער ניט געענדערט קאהאנ'ס באציהונג צו נח'ן, וועלכער איז אנגעקומען אין אמעריקע אומגעפער אין דער זעלבער צייט, ווען מיין קארעספאנדענץ איז אזוי פארבראקירט געווארען. נח איז אויפגענומען געווארען פון „פארווערטס“ אלס חשוב'ער גאסט, און דער „פארווערטס“ האט איהם געגעבען די נויטיגע פובליסיטי ער זאל קענען דורכפירען זיין מיסיע ערפאלגרייך.

קאפיטעל צוועלף

די שטעלונג פון „פאָרווערטס“ צום ציוניזם

דאָס האָט פאָסירט אין 1921, נאָך דער שפּאַלטונג אין דער אידישער סאָציאַליסטישער פעדעראַציע. פינף שרייבער האָבען דאָ-מאָסט פאַרלאָזען די „פאָרווערטס“-רעדאַקציע און זיינען אַוועק מיט די לינקע. פיר פון די פינף (אַלגיין, צביון, ליליפוט און נאָוויק) האָבען זייער דערצייהונג באַקומען אין „בונד“ און זיי האָבען זיך באַטראַכט פאַר בונדיסטען. איך, דער פינפטער, בין געווען אַן אַמעריקאַנער סאָציאַליסט. דער „בונד“ איז מיר געווען אינגאַנצען פרעמד.

באַלד נאָך דער שפּאַלטונג האָבען זיך צו מיר געווענדעט די אַרויסגעבער פון דער פּועלי ציוניסטישער טעגליכער צייטונג „די צייט“ (אונטער דער רעדאַקציע פון דוד פינסקי), איך זאָל ווערען איהרער אַ מיטאַרבייטער, שרייבען איינעם אָדער צוויי אַרטיקלען אַ וואָך. איך האָב די איינלאָדונג אָנגענומען און די צייטונג האָט עס אָנאַסירט.

מיט עטליכע טעג שפּעטער איז צו מיר אַהיים געקומען אַ קאָ-מיטע פון דער לינקער אידישער סאָציאַליסטישער פעדעראַציע מיט אַ פּאָדערונג, אַז איך זאָל צוריקציהען מיין מיטאַרבייטערשאַפט פון דער „צייט“, ווייל זי איז ציוניסטיש. די צוויי הויפט-מיטגליד-דער פון דער קאָמיטע זיינען געווען אַלגיין און זאַלצמאַן (ווער די איבעריגע זיינען געווען געדענק איך שוין ניט). איך האָב זיך ענטזאגט די פּאָדערונג נאָכצוגעבען און איך בין פאַרבליבען אין

דער „צייט“ ביז איך האָב פאַרלאָזען די „לינקע“ גרופען און צוריק אַריינגעטראָטען אין דער רעדאַקציע פון „פאָרווערטס“.

איך דערצעהל דעם קליינעם עפיזאָד ווייל ער וואָרפט אַ ליכט אויף דער באַציהונג פון דער „פאָרווערטס“ רעדאַקציע צו דער פראַגע פון ארץ ישראל אַפילו דאַמאָלסט, מיט איבער דרייסיג יאָהר צוריק. איך בין איינגעלאָדען געוואָרען מיטצואַרבייטען אין דער „צייט“ ווייל שוין דאַמאָלסט האָט מען מיך געקענט פאַר אַ פריינד פון דעם אידישען ישוב אין פאַלעסטינע און פאַר איינעם וואָס האָט די וואַרימסטע סימפּאַטיעס פאַר די אידעאַלען פון דער הסתדרות אין ארץ ישראל. דער פאַקט האָט מיר אויף אַ האָר ניט געשטערט אין מיין קאַריערע אין „פאָרווערטס“ פאַר דער שפּאַלטונג און אויך ניט שפּעטער, נאָכדעם ווי איך בין צוריקגעקומען פון דער שפּאַל-טונג.

אין די ערשטע צען יאָהר נאָך דער באַלפור דעקלאַראַציע איז דער „פאָרווערטס“ געווען, אַזוי צו זאָגען, „נייטראַל“ צום פּאָלי-טישען ציוניזם, צו דער שטרעבונג פון אויפשטעלען אַ אידישע מלוכה אין ארץ ישראל. אַ טייל פון די מיטגלידער פון דער רע-דאַקציע, איבערהויפּט יענע וואָס האָבען געקראַגען זייער ערציהונג אין „בונד“ איידער זיי זיינען געקומען קיין אַמעריקע, זיינען געווען אויסגעשפּראַכענע געגנער פון פּאָליטישען ציוניזם. זיי האָבען אָנגעפירט אַ קאָמף געגען דעם פּוּעלי ציוניזם דאָ אין אַמעריקע, אַזוי ווי זיי האָבען עס געטאָן פריער אין פּוילען. אַב. קאהאַן האָט ניט געהערט צו דער גרופע. ער האָט פאַרקערט, רעספּעקטירט און אַפילו באַוואונדערט די איבערצייגטע און אויפריכטיגע פיהרער פון דער ציוניסטישער באַוועגונג. ער האָט אָבער ניט געגלויבט אין דער מעגליכקייט פון דער פאַרווירקליכונג פון זייער אידעאַל און דערפאַר איז ער געווען גלייכגילטיג צו דער באַוועגונג. ער אַליין האָט, דאָכט מיר, קיינמאָל ניט געשריבען וועגען ציוניזם, אָדער זעהר זעלטען. אין דער רעדאַקציע זיינען אַלע מאָל געווען וואַרימע סימפּאַטיקער פון אַ אידישער פאַלעסטינע און ביי געוויסע געלעגענ-הייטען פלעגען זיי קומען צום וואָרט. אין די ערשטע יאָהרען איז

דער וויכטיגסטער וואַרט-זאָגער פון דער גרופע געוועזן א. ליעסין; שפעטער האָט זיין אַרט פאַרנומען דר. א. גינבורג.

אַ גרויסע ענדערונג, כמעט אַן איבערקערעניש, אין דער „פאַר-ווערטס“-שטעלונג צו ארץ-ישראל איז פאַרגעקומען אין 1929. אין דער צייט פון די אַראַבישע פאַגראַמען. פון 1929 און ווייטער איז דער „פאַרווערטס“ געוואָרען אַלץ מעהר און מעהר אַריינגעטאָן אין דער פראַבלעם פון ארץ-ישראל, אין די געשעהענישען פון דעם אידישען ישוב און אין דער גאַנצער פּאָליטיק אין און אַרום ארץ ישראל.

דער סיגנאַל פון דער נייער פּאָליסי איז געגעבען געוואָרען פון אַב. קאהאַן אַליין, ווען ער האָט געמאַכט זיין היסטאָרישע ריזע קיין ארץ ישראל נאָך די ערשטע פאַגראַמען פון 1929. דורך דער ריזע, קען מען זאָגען, האָט אַב. קאהאַן „ענטדעקט“ דעם ישוב. און ער האָט די נייעס פון זיין ענטדעקונג געבראַכט צו די הונד-דערטער טויזענטער לעזער פון „פאַרווערטס“. איידער ער האָט פאַרלאָזען די מדינה, האָט ער דאָרט באַשטעלט אַ שטענדיגען קאַ-רעספּאָנדענט, דעם פאַרשטאַרבענעם י. שפיגעלמאַן, וועלכער איז געווען אַ מיטגליד פון דער רעדאַקציע פון „דבר“, דער אַרגאַן פון דער הסתדרות. י. שפיגעלמאַן האָט דערנאָך געשריבען רעגעל-מעסיגע אַרטיקלען אין „פאַרווערטס“ ביז זיין פריצייטיגען טויט מיט אַ פּופצען יאָהר שפעטער. ער איז געווען אַ קאַמפּעטענטער זשורנאַליסט, עהרליך און פעהיג. דעם ישוב האָט ער געקענט בעסער און גרינדליכער ווי די אַנדערע קאַרעספּאָנדענטען וואָס האָבען דאַמאַלט געשריבען פאַר דער אידישער פרעסע אין אַמע-ריקע.

שפיגעלמאַן האָט געדינט אין דעם אידישען לעגיאָן, וועלכער האָט געהאַלפען דער ענגלישער אַרמיי אָפּצונעמען ארץ ישראל פון טערקיי. נאָך דער מלחמה איז ער פאַרבליבען אין לאַנד און האָט זיך באַטייליגט אין דעם אויפבוי פון ישוב אויף פאַרשידענע געביטען. ער האָט בייגעוואוינט די גרינדונג פון צענדליגער קבוצות און ישובים. עס איז ניט געווען קיין איין קאַמונע, אָפּגעזעהן צו

וועלכען פליגעל זי האָט געהערט, צו דעם לינקען, רעכטען אָדער פרומען, וואו מען האָט איהם ניט געקענט ווי אַן אייגענעם און וועגען וועלכער ער האָט ניט געקענט דערצעהלען אַלע איינצעלהייטען פון איהר געשיכטע.

אַ פאַר יאָהר שפּעטער, נאָך קאַהאַנ'ס באַזוך אין ארץ ישראל, האָב איך אונטערגענומען אַ לאַנגע ריזע, פון ענגלאַנד ביז ארץ ישראל, וועלכע האָט געדויערט זעקס מאָנאַטען. דער הויפט ציל מיינער איז געווען זיך צו באַקענען מיט דעם אידישען לעבען אין פּוילען און ארץ ישראל. אין יעדען פון די צוויי לענדער האָב איך פאַרבראַכט איבער אַ חודש. אין פּוילען זיינען מיינע פיהרער און וועגווייזער געווען פאַרשטעהער פון „בונד“; אין ארץ ישראל זיינען עס געווען פאַרשטעהער פון הסתדרות, איינער פון זיי טאַקע דער דערמאָנטער י. שפּיגעלמאַן. (עס איז כדאי צו באַמערקען, אַז די ריזע האָב איך ניט געמאַכט אַלס אַ שליח פון „פאַרווערטס“, נאָר אַלס פּריוואַטער מענש. איך האָב באַצאָלט אַלע מיינע הוצאות און פאַר דער צייט פון מיי אַפּוועזענהייט האָב איך באַקומען בלוז אַ טייל פון מיי געהאַלט, אַלס באַלוינונג פאַר די קאַרעספּאָנדענציעס וואָס איך האָב געשיקט פון וועג, דורכשניטלעך דריי קאַרעספּאָנ-דענציעס אַ וואָך).

דאָס איז געווען ענדע 1931 און אָנהויב 1932. אין פּוילען האָבען די רעאַקציע און דער אַנטיסעמיטיזם שטאַרק געבושעוועט. מיינע אַרטיקלען פון דאָרטען זיינען געווען געווידמעט הויפטזעכליך צו שילדערונגען פון דער אידישער אַרימקייט און פון דער שרעק וואָס איך האָב באַגעגענט אויף שרייט און טרייט אין די שטעט וועלכע איך האָב באַזוכט. אין מיינע געשפרעכען מיט פשוט'ע אידען און מיט אידישע פאַרשטעהער האָב איך געהערט בלוז ווערטער פון פאַרצווייפלונג און יעדער האָט ווידערהאַלט די זעלבע פּראַגע: „וואָס וועט זיין מיט אונזערע קינדער? וואָס פאַר אַ צו-קונפט דערוואָרט זיי אין פּוילען?“

אַ גאַנץ אַנדער בילד האָט זיך פאַר מיר אַנטפלעקט אין ארץ ישראל, וואו איך בין אַנגעקומען אַ פאַר מאָנאַטען נאָך דעם ווי

איך האָב פּאַרלאָזען פּוילען. (די צווישען צייט האָב איך פּאַרבראַכט אין פּראַנקרײך און איטאַליע). די פּאַליטישע לאַגע איז אין ארץ ישראל דאַמאַלסט אויך געווען אַ שווערע. דער ישוב האָט זיך געראַנגעלט מיט די גזירות פון „ווייסען פּאַפּיר“, וואָס דער קאָל לאַניאַל מיניסטער אין לאַנדאָן, לאָרד פּאַספּילד, האָט מיט עטליכע מאַנאַטען פּריהער געהאַט אַרויסגעגעבען. ביים עולם זיינען נאָך אויך געווען פּריש אין זכרון די פּאַגראַמען פון 1929 און קיינער האָט ניט געפּיהלט זיכער געגען נייע אויסברוכען. דאָך איז דער ישוב געווען פּול מיט אַפּטימיזם, מיט גלויבען אין דער צוקונפּט. ביי קיינעם איז ניט געווען דער מינדעסטער צוויפּפּעל, אַז די מדינה וועט געהערען צו די אידען. און דאָס איז ניט געווען געבויט אויף אַ פּוסטען וואונש אַדער פּוסטער פּאַנטאַזיע. אַלץ אין לאַנד, וואָס האָט געאַטעמט מיט לעבען, וואָס האָט געבליהט, וואָס האָט פּאַרשפּראַכען וויטעדרדיגע ענטוויקלונג און פּראַגרעס, איז געמאַכט געוואָרען מיט אידישע הענט, מיט אידישען קאַפּיטאַל און מיט אידישער האַרץ און נשמה. איך האָב באַזוכט אַלע גרויסע און קליינע שטעט, פּאַרבראַכט וואַכען אין די קיבוצים און מושבים און ערגעץ האָב איך ניט געזעהן אַ סימן פון ענטווישונג אַדער פּעסימיזם.

אין מיינע קאָרעספּאַנדענציעס פון ארץ ישראל האָב איך זיך געשטעלט צוויי אויפגאַבען. ערשטענס, אויפצוקלערען די וואונדער־ליכע אַרבייט, די וואונדערליכע „מאַשין“ פון דער הסתדרות, און צווייטענס, צו שילדערען אַט דעם גייסט פון גלויבען, האַפּנונג און אַפּטימיזם וואָס באַלעבט דעם ישוב.

ווען איך בין צוריקגעקומען פון מיין רייזע האָבען די קאַלע־גען פון דער רעדאַקציע אַראַנזשירט פאַר מיר אַ באַנקעט, ביי וועלכען איך האָב געמאַכט אַ קורצען סך הכל פון מיין רייזע. דער סך הכל איז באַשטאַנען פון דעם: אַז אין ביידע לענדער איז די איצטיגע לאַגע זעהר אַ שווערע; דער אונטערשיד אָבער איז וואָס אין פּוילען דערוואַרטען די אידען, אַז דער מאַרגען וועט זיין ערגער ווי דער היינט און אין ארץ ישראל זיינען די אידען זיכער ביי זיך, אַז דער מאַרגען וועט זיין בעסער ווי דער היינט.

אב. קאהאן איז געווען באגייסטערט פון מיין גרוס און האָט זיין באַגייסטערונג אויסגעדריקט עפענטליך. די בונדישע געסט (נח און אַנדערע), וואָס זיינען אנוועזענד געווען ביים באַנקעט, זיינען, פאַרקערט, געווען זעהר אומצופרידען. (מען האָט מיר שפעטער דערצעהלט, אַז נח האָט פאַרלאָזען דעם זאַל איידער איך האָב געענדיגט רעדען, אַלס אויסדרוק פון פראָטעסט. צי דאָס איז אמת געווען ווייס איך ניט.)

* * *

די ליניע פון „פארווערטס“ איז געגאַנגען אַלץ ווייטער אין דער ריכטונג. עס פאַרשטעהט זיך, אַז אין דער רעדאַקציע און אין דער „פארווערטס“ אַסאָסיאָיאַן זיינען געווען אַזוינע וואָס האָבען זיך געהאַלטען פעסט ביי דער אַלטער בונדישער ליניע. די געשעהענישען פון דער צייט האָבען אָבער אונטערגעראָבען זייערע פּאַזיציעס. מיט דעם אויפשטייג פון נאַציזם און פאַשיזם איז ארץ ישראל געוואָרען דער אַנטרינונגס־פּלאַץ פאַר טויזענטער אידען וואָס זיינען געלאָפען פון דעם פייער. מיין גרוס פון די צוויי לענדער האָט אַנגעהויבען פאַרווירקליכט צו ווערען אַ סך שנעלער ווי מען האָט ערוואַרטעט.

אין דעם קאַמף צווישען די פאַרטייען, פריהער אין דער ציוני־כטישער באַוועגונג און שפעטער אין דער מלוכה פון ישראל, האָט דער „פארווערטס“ אימער געשטיצט די מפא"י, די אַרבייטער פאַרטיי. דער „פארווערטס“ איז אייגענטליך געווען די איינציגע טעגליכע צייטונג אין אַמעריקע וואָס איז שטענדיג געשטאַנען מיט דער מפא"י. אין די קריטישע יאָהרען פון דעם טעראָר אין ארץ ישראל האָבען די אַנדערע אידישע צייטונגען געפּלירטעוועט מיט די טעראָריסטען, מיט די רעוויזיאָניסטען, וועלכע האָבען ביטער באַקעמפט בן גוריון'ס פּאָליטיק. די שטימונג צווישען די ברייטע מאַסען אידען אין אַמעריקע איז אויך דאַמאַלסט געווען סימפּאַטיש צו דער טעראָריסטישער טאַקטיק. עס האָט זיך געפּאָדערט אַ ים מיט מוט פאַר בן־גוריון זיך צו האַלטען פעסט געגען דער כּוואַליע

פון דער עפענטליכער מיינונג אין ארץ ישראל, און ענליכער מוט האָט זיך געפֿאַדערט פֿאַר'ן „פֿאַרווערטס“ זיך צו האַלטען פעסט געגען דער שטימונג פון דער עפענטליכקייט דאָ אין אַמעריקע.

די הילף וואָס דער „פֿאַרווערטס“ האָט געגעבען דער מפֿאָ"י און דער הסתדרות איז אָפּגעשאַצט געוואָרען פון די פיהרער פון די אַרגאַניזאַציעס און אויך פון זייער ברייטער מיטגלידערשאַפֿט. אין די לעצטע עטליכע יאָהר האָבען מיר געהאַט צעהנדליגער אויב ניט הונדערטער געלעגענהייטען דאָס פעסטצושטעלען. די מיט־אַרבייטער פון דער „פֿאַרווערטס“־רעדאַקציע און פֿאַרשטעהער פון דער פֿאַרוואַלטונג, וואָס באַזוכען ארץ ישראל, ווערען אויפגענומען ווי נאָענטע קרובים און איבערגעבענע פריינד פון דער מפֿאָ"י, פון דער הסתדרות און אויך פון זייערע פֿאַרטרעטער אין דער רעגירונג. די פֿאַרשטעהער פון מפֿאָ"י און דער הסתדרות, וואָס קומען אויף שליחות קיין אַמעריקע, האַלטען עס פֿאַר זייער פליכט צו קומען אין דער „פֿאַרווערטס“־רעדאַקציע מיט גרוסען און באַ־גריסונגען פון די אַרגאַניזאַציעס וואָס זיי פֿאַרטרעטען.

דאָס מיינט אָבער ניט, אַז דער „פֿאַרווערטס“ איז פֿאַר־משכונ'ט ביי דער מפֿאָ"י און דער הסתדרות און פֿאַלגט בלינדערהייט אַלע זייערע באַשלוסען און פֿאַרמאַכט די אויגען צו די פעלערען און טעות'ן וואָס זיי באַגעהען. די לעזער פון אונזער צייטונג ווייסען, אַז דאָס איז ניט דער פֿאַל. אין דער „פֿאַרווערטס“־רעדאַקציע זיצט נאָך היינט דער אַלטער בונדיסט צביון, וועלכער באַלויכט ישראל־פֿראַגען פון זיין שטאַנדפונקט. אין ישראל גופא האָבען מיר קאָ־רעספּאַנדענטען וואָס שרייבען פריי וועגען דער לאַגע אין לאַנד און וועגען די האַנדלונגען און פֿאַליסיס פון דער רעגירונג. און עס פֿאַסירט, אַז די קאַרעספּאַנדענטען קריטיקירען די פֿאַליסיס פון דער בן־גוריון רעגירונג, פון דער מפֿאָ"י אַדער דער הסתדרות.

די „פֿאַרווערטס“־רעדאַקציע איז איבערצייגט, אַז די באַ־ציהונג איהרע צו „מפֿאָ"י" רעגירונג און צו דער הסתדרות איז די געזונטסטע טאַקע פֿאַר זיי גופא. אַן אמת'ער פריינד איז ניט דער וואָס שאַקעלט שטענדיג צו מיט'ן קאַפּ, אַז אַלץ איז

גוט און ריכטיג. אן אמת'ער פריינד איז יענער וואס העלפט אייך געהן אויפ'ן ריכטיגען וועג, וואס צייגט אייך אן אויף שטרויכלונג-גען, וועלכע ליגען אין וועג. עס איז ניט אויסגעשלאסען אז מאַנכע פון די קריטיקען און אויסזעצונגען, וואס דער „פארווערטס“ דרוקט, זיינען אומבארעכטיגטע, אז אונזער קאַרעספּאָנדענט איבערטרייבט מאַנכעס מאל, אָדער אז ער איז אין מאַנכע פּאַלען ניט ריכטיג אינפאַרמירט. דאָס קען ניט אויסגעמידען ווערען. אָבער מיר זיינען זיכער, אז אזוינע פעלערען פּאַסירען זעלטען און אז זיי ווערען ניט געמאַכט באַוואוסטזיניג אָדער ביזוויליג.

קאפיטעל דרייצעהן

דער „פארווערטס“ און דער אידישער טעאטער

אין דער געשיכטע פון אידישען טעאטער אין אמעריקע האָט דער „פארווערטס“ געשפילט אַ גאָר גרויסע ראָלע. צווישען די וויכטיגסטע אידישע דראַמאַטורגען, וואָס האָבען געשאַפֿען פֿאַר דעם טעאטער, וואָס האָבען איהם צוגעשטעלט די בעסטע פיעסען און די גרעסטע קינסטלערישע און פינאַנציעלע ערפֿאָלגען, זיינען אַ סך געווען מיטגלידער פון דער „פארווערטס“-רעדאַקציע. צו דעם צעטעל געהערען: ז. ליבין, שלום אַש, י. י. זינגער, י. ד. בערקאַ-וויטש, חנא גאַטעספעלד. לעאַן קאַברין האָט אייניגע פון זיינע בעסטע דראַמען געשריבען ווען ער איז געווען פֿאַרבונדען מיטן „פארווערטס“. אין דעם רעפערטואַר פון אידישען טעאטער געפינט מען אויך דראַמען פון ז. קאַרנבליט, מ. אַשעראָוויטש, ב. באַטוויניק, ה. לאַנג און אַנדערע „פארווערטס“-מיטאַרבייטער, וועלכע האָבען אויף אַ קורצע וויילע פֿאַרבלאַנדזשעט אויף דער עוועניו.

נאָך וויכטיגער ווי די דירעקטע ביישטייערונגען פון די „פאָר-ווערטס“-מיטאַרבייטער צו דער בינע, איז געווען די אַרבייט וואָס דער „פאָרווערטס“, אַלס אַ צייטונג, האָט געטאָן אויפצוהויבען דעם ליטעראַרישען און קינסטלערישען ניוואַ פון דעם טעאטער, צו לערנען דעם אידישען עולם ווי אַפצושאַצען די ווערט פון אַ פיעסע, ווי צו פֿאַרשטעהן דעם אונטערשיד צווישען קונסט און שונד, צווישען דעם עכטען און געפעלשטען.

אין אַלץ וואָס געשעהט אין לעבען האָט דער צופאַל, דער מזל, אַ גרויסען חלק. עס האָט גראַד געדאַרפט פֿאַסירען, אַז אב. קאהאַן דער רעדאַקטאָר פון „פאָרווערטס“, איז געווען אַליין אַ ליטעראַט מיט טיפער ליבע און פֿאַרשטענדניס פֿאַר טעאטער-קונסט. אַ דאַנק

דעם צופאל האָט דער אידישער טעאָטער שטענדיג פאַרנומען אַ פראַמינענטען אַרט אויף די שפּאַלטען פון דער צייטונג און איז דאָרט באַהאַנדעלט געוואָרען ניט ווי אַ לייכטער ענין פון שפּיל און פאַרוויילונג, נאָר ווי אַן ערנסטער ענין פון קולטור, פון גייסטיגער דערהויבונג און אַנטוויקלונג. אַב. קאהאַן האָט פאַר־זיכטיג אָפּגעהיט די טעאָטער אָפטיילונג פון דער צייטונג. צביון פלעגט זיך וויצלען, אַז ביי קאהאַנען איז אַ פיעסע אָדער אַן אַקטיאָר געווען אַ פראַגע פון „פאַרווערטס“־פּאַליסי. אַ וויץ איז דאָס אַ גוטער, אָבער דער אידישער טעאָטער און די אידישע קולטור האָט פון דעם וויץ אַ סך געוואונען.

אין די רעצענזיעס, קריטיקען און „פובליסיטי“־נאָטיצען האָט דער „פאַרווערטס“ ניט אַרויסגעוויזען קיין פאַרטייאישקייט צו די דראַמאַטורגען, צי ער האָט באַלאַנגט צו דער אייגענער רעדאַקציע, צי ער איז געווען אַ פרעמדער; צי ער איז געווען פריינדליך צו דער צייטונג, צי ניט. פּרץ הירשביינ'ס פיעסען האָבען אימער געקראַגען באַגייסטערטע קריטיקען פון אַב. קאהאַן און זיינען אויך „געבומט“ געוואָרען אויף די טעאָטער פעידזשעס, כאָטש פּרץ הירשביין איז קיינמאַל ניט געווען פאַרבונדען מיט דער רעדאַקציע פון „פאַרווערטס“ און איז אין אַלגעמיין געווען קאַלט און אַמאַל אָפילו קריטיש צו די פּאַליסיס פון דער צייטונג. ה. לייזויק האָט דעם ערפּאָלג פון זיין דראַמע „שמאַטעס“ געהאַט צו פאַרדאַנקען דעם „פאַרווערטס“, טראָץ דעם וואָס ער האָט זיך אין די פריערדיגע יאָהרען באַצויגען כמעט פיינדליך צו אונז. די פיעסע איז גע־גאַנגען זעהר שלעכט און מאַריס שוואַרץ האָט געהאַלטען ביים אַראַפֿ־נעמען זי פון דער ביהנע ווען קאהאַן איז געקומען זי זעהן און איז פון איהר באַגייסטערט געוואָרען. ער האָט דאָן אַנגעשריבען אַ באַגייסטערטע קריטיק, וואָס האָט אַרויסגערופען אַ טיפען אינ־טערעס ביי די בעסערע טעאָטערגעהער און אין טעאָטער איז „גלייך געוואָרען פרעהליך“. מיט דעם אַליין האָט זיך קאהאַן ניט באַנוגענט. ער האָט וועגען דער פיעסע געשריבען נאָך און נאָך און אַם ענדע אַנאַנסירט, אַז דער „פאַרווערטס“ וועט איבערדרוקען די אַנאַצע דראַמע. אַזוינס האָט, דאָכט מיר, פריהער ניט פאַסירט.

און דאָס האָט אַרױסגערופֿען אַ סענסאַציע. די פּיעסע „שמאַטעס“ איז פֿון אַ דורכפֿאַל פֿאַרוואַנדעלט געוואָרען אין איינעם פֿון די „היטס“ פֿון סעזאָן און די פּיעסע פֿאַרנעמט אַן אַרט צווישען די קלאַסישע ווערק פֿון דעם אידישען טעאַטער.

אַב. קאַהאַן האָט געמאַסטען דעם ליטעראַרישען ווערט פֿון אַ דראַמע אויף דער ביהנע מיט דער זעלבער מאָס ווי ער האָט געמאַסטען דעם ליטעראַרישען ווערט פֿון אַ ראַמאַן אָדער דער־צעהלונג אין אַ בוך. זיין מאָס איז געווען „רעאַליזם“, טריישאַפֿט צום לעבען, צו דער ווירקליכקייט. ער האָט די פֿאַדערונג גע־שטעלט צום דראַמאַטורג, צום שוישפּילער און צום רעזשיסאָר. איך וויל דאָ ניט אַרײַנגעהן אין דער פּראַגע צי די מאָס פֿון רעאַליזם איז שטענדיג די בעסטע וואָס קען און דאַרף באַנוצט ווערען. עס קענען אויך זיין מיינונגס־פֿאַרשידענהייטען צי אַב. קאַהאַן איז שטענדיג געווען גערעכט אין זיין אורטייל וועגען דעם רעאַליזם פֿון אַ געוויסער דראַמע. וויכטיג איז דאָ דער פֿאַקט, אַז אַב. קאַהאַן האָט געוואוסט וואָס ער האָט געוואָלט. אַז ער האָט געהאַט אַ באַ־שטימטען סטאַנדאַרט, געוויסע קוואַליפּיקאַציעס, וואָס ער האָט אַנגעווענדעט אויף די דראַמעס, אויף די אַקטיאָרען און אויף די רעזשיסאָרען. מעהר ווי דאָס קען מען פֿון אַ קריטיקער ניט פֿאַר־לאַנגען; און בלויז יענע קריטיקער וועלכע וויסען באַשטימט וואָס זיי פֿאַדערען פֿון טעאַטער, קענען איהם ברענגען נוצען.

דער „פֿאַרווערטס“ האָט געדינט דעם אידישען טעאַטער און געהאַלפֿען אין זיין אַנטוויקלונג אויף צוויי וועגען — אַ פּאָזיטיווען און נעגאַטיווען. דער פּאָזיטיווער וועג איז געווען אַנצואַווייזען אויף די מעלות פֿון גוטע פּיעסען; דער נעגאַטיווער וועג איז געווען — אַנצואַווייזען אויף די חסרונות פֿון שלעכטע פּיעסען. פֿון אויבען־אויף קען עס אויסווייזען, אַז דער צווייטער דזשאַב איז לייכטער ווי דער ערשטער; „ניין זאַגען“ איז דאָך אימער גרינגער ווי „יע זאַגען“. אין דעם פֿאַל איז עס אָבער ניט געווען אַזוי. דער שיקוואַל האָט געוואָלט אַז אין די צוויי גרעסטע קאַמפּען, וואָס דער „פֿאַר־ווערטס“ האָט אַנגעפירט אַלס „ניין זאַגער“ אין דעם אידישען טעאַטער, איז ער געווען אויף דער „אומפֿאַולערער זייט“. אין

ביידע פאלען האט זיך שפעטער ארויסגעוויזען, אז דער „פאר-
ווערטס“ איז גערעכט געווען. אבער בשעת די קאמפען זיינען אן-
געגאנגען האט די אפאזיציע געשיינט צו האבען די אויבערהאנט.
דער ערשטער פון די קאמפען איז פארגעקומען אין די יונגע
יאָהרען פון דער צייטונג, נאָכדעם ווי אַב. קאהאַן האָט צום צווייטען
מאַל איבערגענומען די רעדאַקציע פון „פאָרווערטס“, פון 1903
ביז 1908. דאָס איז דער היסטאָרישער קאַמף זיינער מיט יעקב
גאַרדין, אָדער בעסער געזאָגט מיט דער גאַרדין-דראַמע. אַז יעקב
גאַרדין האָט פאַרדינט קרעדיט פאַר אַרויסהייבען דעם טעאַטער
פון דעם שוודישען זומפ, האָט קאהאַן ניט געלייקענט. ער האָט
אויך ניט געלייקענט אַנדערע פאַרדינסטען גאַרדינ'ס פאַר'ן טעאַטער,
פאַר אַפּשאַפּען די הפּרות אויף דער בינע, פאַר אַריינטראַגען
אַ טאָן פון קולטור, פון יראַת הכבוד אין טעאַטער און אַזוי ווייטער.
קאהאַן האָט אָבער ניט געוואָלט אַנערקענען, אַז גאַרדינ'ס דראַמעס
געהערען צו דער קאַטעגאָריע פון עכטער קונסט, פון אמת'ער
ליטעראַטור. קאהאַן האָט אין זיינע קריטיקען באַוויזען, אַז גאַר-
דינ'ס כאַראַקטערען האַנדלען ניט און ריידען ניט נאַטירליך, ווי
לעבעדיגע מענשען. דערביי דאַרף מען אין זינען האַבען, אַז דאָס
האַט פאַסירט אין דער צייט, ווען די יוגענד פון דער אידישער
אימיגראַציע, וואָס האָט אַנגעפילט דעם אידישען טעאַטער, איז
געווען רעוואָלוציאַנעריש געשטימט, און אַז די טעמעס פון גאַר-
דינ'ס פיעסען זיינען אויך געווען רעוואָלוציאַנערע — זיי האַבען
געצילט אויפצודעקען די איבלען פון די אַלטע פירונגען, פון דער
אַלטער אָרדענונג, און האַבען געפרעדיגט די נייע געדאַנקען פון
ראַדיקאַלען פראַגרעס. גאַרדינ'ס פיעסען האַבען דערפאַר אַפּע-
לירט צו דעם בעסערען טעאַטער-עולם, צו די יונגע אימיגראַנט-
טען — די זעלבע יונגע אימיגראַנטען, וואָס האַבען געלייענט דעם
„פאָרווערטס“ און וואָס האַבען אין „פאָרווערטס“ געפונען די זעלבע
געדאַנקען ווי די וואָס גאַרדין האָט געפרעדיגט אין זיינע פיעסען.
אַב. קאהאַנ'ס לאַגע אין דער מלחמה מיט גאַרדינ'ען איז דער-
פאַר ניט געווען וואָס מקנא צו זיין. מען קען זאָגען, אַז אַלע
זיינען געווען געגען איהם: דער עולם, די בעסערע אַקטיאָרען,

וועלכע האָבען אין גאַרדינ'ס פּיעסען געפונען די ערשטע געלעגענע-
 הייט צו שאַפען שטאַרקע ראָלען און צו באַווייזען זייער טאַלאַנט.
 אויך די באַלעבאַטיים און פאַרוואַלטער פון די טעאַטערס, וועלכע
 האָבען פון גאַרדינ'ס פּיעסען געמאַכט געלט. אין דער רוסישער
 קאַלאַניע, די קרייזען פון דער רוסיש-אידישער אינטעליגענץ, וועל-
 כע האָט דעמאָלט פיל געהאַלפּען אין שאַפען די עפענטליכע מיינונג
 אין פּראַגען פון קולטור, איז גאַרדינ'ס פּערזענליכער איינפלוס
 געווען זעהר גרויס. אויסערדעם האָט ער אַליין פאַרמאָגט אַ שאַרפע
 סאַטירישע פּעדער, וועלכע ער האָט פריי באַנוצט אין די צייטונגען,
 וואָס זיינען דאָן געשטאַנען אין ביטערער אַפּאָזיציע צום „פאַר-
 ווערטס“ און צו אַב. קאַהאַנ'ען.

עס פאַרשטעהט זיך, אַז גאַרדינ'ס אָנהענגער האָבען באַשול-
 דיגט קאַהאַנ'ען אין פּערזענליכע קריוודעס, פּערזענליכע מאַטי-
 ווען. די באַשולדיגונג האָט ניט געהאַט קיין באַגרינדונג. ביי
 קאַהאַנ'ען האָט זיך עס געהאַנדעלט דורכאויס אין אויפריכטיגער
 קריטיק. ער האָט עס געהאַלטען פאַר זיין פליכט צו זאָגען דעם
 אמת וועגען דעם ליטעראַרישען ווערט פון גאַרדינ'ס פּיעסען און
 ער האָט זיין פליכט געטאָן.

זיין באַפרידיגונג האָט קאַהאַן באַקומען ערשט אין די שפּע-
 טערדיגע יאָהרען, ווען מען האָט אָנגעהויבען צו שטעלען גאַרדינ'ס
 פּיעסען אין פּוילען און אין רוסלאַנד, און די דאַרטיגע קריטיקער
 האָבען געגעבען וועגען זיי די זעלבע אַפּשאַצונג ווי קאַהאַן. איך
 געדענק ווי אַב. קאַהאַן האָט זיך דערפרעהט, ווען עס איז אַהער
 אָנגעקומען די ערשטע קריטיק פון בעל מחשבות אויף גאַרדינ'ס
 פּיעסען. בעל מחשבות האָט דעמאָלט פאַרנומען דעם ערשטען אַרט
 אַלס קריטיקער אין דער אידישער ליטעראַטור, און זיין אַפּשאַ-
 צונג פון גאַרדינ'ען האָט געשטימט מיט קאַהאַנ'ס.

היינט איז דאָכט זיך מעהר קיין מיינונגס-פאַרשידענהייטען ווע-
 גען דעם ניטאָ. יעדער וואָס האָט אַ בעסערען געשמאַק וועגען
 ליטעראַטור, מוז צוגעבען, אַז גאַרדינ'ס שאַפונגען שטעהען נעהענטער
 צו מעלאַדראַמע, ווי צו עכטער דראַמאַטישער קונסט.
 דעם צווייטען „אומפּאָלערען“ טעאַטער-קאַמף האָט קאַהאַן

געפיהרט נאך דער ערשטער וועלט-מלחמה, ווען עס איז אויפגעקומען די „נייע דראמע“, דער „נייער טעאטער“, וואס איז געשאפען גע- וואָרען אין דער צערודערטער, צעטומעלטער, משוגע'נער רוסלאַנד, און איז פארשפרייט געוואָרען דורך דער לינקער יוגענד איבער גאַנץ אייראָפע און איז אימפארטירט געוואָרען אויך אין אַמעריקע. דאָס איז געווען אַ דראַמע אָהן לייב און לעבען, אַ דראַמע, אין וועלכער מענשען האָבען זיך באַוועגט און גערעדט ווי פופעס אויף פרוזשי- נעס, וואו די מענשען האָבען אויסגעזעהן ווי שדים און די בינע האָט אויסגעוויזען ווי אַ משוגעים-הויז. ווי עס ווייזט אויס, האָט דער משוגע'נער טעאטער אַפעלירט צו דער צעטומעלטער שטימונג, וואָס האָט דעמאָלט באַהערשט די יוגענט, און איז דערפאַר געווען אַ גרויסער ערפאַלג. די מערסטע קריטיקער זיינען באַאיינפלוסט געוואָרען פון דעם פאַפולערען אַפרוף, און האָבען געגעבען זייער הסכמה, אַז דער נייער טעאטער איז אַ „נייע דערגרייכונג“ אין דער דראַמאַטישער קונסט.

א.ב. קאהאַן איז געווען איינער פון די גאָר ווינציגע, וואָס האָט געהאַט דעם מוט צו זאָגען דעם אמת וועגען דעם נייעם טעאטער. ער האָט פון איהם פשוט חוזק געמאַכט. די מענעדזשערס האָבען זיין מיינונג אינגאָרירט און זיינען ווייטער אָנגעגאַנגען מיט דער משוגעת, ביז ס'איז געקומען דער אומפאַרמיידליכער מאַמענט, ווען דער עולם האָט זיך אויסגעריבען די אויגען און דערזעהן, אַז מען האָט איהם געמאַכט צום נאַר. היינט וואָלט זיך אַ קריטיקער גע- שעמט צו זאָגען אַ גוט וואָרט וועגען יענע פיעסען און יענע אויפ- פירונגען.

- * * *

אין טעאטער-קרייזען און אין די ליטעראַרישע קיבעצאַרניעס פלעגען זיך אַמאָל אַרומטראָגען לעגענדעס, אַז א.ב. קאהאַן ערלויבט ניט קיין אַנדערען אין דער רעדאַקציע צו שרייבען וועגען טעאטער ; אַז ער האָלט דעם טעאטער פאַר זיין פערזענליכען מאַנאַפּאָל. דאָס איז פאַלש. איך גלויב, אַז אין „פאַרווערסט“ האָבען זיך מעהר רעדאַקציע-מיטגלידער באַטייליגט אין דער טעאטער-אַפטיילונג, ווי אין די אַנדערע אידישע צייטונגען, איך ווייס פון מיין אייגענער

ערפאהרונג, אז אב. קאהאן האט זיך יאהרען־לאנג געוואלט באַ-
 פרייען אין גאנצען פון רעצענזירען פיעסען; נאָר די טעאָטער־
 מענעדזשערס און די סטאַרס האָבען איהם ניט געלאָזען. זיי האָבען
 עס באַטראַכט פאַר אַ באַליידיגונג, אויב קאהאן האָט וועגען זייער
 פיעסע ניט געשריבען און איבערגעגעבען די אויפגאַבע צו אַן
 אַנדערען פון סטעף. זיי פלעגען אַפעלירען צו איהם פערזענליך
 ער זאל זיי ניט „איגנאָרירען“. אַפילו ווען זיי זיינען געווען זיכער,
 אז עס וועט איהם די פיעסע ניט געפעלען, האָבען זיי אַלץ געוואַלט,
 אז נאָר ער זאל שרייבען. און ניט אַלע מאָל האָט ער דעם פאַרלאַנג
 געקענט אַפזאָגען.

דערביי איז אינטערעסאַנט דער פאַלגענדער עפיזאָד, וועלכער
 האָט פאַסירט טאַקע אין די יאהרען פון דעם „נייעם, משוגע'נעם
 טעאָטער“. אב. קאהאַנען איז איינגעפאַלען אויסצופרוּבירען אַל־
 גינען, אפשר וועט ער טויגען פאַר אַ טעאָטער־קריטיקער. אַלגין
 איז אַליין געווען אַ האַלבער ליטעראַט און פלעגט שרייבען וועגען
 „נייער ליטעראַטור“ אין דער „נייער וועלט“. האָט קאהאַן געבעטען
 אַלגינען, אז ער זאל געהן צו אַ פאַרשטעלונג און אַנשרייבען אַ
 רעצענזיע. מיט עטליכע טעג שפעטער, ווען דער אַרטיקעל איז
 ערשינען אויף דער טעאָטער־פּעידזש, איז אונז אַלעמען אין דער
 רעדאַקציע פינסטער געוואָרען אין די אויגען. דער גאַנצער אַר־
 טיקעל איז געווען געווידמעט צו אַ דריט־ראַנגיגער אַקטריסע, וועמען
 אַלגין האָט געשילדערט ווי אַ צווייטע סאַראַה בערנאַרד (ווען אַלגין
 האָט זיך צעיאַכמערט האָט ער ניט געוואוסט קיין גרענעץ). עס
 פאַרשטעהט זיך, אז דער ערשטער אַרטיקעל זיינער אַלס טעאָטער־
 קריטיקער אין „פאַרווערטס“ איז אויך געווען דער לעצטער.

עס זיינען געווען פאַלען, ווען אב. קאהאַן האָט געבעטען אַן
 אַנדערען צו שרייבען וועגען אַ פיעסע, וויסענדיג, אז יענער האָט
 אַן אַנדער מינונג ווי ער. עס זיינען אויך געווען פאַלען, ווען קאהאַן
 איז געגאַנגען זעהן אַ פיעסע נאָכדעם ווי אַן אַנדערער האָט שוין
 געהאַט רעצענזירט די פיעסע. און צי ער האָט איינגעשטימט מיט
 דער רעצענזיע, צי ניט, האָט ער אַליין וועגען דער פיעסע ניט
 געשריבען.

קאפיטעל פערצעהן

דר. איסר גינזבורג

נאך איידער איך האב זיך באקענט פערזענליך מיט דר. א. גינזבורג האב איך געהערט וועגען זיין שארפער פעדער און, נאך שארפערער צונג, אין די ליטערארישע קאפעס, וואו ער פלעגט זיין אן אפטער גאסט, האט מען מורא געהאט זיך צו פארטשעפען מיט איהם: דער וואס האט געוואגט איינמאל, האט פארזאגט א צענטען דאס נישט צו טאן א צווייטען מאל. עס איז דאמאלסט געווען אנגענומען, אז אפילו ש. יאנאווסקי, דער אנערקענטער "קעניג" פון אלע קיבעצער און סאטיריקער, האט זיך קאנטראלירט ווען דר. גינזבורג איז געזעסען ביי זיין טישעל.

נאך עפעס האב איך געהערט וועגען דר. גינזבורג, אז ער איז גענייגט צום אנארכיזם. ער פלעגט שרייבען אין דער "פרייער אר-בייטער שטימע" און אין אנדערע אנארכיסטישע שריפטען פון יענער צייט. אויסער דעם האט ער געזעהלט צווישען זיינע אינטימסטע פריינד דעם דערמאנטען ש. יאנאווסקי, דער רבי פון די אנארכיסטען, און עטליכע דאקטוירים און פראפעסיאנאלען, וועלכע האבען זיך געטויליעט צו דער אנארכיסטישער באוועגונג.

אין די שפעטערדיגע יאהרען, ווען דר. גינזבורג איז געווארען א שטענדיגער מיטגליד פון דער "פארווערטס"-רעדאקציע און איך האב געהאט די געלעגענהייט צו ווערען מיט איהם באפריינדעט, האב איך אויסגעפונען אז די ביידע קלאנגען וועגען איהם זיינען ניט ריכטיג, אדער, בעסער געזאגט, בלויז האלב ריכטיג.

עס איז אמת, אז ער האט געהאט א שטעכליגע פעדער, ער

פלעגט אפילו זיך אונטערשרייבען „דער שטעכיגער“ אויף זיינע פעליעטאָנען. עס איז אויך אמת, אַז ביי די טישלער אין די ליטע־ראַרישע קאָפּעס פּלעגט דער עולם שטאַרק הנאָה האָבען פון זיינע בליציגע און שטעכיגע ווערטלעך. אָבער עס וואָלט געווען פּאַלש צו מיינען, אַז אימיצער האָט זיך פאַר גינזבורג'ן געשראַקען, אַז ער איז געווען „אַ איד אַ גולן“, ווי מאַנכע האָבען זיך אויסגעדריקט. די שרייבערישע וועלט האָט געקענט דר. גינזבורג'ן פאַר אַ מענש מיט אַ גאַלדענער האַרץ, פאַר אַ מענשן מיט דער ריינסטער עטיק סאַי אַלס דאַקטאָר, און סאַי אַלס שרייבער. אין יענע יאָהרען, ווען שרייבער האָבען געמאַכט אַן אַרימען לעבען און ווען אַ סך פון זיי האָבען גאָר קיין לעבען ניט געמאַכט, האָט דר. גינזבורג זיי באַ־פרייט פון דער שווערסטער זאַרג פון אַלע — די זאַרג פון „דאַקטאָר און מעדיצין“. ער פּלעגט זיך שלעפּען צופּוס אין ווייטע גאַסען, אויף הויכע עטאַזשען, צו אַ קראַנקען שרייבער אַדער צו אַ קראַנקען אין אַ שרייבער'ס פּאַמיליע. עס פאַרשטעהט זיך, אַז קיין געלט האָט ער פאַר דעם ניט באַקומען. אפילו אין די שפּעטערדיגע יאָהרען, ווען די מאַטעריעלע לאַגע פון די שרייבער האָט זיך אַ סך פאַרבעסערט, און אַ סך פון זיי האָבען גוט פאַר־דינט, האָט גינזבורג פילע פון זיי געהיילט אומזיסט. ער האָט צו שרייבער זיך באַצויגען ווי צו נאָהענטע קרובים, ווי צו מיט־גלידער פון זיין אייגענער פּאַמיליע.

זעהר אָפט פּלעגט דר. גינזבורג מאַכען אין דער שטיל אַ „קאַ־לעקשאַן“ פאַר אַ נויטבאַדערפטיגען שרייבער. ער פּלעגט אויס־שטעלען אַ צעטעל פון די מענשען, וואָס האָבען, נאָך זיין מיינונג געדאַרפט ביישטייערען צו דעם קאַלעקשאַן, און אויך די סומע וואָס ער ערוואַרטעט פון יעדען פון זיי. און ער פּלעגט זיך צו זיי ווענדען פּערזענליך. ער האָט ניט אויסגעזאָגט פאַר וועמען דער קאַלעקשאַן איז; און קיינער האָט איהם ניט געפרעגט. איך גלויב ניט, אַז עס האָט ווען־עס־איז פּאַסירט, אַז אימיצער זאָל איהם אַפּזאָגען. עטליכע מאָל האָב איך איהם געהערט זיך באַרימען. אַז דער קאַלעקשאַן האָט אַריינגעטראָגען מעהר ווי ער האָט ער־וואַרטעט.

דער קלאַנג וועגן אַנאַרכיזם איז אויך געווען אַ האַלבער אמת. דער קלאַנג איז געבאָרען געוואָרען אין די יאָהרען, ווען צווישען סאַציאַליסטען און אַנאַרכיסטען איז אַנגעגאַנגען אַ ביטערע מלחמה, ספּעציעל אין זייערע צייטונגען. אַזוי ווי דר. גינזבורג פלעגט דרוקען אַרטיקלען אין דער אַנאַרכיסטישער פרעסע, האָט עס איהם אין די אויגען פון עולם אַוועקגעשטעלט אין דעם אַנאַרכיסטישען לאַגער. ער האָט אָבער דעם אַנאַרכיסטישען געדאַנק ניט פאַר-טיידיגט. ער איז ניט געווען קיין אַנאַרכיסט אין זיינע אנשוואַנגען וועגען פּאָליטיק און וועגען עקאָנאָמישע איינריכטונגען.

אין פילע געשפרעכען, וואָס איך האָב מיט איהם געהאַט אין די שפּעטערדיגע יאָהרען, האָט ער געלייקענט אַז ער איז געווען אַן אַנאַרכיסט. וואָס זיין פּאָליטישע פּילאָזאָפּיע איז געווען, ווייס איך ניט. מיין איינדרוק איז, אַז ער איז געשטאַנען ניט אויף דער לינקער, נאָר אויף דער רעכטער זייט פון סאַציאַליזם. איך דרינג עס דערפון, וואָס ער פלעגט רעדען מיט באַגייסטערונג וועגען וויליאַם דזשענינגס בראַיען, און איך בין חושד אַז ער האָט גע-שטימט פאַר איהם אין 1908. בראַיען איז דאַמאַלסט געלאָפּען אויף אַ ראַדיקאַלער פּלאַטפּאָרמע און איז פון די קאָפיטאַליסטישע קלאַסען באַטראַכט געוואָרען פאַר אַ „רעוואָלוציאָנער“. פון סאַ-ציאַליזם איז בראַיען געווען גאַנץ ווייט.

אין דער „פּאָרווערטס“ רעדאַקציע איז דר. גינזבורג איינגע-לאָדען געוואָרען ניט צוליב זיין ראַדיקאַליזם, נאָר צוליב זיין אידישקייט און אויך צוליב זיינע וויסענשאַפּטליכע קענטענישען. די טעמעס פון זיינע אַרטיקלען זיינען געווען אַממייסטענס אידישע און וויסענשאַפּטליכע. און כמעט אַלץ, וואָס ער האָט געשריבען, האָט געהאַט אַ פּערמאַנענטען ווערט. די טעמע פלעגט ער נעמען פון אַ טאַג-פּאַסירונג; ער פלעגט זי אָבער אויסנוצען צו שרייבען אַן אָפהאַנדלונג פון אַלגעמיינעם, פּערמאַנענטען אידישען אָדער וויסענשאַפּטליכען אינטערעס. דער פּאַקט איז, אַז אין די עטליכע יאָהר וואָס דר. גינזבורג איז געווען קראַנק און האָט ניט געקענט שריי-בען, האָט דער „פּאָרווערטס“ איבערגעדרוקט אַ סך פון זיינע

אלטע אַרטיקלען, וועלכע האָבען געקלונגען פריש און ניי, אַזוי ווי זיי וואָלטען ערשט אַרויס פון אונטער זיין פעדער. עס איז בלויז נויטיג געווען צו מאַכען קליינע ענדערונגען דאָ און דאָרט — ענדערונגען וואָס האָבען ניט געהאַט קיין שייכות צום עצם אינעם האַלט פון די אַרטיקלען. איידער ער איז קראַנק געוואָרען, האָט אַ פאַרשטעהער פון דעם בושאַזע־פאַרלאַג אין וואַרשע אונטערהאַנד דעלט מיט דר. גינזבורג וועגען אַרויסגעבען אַ באַנד אָדער מעהר פון זיינע „פאַרווערטס“ אַרטיקלען. דער פאַרשטעהער איז אָפּגע־פאַרען פון אַמעריקע מיט אַ פּאַק פון די אָפּגעקליבענע אַרטיקלען, וועלכע גינזבורג האָט צוגעגרייט צום דרוק. קורץ נאָכדעם איז אָבער געקומען די מלחמה און די היטלער־קאָטאָסטראָפּע און דער בושאַזע־פאַרלאַג איז פאַרניכטעט געוואָרען.

אין די יאָהרען וואָס דר. גינזבורג איז געווען פאַרבונדען מיטן „פאַרווערטס“, האָט ער אין דער צייטונג אָפּגעדערוקט עטליכע ווערק, וואָס וועלען בלייבען קלאַסיש אין דער ליטעראַטור פון אידישער קולטור־געשיכטע. איך האָב אין זינען, פאַרשטעהט זיך, זיין „אַנט־שטעהונג פון קריסטענטום“ און זיינע דריי בענדער: „אידישע דענ־קער און דיכטער פון מיטעלאַלטער“. אין די ווערק האָט דר. גינזבורג פאַרקערפערט ניט בלויז זיינע גרויסע קענטענישען, זיין גרויסע לומדות, נאָר אויך זיין טיפּע ליבע צו אידען און אידיש־קייט. פון אַלץ וואָס דר. גינזבורג האָט געשריבען האָט אַרויסגע־שיינט זיין אידישע נשמה, זיין אידיש האַרץ. ער איז געווען שטאַלץ אויף זיין אידישקייט; ער האָט ליב געהאַט אַלץ וואָס איז אידיש. און די ליבע און דער שטאַלץ האָבען איהם געהאַלטען צוגעבונדען צו דער אידישער קולטור פון אַלע צייטען און פון אַלע שאַטירונגען. ער האָט כסדר געלערענט און זיך געגריבעלט אין אידישע ספרים, אַלטע און נייע. עס האָט איהם פאַרשאַפּט דעם גרעסטען פאַר־געניגען וועגען דעם צו שרייבען און וועגען דעם צו ריידען. אין די לעצטע יאָהרען פון זיין לעבען, ווען ער איז געווען צוגעבונדען צום בעט און איך פלעג איהם קומען מבקר־חולה זיין, פלעגט ער ליב האָבען צו בלעטערען דעם תנ"ך אָדער אַנדערע ספרים פון זיין אַלמער און אַנווייזען אויף פּסוקים און מאַמרים וועגען דער הויכ־

קייט פון דער אידישער מאַראַל אָדער די שעהנקהייט פון דער אידישער געשיכטע.

אין זיינע איבערצייגונגען און אין זיין באַציהונג צו מענשען האָט זיך דר. גינבורג זעלטען געענדערט. ער איז געווען אַ סענסיטיווער מענש און פאַר דער מינדעסטער באַליידיגונג פלעגט ער קענען ווערען ברוגז און זיך אַרויסכאַפּען מיט אַ שאַרפען וואָרט. אין סך-הכל אָבער האָט ער געמאַכט זעהר ווייניג ענדערונגען אין דעם קרייז פון אינטימע פריינד. דער קרייז איז באַשטאַנען הויפט-זעכליך פון שרייבער און דאָקטוירים, וועלכע זיינען געווען ווי ער צוגעבונדען צו אידישקייט. די פריינד האָבען געוואוסט ווי איהם צו שעצען און ער האָט געשעצט זייער באַציהונג צו איהם. ער איז געווען זעהר אַן אויפריכטיגער מענש און יעדערער, וואָס איז געקומען מיט איהם אין באַריהונג, האָט לייכט געקענט וויסען ווי ער פיהלט און וואָס ער טראַכט וועגען איהם.

מערקווירדיג איז געווען די באַציהונג צווישען איהם און שלום אַש. זייער פריינדשאַפט האָט זיך אָנגעהויבען גלייך ווי זיי האָבען זיך באַקענט, ווען שלום אַש איז צום ערשטען מאל געקומען קיין אַמעריקע. זיי האָבען איינער דעם אַנדערען געאַכטעט און באַוואונ-דערט. דאָן איז געשעהן די געשיכטע מיט אַש'ס „מאָן פון נצרת“ (דעי נאָזאַרין). נאָכדעם ווי אַב. קאַהאַן האָט דורכגעלייענט דעם מאָנוסקריפט, האָט ער געבעטען דר. גינבורג'ן, ער זאָל זאָגען זיין מיינונג, צי דער „פאָרווערטס“ קען דעם בוך דרוקען. אַב. קאַהאַן האָט אויסגעקליבען גינבורג'ן פאַר זיין ראַטגעבער צוליב עטליכע אורזאַכען. ערשטענס, איז גינבורג געווען אַן עקספּערט אין דער געשיכטע פון קריסטענטום; ער האָט אַליין געשריבען אַ ווערק אויף דער טעמע. צווייטענס, איז גינבורג געווען אַ „גוטער איד“ און האָט אינסטינקטיוו געוואוסט, ווי אידען וועלען פיהלען וועגען אַ בוך וואָס שטעלט פאַר יעזוס'ען ווי אַ גאָט. און דריטענס איז גינבורג געווען אַן איבערגעגעבענער פריינד פון שלום אַש און קיינער וואָלט איהם ניט געקענט חושד זיין אין פּערזענליכען פאַר-אורטייל, אויב זיין פּסק וואָלט געווען אומגינסטיג צו אַש'ן.

דר. גינבורג האָט ניט נאָר געראטען קאהאַנ'ען ער זאָל דעם בוך ניט דרוקען אין „פאַרווערטס“, ער האָט אויך געפרובירט וויר-קען אויף אַש'ן, ער זאָל דעם בוך אינגאַנצען צוריקציהען פון דרוק. אַש האָט, פאַרשטעהט זיך, ניט געפאַלגט גינבורג'ס עצה און דער בוך איז אַרויס אין אַן ענגלישער איבערזעצונג און שפעטער איז ער אויך אַרויס אין אידישען אַריגינאַל. אין דער גרויסער מחלוקה, וואָס האָט זיך אַנטוויקעלט איבער דער געשיכטע האָט גינבורג עפענטליך קיין אַנטייל ניט גענומען. אָבער אַש און אַלע אַנדערע, וואָס זיינען אין דער דעבאַטע געווען פאַרוויקעלט, האָבען געוואוסט וואָס גינבורג'ס שטעלונג איז; זיי האָבען אויך געוואוסט, אַז ער האָט דער ערשטער גע'פסל'ט דעם בוך.

דאָך האָט עס ניט געשטערט דער אַלטער פריינדשאַפט צווישען זיי ביידען. דר. גינבורג איז קורץ נאָכדעם קראַנק געוואָרען און אַש פלעגט איהם קומען באַזוכען יעדעס מאָל וואָס ער איז געווען אין ניו יאָרק. ער פלעגט איהם אויך שרייבען בריוו, ווען ער פלעגט פאַרלאָזען די שטאָט. דר. גינבורג פלעגט געפינען אַ זכות אויף אַש'ען, אַז ער האָט אַ סך געלערענט און געפאַרשט איידער ער האָט דעם בוך געשריבען, אַז דאָס בוך איז צום ווייניגסטענס ניט קיין עס-האַרצות'דיג ווערק.

מיין פערזענליכער אינדרוק איז, אַז דר. גינבורג האָט טיף אין האַרצען געפיהלט דאַנקבאַרקייט צו שלום אַש'ן פאַר דעם, וואָס ער איז פאַרבליבען זיין פריינד, טראָץ דער געשיכטע מיט דעם „נאַזאַרין“. כמעט יעדעס מאָל, וואָס מיר איז אויסגעקומען צו רעדען מיט דר. גינבורג וועגען אַש'ן האָט ער דערמאָנט מיט אַנטציקונג וועגען אַש'ס אַ באַזוך צו איהם.

פאַסירט האָט עס אין אַ טאָג, ווען דר. גינבורג האָט געלי-טען אַ שווערע אַטאַקע און מען האָט געמוזט רופען אַן אַמבולאַנס איהם אַפצופירען אין האָספיטאַל. שלום אַש איז אַנגעקומען פונקט דאָן, ווען מען האָט גינבורג'ן אַרייסגעטראָגען פון הויז. אַש איז אַריינגעשפרונגען אין אַמבולאַנס און מיטגעפאַרען מיט גינבורג'ן

אין האַספּיטאל און איז געווען מיט איהם אַזוי לאַנג ווי די דאָק-טוירים האָבען איהם ערלויבט.

די אימפּולסיווע מאַניפעסטאַציע פון פּריינדשאַפט האָט געמאַכט אַ געוואַלדיגען איינדרוק אויף דר. גינזבורג'ן. ער האָט עס ניט געקענט פאַרגעסען און האָט עס, ווי געזאָגט, איבערדערצעהלט ביי יעדער געלעגענהייט. איך האָב עס פון איהם געהערט וועניגסטענס אַמאָל צען.

* * *

כאַראַקטעריסטיש איז אויך געווען די באַציהונג פון דר. גינז-בורג צו א. ליטוואַק. א. ליטוואַק איז געווען איינער פון די פּיהרענ-דע גייסטער אין דעם „בונד“ און דר. גינזבורג איז געווען אַ פאַר-ביסענער געגנער פון „בונד“. זיין געגנערשאַפט צום „בונד“ האָט געשטאַמט אַם מייסטענס פון דעם וואָס דער „בונד“ האָט געהאַט אַ פּיינטליכע שטעלונג צום ציוניזם און צום געדאַנק פון אַ אידישער מלוכה אין ארץ-ישראל. דר. גינזבורג האָט קיינמאָל ניט געהאַט קיין גוט וואָרט וועגען „בונד“ און וועגען בונדיסטען. איך גלויב, אַז ער האָט אין זיי אַריינגעשאַסען מעהר פון זיינע גיפּטיגע, סאַטי-רישע פּיילען ווי אין אַלע אַנדערע באַוועגונגען און פּערזענליכקייטען וואָס ער האָט פּיינט געהאַט.

און דאָך האָט ער געהאַט אַ געוואַלדיגען רעספּעקט צו א. ליט-וואַק און איז איהם געווען אַ וואַרימער פּריינד. זיי פּלעגען זיך זעהן אָפט און פאַרבריינגען. איך גלויב, אַז ליטוואַק האָט געהאַט די זעלבע פּריינדלעכע געפּיהלען צו דר. גינזבורג.

דר. גינזבורג'ס רעספּעקט און פּריינדשאַפט צו ליטוואַק'ען האָט געשטאַמט פון דעם וואָס ליטוואַק האָט ליב געהאַט אידישע קולטור און „אידישקייט“ אויף דעם זעלבען אופן ווי גינזבורג. גינזבורג האָט אין ליטוואַק'ען געזעהן אַ קאַלעגע, אַ חבר אין אידישער לומדות. כ'געדענק, אַז דר. גינזבורג האָט דערצעהלט וועגען ליט-וואַק'ען אַ מעשה'לע, וואָס ער האָט ליב געהאַט איבערצו'חזר'ען

אָפּט. ווען ליטוואַק איז געלעגען אין האַספּיטאל מיט דער קראַנק־
 הייט, פון וועלכער ער איז געשטאַרבען, פלעגט דר. גינזבורג איהם
 קומען אָפּט זעהן. איינמאַל האָט ליטוואַק געבעטען דר. גינזבורג'ען,
 ער זאָל איהם ברענגען אַ ״ספר״ צו לייענען און ער האָט באַטאַנט:
 ״אַ ספר, ניט אַ בוך״. ליטוואַק האָט געוואוסט, אַז זיינע טעג זיינען
 געצעהלטע און ער האָט געוואָלט פאַרברענגען די לעצטע שטונדען
 אין דער געזעלשאַפּט פון הייליגע אידען. אין דעם פאַרלאַנג האָט
 דר. גינזבורג געזעהן די אַפּשפּיגלונג פון ליטוואַק'ס אמת־אידישער
 נשמה.

קאפיטעל פופצעהן

רעדאקטאָרען פון פאַרשידענע אָפטיילונגען

אין דער איצטיגער רעדאקציע פון „פאָרווערטס“ זיינען פאָראַן אַ צאהל מיטגלידער וואָס טראָגען דעם טיטול „רעדאקטאָר“. אוי- סער דעם הויפט־רעדאקטאָר איז דאָ אַ מענעדזשינג־עדיטאָר (פאָר- וואַלטונגס־רעדאקטאָר), אַ סיטי עדיטאָר (נייעס־רעדאקטאָר), אַ לעי- באַר עדיטאָר (רעדאקטאָר פון דער אַרבייטער־אָפטיילונג), אַ דראַ- מאַטיק עדיטאָר (רעדאקטאָר פון טעאַטער־אָפטיילונג) און אַנדערע. ביז מיט אַ פאָר יאָהר צוריק האָבען מיר אויך געהאַט אַ „זונטאָג רעדאקטאָר“, וועלכער האָט רעדאקטירט די זונטאָג־אויסגאַבע. איצט איז דער אַמט אָפגעשאַפט. מיר האָבען אָבער יע אַ ספעציעלען רע- דאקטאָר פאָר דער זונטאָגדיגער קונסט־ביילאַגע און אויך אַ ספע- ציעלען רעדאקטאָר פון „שטיף־קינד“, די הומאַריסטישע פעידזש פון דעם זונטאָג־נומער.

די סיסטעם פון האָבען באַזונדערע רעדאקטאָרען פאָר די פאָר- שידענע אָפטיילונגען פון דער צייטונג האָט דער „פאָרווערטס“, אַזוי ווי די אַנדערע אידישע צייטונגען, איבערגענומען פון דער ענגלישער פרעסע. ווען איך בין אָנגעקומען אין „פאָרווערטס“ מיט איבער פערציג יאָהר צוריק, האָט מען פון דעם ניט געוואוסט. אויסער דעם הויפט־רעדאקטאָר אב. קאהאַן איז דאָמאַלסט געווען בלויז איינער אין דער רעדאקציע וואָס האָט געטראָגען דעם טיטול „רעדאקטאָר“, דאָס איז געווען דער „סיטי עדיטאָר“, וועלכער האָט געהאַט די אויפזיכט איבער די נייעס פעידזשעס. די אַלע איבעריגע „רעדאקטאָרען“ זיינען געשאַפען געוואָרען אין די שפעטערדיגע יאָהרען, ניט מיט אַמאַל נאָר איינציגווייז.

צווישען די אלע רעדאקטאָרישע אַמטען וואָס איך האָב פֿריהער אויסגערעכענט זיינען די שווערסטע און די אומדאַנקבאַרסטע די אַמטען פֿון „סיטי עדיטאָר“ און „לעיבאַר עדיטאָר“. פֿון אויבען אויף קען זיך דאַכטען, אַז דער מענעדזשינג עדיטאָר, זייענדיג נאָהענט צום הויפט־רעדאקטאָר האָט אַ שווערערען דזשאָב ווי זיי. עס איז אָבער ניט אַזוי. די אויפגאַבע פֿון מענעדזשינג עדיטאָר איז אויס־צופֿלאַנעווען דעם אינהאַלט פֿון דער צייטונג, צו באַשטימען די טעמאַס פֿון די אַרטיקלען און וועלכע מיטאַרבייטער עס זאָלען שרייבען די אַרטיקלען. ער דאַרף אויך מאַכען די קעפּלאַך איבער די אַרטיקלען, זיי אויסשטעלען אין די פעידזשעס. ער מוז אָפֿ־היטען די פּאליסי פֿון דער צייטונג און אַכטונג געבען, אַז זי זאָל ניט פּאַרלעצט ווערען פֿון די שרייבער. מיט איין וואָרט, אין זיינע הענט איז איינפּאַרטרויט סיי דער פיזישער און סיי דער גייסטיגער פנים פֿון דער צייטונג, סיי איהר קערפּער און סיי איהר נשמה. דאָס איז אַ געוואַלדיגע פּאַראַנטוואָרטליכקייט, קיין גרעסערע, דאַכט זיך, קען גאָר ניט זיין.

דאָס איז אַלץ אמת. אָבער טראָץ דעם איז דער מענעדזשינג־עדיטאָר אין אַ גרינגערער לאַגע ווי די אַנדערע צוויי „עדיטאָרס“, ווי דער „סיטי“ און „לעיבאַר“ עדיטאָר, און אַט פּאַרוואָס: דער מענעדזשינג עדיטאָר טוט זיין אַרבייט אונטער אומשטענדען וואָס גיבען איהם די מעגליכקייט צו טראַכטען רוהיג, צו איבערלעגען זיך. אין פּאַל פֿון אַ שווערער פּראָבלעם, קען ער זיך באַראַטען מיט אַנדערע אָדער פּאַרלעגען די פּראָגע פּאַרן הויפט־רעדאקטאָר. דער „סיטי עדיטאָר“ און דער „לעיבאַר עדיטאָר“ זיינען אָפּט גע־צוואונגען צו מאַכען געאייילטע ענטשיידונגען, נעמען אויף זיך, שטעלען אויף דער אייגענער מיינונג. און מען דאַרף זיין אַ מלאַך ניט צו מאַכען קיין פעלערען, אַרבייטענדיג אונטער אַזוינע אומשטענדען. דערמיט ערקלעהרט זיך, וואָס אין דער „פּאַרווערסט־רעדאקציע היינט, זיינען פּאַראַן אַ צענדליג געוועזענע סיטי עדיטאָרס און געוועזענע לעיבאַר עדיטאָרס. עס איז פשוט שווער געווען פּאַר אַ שרייבער צו האַלטען דעם דזשאָב מעהר ווי עטליכע יאָהר. איך אַליין בין טאַקע איינער פֿון די „געוועזענע“ אין ביידע

אָמטען. אַלס סיטי עדיטאָר האָב איך געאַרבייט אַ יאָהר פּינף. לעיבאַר עדיטאָר בין איך ניט געווען אָפיציעל, אָבער איך האָב אַ צייט לאַנג געטאָן די אַרבייט פּון אַ לעיבאַר עדיטאָר. אין יענע יאָהרען זיינען די ביידע דזשאַבס געווען אַ סך שווערער ווי זיי זיינען היינט, צוליב פאַרשידענע אורזאַכען. די הויפּט-אורזאַכע איז געווען, וואָס עס איז געווען כּמעט אוממעגליך צו טאָן די אַרבייט אַזוי, אַז אַב. קאַהאַן זאָל זיין פּולשטענדיג צופּרידען.

ווי אַזוי דער אָמט פּון לעיבאַר-עדיטאָר איז געשאַפּען געוואָרען איז מיר ניט באַקאַנט. אין די ערשטע יאָהרען פּון מיין מיטגלידער-שאַפּט אין דער „פאַרווערטס“-רעדאַקציע איז אַזאַ אָמט ניט געווען. אַרבייטער נייעס און נייעס פּון דער סאַציאַליסטישער פּאַרטיי און פּון אַנדערע צווייגען פּון דער באַוועגונג פּלעגען געבראַכט ווערען פּון די פאַרשטעהער פּון די אַרגאַניזאַציעס און איבערגעשריבען גע-וואָרען אין דער רעדאַקציע. וויכטיגע געשעהענישען, ווי צום ביישפּיל סטרייקס, קאַנווענשאַנס, קאַמפּעיַנס, פּלעגען „געדעקט ווערען“ פּון פאַרשידענע שרייבער וועמען דער רעדאַקטאָר פּלעגט באַשטימען פאַר דעם באַטרעפּענדען דזשאַב. אַזוי איז אויף מיין גורל אויסגעפּאַלען צו „דעקען“ די היסטאָרישע קאַנווענשאַן פּון די שניי-דער, אין נעשוויל, אין יאָהר 1914, וואו די אַמאַלאַגאַמעטיעד איז געגרינדעט געוואָרען. אויף מיין גורל איז אויך אויסגעפּאַלען צו דעקען די דראַמאַטישע מלחמה צווישען מייער לאַנדאָן און פּראַ-פּעסאַר יצחק אייזיק הורוויטש, איבער דעם פּראַטאַקאַל פּון דער קלאַוקמאַכער יוניאָן. איך פּלעג אויך שרייבען אָפּט אַרטיקלען איבער די פּראַבלעמען פּון די פאַרשידענע יוניאָנס און איבער אַרבייטער-פּראַגען אין אַלגעמיין. ענליכעס האָבען געטאָן אַנדערע מיטגלידער פּון דער רעדאַקציע, אַריינרעכענענדיג די הויפּט-קעפּ, ווי אַב. קאַהאַן, ב. פּייגענבוים און אַנדערע.

איך רעד דאָ וועגען די יאָהרען פּון 1910 ביז 1915, די דראַמאַ-טישסטע, שטורעמדיגסטע און קריטישסטע יאָהרען אין דער גע-שיכטע פּון דער אידישער אַרבייטער-באַוועגונג. אין יענע יאָהרען זיינען פאַרגעקומען די פאַרצווייפעלטסטע און ביטערסטע סטרייקס, דורך וועלכע די צוויי גרויסע יוניאָנס, די אינטערנעשאַנעל און

אמאלגאמעטישע, האבען ענדליך געשאפען א פעסטען באַדען אונ-
טער זייערע פיס. אין יענע יאהרען האָט אויך די סאָציאַליסטישע
פּאַרטיי אָנגעפירט איהרע היסטאָרישע קאַמפּעינס אין אַלע אידישע
קוואַרטאַלען, וועלכע האָבען צוגעגרייט דעם באַדען פאַר איהרע
גרויסע זיגען אין די נעקסטע צען יאָהר. און עס פאַרשטעהט זיך,
אַז דער „פּאַרווערטס“ האָט אין דעם אַלעם געשפּילט די הויפּט-
ראַלע. קיין שריט איז ניט געמאַכט געוואָרען אַהן דעם „פּאַר-
ווערטס“, קיין קאַמף איז ניט אונטערגענומען געוואָרען אַהן דעם
„פּאַרווערטס“, קיין קאַמף איז ניט אונטערגענומען געוואָרען אַהן דעם
וויסען און אַהן באַראַטונגען מיט דעם „פּאַרווערטס“. אין יעדען
וויכטיגען סטרייק און אין יעדען קאַמפּעין איז דער „פּאַרווערטס“
געשטאַנען אין דינסט פון דער יוניאָן אָדער פון דער פּאַרטיי און
געשאַפען פאַר זיי די נויטיגע מאַראַלע שטימונג אין די קעמפּענדע
רייען און די נויטיגע שטיצע פון דער עפענטליכער מיינונג.

ווי געזאָגט, איז די אַרבייט געטאָן געוואָרען דאַמאַלסט ניט
פון איין לעיבאַר-עדיטאָר, ניט פון איין רעדאַקציאָנס-מיטגליד, וואָס
איז באַשטימט געוואָרען פאַר דער אויפגאַבע, נאָר פון דער גאַנצער
רעדאַקציע. יעדער האָט בייגעשטייערט זיין חלק אויף אַזוי ווייט
ווי זיינע פּעהיגקייטען האָבען געגרייכט.

דער ערשטער לעיבאַר-עדיטאָר, וואָס איז געקרוינט געוואָרען
מיט דעם טיטול, איז געווען דר. מאַקס גאַלדפאַרב, וועלכער איז
געקומען קיין אַמעריקע אַלס אַ שליח פון „בונד“ פאַר דעם אויסברוך
פון דער ערשטער וועלט-מלחמה. מאַקס גאַלדפאַרב איז געווען אַ
גלענצענדער רעדנער, אַ מאַסען-אַגיטאַטאָר. ער האָט אויך מיטגע-
בראַכט מיט זיך אַ באַריהמטען נאַמען. טויזענדער אַרבייטער אין די
שעפּער, מיטגלידער פון די יוניאָנס און פון דער פּאַרטיי, האָבען
פון איהם געוואוסט אין זייער אַלטער היים, איידער זיי זיינען אַהער
געקומען און זיי האָבען איהם באַוואונדערט. ער איז אויך געווען
אַ מענש מיט בילדונג, איבערהויפּט אין די געגענשטאַנדען, וואָס
האָבען אַ שייכות מיט דער אַרבייטער באַוועגונג און מיט אַרביי-
טער פּאָליטיק. און אַלס צוגאַב האָט ער געהאַט אַ פעסטען כאַראַק-
טער און פאַרמאָגט אַ ים מיט ענערגיע.

איז דאמאלסט געבארען געווארען א געדאנק, אז דער „פאר-ווערטס“ זאל איהם אָנשטעלען אַלס דעם פיהרער פון דער אַרביי-טער און סאָציאַליסטישער אָפטיילונג אין דער צייטונג. און אַב. קאַהאַנ'ען איז דער געדאַנק געפעלען געוואָרען. דר. מאַקס גאַלדפאַרב האָט דעם פאַסטען פון לעיבאַר-עדיטאָר אין „פאַרווערטס“ פאַר-נומען אַן ערך צוויי יאָהר, פון אָנהויב 1915 ביז נאָך דער מערץ-רעוואָלוציע פון 1917 אין רוסלאַנד. (באַלד נאָך דער רעוואָלוציע איז ער צוריקגעפאַרען קיין רוסלאַנד, געוואָרען אַ מיליטערישער באַ-אַמטער ביי די באַלשעוויקעס און אַם ענדע ליקווידירט געוואָרען אַלס טראַצקיסט.)

אַ שרייבער איז גאַלדפאַרב געווען אַ שוואַכער. זיין שפראַך איז געווען צו שווער פאַר דעם דורכשניטליכען צייטונגס-לעזער. איהם האָט אויך געפעהלט אַמעריקאַנער וויסען און פאַרשטענדעניש פאַר אַמעריקאַנער אינסטיטוציעס און איינריכטונגען. ביי אַן אַנדער שרייבער וואָלט קאַהאַן די פעהלערען ניט געדולדעט. ביי גאַלדפאַרב'ן האָט ער זיי פאַרקוקט. דאָס קען ערקלעהרט ווערען דערמיט וואָס קאַהאַן האָט ניט באַטראַכט גאַלדפאַרב'ן ווי אַ שרייבער, נאָר ווי אַ „פאַרשטעהער“ פון דער רעדאַקציע. גאַלדפאַרב האָט געדאַרפט דינען ווי אַן אַמבאַסאַדאָר פון „פאַרווערטס“ אין די יוניאָנס, איבער-הויפט אין די גרויסע יוניאָנס, וועלכע האָבען זיך דאַמאַלסט אָנגעהויבען צו אַרגאַניזירען ווי רעגירונגען, מיט פּרעזידענטען און קאַבינעטען. גאַלדפאַרב האָט די אויפגאַבע, ווייזט אויס, גוט דורכ-געפירט. איך זאָג, ווייזט אויס, ווייל אין דער צייטונג האָט זיך דאָס ווייניג אָפגעשפיגעלט. מיר, אין דער רעדאַקציע, פלעגען אָבער באַקומען באַריכטען פון זייטיגע קוואַלען, אַז גאַלדפאַרב מאַכט אַ „היט“ ביי די הויכע באַאַמטע פון די גרויסע יוניאָנס, איבערהויפט האָט ער אויסגענומען ביי סידני הילמאַן פון דער אַמאַלגאַמעטיעד. (עס איז מערקווירדיג, אַז אַט דער סידני הילמאַן, וועלכער האָט געהאַלטען, אַז די סאָציאַליסטען זיינען פאַנטאַזיאַרען און טרוימער און אַז זייערע טעאָריעס וועגען די אויפגאַבען פון טרעיד-יוניאָנס זיינען דורכאויס פאַלש און שעדליך — אַז גראַדע ער האָט געהאַט אַ שוואַכקייט צו בונדיסטען. דער בונדיסט סאַלוצקי האָט רעדאַקטירט

די צייטונגען פון דער אמאלגאמעטיעד. און וולאדעק און גאלדפארב זיינען געפארען אויף פראפאגאנדע־טורס פאר דער ארגאניזאציע.) נאכדעם ווי גאלדפארב האט פארלאזען די רעדאקציע, איז דער פאסטען פון לעיבאר־רעדאקטאר געבליבען לידיג. דער פארשטאר־בענער ב. לעוויטין, וועלכער פלעגט ארויסהעלפען גאלדפארב'ען, האט דורכגעפיהרט די רוטינע פליכטען פון דעם דעפארטמענט. אבער דעם טיטול האט ער ניט באקומען. מיט א שטיקעל צייט שפעטער איז אין דער רעדאקציע אנגעקומען ה. לאנג, וועלכער איז געווארען דער לעיבאר־עדיטאר, א גאנץ אנדער סארט לעיבאר־עדיטאר ווי גאלדפארב איז געווען.

ה. לאנג איז געקומען פון דער ארבייטער־באוועגונג. ער איז פריהער געווען פארבונדען מיט יוניאנס וואס ער האט געהאלפען ארגאניזירען און פירען. ער איז אויך געווען דורכגעקאכט מיט אלץ וואס עס איז פארגעקומען אויף דער אידישער ארבייטער־גאס. ער איז אויך געווען א באגאבטער רעדנער און פעהיגער שרייבער. אין אים האט דער „פארווערטס“ געוואונען ניט בלויז א פעהיגען שריי־בער, נאר אויך אן איבערגעבענעם און לאיאלען מיטארבייטער. די יאהרען, וואס ער האט אנגעפיהרט מיט דעם לעיבאר דעפארטמענט זיינען געווען יאהרען פון נייע געדאנקען און נייע שטרעמונגען אין די ארבייטער באוועגונגען אין דער גאנצער וועלט, וועלכע האבען באאיינפלוסט אויך די אמעריקאנער ארבייטער־באוועגונג. אינטער לאנג'ס פארוואלטונג איז דער לעיבאר־דעפארטמענט אויסגעבריי־טערט געווארען און האט אפגעשפיגעלט ניט בלויז די אידישע, נאר אויך די אמעריקאנער ארבייטער־באוועגונג.

קאפיטעל זעכצעהן

אידיש און אידישקייט

אין דער פאמיליע, וואָס רופט זיך „אַמעריקאַנער אידישע אַר־בייטער באַוועגונג“ פאַרנעמט דער „פאַרווערטס“ דעם אָרט פון אַ פּאָטער. פון איהם, אָדער דורך איהם, האָט זיך די באַוועגונג אָנגעהויבען. די פאַרשיידענע צווייגען פון דער באַוועגונג : די יוניאָנס, דער אַרבייטער־רינג, דער אידישער טייל פון דער סאַציאַליסטישער פאַרטיי, זיינען געשאַפּען געוואָרען מיט זיין כוח. ער האָט זיי גע־נעהרט און געפירט אין זייערע ערשטע יאָהרען. ער האָט זיי גע־שטעלט אויף די פיס און געלערענט ווי צו געהן.

און מיט דער „פאַרווערטס“ פאַמיליע האָט פאַסירט דאָסזעלבע וואָס מיט געווענהליכע פאַמיליעס. ווען די קינדער זיינען אויסגע־וואקסען, זיינען זיי געוואָרען זעלבסטשטענדיג. יעדערער פון זיי מיט אַן אייגענאַרטיגען פנים, מיט אינדיוידועלע כאַראַקטער־שטריכען. יעדערער פון זיי האָט זיך פאַרנומען אויף זיין אייגענעם וועג. מאַנכע זיינען פאַרבליבען ווייטער צוגעבונדען צום „פאַרווערטס“, זיך צוגעהערט צו זיינע רייד און געפאַלגט זיינע עצות. אַנדערע זיינען אָפּגעפרעמדט געוואָרען פון איהם, און נאָך אַנדערע האָבען זיך אָפּגעקערט אינגאַנצען און געוואָרען דאָס, וואָס דער חומש רופט — אַ „בן סורר ומורה“. איך האָב אין זיינען אַזוינע יוניאָנס, וועלכע זיינען אַוועק צו די קאַמוניסטען.

אַמשטאַרקסטען צוגעבונדען צום „פאַרווערטס“ איז דער אַר־בייטער־רינג. מערקווירדיג איז, אַז גראַדע דער צווייג פון דער אידישער באַוועגונג האָט זיך אַמקנאַפּסטען גענויטיגט אין הילף פון „פאַרווערטס“, אַפילו דאַמאַלסט ווען ער איז געווען קליין און

שוואך. זיין צוגעבונדענקייט צום „פאָרווערטס“ איז אימער געווען אַ גייסטיגע. די גרינדער פון אַרבייטער רינג און זיינע וויכטיגע טוער זיינען געווען ראַדיקאלען — די מעהרסטע פון זיי סאָציאַליסטען. דער „פאָרווערטס“ איז געווען זייער צייטונג, און די „פאָרווערטס“ טעטיגקייטען זיינען געוואָרען אַ טייל פון דעם אַרבייטער רינג'ס פראַגראַם. דער ערשטער סעקרעטאַר פון אַרבייטער רינג, ב. פייגענ-בוים, איז געווען אַ „פאָרווערטס“ מיטאַרבייטער. דער פאַרשטאַרבענער יוסף באַסקין, וועלכער האָט פאַרנומען דעם פּאָסטען פון סעקרעטאַר עטליכע צעהנדליג יאָהר, איז געווען אַ מיטגליד פון דער „פאָרווערטס“ אַסאָסיאַטישאַן און פלעגט אויך שרייבען פאַר דער צייטונג. דאָס זעלבע אויך איז דער איצטיגער סעקרעטאַר, נ. כאַנין. די פּרעזידענטען פון אַרבייטער רינג, די אַמאָליגע און דער איצטיגער, זיינען כמעט אַלע געווען מיטגלידער פון „פאָרווערטס“ אַסאָסיאַטישאַן: י. ווינבערג, ר. גוסקין, יעפים ישורין און לעאַן אַרקין.

די קולטור טעטיגקייט פון אַרבייטער רינג איז אין אַ גרויסער מאָס דורכגעפיהרט געוואָרען פון מיטגלידער פון דער „פאָרווערטס“ רעדאַקציע. זיי זיינען געווען לעקטאָרס ביי די אַרבייטער רינג פאַרומס. זיי האָבען געשריבען אַ סך פון די ביכער, וואָס דער אַרבייטער רינג פאַרלאַג האָט אַרויסגעגעבען.

בלויז אין איין צווייג פון דער אַרבייטער-רינג קולטור-טעטיגקייט האָט דער „פאָרווערטס“ ניט געהאַט אַזאָ חלק ווי ער האָט געדאַרפט האָבען. דאָס איז געווען אין די שולען. פאַר דעם זיינען געווען היסטאָרישע אורזאַכען, אויף וועלכע עס איז כדאי זיך אַביסעל אַפצושטעלען.

דער געדאַנק פון אידישע שולען איז געווען פרעמד דער אידישער אַרבייטער באַוועגונג און אפילו דעם אַרבייטער רינג אין זייערע ערשטע יאָהרען. די אידישע סאָציאַליסטען און די „פאָרווערטס“ מענשען זיינען אין יענער צייט געווען „אינטערנאַציאָנאַליסטען“ און זיי האָבען זיך ווייניג געזאָרגט וועגען דעם גורל פון דער אידישער שפראַך און אידישער קולטור. פאַרקערט, זיי

האָבען געגלויבט אין וואָס מער אַסימילאַציע — אויסמישונג פון פעלקער, שפּראַכען און קולטורען. זעהר ווייניג פון זיי האָבען גע- האָט אַ באַזונדער ליבע פאַר אידיש, אָדער אַ ספּעציעלע זאַרג פאַר די אידישע קולטור-אוצרות. אַב. קאַהאַן, וועלכער האָט געהאַט אַ פּאזיטיווע באַציהונג צו אידיש און איז געווען ווייט פון די אַסי- מילאַטאָרישע געדאַנקען, האָט אָבער ניט געגלויבט, אַז מען קען איינפלאַנצען די אידישע שפּראַך אין אַמעריקאַנער-געבאַרענע קי- נ- דער, און ער האָט געצווייפּעלט צי עס איז נויטיג צו פרובירען דאָס טאָן. ער איז דערפאַר געווען גלייכגילטיג צו דער שול-באַוועגונג און ער האָט אפילו פרובירט זי צו ענטמוטיגען אין „פארווערטס“.

אויב די שול-באַוועגונג האָט דאָך דורכגעבראַכען פאַר זיך אַ וועג און האָט געוואונען די אַנערקענונג און שטיצע פון „פאַר- ווערטס“, איז דאָס צו פאַרדאַנקען די שפּעטערדיגע עמיגראַנטען, וואָס האָבען געקראָגען זייער ערציהונג אין די רייען פון די בונ- דיסטען און אַנדערע אידישיסטישע באַוועגונגען אויף יענער זייט ים. זיי האָבען זיך מאַסענווייז אָנגעשלאָסען אין אַרבייטער רינג און דאָרט געוואָרען טעטיג. שפּעטער איז זיי געקומען צו הילף דער אויפשטייג פון אידישען נאַציאָנאַליזם נאָך דער ערשטער וועלט- מלחמה. די נאַציאָנאַליסטישע שטימונג האָט געוועקט אַן אינטע- רעס אין אידישער קולטור אפילו אין יענע קרייזען וואָס האָבען באַקעמפט די נאַציאָנאַליסטישע שטרעבונגען אַלס שאַוויניסטיש.

די בונדיסטען קומט דער קרעדיט, אַז זיי האָבען פיל בייגע- שטייערט צו דער שול-באַוועגונג. אָבער זיי האָבען דערביי אַרויפ- געלייגט זייער שטעמפעל אויף דער באַוועגונג, וואָס האָט איהר שפּעטער געפּענטעט און געשטערט. עס האָט זיך געפאַדערט אַן אינערליכער קאַמף כדי אָפּצושאַפען דעם בונדישען שטעמפעל, און דאָ האָבען די „פארווערטס“-מענשען בייגעשטייערט זייער חלק, אויב ניט דירעקט, איז אומדירעקט. די אַרבייטער רינג שולען האָבען אָנגענומען אַן עכט אידיש-נאַציאָנאַלען כאַראַקטער, זיך מעהר אַריינגעפאַסט אין דער ראַם פון טראַדיציאָנעלער אידישער ער- ציהונג, אַ דאַנק דעם, וואָס דער „פארווערטס“ איז געוואָרען נעהענ- טער צוגעבונדען צו די נאַציאָנאַליסטישע שטרעבונגען און נאָ-

ציאנאליסטישע אינטערעסען, הויפטזעכליך וואָס איז נוגע ארץ־ ישראל און דער אַלטער אידישער קולטור און ליטעראַטור.

אין דער „פאַרווערטס־רעדאַקציע זיינען אימער געווען מיט־ אַרבייטער, וואָס האָבען מיט זייערע שאַפונגען אויפגעהאַלטען און געשטאַרקט דעם נאַציאָנאַליסטישען גייסט, די צוגעבונדענקייט צו דעם שעהנעם און ערהאבענעם אין דער אידישער טראַדיציע, אין די הייליגע ספרים און אין דער אידישער געשיכטע. אַפילו אין די ערשטע יאָהרען, ווען דער אַפיציעלער קורס פון דער צייטונג איז געווען אַן „אינטערנאַציאָנאַלער“, אַ קאַסמאָפּאָליטישער, זיינען אַזוינע שאַפונגען ערשינען אין דער צייטונג. איך האָב אין זינען הויפט־זעכליך די אַרבייט פון א. ליעסין און א. ליטוויץ. וואָס ווייטער האָט זיך די צאָל פון אַזוינע מיטאַרבייטער פאַרגרעסערט. עס זיינען צוגעקומען: צביון, דר. א. גינזבורג, מ. אַשעראַוויטש, דוד איינ־האַרן, א. מענעס, חיים ליבערמאַן, און אַנדערע.

מאַנכע קענען זיך וואונדערען וואָס איך פאַר דאָ צונויף אַזוינע עקסטרעמען ווי צביון און חיים ליבערמאַן, אין פראַגען פון רעליגיע זיינען זיי ווייט איינער פון אַנדערען ווי מזרח פון מערב. צביון איז אַ פולשטענדיגער פריידענקער און חיים ליבערמאַן איז אַ פולשטענדיגער אַרטאָדאָקס. עס איז אויך דאָ אַ היבשער מהלך צווישען צביון פון איין זייט און איינהאַרען און מענעס פון דער צווייטער זייט אין זייער באַציהונג צו רעליגיע.

דאָ האַנדעלט זיך אָבער ניט וועגען רעליגיע, נאָר וועגען אַל־טער אידישער קולטור, אַלטע אידישע טראַדיציעס. די אַלע אויס־גערעכענטע „פאַרווערטס־שרייבער געהערען צו איין קאַטעגאָריע אויף אַזוי ווייט ווי זיי זיינען פאַראינטערעסירט און אַריינגעטאַן אין דעם ענין אַלטע אידישע קולטור, און אויף אַזוי ווייט ווי אַט דער אינטערעס זייערער שפיגעלט זיך אַפּ אין זייער שרייבען. עס מאַכט ניט אויס וואָס צביון'ס בליק אויף די „הייליגע ספרים“ איז אַ פרייער, אַ מאַדערן־קריטישער און וואָס ליבערמאַן'ס בליק איז אַ שטרענג טראַדיציאָנעלער, אַן אַלטמאָדיש־פרומער. ביי ביידען בילדען אָבער די „הייליגע ספרים“ אַ באַדייטענדען טייל פון זייער

גייסטיגען באגאָזש. זיי טראַכטען וועגען זיי און שרייבען וועגען זיי. אין צביונ'ס שבת'דיגע „אידישע אינטערעסען“ באַגעגענט מען אָפט אָפּהאַנדלונגען איבער טעמעס, וואָס קענען פאַראַינטען רעסירען „לומדישע“ לעזער און וואָס זיינען טאַקע געצילט פאַר אַזוינע לעזער. עס פאַסירט אָפט, אַז צביונ'ס „פירוש“, אָדער אויס־טייטשונג פון אַ שטעלע אין אַ הייליגען ספר, אָדער פון אַ אידישען דין, רופט אַרויס קריטיק ביי פרומע ליינער, אָדער ביי לומדים. עס פאַסירט אָבער זעלטען, אַז אין זייערע ענטפערס זאָלען זיי זיך באַציהען צו צביונ'ען ווי צו אַ „פרעמדען“, אָדער ווי צו אַ צו־להכעיס'ניק, צו אַ בייזוויליגען געגנער. זיי שרייבען צו איהם ווי צו אַן אייגענעם, ווי צו איינעם וואָס געהערט צו זייער חברותא, דערפאַר וואָס זיי ווייסען, אַז ער לערענט און פאַרשטעהט די ספרים, וועלכע זיינען זיי טייער און הייליג.

עס וועט אפשר איבערראַשען די לעזער צו הערען, אַז נעקסט צו חיים ליבערמאַנ'ען באַקומט צביון די גרעסטע צאָהל בריף פון פרומע ליינער. ווען עס באַווייזט זיך אַ איד מיט אַ „לומדישען“ אויסזעהן, אָדער מיט אַ פרומען פנים אין דער רעדאַקציע, ווייסען מיר, אַז אויב ער איז ניט געקומען זעהן חיים ליבערמאַנ'ען, זוכט ער צביונ'ען. און גאַנץ אָפט קען מען זעהן ווי צביון זיצט אין זיין צימער און איז פאַרטיפט אין אַ שמועס מיט אַ רבנ'ישען אידען. און ווען דער שמועס פאַרענדיגט זיך און דער איד געהט אַוועק, דערווייט מען זיך פון צביונ'ען, אַז עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַן ענין, וואָס ער האָט באַרירט אין איינעם פון זיינע אַר־טיקלען.

צווישען די צוויי עקסטרעמען — צביון און ליבערמאַן — שטעהען איינהאַרן און מענעס. זייער צוגאַנג צו אידישקייט, טראַג־דיציאָנעלער אידישקייט, איז אַן עטישער און אַ פּילאָזאָפּישער. ביי איינהאַרן ליגט דער עיקר פון אידישקייט אין דער עטיק, וואָס די נביאים האָבען געפּרעדיגט. ער האַלט, אַז די מיסיע פון אידישען פּאָלק איז צו פאַרשפּרייטען די עטיק אין דער גוי'אישער וועלט. ביי מענעס'ן ליגט דער עיקר פון אידישקייט אין דער ווירקונג וואָס עס קען האָבען אויפצוהאַלטען דעם קיום פון אידישען פּאָלק.

אידישע טראַדיציעס און אידישע מנהגים זיינען מענעס'ן טייער אין דער מאַס, וואָס זיי ברענגען אַריין שעהנדיקייט און ערהאַבענדיקייט און שטאַלץ אין אידישען מענש און אין דער אידישער היים; אין דער מאַס וואָס זיי באַפעסטיגען און פאַרשטאַרקען די צוגעבונדענ־קייט פון דעם איינצעלנעם אידען צו זיין פאָלק ישראל.

יעדער פון דער גרופע שרייבער אין „פאַרווערטס“ האָט זיין אייגענע אויפפאַסונג פון דער באַדייטונג פון אידישקייט. און אַלע צוזאַמען האַלטען זיי דעם לעזער פאַראינטערעסירט אין דעם ענין. אין זייערע אַרטיקלען איז אידישקייט אַ לעבעדיגער ענין, אַ פֿרי־שער, אינטערעסאַנטער ענין, וואָס וועקט אידישע געדאַנקען און אידישע געפיהלען אין זייערע לעזער.

קאפיטעל זיבעצעהן

אברהם רייווען

ווי אַ שריפטשטעלער איז אברהם רייווענ'ס לעבען געווען פול, זאָט און ערפאלגרייך. ער האָט געגעבען דעם אידישען פּאָלק ליי-טעראַרישע מייסטערווערק אין דערצעהלונגען און אין לידער, און דאָס פּאָלק האָט איהם באַצאָהלט מיט אַ פולער מאָס פון אנערקענונג, כבוד און ליבע. ער איז געווען פון די גליקליכע קינסטלער וואָס האָבען ניט געדאַרפט וואַרטען לאַנג ביז זייער טאַלאַנט איז רייף געוואָרען און ביז זיי האָבען זיך איינגעשאַפט אַ ברייטען קרייז לייצענער. גלייך ווי רייווען איז אַרויפגעטראָטען אויף דער ליטעראַ-רישע אַרענע מיט זיינע ערשטע דערצעהלונגען און לידער, האָט מען דערשפירט, אַז ער געהערט צו די גאָר גרויסע, און איידער מען האָט זיך אַרומגעזעהן, איז דער נאָמען אברהם רייווען געווען באַוואוסט אין אַלע שטעט און שטעטלעך, וואו אידיש איז געלייענט געוואָרען.

די אנערקענונג, די אַכטונג און די ליבע פון די ברייטע איי-דישע מאַסען צו אברהם רייווען אין די ערשטע יאָהרען פון זיין ליטעראַרישער קאַריערע האָבען אָנגעהאַלטען ביז דעם לעצטען טאָג פון זיין לעבען. אין די לאַנגע יאָהרען וואָס ער האָט אַרומגע-וואַנדערט אין אייראָפּע און געוואוינט אין אַמעריקע איז די ליבע און אַכטונג צו איהם ניט אָפּגעשוואַכט און ניט פאַרטונקעלט גע-וואָרען. די פאַרהערליכונג פון דעם דיכטער ביי די מאַסען איז שוין מעהר ניט געווען אָפהענגיג אָן זיינע שאַפונגען. אין די לעצטע יאָהרען פון זיין לעבען האָט ער אינו געגעבען וועניג נייע ווערק וואָס האָבען געקענט פאַרגליכען ווערען מיט זיינע שאַפונגען פון

די אינגערע יאהרען, דאָס האָט אָבער נישט געהאַט דעם מינדעסטען איינפלוס אויף דער באַציהונג פון די אידישע מאַסען צו איהם. אין דער פּערזאָן פון אברהם רייזען האָט דער אידישער מענש געזעהן די פאַרקערפּערונג פון אַלע זיינע ווערק, פון דעם גאַנצען ליטע-ראַרישען אוצר, מיט וועלכען ער האָט באַרייכערט די גייסטיגע וועלט פון אידישען פּאָלק. און מיט דעם כבוד און ליבע וואָס זיי האָבען איהם באַשאַנקען האָבען די אידישע מאַסען געגעבען אויס-דרוק צו זייער דאַנקבאַרקייט פאַר דעם גענוס וואָס ער האָט זיי פאַרשאַפט.

דער שיקזאַל האָט געוואַלט, אַז אברהם רייזען זאָל זיין ביי אונז אין אַמעריקע דער לעצטער פון די ערשטע פּיאָנערען, וועלכע האָבען געלעגט דעם פונדאַמענט פון דער מאַדערנער אידישער לי-טראַטור. די מעהרסטע פון יענע פּיאָנערען זיינען קיינמאַל ניט געקומען קיין אַמעריקע. זיי ליגען באַערדיגט אין זייער אַלטער היים. בלויז איין קבר, שלום עליכמ'ס, געפינט זיך דאָ.

שלום אַש איז נאָך צווישען די לעבעדיגע, אָבער ער איז פּאַקטיש אַוועק פון דער אידישער וועלט. זינט ער האָט אָנגעהויבען צו שרייבען זיינע יעזוס-ווערק. פאַרבליבען צווישען אונז אַלס דער פאַרשטעהער פון דעם ערשטען פּיאָנערען-דור, אַלס דער סימבאָל פון דעם אָנהויב פון דער גאַלדענער עפּאָכע פון דער נייער אידישער ליטעראַטור, איז אברהם רייזען.

און אברהם רייזען איז די אַלע יאהרען געבליבען געטריי די טראַדיציעס און דעם גייסט פון יענער גאַלדענער עפּאָכע. אין פאַרלויף פון די עטליכע צענדליג יאָהר, וואָס ער האָט געלעבט אין אַמעריקע, זיינען פאַרגעקומען געוואַלדיגע אויפטרייסלונגען אין דער וועלט, וואָס האָבען געבראַכט אויך איבערקערענישען אין דער ליטעראַטור און קונסט. עס זיינען אויפגעקומען נייע שולען, נייע שטרעמונגען, נייע ריכטונגען. עס פאַרשטהט זיך, אַז דאָס האָט זיך אָפּגערופען און באַאיינפלוסט די אידישע ליטעראַטור סיי אין די אַלטע לענדער אויף יענער זייט ים און סיי אויף דעם אידישען ישוב דאָ אין אַמעריקע. די היגע אידישע ליטעראַטור האָט געהאַט איהר „איבערגאַנג“ פון פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור אין

ב. שלעזינגער

די יאהרען ווען די אידישע קווארטאלען זיינען געווען גייסטיג באהערשט פון דער סאָוועטישער תורה. זי האָט געהאַט איהרע עפידעמיעס פון אַזוינע מאַדעס ווי פוטוריום, קוביזם און אַנדערע משוגעתי'ן, וואָס זיינען אָהער געבראַכט געוואָרען פון די צענטערס פון קינסטלערישע קאַלאַניעס אין אייראָפּע. אברהם רייזען האָט געמאַכט שוואַכע זשעסטען צוצופאַסען זיך צו מאַכען פון די נייע שטרעמונגען. ער איז אָבער מיט זיי ניט געגאַנגען. ער איז געווען צו טיף פאַרוואַרצעלט אין דער עכטער, אין דער אמת'ער קונסט פון זיינע יונגע, פּיאַנערען-יאהרען.

פאַר'ן ברייטען עולם איז ער אימער פאַרבליבען דער זעלבער אברהם רייזען וואָס האָט זיי באַצויבערט מיט זיינע ערשטע גרויסע ווערק; דער זעלבער אברהם רייזען וועמעס דערצעהלונגען זיי האָבען געלייענט, באַוואונדערט און איבערגעלייענט נאַכאַמאָל און נאַכאַמאָל; דער זעלבער אברהם רייזען, וועמעס לידער זיי האָבען געזונגען אין די קליינע שטעטלעך און וועלכע זיינען פאַרבליבען איינגעבאַקען ביי זיי אין האַרצען צוזאַמען מיט די טייערסטע עראינערונגען און די וואַרימסטע סענטימענטען פון זייערע יוגענד-ליכע איבערלעבונגען, האַפנונגען און חלומות.

קריטיקער האָבען וועגען אברהם רייזען געשריבען פאַרהעלט-ניסמעסיג וועניג. פון מיין אייגענער ערפאַהרונג אין דער רעדאַקציע פון „פאַרווערטס“ און „צוקונפט“ און אויך פון געשפרעכען מיט מיטגלידער פון אַנדערע רעדאַקציעס, ווייס איך, אַז עס איז שטענדיג שווער געווען צו קריגען אַרטיקלען וועגען רייזענ'ען פון די אַפּי-ציעלע קריטיקער. און די וואָס האָבען יע געשריבען, האָבען עס געטאָן אַזוי ווי מיט געוואַלד אָדער פון יוצא וועגען. איך ווייס ניט צי דאָס האָט געהאַט אַן עפעקט אויף רייזענ'ס רוהם און אנערקענונג אין די ענגע קרייזען פון „ליטעראַרישע פיינשמעקער“. אויף דעם ברייטען עולם האָט עס זיכער ניט געהאַט דעם מינדעסטען עפעקט. און דאָס וועט אויף אַ האַר ניט מינדערען די אנערקענונג וואָס רייזען וועט האָבען אין דעם וואָס מען רופט „די אייביגקייט“. אברהם רייזען וועט פאַרבליבען אַ קלאַסיקער אין דער אי-דישער ליטעראַטור שוין דערפאַר אַליין וואָס זיינע דערצעהלונגען

און לידער האָבען פאַראייביגט דאָס לעבען פון אַ גרויסען טייל אידען פון דעם שטעטעל אין דעם אַלטען רוסלאַנד. דער צוקונפטיגער היסטאָריקער וועט אין רייזענ'ס ווערק געפינען אַ קוואַל פון לעבע-דיגע טיפען און בילדער פון די אַרימסטע שיכטען פון דעם שטעטעל, פון די אונטערדריקטע און דערשלאָגענע און אויך פון די גייסטיג-שטאַרקע און ריינע, וועמען די שווערע מאַטעריעלע אומ-שטענדען האָבען ניט געקענט קאַרומפירען.

אברהם רייזען האָט זיינע בעסטע ווערק, די דערצעהלונגען און לידער, וואָס האָבען איהם באַריהמט און באַליבט געמאַכט, געשאַפּען ווי אַ קינסטלער. ער האָט ניט געזוכט צו פרעדיגען, צו קריטי-קירען, צו באַפעסטיגען אָדער צו צעשלאָגען טעאָריעס. ער האָט געשטרעבט בלויז צו פאַרקערפערען אין קינסטלערישע געשטאַלטען און בילדער טיפען, פאַסירונגען און אומשטענדען וואָס האָבען געוועקט און גערייצט זיין קינסטלערישע פּאַנטאַזיע — זיי צו שיל-דערען אין דער פאַרם און אין דעם גייסט ווי ער האָט זיי געזעהן און זיי פאַרשטאַנען מיט זיין האַרץ און נשמה.

די ברייטע מאַסען, וועלכע האָבען די דערצעהלונגען און לידער געלייענט, האָבען אין זיי דערקענט זיך אַליין אָדער זייערע שכנים און באַקאַנטע; זיי האָבען אין זיי געשפירט אַן אַפּקלאַנג פון זייערע אייגענע געפיהלען. דערפאַר האָבען די דערצעהלונגען און די לידער ביי זיי דערוועקט אַזאַ אינטערעס, אַזאַ ליבשאַפט, און זיי פאַר-שאַפט אַזאַ גייסטיגען פאַרגעניגען. און דערפאַר האָבען זיך די דערצעהלונגען און די לידער אַזוי טיף איינגעקריצט אין זייער זכרון און אין זייערע הערצער.

דער אַפרוץ פון די ברייטע מאַסען איז דער בעסטער און שטאַרקסטער טעסטאַמענט צו רייזענ'ס ליטעראַרישער אויפריכ-טיגקייט און אמת'דיגקייט. אין רייזענ'ס דערצעהלונגען זיינען ניטאָ קיין סענסאַציעס, קיין מעלאַדראַמאַטישע עפעקטען, קיין סור-פריזען — קיין איינער פון די קונצען וועלכע שרייבער מיט וועניג טאַלאַנט באַנוצען צו פאַקען לעזער. זיין כוח ליגט אין וועקען די בעסערע געפיהלען פון דעם לעזער, אין אַרויסרופען ביי איהם זיינע ריינסטע מענשליכע סענטימענטען. דער לעזער פון רייזענ'ס

דערצעהלונגען און לידער ווערט דורך זיי אליין גייסטיג דערהויבען. דאָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר קלאַסישער ליטעראַטור. אַ קלאַסיש ווערק ווירקט צו דערהויבען דעם לעזער, צו באַרייכערען זיין גייסט, אויסצואידלען זיין נשמה.

דער „פאָרווערטס“ איז געווען אברהם רייזענ'ס צייטונג אין דעם גרעסטען טייל יאהרען פון זיין ליטעראַרישער קאַריערע, און כמעט די גאַנצע צייט וואָס ער האָט געלעבט אין אַמעריקע. ווען ער איז צום ערשטען מאל געקומען קיין ניו יאָרק, אין 1908, איז ער אויפגענומען געוואָרען פון „פאָרווערטס“ און מיטגעאַרבייט אין „פאָרווערטס“. דאָס זעלבע האָט פאַסירט ווען ער איז אַהער געקומען צום צווייטען מאל פאַר דעם אויסברוך פון דער ערשטער וועלט־מלחמה. ער איז פאַרבליבען אַלס מיטגליד פון דער „פאָרווערטס“־רעדאַקציע ביז נאָך דער סאַוועטישער רעוואָלוציע. אין די נעקסטע עטליכע יאָהר איז ער, ווי פיעל אַנדערע אידישע שרייַ בער, באַאיינפלוסט געוואָרען פון די „סאַוועטישע שטימונגען“. ווי איך האָב פריהער געזאָגט, האָבען די שטימונגען וועניג באַאיינפלוסט זיינע ליטעראַרישע שאַפונגען. זיי האָבען אָבער יע באַאיינפלוסט זיינע באַציהונגען צו צייטונגען און באַוועגונגען. ער האָט זיך דאָן פאַרבונדען מיט דער פרעסע וואָס איז געווען סימפאַטיש צום סאַוועטען־לאַנד. אַ שטיק צייט האָט ער מיטגעאַרבייט אין דער „פריי־הייט“.

געעפענט די אויגען האָבען איהם די געשעהענישען אין ארץ ישראל, אין 1929 — די אַראַבישע פאַגראַמען, וואָס זיינען געשטיצט געוואָרען פון די קאָמוניסטען און פון סאַוועט־רוסלאַנד. ער האָט דאָמאָלט פאַרלאָזען די „פרייהייט“ און זיך אָפגעקערט פון די קאָמוניסטען. די טירען פון „פאָרווערטס“ זיינען פאַר איהם געווען אָפּען און ער איז ווידער אַריינגעטראָטען אין דער „פאָרווערטס“־רעדאַקציע. זייט דאָמאָלט איז ער פאַרבליבען איינער פון אונזערע חשוב'סטע מיטאַרבייטער.

אין די לעצטע עטליכע יאָהר האָבען זיינע לידער באַצירט די עדיטאָרעל פעידוז פון „פאָרווערטס“ יעדען שבת.

קאפיטעל אכצעהן

דער „פארווערטס“ און די אידישע יוניאנס

דער „פארווערטס“, אלס דער ארגאן פון דער אידישער אר-
בייטער באוועגונג, האט געדינט אלע אידישע יוניאנס גלייך. ביי
איהם זיינען ניט געווען קיין „פאואריטען“, קיין יחסנים אדער
ליבלינגען. דער „פארווערטס“ איז געשטאנען ביים וויגעלע פון
יעדער נייער אידישער יוניאן און איהר געהאלפען דורכטראגען
איהרע קינדער-שוואכקייטען און קראנקהייטען. דער „פארווערטס“
איז געווען דער שטארקסטער פיזישער כוח וואס איז בייגעשטאנען
די יוניאנס אין זייערע קריזיסען און קאמפען, הויפטזעכליך אין
זייערע יונגע יאהרען, איידער זיי האבען געהאט אנגעזאמעלט גענוג
אייגענע כוחות.

ניט אלע יוניאנס האבען באלוינט דעם „פארווערטס“ פאר זיין
דינסט אין א גלייכער מאס. דאס האט זיך געווענדט אן דער פיהרער-
שאפט פון דער באטרעפענדער יוניאן. אויב די פיהרערשאפט איז
פארבליבען געטריי און נאענט צו דער אידישער גאס און אויך
נאענט צו די אידעען און אידעאלען פון „פארווערטס“, איז זי
אויך פארבליבען צוגעבונדען צום „פארווערטס“ אפילו נאכדעם ווי
זי האט זיך וועניגער גענויטיגט אין זיין הילף און שטיצע. אויב
אבער די פיהרערשאפט האט זיך דערווייטערט פון דער אידישער
גאס אדער אויב זי האט זיך אפגעקערט פון די אידעען און אידעאלען
וואס דער „פארווערטס“ האט געפרעדיגט, זיינען די באציהונגען
פון דער יוניאן צום „פארווערטס“ געווארען אפגעקיהלט און אמאל
אפילו געגנעריש און פיינדליך.

וועגען די ערפאהרונגען, וואס דער „פארווערטס“ האט געהאט

מיט די פארשידענע יוניאנס וועלכע ער האט געהאלפן גרינדען און דערציהען, וואלט מען געקענט אַנשרייבען גאַנצע ביכער. און אין אַזאַ געשיכטע וואָלט דער לעזער געפונען אַ בילד פון דעם גייסטיגען וועג וואָס די אידישע אַרבייטער באַוועגונג אין אַלגעמיין און איהרע באַזונדערע צווייגען האָבען דורכגעמאַכט אין די פאַר-גאַנגענע פּופציג יאָהר. אין דעם קאַפיטעל וויל איך זיך אָפּשטעלען אויף בלויו אַ פאַר מאַמענטען אין דער געשיכטע פון די „פאַר-ווערטס“ דערפאַרונגען מיט די אידישע יוניאנס — אַ פאַר מאַ-מענטען וואָס וועלען קענען דינען ווי ביישפּילען פון דער אַלגע-מיינער אויפפאַסונג וואָס מיר האָבען אויבען אָנגעצייכענט.

די פאַר מאַמענטען, וועגען וועלכע איך וויל דאָ ריידען, זיינען גענומען טיילווייז פון דער געשיכטע פון דער „אינטערנעשאַנעל לעידס גאַרמענט וואַירקערס יוניאָן“ און טיילווייז פון דער גע-שיכטע פון דער „אַמאַלגאַמעטעד קלאַטהינג וואַירקערס יוניאָן“ — די צוויי גרעסטע, וויכטיגסטע, שטאַרקסטע און שעהנסטע אַרביי-טער אַרגאַניזאַציעס וואָס די אידען אין אַמעריקע האָבען אויפגע-בויט און מיט וועלכע די אידען אין אַמעריקע שטאַלצירען.

ביידע יוניאנס זיינען געבאַרען געוואָרען אין קאַמפּען, אין ליידען און פּיין אויף די גאַסען און אין די היימען פון דער אַמאָ-ליגער אידישער איסט סאַיד. אין דער גאַנצער פּערציג-פּופציג-יאָהריגער געשיכטע פון די צוויי אַרגאַניזאַציעס זיינען ניטאָ נאָך אַזוינע שטורמישע און קריטישע און ביטערע געשעהענישען ווי די, וואָס זיינען פאַרגעקומען אין יענע ערשטע יאָהרען: דער וועיסט-מאַכער סטרייק, דער קלאָקמאַכער סטרייק און די קאַמפּען אַרום דעם פּראַטאַקאַל, וואָס זיינען געווען די געבורטס-וועהען פון דער אינטערנעשאַנעל, און דער סטרייק פון 1913 און די „רעוואָלוציע“ געגען דער „יונאַיטעד גאַרמענט וואַירקערס יוניאָן“, וועלכע זיינען געווען די געבורטס-וועהען פון דער אַמאַלגאַמעטעד.

און איך גלויב ניט, אַז עס קענען זיין צוויי מיינונגען וועגען דעם, אַז אין די געשעהענישען, אין דעם געבורט פון די צוויי יוניאנס, האָט דער „פאַרווערטס“ געשפּילט די גרעסטע און וויכטיגסטע ראָלע. אַהן דעם „פאַרווערטס“ וואָלט ניט מעגליך געווען פאַר די אַר-

בייטער אין די אלע פאכען צו אַרגאַניזירען זייערע יוניאָנס, אַרויס־
צורופען און דורכצופיהרען זייערע סטרייקס און דורכצעצען זייערע
אינערליכע איבערבויאונגען און רעאַרגאַניזאַציעס.

אין דער צייט ווען די געשעהענישען זיינען פאַרגעקומען, האָט
דער „פאַרווערטס“ געקראָגען די פולסטע אַנערקענונג פון די מיט־
גלידער און פיהרער פון די צוויי אַרגאַניזאַציעס פאַר זיין בייטראַג
און זיין דינסט. איינער פון די אויסדרוקען פון דער אַנערקענונג
איז געווען וואָס דער „פאַרווערטס“ פלעגט איינגעלאַדען ווערען צו
אלע קאָנווענשאַנס פון די אַרגאַניזאַציעס, אויך צו אלע פייערונגען
זיי צו באַגריסען און באַשיינען.

די באַציהונגען צווישען „פאַרווערטס“ און דער פיהרערשאַפט
פון דער אינטערנעשאַנעל האָבען זיך ניט געענדערט אין דער
גאַנצער געשיכטע פון איהר עקזיסטענץ. כמעט אלע פרעזידענטען
פון דער אינטערנעשאַנעל און די מעהרסטע פון די איבעריגע הויכע
באַאמטע זיינען געשטאַנען אידעאָלאָגיש נאָהענט צום „פאַרווערטס“.
אַ סך פון זיי זיינען געווען „פאַרווערטס־מענשען, מיטגלידער פון
„פאַרווערטס“ אַסאָסיאַישאַן און פון אַנדערע אַרגאַניזאַציעס און
אינסטיטוציעס, וואָס זיינען אידענטיפיצירט מיט'ן „פאַרווערטס“.
אַם נאָהענטסטען צו אונז זיינען געשטאַנען די צוויי פרעזידענטען,
וואָס האָבען אויף דער אינטערנעשאַנעל־אַרגאַניזאַציע אַרויפגעלייגט
דעם טיפסטען שטעמפעל: ב. שלעזינגער און דעיוויד דובינסקי.
שלעזינגער איז געווען ניט נאָר אַ מיטגליד פון „פאַרווערטס“
אַסאָסיאַישאַן, נאָר האָט אויך אַ צאָהל יאָהרען פאַרנומען דעם אָמט
פון הויפט־מענדעזשער פון „פאַרווערטס“. די דריטע גרויסע פיגור
צווישען די העכסטע באַאמטע פון דער אינטערנעשאַנעל, מאָריס
זיגמאַן, איז פון אָנהויב געווען אַ ביסעל ווייטלאַך פון „פאַר־
ווערטס“. ער האָט אָנגעהויבען זיין קאַריערע אין דער אַרבייטער
באַוועגונג אַלס אַ נאָכפאלגער פון דער „אַי־דאָבעליו־דאָבעליו“.
שפעטער אָבער, ווען אויף זיין גורל איז אויסגעפאלען צו פיהרען
די אַרגאַניזאַציע אין די פאַרצווייפעלטסטע און ביטערסטע מאָ־
מענטען פון דעם קאָמף מיט די קאָמוניסטען, האָט ער פאַראייניגט
זיינע כוחות מיט אונזערע, מיט די כוחות פון „פאַרווערטס“. און

פון דאן אן איז ער פארבליבען א געטרייער פריינד פון „פארווערטס“. עס איז אויך אינטערעסאנט אַנצואווייזען אויף דעם, אַז אפילו צוויי-שען די גוי'אישע הויכע באַאמטע פון דער אינטערנעשאַנעל געפינען זיך „פארווערטס“-פאַטריאַטען. דער בעסטער מוסטער איז מר. אַנטאַני, דער ערשטער ווייס־פרעזידענט, וועלכער איז אַן איטאַ־ליענער. ער לאַזט ניט דורך קיין איין געלעגענהייט אויסצודריקען זיין פריינדשאַפט צום „פארווערטס“ און זיין אנערקענונג און באַ־וואונדערונג פון אַב. קאַהאַן.

ניט אַזאַ גוטען מזל האָט דער „פארווערטס“ געהאַט מיט דער הויכער פיהרערשאַפט פון דער אַמאַלגאַמעטיעד. דעם טאַן פון דער באַציהונג צום „פארווערטס“ האָט אין דער אַמאַלגאַמעטיעד געגעבען סידני הילמאַן, וועלכער האָט אין איהר פאַרנומען דעם פרעזידענט־אַמט איבער דרייסיג יאָהר. כמעט אין דער גאַנצער צייט האָט געהערשט אַ ברוגו צווישען הילמאַן און אַב. קאַהאַן, און דער ברוגו פלעגט גאַנץ אַפט צערייצט ווערען אין אַן אַפענעם קאַנפליקט. עס דאַרף דערביי געזאָגט ווערען, אַז די ברייטע מיטגלידערשאַפט, איבערהויפט אין ניו־יאָרק און אין אַנדערע אידישע צענטערס, איז פון דער לאַגע וועניג באַווירקט געוואָרען. אויך צווישען די פיהרער זיינען געווען אַזוינע, וואָס האָבען געהאַלטען גיכער מיט אַב. קאַהאַן ווי מיט סידני הילמאַן. דער איינשטעל אין דער אַרגאַניזאַציע איז אַבער געווען אַזאַ, אַז ניט די אומצופרידענע מיטגלידער און ניט די אומצופרידענע פיהרער האָבען געקענט אויסאיבען זייער מאַכט אָדער איינפלוס אין דער סיטואַציע.

פאַר דעם ערשטען ברוגו פון סידני הילמאַן געגען „פאַר־ווערטס“ בין איך געווען פאַראַנטוואָרטליך. דאָס האָט פאַסירט נאָך דער קאַנווענשאַן פון דער אַמאַלגאַמעטיעד אין באַלטימאָר אין יאָהר 1918, וועלכע איך האָב געדעקט אַלס „פארווערטס“־קאַרעס־פאַנדענט. ביי דער קאַנווענשאַן איז פאַרהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע פון „סטאַנדאַרד אָו פראַדאַקשאַן“. סידני הילמאַן האָט פאַרגעלעגט אַ רעזאָלוציע צו ערלויבען די באַלעבאַטיים איינצו־פיהרען אַ „סטאַנדאַרד אָו פראַדאַקשאַן“ אין זייערע שעפער. דאָס האָט אַרויסגערופען אַ ביטערע אַפּאָזיציע ביי די דעלעגאַטען.

אם שטארקסטען האָבען געגען דעם פּאַרשלאַג געקעמפט די ניו יאָרקער דעלעגאַטען, די פּאַרשטעהער פון די אידישע שניידער. זיי האָבען אין „סטאַנדאַרד אָו פּראָדאַקשאַן“ געזעהן אַ נייעם סאַרט שקלאַפּעריי, אַ רואינע פּאַר די עלטערע אַרבייטער, וועלכע האָבען אויפגעבויט דעם טרעיד און אַרגאַניזירט די יוניאָן. אין מיינע טעלעגראַמעס צום „פּאַרווערטס“ האָב איך געשענקט אַ סך פּלאַץ צו די טענות פון דער אָפּאָזיציע. מיט דעם האָב איך זיך ניט באַנוגענט, איך האָב אויך געשיקט לאַנגע אַרטיקלען, אין וועלכע איך האָב געגעבען אַ גרינטליכע אויפקלעהרונג פון דער אָפּאָזיציע צום פּלאַן. געטאָן האָב איך עס, ווייל איך האָב געהאַלטען, אַז דער צד איז דער גערעכטער, כאַטש אין מיינע אַרטיקלען האָב איך דאָס ניט געזאָגט אָפען.

געענדיגט האָט זיך דער קאַמף דערמיט, וואָס הילמאַן האָט זיך געמוזט טיילווייז אונטערגעבען. דער פּאַרשלאַג איז צוריק־געוויזען געוואָרען. דאָס איז וואַרשיינליך געווען די ערשטע וויכ־טיגע נידערלאַגע וואָס ער האָט ביז דאָן געליטען. אָבער שפּעטער האָט ער דאָס זייניגע סאַיווי אויסגעפיהרט. ער האָט געהאַלטען דעם „פּאַרווערטס“ און מיינע באַריכטען פון דער קאַנווענשאַן פּאַראַנטוואָרטליך פאַר יענער נידערלאַגע. ער האָט עס אַ לאַנגע צייט ניט געקענט פאַרגעסען.

סידני הילמאַנ'ען איז אויך געווען ניט צום האַרצען די „אידעאָ־לאַגיע“ פון דער אידישער אַרבייטער באַוועגונג, ווי זי איז יאָה־רען־לאַנג פאַרשפּרייט און געלערענט געוואָרען צו די מאַסען דורך דעם „פּאַרווערטס“ און די „פּאַרווערטס־אָנהענגער. ער איז געווען גלייכגילטיג צו די סאַציאַליסטישע קאַמפּעינס, צו ראַדיקאַלע אי־דישע קולטור־אונטערנעמונגען, ער איז געווען קאַלט צו אידישע ענינים אין אַלגעמיין. ער האָט געזוכט די פריינדשאַפט פון אַזוינע צייטונגסלייט, וועלכע האָבען איהם און זיין יוניאָן געקענט מאַכען פּובליסטי איז דער אַמעריקאַנער פרעסע און ביי דער אַמעריקאַנער אינטעליגענץ. דער איינדרוק איז געשאַפען געוואָרען, אַז סידני הילמאַן שעמהט זיך וואָס די אַמאַלגאַמעטיעד ווערט באַטראַכט ווי אַ אידישע יוניאָן און אַז איהם ווילט זיך „אָפּוואַשען דעם פּלעק“.

די שארפע קאנפליקטען צווישען סידני הילמאן און דעם „פארווערטס“ זיינען פארגעקומען איבער זיין באציהונג צו סאוועט־רוסלאנד און צו די קאמוניסטען. דאָ איז ניט דער אַרט אַרייַנ־צוגעהן אין איינצעלהייטען. אַ סך פון די „פארווערטס“־לעזער געדענקען די ביטערע מלחמה צווישען סידני הילמאן און דעיוויד דובינסקי אין דער אַמעריקען לעיבאַר פאַרטי, אין וועלכער דער „פארווערטס“ איז געשטאַנען אויף דובינסקי'ס זייט. דאָרט האָט זיך געהאַנדעלט פשוט וועגען דעם, צי די אידישע אַרבייטער־באַוועגונג זאָל ווייטער פאַרבלייבען אין דער אַמעריקען לעיבאַר פאַרטי, וויסענדיג אַז זי ווערט קאַנטראַלירט פון קאַמוניסטען. סידני הילמאן איז יאָ פאַרבליבען און דובינסקי איז אַרויס. סידני הילמאן איז אויך געקומען צו הילף דעם וועלט־פאַרבאַנד פון קאַמוניזם, ווען ער האָט געהאַלפּען שאַפען איינע פון זיינע שטאַרק־סטע וואַפען, דעם „וועלט־פאַרבאַנד פון יוניאָנס“, אונטער קאַמו־ניסטישען קאַנטראָל.

דאָס זיינען אַ פאַר פון די שלאַגענדסטע ביישפילען פון הילמאַנ'ס פּראָ־קאַמוניסטישע טעטיגקייטען וואָס זיינען ביטער באַקעמפט געוואָרען פון „פארווערטס“. עס זיינען געווען נאָך און נאָך, און יעדער פון די קאַנפליקטען האָט איבערגעלאָזען טיפע וואונדערן ביי ביידע צדדים.

עס מוז אָבער אונטערגעשטראַכען ווערען, אַז טראָץ דעם לאַנג־יאָהריגען ברוגו און טראָץ די שאַרפע קאַנפליקטען צווישען „פארווערטס“ און סידני הילמאן איז די באַציהונג פון „פאַר־ווערטס“ צו דער אַמאַלאַגאַמעטעד יוניאָן, צו דער ברייטער מיט־גלידערשאַפט, געבליבען די זעלבע וואָס געווען, און פאַרקעהרט אויך — די באַציהונג פון דער ברייטער אידישער מיטגלידער־שאַפט פון דער אַמאַלאַגאַמעטעד צום „פארווערטס“ האָט זיך ניט געביטען. אין פאַל פון טראַבעל האָט דער „פארווערטס“ זיך אַפּגערוּפּען און געגעבען דער יוניאָן זיין פּולסטע הילף און שטיצע. די צייטונג איז אויך געווען גרייט צו דינען דער יוניאָן מיט אויפקלעהרונגען, אַרטיקלען, באַריכטען און אַזוי ווייטער. פאַר אונז איז קיינמאַל ניט געווען קיין אונטערשיד צווישען דעם אַר־

בייטער אין אַ שניידער־שאַפּ אָדער דעם אַרבייטער אין אַ קלאָוק־
און דרעס־שאַפּ. מיר האָבען אויך געוואוסט, אַז אין די אידישע
צענטערס, ספּעציעל אין ניו יאָרק, זיינען סידני הילמאַנ'ס פּיהרונג־
גען און האַנדלונגען אין באַצוג צו די קאָמוניסטען פון איין זייט
און צו דער „פּאַרווערטס“־באַוועגונג פון דער צווייטער זייט ניט
געפּעלען געווען אַ באַדייטענדען טייל פון דער פּיהרערשאַפּט און
פון די אַקטיווע מיטגלידער, כאַטש זיי האָבען גאַרניט געקענט
טאָן איהם צו באַאיינפלוסען אָדער איהם אָפּצוהאַלטען.
זינט הילמאַנ'ס טויט זיינען פּאַרגעקומען גרויסע ענדערונגען
אין דער לאַגע. צווישען דער היינטיגער פּיהרערשאַפּט פון דער
אַמאַלגאַמעטיטעד, דער פּיהרערשאַפּט פון דער אינטערנעשאַנעל און
דעם „פּאַרווערטס“ איז ניטאָ דער מינדעסטער אונטערשיד אין
זייער שטעלונג צו קאָמוניסטען און סאָוועט־רוסלאַנד. די אַמאַלגאַ־
מעיטעד האָט זיך אויך פּיל דערנענטערט צו דער אידישער אַר־
בייטער־גאַס און צו אידישע אַרבייטער־אינטערעסען, ווי זיי ווערען
פאַרשטאַנען און אויסגעטייטשט אין גייסט פון „פּאַרווערטס“. צי
דאָס קען אַזוי געזאָגט ווערען וועגען אַלע פּיהרער פון דער אַמאַל־
גאַמעטיטעד און אַלע צענטערס פון דער אַרגאַניזאַציע, צווייפעל איך.
דאָס קען אָבער זיכער געזאָגט ווערען וועגען אַ צאָל פון די גאַר־
וויכטיגע פּיהרער פון דער יוניאָן, וועלכע שטעהען אין פּראַנט
פון דער אידישער און ניט־אידישער עפּענטליכקייט, און וועגען
יענע צענטערס פון טרעיד, וואו די אידישע מיטגלידערשאַפּט איז
דאָמינירענד.

קאפיטעל ניינצעהן

די משפחה פון ראדיקאלע באוועגונגען

אין די רייען פון די ראדיקאלען אויף דער אידישער גאס פון אמעריקע האט קיינמאל נישט געהערשט קיין הארמאניע און אייניגקייט. די ראדיקאלען זיינען שטענדיג געווען צעטיילט אין פארטייען, באוועגונגען, פליגלען — יעדער מיט אן אייגענער פראגראם, מיט אייגענע פרינציפען, און זיי האבען אפט באקעמפט איינע די אנדערע. אין די גאָר ערשטע יאָהרען זיינען די שאַרפֿ־סטע קאָנפּליקטען פאַרגעקומען צווישען סאָציאַליסטען און אַנאַר־כיסטען. שפעטער האָבען די סאָציאַליסטען זיך געשפּאַלטען אין צוויי פאַרטייען: די סאָציאַליסטישע אַרבייטער פאַרטיי און סאָציאַליסטישע פאַרטיי, וועלכע האָבען ביטער באַקעמפט איינע די אנדערע. נאָך שפעטער איז אונטערגעקומען די באַוועגונג פון די פועלי ציון, וואָס איז געקומען אין צוזאַמענשטויס מיט ביידע סאָציאַליסטישע פאַרטייען און אויך מיט די אַנאַרכיסטען. די לעצטע אויף דער סצענע זיינען געווען די קאָמוניסטען, וואָס האָבען זיך פאַרמאַסטען געגען אַלע אנדערע ראדיקאלע פאַרטייען און גרו־פירונגען.

עס וואָלט געווען אַ טעות צו דענקען, אַז די אַלע אינערליכע קאָנפּליקטען אין די ראדיקאלע רייען זיינען געווען פון זעלבען סאַרט, האָבען געהאַט דעם זעלבען כאַראַקטער. די קריגערייען, וואָס זיינען אַנגעגאַנגען אין די ערשטע דרייסיג יאָהר, פון אַרום 1890 ביז 1920, זיינען געווען „פאַמיליע־קריגערייען“, רייסערייען און ברוגז'ן צווישען אייגענע, אין דער זעלבער משפּחה. די קאַנפּליקטען, וואָס האָבען זיך אַנטוויקעלט נאָכ'ן אַנקומען פון קאָמו־

ניזם, זיינען געווען ווי אן אַנפאַל פון אַ פּרעמדען שונא, פון אַן אַגרעסאָר, וואָס איז געקומען מיט דעם לאַזונג פון ענטוועדער פאַר-שלינגען אָדער פאַרניכטען.

אויב מען וויל קריגען אַ גוטען באַגריף פון דעם אונטערשיד צווישען די צוויי סאָרטען קאָנפּליקטען, דאָרף מען באַטראַכטען ווי אַזוי די קאָנפּליקטען האָבען געווירקט אויף דעם אַרבייטער רינג. אין די ערשטע דרייסיג יאָהר האָבען די רייסערייען צווישען די פאַרשידענע ראַדיקאַלע פאַרטייען און באַוועגונגען געווירקט צו שטאַרקען און פאַרגרעסערען דעם אַרבייטער רינג; אין די לעצטע דרייסיג יאָהר האָבען די קאָנפּליקטען מיטגעבראַכט אַ שפּאַלטונג אין אַרבייטער רינג.

דער אַרבייטער רינג האָט זיך לכתחילה געגרינדעט אויף אַ פּראָגראַם וואָס האָט געקענט איינשליסען ראַדיקאַלען פון אַלע פּליגלען, פאַרטייען און ריכטונגען. ער האָט פון זיינע מיטגלידער געפּאָדערט בלויז איין זאַך, אַז זיי זאָלען אנערקענען דעם אַלגע-מיינעם פּרינציפּ, אַז די קאָפיטאַליסטישע סיסטעם דאָרף פאַרבייטען ווערען אויף אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט. ווי אַזוי דאָס זאָל געטאָן ווערען און וואָס פאַר אַ סאָרט סאָציאַליזם עס זאָל איינגע-פיהרט ווערען — אין דעם האָט זיך דער אַרבייטער רינג ניט גע-מישט. יעדער מיטגליד איז געווען פריי צו דענקען און צו ווירקען וועגען דעם לויט זיין אייגענער איבערצייגונג. די טעטיגקייטען פון אַרבייטער רינג האָבען זיך באַגרעניצט אויף זאַכען וואָס האָבען ניט געהאַט קיין שייכות מיט פאַרטיי-פּראָגראַמען אָדער פאַרטיי-פּרינציפען. די הויפט-אויפגאַבע פון אַרבייטער רינג איז געווען צו העלפען די מיטגלידער מאַכען זייער לעבען גרינגער, שענהער און קולטורעלער. אויב אַ ברענטש אָדער אַ גרופּע פון אַ ברענטש האָט געוואָלט זיך באַטייליגען אויך אין פּאָליטישער און יוניאָן אַרבייט, איז דאָס געווען זייער זאַך. דער אַרבייטער רינג האָט זיי ניט געשטערט.

מיט אַנדערע ווערטער מיינט עס, אַז דער אַרבייטער רינג האָט זיך געשאַפען אַ באַדען אויף וועלכען אַלע ראַדיקאַלען האָבען גע-

קענט שטעהן צוזאמען און ארבייטען געמיינשאפטליך. אין ארץ־בייטער רינג זיינען געווען איינגעשלאסען ברענטשעס מיט סאָ־ציאליסטישע מיטגלידער, ברענטשעס מיט „עס על פי“ מיטגלידער, ברענטשעס מיט אַנאַרכיסטישע מיטגלידער. אין זייערע פאָ־ליטישע טעטיגקייטען האָבען זיי זיך געקענט רייסען צווישען זיך, אָבער אין די אַרבייטער רינג טעטיגקייטען האָבען זיי געהאַלפּען איינע די אַנדערע.

די איינציגע אויסנאָמע איז געווען די פּועלי ציון באַוועגונג. זי האָט געגרינדעט אַן אייגענעם נאַציאָנאַלען פאַרבאַנד, וואָס האָט זיך פאַרנומען מיט דער זעלבער טעטיגקייט ווי דער אַרבייטער רינג. מ'דאַרף אָבער ניט מיינען, אַז דאָס האָט זיך גענומען דערפון וואָס די פּועלי ציוניסטען האָבען זיך געהאַלטען אינגאַנצען אַפּ־געזונדערט פון דער אַלגעמיינער ראַדיקאַלער משפּחה, אַז זיי האָבען ניט אַנערקענט אַז עס איז דאָ אַ געמיינשאַפּטליכער באַדען אויף וועלכען זיי קענען שטעהן צוזאמען מיט די איבעריגע צווייגען פון דער ראַדיקאַלער באַוועגונג. דאָס האָט זיך גענומען פון דעם וואָס די פּועלי ציון האָבען געלעגט דעם הויפּט־טראַפּ אויף אַרבייט פאַר ארץ ישראל און האָבען געוואָלט, אַז אַפילו יעדע פאַראייניגטע גרופּע זייערע זאָל זיך אָפּגעבען הויפּטזעכליך מיט דער טעטיגקייט. די פּועלי ציוניסטען האָבען אָבער אַנערקענט, אַז זייער באַוועגונג גע־הערט צו דער זעלבער משפּחה ווי אַלע אַנדערע ראַדיקאַלע באַווע־גונגען און פאַרטייען.

* * *

אַ שלאַגענדער ביישפּיל פון דער משפּחה־דיגער באַציהונג צווישען די פאַרשידענע ראַדיקאַלע באַוועגונגען און פאַרטייען איז פאַרגעקומען אין זומער פון 1906, ווען איך בין אַריינגעטראָטען אין דער „פאַרווערטס“־רעדאַקציע. דער אַנאַרכיסט אַלעקסאַנדער בערק־מאַן איז דאַמאָלסט באַפרייט געוואָרען פון פּריזאָן, וואו ער איז אָפּגעזעסען פּעצעהן יאָהר פאַר זיין פאַרוזך צו ערמאָרדען דעם שטאַל־מאַנאַט פּריק. דעם אַטענטאַט איז בערקמאַן באַגאַנגען אַלס אַנאַרכיסט, וואָס האָט געגלויבט אין טעראָר. ער האָט געוואָלט ער־

מארדען פריקין דערפאר וואס דער שטאל־טראסט האט אונטער־
 דריקט דעם סטרייק פון די ארבייטער אין דער האומסטעד פאבריק,
 וואו א צאהל סטרייקערס זיינען דערשאסען געווארען פון באוואפענ־
 טע סטרייק־ברעכער. דער אטענטאט האט זיך איינגעגעבען בלויז
 טיילווייז: פריק איז געפאלען א פארוואונדעטער, ער האט זיך
 אבער ערהאלט. בערקמאן איז אפגעקומען מיט א פריזאן־טערמין.

די סאציאליסטען און דער „פארווערטס“ זיינען געווען געגען
 טעראר; פון דעם שטאנדפונקט האבען זיי פארדאמט בערקמאן'ס
 אקט. אין דער זעלבער צייט האבען זיי אבער אנערקענט, אז זיין
 מאטיוו איז געווען אן אידעאליסטישער, און אז ווען ער האט בא־
 שלאסען צו באגעהן דעם אטענטאט איז ער גרייט־געווען צו באצאלען
 מיט זיין אייגענעם לעבען. ער האט געוואלט זיך מקריב זיין פאר
 זיינע פרינציפען, אין די אינטערעסען פון זיין רעוואלוציאנערער
 באוועגונג.

ווען אלעקסאנדער בערקמאן איז באפרייט געווארען האבען די
 אנארכיסטען אראנזשירט פאר איהם אן אויפנאמע, א מאסמיטינג
 אין גרענד סענטראל פאלאס. איך בין אנוועזענד געווען אין דער
 „פארווערטס“־רעדאקציע ווען א קאמיטע איז געקומען איינלאדען
 אב. קאהאן ער זאל זיין איינער פון די רעדנער ביים מיטינג. ער
 האט גלייך די איינלאדונג אנגענומען. ביים מיטינג איז אויך אויפ־
 געטראטען א צווייטער אידישער סאציאליסטישער פיהרער, מ.
 זאמעטקיין.

ביידע, קאהאן און זאמעטקיין, זיינען געווען פארביסענע געגנער
 פון דעם אנארכיסטישען געדאנק און נאך גרעסערע געגנער פון
 טעראר־אקטען. זיי האבען יאהרען־לאנג באקעמפט דעם אנארכיזם
 און די אנארכיסטען האבען באקעמפט דעם סאציאליזם. דאך איז עס
 מעגליך געווען פאר קאהאן'ען און פאר זאמעטקיין'ען זיך צו בא־
 טייליגען אין א דעמאנסטראציע פאר אן אנארכיסטישען פיהרער,
 וואס איז אראנזשירט געווארען פון אנארכיסטען. דאס ערקלעהרט זיך
 דערמיט, וואס אין יענער צייט האט געהערשט א געוויסע נאענט־
 קייט, א משפחה־געפיהל, צווישען אלע ראדיקאלע באוועגונגען, אפ־

געזעהן פון דעם וואָס זיי האָבען זיך געוואָלדיג אונטערשיידט אין זייערע פּרינציפען און אין זייערע פּראָגראַמען.

* * *

אַ צווייטער ביישפּיל פון דעם איז פּאָרגעקומען מיט אַ צענדליג יאָהר שפּעטער. דאָס איז געווען אין יאָהר 1918. מייער לאַנדאָן איז דאָן געלאָפּען פּאַר אַ דריטען טערמין צום קאָנגרעס; און עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען קריגען דעם אינדאָרסמענט און מיטהילף פון די פּועלי ציוניסטען. אין אַלע פּריערדיגע קאָמפּעינס האָבען די פּועלי ציוניסטען געשטיצט די קאָנדידאָטען פון דעם סאָציאליסטישען טיקעט און זיי האָבען דאָס געוואָלט טאָן אויך דעם מאל. זיי האָבען אָבער געפּאָדערט, אַז מייער לאַנדאָן זאָל זיי געבען אַ פּאַרשפּרעכען, אַז ער וועט שטיצען אַ רעזאָלוציע אין קאָנגרעס צו גונסטען דער באַלפור דעקלאַראַציע. זיי האָבען זיך געווענדעט צו דער סאָציאליסטישער פּאַרטיי וועגען דעם און די פּאַרטיי האָט זיי אָפּגעשיקט צו לאַנדאָן. לאַנדאָן האָט די פּאָדע-רונג צוריקגעוויזען. איז צונויפגעשטעלט געוואָרען אַ ספּעציעלע קאָמיטע צו געהן רעדען מיט לאַנדאָן און זוכען צו געפינען אַן אויסגלייך צווישען איהם און די פּועלי ציון. איך בין געווען איינער פון דער קאָמיטע. צוזאַמען מיט מיר זיינען געגאַנגען פּאַר-שטעהער פון די פּועלי ציון. איך האָב פּאַרטראָטען דעם „פּאַר-ווערטס“.

די קאָמיטע האָט ביי לאַנדאָן ניט געקענט פּועל'ן אַז ער זאָל ענדערען זיין שטעלונג. די פּועלי ציון זיינען אָבער ניט אַרויס-געטראָטען געגען איהם און אַ סך פון זיי האָבען זיך באַטייליגט אין זיין קאָמפּעין. טראָץ דעם וואָס די פּיהרערשאַפט פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג אויף דער אידישער גאַס איז דאָמאַלט געווען געגנעריש געשטימט צום ציוניזם און טראָץ דעם וואָס די פּועלי ציוניסטען זיינען געקומען אין אָפטע קאָנפּליקטען מיט דער אידי-שער סאָציאליסטישער באַוועגונג, האָבען זיי געאַרבייט צוזאַמען אין קאָמפּעינס און אונטערנעמונגען אין וועלכע די פּראָגע פון ציוניזם איז ניט געווען פּאַרבונדען. אַלס ראַדיקאַלען האָבען די

סאציאליסטען און די פועלי ציוניסטען געפיהלט, אז זיי געהערען צו דער זעלבער משפחה.

* * *

מיט דעם אויפקום פון קאמוניזם האט זיך די לאגע אינגאנצען געביטען. די קאמוניסטען האבען קיינמאל ניט אנערקענט, אז זיי געהערען צו דער זעלבער משפחה ווי די אנדערע ראדיקאלע באַ-וועגונגען. זיי האבען געמאכט ספעציעלע אַנשטרונגען אַפצו-שטויסען פון זיך די אנדערע ראדיקאלע גרופעס וואָס ווייטער, פאַר די סאציאליסטען האבען זיי ניט געהאַט קיין אנדער נאָמען ווי „סאציאל פאָשיסטען“. אין רוסלאַנד האָבען זיי די סאציאליסטען פאַרפאַלט און אויסגעראַטען מיט גרעסערער גרויזאַמקייט ווי זיי האָבען אָנגעווענדעט געגען די ערגסטע רעאַקציאָנערען.

צום אומגליק האָט עס געדויערט אַ לאַנגע צייט איידער די סאציאליסטען און אנדערע ראדיקאלען האָבען זיך איבערצייגט, אז די קאמוניסטען געהערען ניט צו דער אַלגעמיינער ראדיקאלער משפחה. זיי האָבען געמיינט, אז מען קען זיך באַציען צו די קאמו-ניסטען אַזוי ווי צו „אייגענע געגנער“, זיך קריגען מיט זיי איבער געוויסע ענינים און מיטאַרבייטען מיט זיי אין אנדערע ענינים. זיי האָבען זיך ניט געקענט פאַרשטעלען, אז אַ באַוועגונג אַדער אַ פאַרטיי וואָס פאַזירט אַלס עקסטרעם לינק זאָל זוכען צו פאַרניכטען אַלע אנדערע ראדיקאלע באַוועגונגען בלויז דערפאַר וואָס זיי לאַזען זיך ניט פאַרשלינגען פון איהר.

דערפאַר האָט עס פאַסירט, אז יעדעס מאָל וואָס די קאמוניסטען האָבען פרובירט אַריינאַרען די סאציאליסטען מיט אַ פאַרשלאַג פון אַ „פאַראייניגטען פראָנט“, האָט זיך דאָס זיי ביז אַ געוויסען גראַד איינגעגעבען. אין די סאציאליסטישע רייען זיינען שטענדיג געווען מיטגלידער וואָס האָבען זיך געלאָזט פאַרפיהרען, ווייל זיי האָבען זיך ניט געקענט באַפרייען פון דעם אַלטען געפיהל, אז אַלע ראַ-דיקאלען געהערען צו איין משפחה און אז מען קען געפינען כאַטש אַ שטיקעל באַדען אויף וועלכען אַלע קענען שטעהן צוזאַמען.

קאפיטעל צוואנציג

בן-ציון מיימאן

(דער וואשינגטאנער קארעספאנדענט פון „פארווערטס“)

אויף די ווענט אין דער געביידע פון דעם באַריהמטען נאַציאָנאַל-
לען פרעסע-קלוב אין וואַשינגטאָן זיינען איינגעפאַסט פלאַקאַטען
(מאַטריצען) פון די וויכטיגסטע צייטונגען אין לאַנד. צווישען די
לאַנגע שורות פלאַקאַטען געפינט זיך בלויז איינע אַ פרעמד-שפּראַך-
כיגע, די איינע איז דער „פאָרווערטס“.

צו דעם נאַציאָנאַלען פרעסע-קלוב געהערען די וואַשינגטאָנער
קארעספאָנדענטען פון אַלע צייטונגען, וואָס זיינען פאַרטראַטען אין
וואַשינגטאָן. צו ווערען אַ מיטגליד אין דעם פרעסע-קלוב איז ניט
אַזוי לייכט. דער קאַנדידאַט און זיין צייטונג מוזען ביידע נאַכקומען
אַ געוויסען זשורנאַליסטישען און עטישען סטאַנדאַרט. דער נאַ-
ציאָנאַלער פרעסע-קלוב איז מעהר ווי אַ פאַרבאַנד פון צייטונגס-לייט.
ער איז אַ וויכטיגע פּאָליטישע טריבונע. יעדער דיפּלאַמאַטישער
גאַסט, וואָס באַזוכט וואַשינגטאָן אויף אַ שליחות פון אַ פרעמדער
רעגירונג, האַלט עס פאַר זיין פליכט צו אַדרעסירען דעם פרעסע-
קלוב און צו ענטפערען אויף פּראַגען וואָס די צייטונגס-לייט שטעלען
איהם נאָך דער רעדע.

די „פאָרווערטס“-רעדאַקציע האָט געהאַט אַ ספעציעלען קאַרעס-
פּאָנדענט אין וואַשינגטאָן פון 1915 ביז 1939. פאַרנומען דעם פּאַס-
טען די אַלע יאָהרען האָט אונזער מיטאַרבייטער בן ציון מיימאן.
ווען ער האָט אין 1939 פאַרלאָזען וואַשינגטאָן צו פאַרנעמען אַן
אַנדער פּאַסטען אין דער רעדאַקציע אין ניו יאָרק, איז ער געווען

איינער פון די באַליבטסטע און געאַכטעסטע מיטגלידער פון דעם נאַציאָנאַלען פרעסע-קלוב. ער האָט געזעהלט צווישען זיינע אינטימ־סטע פריינד די וועטעראַנען פון דער וואַשינגטאָנער קאַרעספּאָנדענט־טען־משפּחה, מיטגלידער פון ביידע צווייגען פון קאַנגרעס — „האַז אַו רעפּרעזענטאַטיווס“ און סענאַט; געוועזענע און געגענ־וואַרטיגע מיטגלידער פון קאַבינעט און פון פאַרשידענע רעגירונגס־דעפּאַרטמענטס, ריכטער פון די העכסטע געריכטען, באַאַמטע אין וואַיט־האַז, און אַזוי ווייטער און ווייטער. זיין מיטגלידער־שאַפט אין פרעסע־קלוב האָט ער נישט אַיפּגעגעבען די אַלע יאָהרען וואָס ער איז געווען אין ניו יאָרק. און ווען ער האָט זיך צוריק־געקערט קיין וואַשינגטאָן מיט אייניגע יאָהר צוריק, האָט ער באַ־נייט זיין פריינדשאַפט מיט פיל פון די אַמאַליגע קאַלעגען און רעגירונגס־באַאַמטע. בן ציון מיימאַן איז היינט, ווי אַמאַל, איינער פון די באַקאַנטסטע פּנימ'ער אין דעם נאַציאָנאַלען פרעסע־קלוב.

* * *

דער יאָהר 1915, ווען בן ציון מיימאַן האָט אָנגעהויבען זיין קאַ־ריערע אַלס וואַשינגטאָנער קאַרעספּאָנדענט פון „פאַרווערטס“, איז געווען אַ וויכטיגע דאַטע אין דער געשיכטע פון דער אַמעריקאַנער אַרבייטער־באַוועגונג. אין יענעם יאָהר איז מייער לאַנדאָן צום ערשטען מאַל איינגעשוואַרען געוואָרען אַלס דער סאַציאַליסטישער קאַנגרעסמאַן פון דער ניו יאָרקער איסט סאַיד. מייער לאַנדאָן איז געווען דער קאַנדידאַט פון „פאַרווערטס“ און פון די אידישע יוניאָנס און פון דעם אַרבייטער רינג. ער איז געווען אַ מיטגליד פון „פאַרווערטס“ אַסאַסיאַישאַן און פלעגט פון צייט צו צייט שרייבען אין דער צייטונג. ער איז אויך געווען דער לאַיער פון אַרבייטער רינג און אַ בויער און פיהרער פון אַ צאָל אידישע יוניאָנס. זיין ערוועהלונג אין דעם עלעקשאַן פון 1914 האָט געוועקט פרייד און שטאַלץ אין די הערצער פון הונדערטער טויזענטער אידישע אַרבייטער און פאַרטגעשריטענע אידען אין אַלגעמיין. זיי האָבען עס באַטראַכט פאַר דער גרעסטער דערגרייכונג אין זייער פאַליטישען לעבען.

אינעם פון די הויפט־אויפגאבען, וואָס בן־ציון מיימאָן האָט געהאַט אַלס „פאָרווערטס“־קאָרעספּאָנדענט אין וואַשינגטאָן, איז געווען טאַקע נאַכצופּאָלגען די אַרבייט פון קאָנגרעסמאַן מייער לאַנג־דאָן און דערצעהלען וועגען דעם די לעזער פון אונזער צייטונג. און די אויפגאבע האָט בן־ציון מיימאָן דורכגעפירט גלענצענד. זיינע אינטימע פאַרבינדונגען מיט די קאָרעספּאָנדענטען פון אַנדערע צייטונגען און זיין באַקאַנטשאַפט מיט די וויכטיגע פיגורען אין קאָנגרעס און אין פאַרשידענע רעגירונגס־צווייגען, און אויך אין די פּאָליטישע פאַרטייען, האָט מעגליך געמאַכט פאַר מיימאָן צו געבען אַ ריכטיגע שילדערונג און אַפּשאַצונג פון דעם אַרט וואָס לאַנדאָן האָט פאַרנומען אין קאָנגרעס. די לעזער פון „פאָרווערטס“ האָבען פון מיימאָן'ס אַפּטע בריף געלערענט ניט נאָר וועגען לאַנג־דאָן'ס אַרבייט אין קאָנגרעס, וועגען זיינע „בילס“, רעדעס און זיינע טעטיגקייטען אין די קאָמיטעס. זיי האָבען זיך אויך פון זיינע בריף דערוואוסט ווי אַזוי לאַנדאָן'ס קאַלעגען קוקען אויף איהם, וואָס די פרעסע פון לאַנד שרייבט וועגען איהם, וואָס מען טראַכט און וואָס מען זאָגט וועגען איהם אין די ענגע הויכע פּאָליטישע קרייזען. אין דעם פרט איז מיימאָן געווען אַ גרויסע הילף צו לאַנג־דאָן'ען. די אינפּאַרמאַציע וואָס מיימאָן האָט געזאַמעלט דורך זיינע פאַרבינדונגען, איז שטאַרק צונויף געקומען לאַנדאָן'ען אין מאַך־נעוורירען זיין אַרבייט אין קאָנגרעס.

מיט'ן לויף פון צייט האָט מיימאָן אויסגעברייטערט זיין אַרבייט פאַר'ן „פאָרווערטס“. ער האָט געשריבען וועגען אַלע וויכטיגע גע־שעהענישען אין וואַשינגטאָן. מען דאַרף אין זינען האָבען, אַז אין 1915 האָבען זיך אָנגעהויבען יענע דיפּלאָמאַטישע קאַנפּליקטען צווישען וואַשינגטאָן און בערלין, וועלכע האָבען געפיהרט צו דעם אַז אַמעריקע האָט מיט צוויי יאָהר שפּעטער געמוזט אַריינטרעטען אין דער מלחמה אויף דער זייט פון די עלאַיס. די צייט איז געווען אַ קאַכטיגע, אַ נערוועזע, אַ צוטומעלטע. די ווהאַיט־האַזן און דער קאַנג־גרעס אין וואַשינגטאָן זיינען געווען דער צענטער פון דעם קאַך און נערוועזיטעט. און אין ביידע פּלעצער איז מיימאָן געווען אַן אַפּטער גאַסט און אַן אָנפאַרטרויטער מענש, אַזוי ווי די אַנדערע

אנערקענטע וואשינגטאָנער קאָרעספּאָנדענטען. אַלץ, וואָס ער האָט דאָן געשריבען אין „פּאַרווערטס“, איז געווען באַזירט אויף אינ-פּאַרמאַציע פון די ערשטע קוואַלען און אויף אינטימסטע באַאָב-אַכטונגען.

אויב איהר וועט אמאל בלעטערען דעם „פּאַרווערטס“ פון די צוואַנציגער און דרייסיגער יאָהרען, וועט איהר דאָרט געפינען אַרטיקלען און אָפּהאַנדלונגען מאַנכע אונטערגעשריבען „בן ציון“ און אַנדערע „ב. מיימאַן“, וואָס האָבען אַ פּערמאַנענטען ווערט און וואָס קענען זיין נוצליך פאַר דעם שרייבער פון געשיכטע, סאָי אַמערי-קאַנישע, סאָי אידישע. אויפ'ן צעטעל פון די אַרטיקלען זיינען דאָ פּאַרטערטען פון היסטאָרישע פּערזענליכקייטען און אינטערוויוס וועגען די וויכטיגסטע פּראָבלעמען פון יענער צייט און וועגען אידישע אנגעלעגענהייטען.

די גרעסטע סענסאַציע פאַר סאַציאַליסטען און פּראַגרעסיווע מענשען אין 1921 איז געווען די באַפרייאונג פון דעבס'ן פון טורמע. וואו ער איז פאַרשיקט געוואָרען אויף אַ טערמין פון 10 יאָהר פאַר זיינע רעדעס געגען דער מלחמה. באַגנאַדיגט האָט איהם גראַדע אַ קאַנסערוואַטיווער פּרעזידענט, פּרעזידענט האַרדינג. מיט דער גע-שיכטע האָט געקאָכט דאָס לאַנד מאַנאַטען-לאַנג. פריהער האָט האַר-דינג געשיקט נאָך דעבס'ן אין פּריזאָן, ער זאָל קומען אין ווהאַיט-האַז איהם זעהן. די איינלאַדונג אַליין איז שוין געווען אַ געניגענדע איבערראַשונג. אַב. קאַהאַן האָט געהייסען מיימאַנ'ען גלייך אָפּ-פאַרען צו דעבס'ן אין פּריזאָן אין אַטלאַנטאַ, דזשאַרדזשיאַ, און האָבען מיט איהם אַ געשפּרעך און דערנאָך באַגלייטען איהם קיין וואַשינגטאָן אויף זיין רייזע צום פּרעזידענט. עס פאַרשטעהט זיך, אַז מיימאַן וואַלט די מיסיע ניט געקענט דורכפיהרען ווי געהעריג איז, ווען ער וואַלט ניט געהאַט די נויטיגע פאַרבינדונגען אין דזשאַסטיס דע-פּאַרטמענט פון וואַשינגטאָן און אַ צוטריט צום פּרעזידענט, אין ווהאַיט-האַז. די אַרטיקלען, וואָס ער האָט געדרוקט אין „פאַר-ווערטס“ פון דער רייזע, זיינען געווען אַ טריאומף פון זשורנאַליזם סאָי פאַר מיימאַנ'ען און סאָי פאַר דעם „פּאַרווערטס“.

אין די אַכט יאָהר וואָס די רעפּובליקאַנער האָבען געהערשט אין

וואַשינגטאָן, די יאָהרען פון האַרדינג, קולידוזש און האווער, האָט מיימאַן געהערט צו דער גרופע קאַרעספּאַנדענטען, וועלכע האָבען פאַרטראָטען די צייטונגען פון דער אַפּאָזיציע. דאָך זיינען פאַר איהם געווען אַפען די טירען פון די רעגירונגס-אַפּיסעס, און אַזוי ווי אין דעם פּאַל מיט דעבס'ן, האָט ער באַקומען די אַלע פּריווי-לעגיעס צו וועלכע צייטונגס-פאַרשטעהער זיינען באַרעכטיגט. מיט דער ערוועהלונג פון פּרעזידענט רוזוועלט איז ער געוואָרען מעהר ווי בלויז „אַן אַפּיציעלער צייטונגס-מענש“. ער איז אנערקענט גע-וואָרען פון דער אַדמיניסטראַציע אַלס אַן אייגענער, אַן אייגענער אויך ביי רוזוועלט'ן אין וואַהאַיט-האַונ. ווען רוזוועלט איז נאָמינירט געוואָרען צום צווייטען מאָל, ביי דער פּילאַדעלפיער קאָנווענשאָן אין 1936, און ער האָט געדאַרפט אַפּפּאַרען אַהין האַלטען זיין „עק-סעפטענס ספּיטש“, איז מיימאַן איינגעלאָדען געוואָרען מיטצופאַרען אויפ'ן „פּרעזידענט'ס טרעיין“. ער איז אויסגעקליבען געוואָרען אַלס איינער פון אַ קליינער גרופע קאַרעספּאַנדענטען צו וועמען דער כבוד איז צוגעטיילט געוואָרען.

מיר, אין דער רעדאַקציע, האָבען געוואוסט וועגען מיימאַנס אַפטע באַזוכען אין ווייסען הויז. ער פלעגט אונז דערצעהלען וועגען זיינע באַאָבאַכטונגען און באַגעגענישען דאָרטען. ער האָט זעהר ליב געהאַט רוזוועלט'ן און האָט ליב געהאַט צו רעדען וועגען איהם. מיר, וואָס האָבען געקענט מיימאַנ'ען זעהר גוט, האָבען גע-וואוסט אַז יעדעס וואָרט וואָס ער זאָגט איז אמת, ווייל מיימאַן איז די עהרליכקייט אַליין.

אין פאַרביןדונג מיט דעם האָט זיך ביי מיר אין זכרון פאַר-וואַלגערט אַן עראינערונג וואָס איך וויל דאָ איבערגעבען. דאָס האָט פאַסירט, דאָכט מיר, אין רוזוועלט'ס צווייטען טערמין. אין וואַהאַיט-האַונ פלעגען דאַמאָלסט פאַרקומען אַפטע פּרעסע-קאָנפּערענ-צען צווישען דעם פּרעזידענט און די וואַשינגטאָנער קאַרעספּאַנדענ-טען. די קאָנפּערענצען זיינען געוואָרען באַרימט צוליב דעם אינ-טערעסאַנטען און קלוגען אויסטויש פון מיינונגען צווישען רוזוועלט'ן און די צייטונגסלייט. די פּרעסע פון גאַנצען לאַנד האָט אַפּגע-געבען לאַנגע קאַלומס באַריכטען פון יעדער קאָנפּערענצן.

האָט זיך אַ מואווי־קאָמפּאַני מיישב געווען, אַז עס וואָלט געווען
 אינטערעסאַנט צו פּאַטאַגראַפֿירען איינע פון די קאַנפּערענצען, יענע
 מאַמענטען, פּאַרשטעהט זיך, וואָס לאָזען זיך פּאַטאַגראַפֿירען.
 זיין איך איינמאַל אין אַ מואווי ווען דאָס בילד איז געוויזען
 געוואָרען. די ערשטע סצענע האָט פּאַרגעשטעלט ווי די קאַרעספּאַנ־
 דענטען פּאַרזאַמלען זיך צו געהן צו דער קאַנפּערענץ אין ווהאַיט־
 האַוז. דערנאָך זעהט מען ווי זיי שפּאַצירען אויף די ווהאַיט־האַוז
 „גראַונדס“ און צו דער טיר וואָס פּיהרט צו דעם קאַנפּערענץ־
 צימער. איך האָב זיך גלייכגילטיג צוגעקוקט. פּלוצלינג האָב איך
 דערפּיהלט אַ וואַרימען ציטער. איך האָב דערזעהן ווי מיימאַן געהט
 אַרומגערינגעלט פון אַנדערע קאַרעספּאַנדענטען. און באלד האָט זיך
 באַוויזען אַ „קלאַוז־אַפּ“, וואָס האָט אויסגעטיילט עטליכע געשטאַל־
 טען, מען זאָל זיי קענען בעסער זעהן. און איינער פון די געשטאַל־
 טען איז געווען בן־ציון מיימאַן. ער איז געגאַנגען מיט זיין שטעקען
 אונטער'ן אַרים, מיט פעסטע טריט און מיט זיין וואַרימען שמייכעל
 אויפ'ן פנים. דאָס בילד שטעהט מיר נאָך היינט פאַר די אויגען.

קאפיטעל איין-און-צוואנציג

די סאציאליסטישע קאמפעניס אין די אידישע קווארטאלען

אין קיין טייל פון דער שטאָט ניו יאָרק זיינען די פּאָליטישע קאָמפּעניס ניט געווען אַזוי שטורמיש, פאַרבענרייך און אינטערעסאַנט, ווי אויף דער אַמאָליגער איסט־סאָיד און אין אַנדערע אידישע קוואַרטאַלען. דאָס איז געווען אין דער צייט ווען די סאָציאַליסטישע באַוועגונג איז געגאַנגען באַרג אַרויף און די אידישע אַרבייטערשאַפט און אינטעליגענץ זיינען געשטאַנען אונטער איהר איינפלוס. און דאָס זיינען טאַקע געווען די סאָציאַליסטישע קאַנדידאַטען און זייערע אַרגאַניזאַציעס וואָס האָבען געמאַכט די קאָמפּעניס אַזוי לעבעדיג און אַזוי ווירקזאַם. אין די צוויי מאָנאַטען, פון לעיבאַר־דעי, אָנהויב סעפטעמבער, ביז עלעקשאַן־טאַג, אָנהויב נאָוועמבער, האָבען די גאַסען פון די אידישע דיסטריקטען געקאַכט מיט סאָציאַליסטישע אַפען־עיר מיטינגען, מיט דעמאָנסטראַציעס אין די האַלס, מיט מאַרשען און פאַראַדען און אַנדערע קאָמפּעני־טעטיגקייטען. אין די ערב־עלעק־שאַן טעג זיינען טויזענטער אידישע פאַמיליעס געווען וואָך גאַנצע נעכט. די טעאַטערס האָבען דאַמאַלסט געהאַט זייערע ערגסטע אייננאַמעס און די סטאַרס האָבען כמעט ניט געטאַן קיין ביזנעס. עס איז געווען הימעל און ערד און קאָמפּעני.

אַ סך יאָהרען פלעגען זיך די קאָמפּעניס ענדיגען מיט אַ קאַצעני־יאַמער פאַר די סאָציאַליסטען. אין פאַרלויף פון די קאָמפּעני וואַכען פלעגט עס אויסווייזען, אַז קיין אַנדערע ווי סאָציאַליסטישע אייני־וואוינער זיינען אין די דיסטריקטען גאַר ניטאַ. די אַנדערע פאַר־טייען פלעגען זיך כמעט ניט באַווייזען אויף דער גאַס. אויף דער איסט סאָיד איז געווען אַ טראַדיציע, אַז דעם שבת אַווענט פאַרן

עלעקשאַן-טאָג פלעגט דורכגעפיהרט ווערען אַ פאַראַד פון דעם דזשאַן פ. עהוירן טעמעני-קלוב אויף איסט בראַדוועי. די טעמעני לייט פלעגען מאַרשירען מיט פאַקעלן און מיט פויקען און טרו-מייטערס. דער „באַס“, דזשאַן פ. עהוירן, פלעגט געהן דער ערשטער, אויסגעפּוצט אין אַ צילינדער מיט אַ לענטע אויפ'ן ברוסט און אַ שטעקען אין האַנט. אַלע זיינען זיי געגאַנגען מיט פעסטע טריט, פרעהליכע און לוסטיגע, ווייל זיי האַבען געוואוסט אַז דער עלעק-שאַן איז זייערער, אַז וואָס עס זאַל ניט געשעהן וועלען זייערע קאַנדידאַטען ערוועהלט ווערען.

און אַזוי פלגט עס טאַקע זיין, ניט נאָר אויף דער איסט-סאַיד, נאָר אין אַלע אידישע דיסטריקטען וואו די סאַציאַליסטען האַבען וואַכען-לאַנג געשטורעמט מיט פראַפּאגאַנדע און וואו די לופט איז געווען פול מיט זייערע רעדעס און מיט די הוראַגעשרייען פאַר זייערע קאַנדידאַטען. נאָכדעם ווי מען האָט איבערגעצעהלט די שטימען פלעגט זיך אַרויסווייזען, אַז געזיגט האָט טעמעני אַדער אין אַן אויסנאַם-פאַל דער רעפּובליקאַנער טיקעט, קיינמאַל ניט דער סאַציאַליסטישער.

די סאַציאַליסטען זיינען, פאַרשטעהט זיך, געווען אַנטוישט און דערדריקט, אָבער זיי האַבען ניט פאַרלאָרען דעם מוט. פאַר-קערט, נאָך יעדען דורכפאַל פלעגען זיי זיך פאַרשווערען אַנ-צוהויבען איבעראַנייט מיט מעהר פעסטקייט און אַנטשלאַסענקייט. זיי האַבען ניט פאַרלאָרען זייער מוט, ווייל זיי האַבען געוואוסט, אַז זייער אַרבייט איז ניט געווען אַרויסגעוואָרפען, אַז זיי האַבען דאָך געמאַכט פאַרשריט. אין אַ סך פאַלען האָט פאַסירט, אַז די סאַציאַלי-סטען האַבען געקראַגען מעהר שטימען ווי טעמעני, נאָר די צעהלער האַבען זיי באַגנב'עט און באַשווינדעלט. זיי זיינען געווען איבער-צייגט, אַז ס'איז בלויז אַ פראַגע פון מעהר אַנשטרענגונג, מעהר וואַכזאַמקייט, מעהר מיליטאַנטישקייט און דער זיג וועט זיין זייערער.

אין 1914 איז געבראַכען געוואָרען דאָס איין. דאָס אייז איז געבראַכען געוואָרען מיט אַ קראַך, וואָס האָט אויפגערודערט ניט נאָר ניו יאָרק, נאָר דאָס גאַנצע לאַנד. אין יענעם עלעקשאַן האָט די

איסט־סאָיד ערוועהלט אַ סאָציאַליסטישען קאָנגרעסמאַן, מייער לאַנדאָן. און נאָכדעם איז געקומען איין סענסאַציע נאָך דער צוויי־טער. בראַנזוויל האָט ערוועהלט דעם ערשטען סאָציאַליסטישען אַסעמבלימאַן, אייברעהעם שיפלאַקאָוו, אין 1915. מיט אַ יאָהר שפעטער איז דאָס זעלבע געשעהן אין וויליאַמסבורג, וואו די סאָציאַליסטען האָבען ערוועהלט דזשעי וויטהאָרן צו דער אַסעמבלי. און אין 1917 איז פאָרגעקומען דער סאָציאַליסטישער שטורעם אין אַלע אידישע קוואַרטאַלען. עס זיינען דאָן ערוועהלט געוואָרען צען סאָציאַליסטישע אַסעמבליליט, זיבען אַלדערמען און אַ סאָציאַליסטישער ריכטער (דזשעיקאָב פענקין). די סאָציאַליסטישע פאָרטיי האָט ענדליך איינגענומען אַלע אידישע דיסטריקטען. פון וויליאַמסבורג ביז בראַנזוויל, פון דער איסט סאָיד דורך האַרלעם ביז בראַנקס.

דער צענטער פון די אַלע סאָציאַליסטישע קאָמפּעניס איז געווען דער „פאָרווערטס“. אין די קאָמפּענין־וואַכען האָט די ציי־טונג ניט געשפּאַרט קיין נייעס, אַרטיקלען, אַדווערטאַיזמענטס, וואָס האָבען געהאַט אַ שייכות מיט די קאָמפּענין־טעטיגקייטען. עס זיינען געווען טעג, ווען דער סאָציאַליסטישער קאָמפּענין פּלעגט פאָר־טונקלען די אַנדערע נייעס פון טאָג. מען דאַרף האָבען אין זינען. אַז אייניגע פון די קאָמפּעניס זיינען פאָרגעקומען אין די יאָהרען פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, ווען דער עולם האָט געוואָרט מיט גרויס ניגעריגקייט אויף נייעס פון די פראַנטען; דער קאָמפּענין האָט אָבער גענומען די אויבערהאַנט.

דאָס האָט אָבער דעם „פאָרווערטס“ ניט געשעדיגט. פאָר־קערט, דאָס האָט איהם צוגעגעבען פרעסטיזש און צוגעצויגען לע־זער, ווייל די ברייטע מאַסען זיינען געווען טיף פאָראַינטערעסירט אין דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג, אין דעם פּאָליטישען קאָמף וואָס די באַוועגונג האָט אָנגעפירט. פאָר די קאָמפּעניס האָבען געאַרבייט ניט נאָר די פאָרטיי און ניט נאָר די יוניאָנס און אַנדערע אַרבייטער אַרגאַניזאַציעס, נאָר אויך מיטעלקלאַס מענשען און גרו־פעס און אַפילו רייכערע אידען. די סאָציאַליסטישע קאָמפּעניס האָבען געטראָגען דעם כאַראַקטער פון פּאָלקס־באַוועגונגען.

פאר די מיטארבעטער פון דער „פארווערטס“ רעדאקציע זיינען די קאמפעין-וואַכען געווען זעהר, זעהר שווערע. אַ סך פון זיי האָבען אויסער זייער אַרבייט אין דער רעדאקציע געמוזט אויך העלפען אין דעם קאמפעין מיט רעדעס און אין קאמיטעס. עס פארשטעהט זיך, אַז דאָס אַלץ איז געטאָן געוואָרען פריי, אָהן באַלויבונג. דאָס איז אויך געווען דער פּאַל מיט אַנגעשטעלטע אין אַנדערע אַפטיילונגען פון דער צייטונג, וועלכע פלעגען בייטאָג טאָן זייער געוויינטלעכע אַרבייט און ביינאַכט זיך אַפגעבען מיט דעם קאמפעין. לאַמיר דאָ אַנגעבען צוויי ביישפּילען:

אין 1918 בין איך געלאָפען אַלס קאַנדידאַט פאַר אַסעמבלימאַן אין וויליאַמסבורג, און חנא גאַטעספּעלד, וועלכער איז דאַמאַלסט געווען אַ נייעס־שרייבער אין דער רעדאקציע, האָט זיך אַליין אַנגעבאַטען צו פיהרען די פובליסיטי פון מיין קאמפעין. ער פלעגט אַרבייטען טאָג און נאַכט, זיבען טעג אַ וואָך. אויסער זיין רעגולערער אַרבייט אין נייעס־דעפּאַרטמענט פלעגט ער שרייבען ליפלעטס, גיין צו די מיטינגען, באַזוכען פאַרשידענע אַרגאַניזאַציעס צו קריגען אינדאַרסמענט און אַמאַל אויך צו קריגען ביישטייערונגען. ער איז געווען אַזוי אַריינגעטאָן אין דער אַרבייט, אַז ער איז געווען זיכער אַז איך וועל ערוועהלט ווערען. און ווען איך בין דורכגעפאַלען, איז ער געווען דער אומגליקליכסטער מענש אויף דער איסט־סאַיד; ער האָט זיך ניט געקענט פאַרשטעלען, אַז דאָס וועט קענען פאַר־סירען. ער האָט אויך באַטראַכט מיין נידערלאַגע פאַר אַ פּער־זענליכער באַליידיגונג פאַר איהם.

אַ צווייטען ביישפּיל פון אומערמידליכע קאמפעין-אַרבייטער פון „פארווערטס“ מענשען האָט געגעבען לואיס שייפּער, וועלכער איז ניט לאַנג צוריק געשטאַרבען. געווען איז דאָס אין די באַרימטע מייער לאַנדאָן קאמפּעינס אין 1912, 1914 און 1916. לואיס שייפּער איז דאַמאַלסט געווען דער מענעדזשער פון דער „צו־קונפּט“, וואָס איז דאָן אַרויסגעגעבען געוואָרען פון דער „פאַר־ווערטס“ אַסאַסיאיישאָן אונטער דער רעדאקציע פון אברהם ליכטיין. לואיס שייפּער האָט אַלס צוגאַב פון פאַרוואַלטען די „צוקונפּט“

אויך אנגעפיהרט די לאַנדאָן־קאָמפּעניס. און זיין אַרבייט האָט פיל בייגעטראָגען צו דעם זיג פון מייער לאַנדאָן אין 1914 און 1916. איינע פון די פיטשורס פון דעם לאַנדאָן קאָמפּעניס וואָס האָט געמאַכט אַ פּוראַר איז געווען שייפּער'ס אָן אינפּאַל. ער האָט די פיטשור אויסגעפּרובירט צום ערשטען מאל אין 1912, און זי האָט דאַמאַלסט אַזוי שטאַרק אויסגענומען, אַז ער האָט זי באַנוצט אויך אין 1914. די פיטשור איז באַשטאַנען אין אַפּדרוקען אין „פּאַר־ווערטס“ די נעמען און אַדרעסען פון אַלע רעדזשיסטרירטע סיטי־זענס אין לאַנדאָן'ס דיסטריקט צוזאַמען מיט אַן אַפּיל צו די „פּאַר־ווערטס“ לעזער, אַז זיי זאָלען באַזוכען די בירגער און רעדען מיט זיי וועגען שטימען פאַר מייער לאַנדאָן. דער אַפּרוף איז געווען אַ געוואַלדיגער און האָט געבראַכט זעהר גוטע רעזולטאַטען.

די פיטשור האָט אַפּגעקאָסט דעם „פּאַרווערטס“ אַ היפּשע סומע געלט. קיינער האָט איהם ניט באַצאָהלט פאַר דער אַרבייט פון זעצען און דרוקען די נעמען און פאַר די פּאַפּיר וואָס די טויזענטער נעמען האָבען פאַרנומען. די הוצאה איז געווען אַ קליינער טייל פון דעם וואָס דער „פּאַרווערטס“ האָט בייגעשטייערט דירעקט און אומדירעקט צו סאַציאַליסטישע קאָמפּעניס. די דירעקטע ביישטייע־רונג איז באַשטאַנען, ערשטענס, פון קעש געלט, וואָס די „פּאַר־ווערטס“ אַסאַסיאיישאָן פלעגט יעדען יאָהר באַוויליגען צו דעם סאַציאַליסטישען קאָמפּעניס אין אַלגעמיין און צו די סאַציאַליסטישע קאָמפּעניס פון יעדען אידישען דיסטריקט באַזונדער. און אַפּט פלעגט פּאַסירען, אַז מען האָט זיך געווענדעט צום „פּאַרווערטס“ פאַר אַ ביישטייערונג פאַר סאַציאַליסטישע קאָמפּעניס אין אַנדערע שטעט, וואו עס זיינען געווען גוטע אויסזיכטען צו דערוועהלען אַ קאַנדידאַט. דער „פּאַרווערטס“ האָט, דאַכט מיר, קיינמאל אַזאָ ווענ־דונג ניט צוריקגעוויזען.

צווייטענס, האָט דער „פּאַרווערטס“ געדרוקט פרייע אַדווערטאַיז־מענטס און אַנדערע פּובליסיטי פאַר דעם קאָמפּעניס, וואָס האָט איהם געקאָסט גרויסע סומען געלט. ער האָט אויך געמאַכט אַנדערע אויסגאַבען צו העלפען דעם קאָמפּעניס, סאַי אין דער רעדאַקציע און סאַי אין דעם ביזנעס־דעפּאַרטמענט.

די אומדירעקטע ביישטייערונג פון „פארווערטס“ צו די סאָר־ציאליסטישע קאָמפּעניס איז באַשטאַנען אין דעם וואָס ער האָט זיך אַנטזאָגט צו דרוקען די אַדווערטאַיזמענטס פון די אַנדערע פּאַרטייען און זייערע קנאַדידאַטען. דאָס איז פּאַר'ן „פּאַרווערטס“ געווען אַ פּאַרלוסט פון פּילע טויזענטער דאַלערס יעדען יאָהר. און דערפאַר וואָס מיר האָבען זיך אַנטזאָגט צו דרוקען די אַדווער־טאַיזמענטס פון די אַנדערע פּאַרטייען האָט דער „פּאַרווערטס“ ניט געקענט באַקומען די רעגירונגס אַדווערטאַיזמענטס נאָכ'ן עלעקשאַן. כאַטש ער איז געווען באַרעכטיגט צו דעם מעהר ווי די אַנדערע אידישע צייטונגען פשוט דערפאַר וואָס זיין צירקולאַציע איז געווען אַ סך אַ גרעסערע ווי זייערע. די רעגירונגס באַאמטע, וועלכע האָבען געהערט צו די אַנדערע פּאַרטייען, האָבען באַיקאַטירט דעם „פּאַרווערטס“ דערפאַר וואָס דער „פּאַרווערטס“ האָט זיי באַיקאַ־טירט אין עלעקשאַן צייט.

ביים „פּאַרווערטס“ איז עס געווען אַ פּראָגע פון פּרינציפּ. ער האָט געהאַלטען, אַז די פּאַרטייען וועלכע ער באַקעמפט אין זיינע עדיטאָריעלע קאָלומס טאָרען ניט קריגען די מעגליכקייט צו פיהרען פּראָפּאָגאַנדע אין זיינע אַדווערטאַיזמענט קאָלומס. ער האָט אויך געוואוסט, אַז עס זיינען פּאַראַן לעזער וואָס קענען זיך ניט פּאַנאַן־דערקלייבען אין דעם אונטערשיד צווישען עדיטאָריעלע שטאַף און אַדווערטאַיזינג שטאַף. דעם זעלבען פּרינציפּ ווענדעט דער „פּאַרווערטס“ אָן אין באַצוג צו יוניאָנס. אין צייט פון סטרייקס אַנטזאָגט זיך דער „פּאַרווערטס“ צו דרוקען אַדווערטאַיזמענטס פון די באַלעבאַטים — ניט בלויז אַזוינע אַדווערטאַיזמענטס אין וועלכע די באַלעבאַטים זוכען סקעבס אַדער סטרייקברעכער, נאָר אפילו אַזוינע אַדווערטאַיזמענטס אין וועלכע באַלעבאַטים פרובירען פּאַר־צולעגען זייערע טענות און רעכטפערטיגען זייער שטעלונג געגען די יוניאָנס.

דער „פּאַרווערטס“ באַטראַכט פּאַליטישע קאָמפּעניס און סטרייקס ווי מלחמות צווישען קאָפיטאַל און אַרבייט און אין צייט פון מלחמה קען מען זיך ניט ערלויבען צו זיין צו־טאַלעראַנט צום שונאָ.

קאפיטעל צוויי-און-צוואנציג

מ. אשעראוויטש, שלמה בן ישראל און דזשעי גרעיסאן

ווי אזוי ווערט מען א שרייבער אין א צייטונג? ווי אזוי קריגט מען א דזשאב אין א רעדאקציע? אויב איהר וועט פרוי בירען קריגען אן ענטפער אויף דער פראגע ביי די שרייבער גופא, ביי די וואס האבען געהאט די ערפאהרונג פון קריגען אזוינע דזשאבס, וועט איהר ווערען צומישט. איהר וועט אויסגעפינען, אז א היפשע צאל, צייטונגס-מיטארבייטער האבען געהאט גאנץ אנדערע אמ-ביציעס, אז מאנכע זיינען געווארען שרייבער צופעליג און אז אנדערע האבען אנטדעקט אין זיך זייערע אמת'ע פעהיגקייטען און נויגונגען אלס שרייבער נאכדעם ווי זיי האבען באקומען זייערע שטעלעס.

צו אילוסטרירען וואס איך האב אויבען געזאגט, וויל איך דערצעהלען די געשיכטע פון אייניגע „פארווערטס“-מיטארבייטער, ווי אזוי זיי זיינען אריינגעטראטען אין דער רעדאקציע.

איך וויל אנהויבען פון דזשעי גרעיסאן, וועלכער איז אנגע-קומען אין „פארווערטס“ מיט קנאפע דרייסיג יאהר צוריק. (זיין אמת'ער נאמען איז געווען י. אבראמאָוויטש און אונטער דעם נאמען האט ער געשריבען דעם ערשטען צענדליג יאהר. ער האט איהם דערנאך פארביטען אויף „גרעיסאן“ כדי די לעזער זאלען איהם ניט צוזאמענפלאנטערען מיט ר. אבראמאָוויטש).

דזשעי גרעיסאן איז איינער פון די פעהיגסטע צייטונגסלייט אין דער אידישער פרעסע. אלס רעפארטער, אלס שרייבער פון

„היומען אינטערעסט סטאָריס“ זיינען פאַראַן זעהר וועניג שרייבער אין די אידישע צייטונגען וואָס קענען זיך מיט איהם פאַרגלייכען. אין פאַרלויף פון די יאָהרען וואָס ער איז אין „פאַרווערטס“ האָט ער אָנגעשריבען צענדליגע אויב ניט הונדערטער אַזוינע רעפּאָרטס, וואָס האָבען אַרויסגערופען באַוואַנדערונג ניט בלויז צווישען די לעזער נאָר אויך אין דער פּראָפעסיע. ער איז אַ פּולשטענדיג „אַמעריי-קאַניזירטער שרייבער“. מיט דעם מיין איך צו זאָגען, אַז ער קען אַמעריקע; ער פאַרשטעהט דעם גייסט פון דעם עכטען אַמעריקאַ-נער, די אָנשוואַונגען פון דעם עכטען אַמעריקאַנער, זיינע באַ-ציהונגען צו ערענסטע פּראָבלעמען און צו פאַרוויילונגען, ספּאָרטס און אַזוי ווייטער. און דאָס פּיהלט מען אין אַלץ וואָס גרעיסאַן שרייבט. און אַט דער דזשעי גרעיסאַן, וועלכער איז אַזאַ אויסגעציי-כענטער צייטונגסמאַן, האָט אין זיינע יונגע יאָהרען געהאַט גאַנץ אַנדערע אַמביציעס. ער האָט גע'חלומ'ט צו ווערען אַ מאַלער, אַ קאַרטוניסט, און ער האָט אַ שטיק צייט געשטודירט אין אַ קונסט-שולע אין אַדעס, און ווען ער איז געקומען אין אַמעריקע האָט ער פאַרגעזעצט זיין שטודיום אין דער קונסט-שולע פון עדיוקיישאַנעל אַלאַיענס.

אַז ער האָט טאַלאַנט צו שרייבען האָט ער אויסגעפונען דורך אַ צופאַל. פּאַסירט האָט עס אַזוי: אין 1924 איז אין ניו יאָרק אַנ-געקומען דער קאַזאַצקער אַטאַמאַן סעמיאַנאָוו, וועלכער האָט מיט אייניגע יאָהר פּריהער טעראָריזירט אַלע וועלכע פלעגען דאַרפען פאַרבייפּאַהרען מאַנדזשוריע און האָט געטויט טויזענטער מענשען און אַ סך אידען צווישען זיי. זיין אַנקומען אַהער האָט אַרויסגע-רופען אַ שטורעם פון פּראָטעסטען צווישען די אידען אין ניו יאָרק און אַלס רעזולטאַט איז ער פאַרהאַלטען געוואָרען און איינגע-שפּאַרט געוואָרען אין דעם דאַמאַלסטדיגען „לודלאָוו סטריט דזשעיל“. דער אידישער קוואַרטאַל האָט געקאַכט מיט דער געשיכטע.

האָט גרעיסאַן זיך דערמאַנט וועגען זיין אייגענער ערפּאַהרונג מיט דעם אַטאַמאַן סעמיאַנאָוו, ווייל בשעת גרעיסאַן איז געלאָפען פון רוסלאַנד קיין אַמעריקע דורך סיביר איז ער פאַרהאַלטען גע-וואָרען פון די סעמיאַנאָוועס. ער איז אַרעסטירט געוואָרען צו-

זאמען מיט א צאהל געוועזענע סאלדאטען פון קאזאצקען רעגיי-
מענט, אין וועלכען גרעיסאן האט געדינט און וועלכען זיי האבען
פארלאזען נאכדעם ווי דער רעגיימענט איז אריבער צו די באל-
שעוויקעס. א דריטעל פון די פארהאלטענע האט סעמיאנאו גלייך
דערשאסען און גרעיסאן איז געווען פון די מזלדיגע וואס זיינען
באפרייט געווארען, נאכדעם ווי אן אויספארשונג האט פעסטגע-
שטעלט אז זיי זיינען קיינמאל נישט געווען פארבונדען מיט די באל-
שעוויקעס.

ווען סעמיאנאו איז אנגעקומען אין ניו יארק האט גרעיסאן
אנגעשריבען די געשיכטע פון זיין דראמאטישער איבערלעבונג מיט
די סעמיאנאוועס און עס אריינגעשיקט אין „פארווערטס“. מיר
האבען עס, פארשטעהט זיך, גלייך אפגעדרוקט — א סעריע פון
דריי ארטיקלען, וועלכע האבען געמאכט א פוראר. די געשיכטע האט
זיך געלייענט ווי א „טרילער“, אנגעפיקעוועט מיט דראמע און
שפאנונג און פול מיט לעבעדיגע איינצעלהייטען. מיר אין דער
רעדאקציע האבען אין דעם שרייבער פון די ארטיקלען גלייך דער-
קענט א געבארענעם צייטונגסמאן.

קורץ נאכדעם איז גרעיסאן איינגעלאדען געווארען צו ווערען
א מיטגליד פון דער רעדאקציע, וואו ער איז פארבליבען ביז
היינטיגען טאג. וואס גרעיסאן טראכט ביי זיך אין הארצען ווייס
איך נישט. עס קען זיין אז איהם בענקט זיך נאך זיין „ערשטער
געליבטע“, די קונסט פון מאלעריי. פון צייט צו צייט כאפט איהם
נאך איצט אן א חשק א שטיף צו טאן מיט א קארטון וועגען א
קאלעגע, וועלכער איז שטענדיג זעהר געלונגען. העכסט וואר-
שיינליך וואלט ער אויסגעוואקסען א קארטוניסט, ווען ער וואלט
זיין שטודיום פארטגעזעצט. פאר דעם „פארווערטס“ איז אבער געווען
א געווינס וואס ער האט דאס נישט געטאן, וואס ער האט נישט
געקענט ביישטעהן דעם נסיון צו ווערען א שרייבער, ווען ער האט
די איינלאדונג באקומען פון דעם רעדאקטאר פון דער צייטונג.

* * *

איינע פון די מערקווירדיגסטע ערשיינונגען אין דער אמערי-
קאנער פרעסע איז דער פאקט, אז פילע פון די פראמינענטסטע

פובליציסטען, קאלומניסטען און פאליטישע קארעספאנדענטען האָר בען אָנגעהויבען זייערע צייטונגס-קאָריערעס אַלס ספּאָרט-רעפּאָרט-טערס. צו דעם צעטעל געהערען אַזוינע באַרימטע שרייבער, ווי העיוואוד ברוך, וועסטברוק פעגלער, דזשעיס רעסטאָן און אַנדערע. זייער אַמביציע אין דער יוגענט איז געווען צו שרייבען וועגען פּראַיז-פּאַיטס, בעיזבאַל-געיס, פּערד-רעיסעס, און שפּעטער האָר בען זיי אויסגעפונען אַז זייער אמת'ער אינטערעס ליגט גאָר אין דיפּלאַמאַטישע סכּסוכים צווישען אַמעריקע און סאָוועט-רוסלאַנד, אַדער אין די פּאַרפּלאַנטערטע פּאליטישע קאָנפּליקטען צווישען דעם פּרעזידענט און דעם קאָנגרעס.

אין דער אידישער פרעסע איז אַזאַ ערשיינונג, פּאַרשטעהט זיך, ניט מעגליך. ביי אונז אָבער פּאַסירט עטוואָס ענליכעס. צווישען אונזערע וויכטיגסטע שרייבער איבער וועלט-פּאליטיק און אַמעריקאַ-קאָנער און אידישע ענינים זיינען פּאַראַן אַזוינע וואָס האָבען גע-מאַכט זייער „דעביו“ אין דער צייטונג מיט ערצעהלונגען און ראַ-מאַנען. אין די ערשטע יאָהרען פון זייער מיטאַרבייטערשאַפט האָר בען ניט זיי און ניט דער רעדאַקטאָר זיך פּאַרגעשטעלט, אַז זיי וועלען קענען באַהאַנדלען אַן ערנסטע פּאליטישע טעמע אַדער קענען אָנשרייבען אַ לייט-אַרטיקעל איבער אַ פּאַסירונג אין דער וועלט-פּאליטיק. שפּעטער האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען אַז דאָס איז אַ טעות. אייניגע פון אַט די אַמאָליגע „פּיקשאַן“ שרייבער זיינען איצט צווישען אונזערע בעסטע און פּעהיגסטע פּובליציסטען. די צוויי בעסטע ביישפּילען זיינען מ. אַשעראַוויטש און שלמה בן ישראל.

מ. אַשעראַוויטש האָט דעביוטירט אין „פּאַרווערטס“ מיט דערצעהלונגען. דאָס איז געווען פּאַר דער ערשטער וועלט-מלחמה, ווען ער איז נאָך געווען אַ גרינער און האָט געמאַכט אַ לעבען פון אַרבייטען אין אַ שאַפּ. שפּעטער אַביסעל האָט איהם אב. קאהאַן אַריינגענומען אין דער רעדאַקציע צו שרייבען נייעס און לייכטע אַרטיקלען. ביסלעכווייז אַט מען איהם אָנפּאַרטרויט וויכטיגערע און שווערערע אַרבייט, און ער האָט געצויגען אויפּמערקזאַמקייט מיט אַלץ וואָס ער האָט געשריבען. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז

ער באַזיצט אַ טיפּען און ברייטען וויסען אין אידישער געשיכטע און אויך אין וועלט־געשיכטע, און אַז ער ציהט זיין וויסען פון די בעסטע אידישע, העברעאישע, רוסישע און ענגלישע קוואַלען, וועלכע ער לייענט אין אַריגינאַל. די לייענער פון „פאָרווערטס“ געדענקען מעהר ניט אַשעראַוויטש'ן אַלס שרייבער פון דערצעהלונגען; זיי געדענקען איהם אַלס פאַרפאַסער פון היסטאָרישע ראַמאַנען, פון לאַנגע סעריעס אַרטיקלען איבער מאַמענטען אין אידישער געשיכטע, און אַפּהאַנדלונגען איבער היסטאָרישע פּערזענליכקייטען און אי־דישע שטעט און שטעטלעך — סעריעס וואָס זיינען שפּעטער אי־בערגעדרוקט געוואָרען אין ביכער און וואָס זיינען פאַרבליבען ווי אַ וויכטיגער בייטראַג צו דער אידישער ליטעראַטור פון געשיכטע. אויסער דעם איז אַשעראַוויטש איינער פון אונזערע אַנגעזעהענסטע פּובליציסטען, וואָס שרייבט אַפּט איבער פּאָליטישע און אידישע געשעהענישען און פּראַבלעמען פון טאָג.

מיט שלמה בן ישראל האָט פּאַסירט עטוואָס ענליכעס. אין 1940 האָט ער געבראַכט אין דער „פאָרווערטס“־רעדאַקציע אַ קורצען ראַמאַן, וועלכען מיר האָבען אַפּגעדרוקט. ער איז אונז דאַמאָלסט געווען אינגאַנצען פּרעמד. געוואוינט האָט ער אין באַסטאָן, וואו ער איז געווען באַשעפּטיגט אַלס לערער אין אַ העברעאישער שולע. מיר האָבען בלויז געוואוסט וועגען איהם, אַז ער האָט פריהער געוואוינט אַ סך יאָהרען אין ארץ ישראל און אַז ער שטאַמט פון אַ רבנישער פּאַמיליע.

אין די נעקסטע פינף יאָהר האָט שלמה בן ישראל קיין אַנדער זאַך ווי ראַמאַנען ניט געשריבען אין „פאָרווערטס“. ער האָט אַרייַנגעפירט דעם דעטעקטיוו ראַמאַן, מיט דעם ארץ ישראל דעטעקטיוו טידהאר אַלס הויפּט־העלד. שלמה בן ישראל איז באַוואוסט געוואָרען אַלס דער שרייבער פון דעטעקטיוו מעשיות און זיין נאָמען איז ביים „פאָרווערטס“־עולם געוואָרען צונויפּגעפאַרט מיט די נעמען פון דער דעטעקטיוו משפּחה: ירמיהו, סענדער, טידהאר, סעדיה און דער קלוגער הונט „גיבור“.

און דאָן איז פּלוצלינג פאַרגעקומען אַן איבערקערעניש אין שלמה בן ישראל'ס שרייבער־קאַריערע. ער האָט געמאַכט אַ רייזע

אין ארץ ישראל און באזוכט אַ צאָהל אַראַבישע לענדער. פאַסירט האָט עס אין יאָהר 1945. די רייזע האָט ער אונטערנומען פאַר צוויי צייטונגען, פאַר'ן „פאַרווערטס“ און פאַר דער ענגלישער צייטונג „גלאַזב“ אין באַסטאָן. מיר אין „פאַרווערטס“ האָבען דאַמאָלסט ניט געהאַט קיין אַנונג וועגען זיינע פעהיגקייטען אַלס אַ פּובליציסט און קאַרעספּאָנדענט. מיר האָבען „איינגעשטעלט“, „גענומען אַ טשענס“ און באַצאָלט אונזער חלק פון די רייזע־קאָסטען.

און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז מיר האָבען געכאַפט אַ ווילדע מציאה און אויך געמאַכט אַ גרויסען געווינס פאַר דער רעדאַקציע. די קאַרעספּאָנדענציעס, וואָס שלמה בן ישראל האָט אונז דאַמאָלסט צוגעשיקט פון ארץ ישראל, עגיפטען און קאַסאַ־בלאַנקאַ אין מאַראַקאָ, זיינען ווערט געווען אַ סך מעהר ווי מיר האָבען זיך מיט איהם באַדונגען. דאָס איז געווען אָבער גאַרניט אין פאַרגלייך מיט דער אַנטדעקונג, אַז שלמה בן ישראל באַזיצט אַ גרויסע פּובליציסטישע קראַפט, וואָס קען אויסגענוצט ווערען פאַר דער צייטונג.

און זייט דאָן ווערט שלמה בן ישראל טאַקע אויסגענוצט פאַר דעם צוועק, ער שרייבט זיינע פּובליציסטישע אַרטיקלען אונטער'ן נאָמען „שלמה איזראַעלי“ און מיר זיינען זיכער, אַז ער איז איינער פון די מייסט־געלייענטע שרייבער אין דער צייטונג. אין די פאַר־גאַנגענע עטליכע יאָהר דינט ער אַלס איינער פון אונזערע צוויי קאַרעספּאָנדענטען אין דער יו־ען (דער צווייטער איז לעאָן קריי־שטאַל). די רעפּאָרטס וואָס די צוויי „פאַרווערטס“ מיטאַרבייטער שטעלען־צו אין דער צייטונג קענען זיך פאַרגלייכען מיט די סאַמע בעסטע אין דער אַמעריקאַנער פרעסע.

פאַר שלמה בן ישראל איז עס געוויס אַ באַפרידיגונג צו וויסען, אַז די „פאַטריאָטען“, וואָס ער האָט זיך איינגעשאַפט מיט זיינע דעטעקטיוו־ראַמאַנען, בענקען נאָך איהם און מאַנען ביי אונז ער זאָל די ראַמאַנען ווייטער שרייבען. פון צייט צו צייט „צווינגען“ מיר איהם ער זאָל דעם פאַרלאַנג נאַכקומען, כאָטש דאָס קומט איהם אָן ניט אַזוי לייכט, פשוט אויס מאַנגעל אין צייט.

קאפיטעל דריי-און-צוואנציג

דר. ל. פאגעלמאן און יעקב רייך

דר. ל. פאגעלמאן און יעקב רייך, האבען אָנגעהויבען שרייבען אין „פאָרווערטס“ אין אָנפאַנג פון די צוואַנציגער יאָהרען. יעקב רייך איז געוואָרען אַ מיטגליד פון דער רעדאַקציע און ל. פאָגעלמאן איז אַ צייט-לאַנג געווען אַ דרויסענדיגער מיטאַרבייטער. אין דער רע-דאַקציע איז ער אַריינגעטראָטען אַלס אַ פולשטענדיגער מיטגליד ערשט אין 1927. היינט איז דר. פאָגעלמאן דער געהילפס-רעדאַק-טאָר און יעקב רייך איז איינער פון אונזערע סאַמע וויכטיגסטע שרייבער.

איך דערמאָן זיי ביידע צוזאַמען, ווייל עס איז פאַראַן אַ גע-וויסע ענליכקייט אין זייערע קאַריערעס און אין זייערע שריפט-שטעלערישע טאַלאַנטען.

ביידע שטאַמען זיי פון קליינע שטעטלעך אין מינסקער גובער-ניע (פאָגעלמאן פון ניעסוויזש און רייך פון פעטריקאָוו). ביידע זיינען זיי צו דער אידישער פרעסע, צום „פאָרווערטס“, געקומען פון דער גוי'אישער וועלט, דורך די טויערען פון קאַלעדזשעס און אוניווערזיטעטען. ביידע באַזיצען בעלעטריסטישען טאַלאַנט, כאַטש זייער הויפּט-אַרבייט פאַר דער צייטונג באַשטעהט פון פובליציס-טיק, פון שרייבען איבער פּאָליטישע, עקאָנאָמישע און געזעלשאַפט-ליכע ענינים. ביידע זיינען צווישען אונזערע בעסטע מבינים אויף ליטעראַטור און די בעסטע רעצענזענטען און קריטיקער פון ביכער און דראַמע.

ל. פאָגעלמאן האָט פאַרענדיגט אַ רוסישע גימנאַזיע אין וואַר-שע מיט אַ גאַלדענעם מעדאַל, און דאָס האָט פאַר איהם געעפענט

די טיר צום אוניווערזיטעט, וואו ער האָט אויסגעשטודירט אויף אַדוואָקאַט. געווען איז עס נאָך פֿאַר דער רעוואָלוציע, ווען אַ אידיש־שער סטודענט האָט געמוזט שטאַרק זיך אויסצייכענען צו קענען אַנקומען אין אַן אוניווערזיטעט, איבערהויפט נאָך ווען ער איז געווען אַרים.

אין זיינע סטודענטען־יאָהרען און אויך שפעטער, ווען ער האָט שוין פֿראַקטיצירט לאַז אַן אַלטען פעטראַגראַד, האָט פֿאַגעלמאַן „אונטערגעזינדיגט“ מיט שרייבען. ער האָט דאַמאָלסט געדרוקט דערצעהלונגען און אַרטיקלען אין אנערקענטע רוסישע צייטשריפֿטען. טיף אין האַרצען האָט ער באַהאַלטען אַן אַמביציע צו ווערען מיט דער צייט אַ פֿראַפעסיאָנעלער שריפטשטעלער, הויפטזעכליך אויף רוסיש, פֿאַרשטעהט זיך. און וואַרשיינליך וואָלט ער זיין אַמביציע פֿאַרווירקליכט, ווען עס וואָלט זיך ניט אונטערגערוקט די באַלשעוויסטישע רעוואָלוציע. די רעוואָלוציע האָט געמאַכט אַ סוף צו זיין לאַיערשער קאַריערע; און זיינע ליטעראַרישע ניגונגען און קענטעניש זיינען איהם דערווייל אויף אַזוי ווייט צוניץ געקור־מען מיט דעם, וואָס זיי האָבען איהם געגעבען די מעגליכקייט אַנ־צונעמען אַ שטעלע אַלס לערער פֿון רוסישער ליטעראַטור אין אַ גימנאַזיע.

אין 1921 האָבען פֿאַגעלמאַן און זיין פֿרוי פֿאַרלאָזען רוסלאַנד און זיינען אַנגעקומען קיין אַמעריקע. דאָ האָט ער צום ערשטען מאל גענומען שרייבען אויף אידיש. ער איז געוואָרען אַ דרויסענ־דיגער מיטאַרבייטער אין דער „צייט“, וואָס די פּוועלי ציוניסטען האָבען דאַמאָלסט אַרויסגעגעבען. זיינע אַרטיקלען האָבען געצויגען אויפּמערקזאַמקייט, סאָי מיט דעם סטיל, און סאָי מיטן אינהאַלט. דעם נעקסטען יאָהר האָט דער „פֿאַרווערטס“ געדרוקט זיינע אַ סעריע אַרטיקלען וועגען זיינע איבערלעבונגען און באַאַבאַכטונגען אונטער די באַלשעוויקעס. אין יענע יאָהרען האָט כמעט אַלץ וואָס איז געשריבען געוואָרען וועגען סאָוועט רוסלאַנד געטראַגען דעם כאַראַקטער פֿון פֿאַלעמיק אַדער פֿראַפּאַגאַנדע. מיר דוכט, אַז פֿאַגעלמאַן איז געווען דער ערשטער, וואָס האָט זיך באַמיהט צו געבען דעם אידישען לעזער אַן עכטע, אויפֿריכטיגע שילדערונג

פון דעם לעבען אונטער די באַלשעוויקעס. ער האָט דערצעהלט וועגען פּאַסירונגען און געשעהענישען אין דעם טאַג-טעגליכען לעבן. וועלכען ער האָט אַליין בייגעוואוינט אָדער אין וועלכע ער האָט זיך אַליין באַטייליגט. אין די שילדערונגען זיינען געווען פאַר-אייניגט פּאָגעלמאַנ'ס בעלעטריסטישער טאַלאַנט און זיינע זשורנאַל-ליסטישע פּעהיגקייטען. די סעריע אַרטיקלען האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק. אַ שאַד וואָס זיי זיינען קיינמאַל ניט אַרויס אין בוך-פּאַרם. זיי האָבען אויך עטאַבלירט פּאָגעלמאַנ'ען אַלס אַ נייע, וויכטיגע קראַפט אין דער אידישער פּרעסע.

די נעקסטע עטליכע יאָהר האָט פּאָגעלמאַן פּאַרגעזעצט אַלס דרויסענדיגער מיטאַרבייטער פון „פּאָרווערטס“. זיינע אַרטיקלען פּלעגען דערשיינען הויפּטזעכליך אין די זונטאַג-נומערען; ער האָט געשריבען וועגען געשיכטע, ליטעראַטור, באַריהמטע פּערזענליכ-קייטען און אַזוי ווייטער. אין דער רעדאַקציע האָט ער דאַמאַלסט ניט געקענט אַריינטרעטען, ווייל ער האָט שטודירט פאַר לאַיער אין פּאַרדעם אוניווערזיטעט. ער האָט דאַמאַלסט געטראַכט וועגען פּאַרזעצען אין אַמעריקע דיזעלבע פּראַפעסיע ווי אין רוסלאַנד.

נאַכדעם ווי ער האָט פּאַרענדיגט זיין לאַאָקורס און האָט באַ-קומען זיין דיפּלאָמע, איז פאַר איהם געשטאַנען די ברירה ענט-וועדער צו פּראַקטיצירען לאַאָ אָדער ווערען אַ מיטגליד פון דער „פּאָרווערטס“-רעדאַקציע, און ער האָט אויסגעקליבען דאָס צווייטע. דאָס האָט פּאַסירט אין יאָהר 1927 און זייט דאַמאַלסט איז ל. פּאַ-געלמאַן מיט אונז. און ווי איך האָב שוין אויבען געזאָגט, פאַר-נעמט ער איצט כמעט דעם סאַמע אויבען-אָן אין דער רעדאַקציע. ער איז דער געהילפּס-רעדאַקטאָר.

* * *

יעקב רייכ'ס קאַריערע איז דורכאויס אַן „אַמעריקאַנישע“. זיינע עלטערען האָבען איהם געבראַכט אין אַמעריקע ווען ער איז אַלט געווען דרייצעהן יאָהר. דערצויען געוואָרען איז ער אין עטליכע אַמעריקאַנער שטעט און שטעטלאַך און האָט געענדיגט האַי-סקול אין אַ שטעטעל לעבען באַסטאָן. וועגען ווערען אַ אידישער שרייבער

איז איהם קיינמאל דאמאלסט ניט איינגעפאלען. ער האט יא גע- טראכט וועגען שרייבעריי און האט זיך באטייליגט אין די סטודענטישע זשורנאלען, וואו זיינע זאכען האבען געצויגען אויפ- מערקזאמקייט. ווען ער האט פארענדיגט האיי-סקול האט ער בא- קומען א סקאלערשיפ אין הארווארד קאלעדזש. און דארטען האבען זיך זיינע שרייבערישע אַמביציעס מעהר אַנטוויקעלט.

געבראכט צום „פארווערטס“ האט איהם זיין סאציאליזם. אידיש האט ער גוט געקענט, ווייל ביי איהם אין הויז האט מען גערעדט דעם זעלבען אידישען לשון ווי אין פעטריקאו, פון וואנען די פאמיליע איז געקומען אהער. פלעגט ער ליינען דעם „פארווערטס“ צוליב די ארטיקלען וועגען דער סאציאליסטישער און ארבייטער- באוועגונג. נאכדעם ווי ער האט פארענדיגט זיין שטודיום, איז ער געקומען קיין ניו יארק און האט זיך באקענט מיט דער אידישער ארבייטער באוועגונג, און דורך איהר איז ער צוגעקומען צום „פארווערטס“. די ערשטע אויפגאבע וואס קאהאן האט איהם גע- געבען איז געווען צו „דעקען“ מייער לאנדאנ'ס לעצטען קאמפעין פאר קאנגרעס, אין דעם עלעקשאן פון 1922.

אין דער רעדאקציע איז יעקב רייך געשטיגען שנעל. ער האט פארנומען די אַמטען פון סיטי עדיטאָר און לעיבאַר עדיטאָר. ער האט געשריבען איבער פראבלעמען און געשעהענישען אין דער אַמעריקאַנער פּאָליטיק און דער אַמעריקאַנער אַרבייטער-באַוועגונג. ער האט אויך ניט פארנאכלעסיגט זיין בעלעטריסטישען טאלאנט און פון צייט צו צייט פלעגט ער אַפּדרוקען פעליעטאַנען און קורצע און לענגערע דערצעהלונגען. און אַמאַל פלעגט זיך איהם אויך פארוועלען אַנצושרייבען אַ קריטיק איבער אַ בוך אָדער איבער אַ פּיעסע. אין אַלץ, וואָס ער האט געטאָן אויף יעדען געביט, האט ער זיך אויסגעצייכענט.

דאָס מערקווירדיגסטע אין יעקב רייכ'ס שאַפּונגען איז זיין אידישע שפראַך, אידישער „סטיל“, וואָס איז אַזוי געראַטען. מיר אין דער רעדאקציע קענען זיך פון דעם ניט אַפּוואונדערען. ווי איך האָב אויבען אַנגעוויזען, איז רייך געקומען קיין אַמעריקע כמעט נאָך אַלס קינד. אין דעם יענקישען שטעטעלע, וואו ער האט

געוואוינט און וואו ער איז געגאנגען אין סקול, איז געווען א שוואכער אידישער לעבען. ווי אזוי האָט ער איינגעהאלטען אין זכרון דעם אידישען אידיאָם, דעם אידישען קנייטש, די אידישע פארב וואָס מאַכען זיינע אַרטיקלען אַזוי אַנציענד, אַזוי געשמאַק פאַר דעם לעזער?

א גאַנצען באַזונדערען אַרטיקעל האָט מען געקענט אַנשרייבען וועגען רייכ'ס קאַריערע אַלס ענגלישער שרייבער. פאַר די מעהר-סטע אונזערע לעזער וועט עס זיין אַן איבערראַשונג צו הערען, אַז אין דער זעלבער צייט וואָס יעקב רייך פאַרנעמט אַזאַ הויכען אַרט אין דער „פאַרווערטס“־רעדאַקציע האָט ער איינגעשאַפט פאַר זיך אַ רעפּוטאַציע אַלס אַן ענגלישער זשורנאַליסט און שריפטשטעלער. ער האָט עס געטאָן אין דער שטיל, אומבאַמערקטערהייט. און יעדעס מאָל, וואָס ער האָט געמאַכט אַ שריט פאַרווערטס, איז דאָס פאַר אונז אין דער רעדאַקציע געווען אַן איבערראַשונג. אַ סענסאַציע.

איך ערינער זיך דעם ערשטען פאַל. דאָס איז געווען, גלויב איך, אין אָנהויב פון די דרייסיגער יאָהרען. העיוואוד ברון איז דאַמאַלט געווען די פראַמינענטסטע פיגור אין דער ניו יאָרקער צייטונגס־וועלט. זיין טעגליכער קאָלום אין דער „וואַירלד“ איז געלייענט געוואָרען פון יעדען פראַגרעסיווען מענשען און אויך פון יעדען צייטונגס־מאַן און שריפטשטעלער אַלס אַ מוסטער פון שאַרפֿ־זין, פיינעם הומאָר, סאַטירע און וואונדערבאַרען סטיל. פון צייט צו צייט פלעגט העיוואוד ברון אַפּדרוקען אין זיין קאָלום בריף פון לעזער. דאָס זיינען ניט געווען קיין אַבי בריף פון אַבי לעזער — בלויז טאַלאַנטפולע בריף, וואָס האַבען זיך אויסגעצייכענט מיט ליטעראַרישער פאַרם און רייכען אינהאַלט, האַבען געהאַט די זכיה געדרוקט צו ווערען אין ברונ'ס קאָלום. די מערסטע בריף, וואָס פלעגען דאָרט ערשיינען, זיינען צוגעשיקט געוואָרען פון באַ־וואוסטע שריפטשטעלער, פון באַרימטע מענשען, וואָס האַבען באַ־לאַנגט צום זעלבען חדר ווי ברון.

איינמאָל האַבען מיר, עפענענדיג די „וואַירלד“, דערזעהן, אַז העיוואוד ברונ'ס גאַנצער קאָלום איז פאַרנומען מיט אַ בריף פון „דזשעק ריטש“ (אונזער יעקב רייך). דאָס איז געווען דאָס ערשטע

מאל וואס אונז איז אויסגעקומען צו לייענען זיינעם אן ארטיקעל אויף ענגליש. מיר זיינען איבערראשט געווארען פון דעם פיינעם סטיל און מיר האבען פאר זיך דערזעהן א נייעם רייך, א פיינעם ענגלישען שרייבער, א מיטגליד פון העיוואוד ברוניס קרייז.

דעם צווייטען שריט אין דער ריכטונג האט יעקב רייך געמאכט ווען ער איז געווארען דער רעדאקטאר פון דעם מאנאטליכען זשורנאל פון דער העט, קעפ און מילינערי יוניאן. די ארבייט האט ער געטאן אין דער שטיל, אין אַווענט אַדער אין די ליידיגע טעג ווען ער איז געווען פריי פון זיין ארבייט אין „פארווערטס“. און דאן איז געקומען די צווייטע סענסאציע. אין א שעהנעם טאג האבען די צייטונגען געבראכט די נייעס, אַז די קאָנווענשאָן פון דער אַמעריקאַן פּעדעראַישאַן אָו לעיבאַר האָט באַעהרט דזשעק ריטשן מיט אַן אויסצייכענונג פאַר רעדאַקטירען די בעסטע יוניאָן־צייטונג אין גאַנץ אַמעריקע. אין פאַרגלייך מיט אַנדערע יוניאָנס איז די העטערס און קעפּמעיקערס יוניאָן זעהר אַרים. דאָס געלט וואָס זי קען אויסגעבען פאַר דער רעדאַקציע פון איהר צייטונג איז נישטיג אין פאַרגלייך מיט די סומען וואָס אַנדערע, גרויסע, מעכטיגע יוניאָנס קענען אויסגעבען און גיבען טאַקע אויס. דאָך, מיט זיינע קליינע אַרימע מיטלען, האָט יעקב רייך באַוויזען אַרויסצוגעבען די בעסטע יוניאָן־צייטונג, בעסער אין אינהאַלט, אינטערעסאַנטער און וואָ-גיגער ווי אַלע אַנדערע יוניאָן־צייטונגען!

און דאָס האָט ניט פאַסירט איינמאַל. רייך האָט אַזוינע אויס־צייכענונגען פאַר זיין יוניאָן־צייטונג באַקומען אויך אין די שפּע־טערדיגע יאָהרען.

דעם העכסטען פונקט אין זיין ענגלישער קאַריערע האָט יעקב רייך דערגרייכט אין די לעצטע עטליכע יאָהר. ער האָט זיך אַנגעהויבען צו דרוקען אין דער „סאַטורדעי איוונינג פאָסט“. צו דרוקען זיך אין „סאַטורדעי איוונינג פאָסט“ איז די אַמ־ביציע, אַדער בעסער געזאַגט, דער טרוים פון יעדען זשורנאַליסט און פיקשאָן־שרייבער אין אַמעריקע. בלויז געצעהלטע שרייבער פאָרווירקליכען די אַמביציע. איך ווייס ניט צי יעקב רייך האָט וועגען דעם גע־חלומ־ט אין זיינע אינגערע יאָהרען. אפשר האָט ער

דאס אפילו ניט געוואגט. אבער זיינע אַרטיקלען זיינען דאָרט גע-
דרוקט געוואָרען. פאַר דעם לעצטען אַרטיקעל האָט ער באַקומען
אַ טשעק וואָס איז די גרויס ווי צען וואַכען וועידזשעס אין „פאַר-
ווערטס“.

דער ערפּאָלג, וואָס יעקב רייך האָט אַלס ענגלישער שרייבער,
האָט ניט געענדערט זיין באַציהונג צום „פאַרווערטס“. ער איז
היינט, ווי פריהער, אין די גאָר יונגע יאָהרען, איינער פון די
איבערגעבענסטע און טרייסטע מיטאַרבייטער אונזערע. מיט אומ-
געפער אַ יאָהר צוריק האָט ער געקראָגען אַן אַנבאַט איבערצו-
נעמען די רעדאַקציע פון אַ גאָר גרויסער יוניאָן-צייטונג. ער האָט
דעם אַנבאַט נישט אָנגענומען, ווייל ער האָט ניט געוואָלט פאַרלאָזען
דעם „פאַרווערטס“, כאָטש דאָרט וואָלט ער געקראָגען אַ סך א
בעסערען געהאַלט.

קאפיטעל פיר-און-צוואנציג

חיים ליבערמאן און נ. זאלאוויץ

ביים אנהויב פון זיין קאריערע באטראכט זיך יעדער שרייבער פאר א קינסטלער. מיט דעם לויף פון דער צייט הויבט ער זיך אן באטראכטען אלץ מעהר און מעהר ווי א פשוט'ער ארבייטער. באַזונדערס איז עס דער פאל מיט אַ צייטונגס־שרייבער, וועלכער איז אונטערגעוואָרפען די זעלבע באַדינגונגען און דער זעלבער דיסציפלין ווי די אַרבייטער אין די אַנדערע אַפטיילונגען פון דער צייטונג, די ביזנעס און די מעכאַנישע אַפטיילונגען. דער צייטונגס־שרייבער מוז פאַרברענגען אין דער רעדאַקציע אַ געוויסע צאל שטונדען אַדער ער מוז צושטעלען אַ געוויסע צאל אַרטיקלען אין פאַרלויף פון דער וואָך. אין די לעצטע יאָהרען זיינען געשאַפען געוואָרען יוניאָנס פון צייטונגס־שרייבער, וועלכע דינגען זיך מיט די אַרויסגעבער איבער אַזוינע פשוט'ע זאַכען ווי אַרבייטס־שטונדען, וועידזשעס, סטאַנדאַרד אָו פראַדאַקשאַן, וואַקעישאַנס און אַזוי ווייטער. גאַנץ אַפט קומט זיי אויס צו מאַכען פאַרגלייכונגען צווישען זייערע באַדינגונגען מיט די באַדינגונגען פון די זעצער אַדער פרעסלייט אַדער די דראַיווערס פון דעליווערי טראַקס. דאָס אַלץ ברענגט מיט, אַז ביים צייטונגס־שרייבער זאל זיך אַנטוויקלען די פסיכאָלאָגיע פון אַ געוועהנליכען אַרבייטער.

עס זיינען אָבער פאַראַן אויסנאַמען. אין יעדער רעדאַקציע איז דאָ אַ צאל מיטאַרבייטער וועלכע פאַרלירען קיינמאַל ניט די „שריי־בערישע פסיכאָלאָגיע“, די שרייבערישע געפיהלען, מיט וועלכע ווי האָבען אָנגעהויבען. ביי זיי ווערט דאָס שרייבען קיינמאַל ניט רעדוצירט צו אַ מלאכה, צו אַ פליכט. יעדעס מאָל וואָס זיי זעצען

זיך שרייבען אן ארטיקעל זעהען זיי פאר די אויגען דעם עולם וואס וועט איהם ליינען און זיי ווערען דורכגעדרונגען מיט א געפיהל פון פאראנטווארטליכקייט און מיט דער אמביציע צו פאנגען ענטוועדער דעם מאַרך אָדער דאָס האַרץ פון דעם עולם.

אין דער „פארווערטס“־רעדאקציע איז פאראן אַ היפשע צאָל פון דעם סאַרט מיטאַרבייטער. וועגען צוויי פון זיי וויל איך דער־צעהלען אַביסעל אויספירליך אין אַט־דעם קאַפיטל. זיי זיינען חיים ליבערמאַן און נ. זאָלאָוויץ.

חיים ליבערמאַן איז אין די יונגע יאָהרען געווען אַ לעהרער אין אידישע שולען. פון נאַטור און טעמפּעראַמענט איז ער אַבער ניט קיין לערער נאָר אַ קעמפּער. איך שטעל מיר פאַר, אַז אַפילו דאַמאָלסט ווען ער האָט זיך אָפּגעגעבען מיט לערעריי האָט ער עס געטאָן דערפאַר ווייל ער האָט די אַרבייט באַטראַכט ווי אַ קרייצצוג פאַר „אידישער וועלטליכער בילדונג און קינדער ערציהונג“.

ווען ליבערמאַן איז אָנגעקומען אַרבייטען אין „פארווערטס“ אין 1924 האָט ער שוין געהאַט אַ רעפּוטאַציע אַלס אַ שאַרפּער פּאַלע־מיקער און האָט זיך שוין געהאַט איינגעשאַפט אַ רעכט ביסעל שונאים צווישען די שרייבערישע גדולים. די גרעסטע פּובליציסטי־שע שלאַכט האָט ער געהאַט אָנגעפירט געגען דר. חיים זשיטלאָווסקי אין דער פּועלי ציוניסטישער צייטונג „די צייט“, וואו ער איז געווען אַ מיטאַרבייטער. אין „פארווערטס“ האָט ער די ערשטע עטליכע יאָהר ניט געהאַט קיין געלעגענהייט צו פיהרען קאַמפּען און פאַ־לעמיק. דאָס איז פאַר איהם געווען אַ גליק. וואָרים אין די „שטילע יאָהרען“ האָט ער זיך ערוואַרבען אַ ברייטען קרייז לעזער שרייבענ־דיג איבער אידישע און וועלטליכע טעמעס פון טאַג. ער האָט די לעזער צוגעצויגען מיט זיין טעמפּעראַמענט, מיט זיין שאַרפּזין און מיט זיין פיינעם סטיל.

אַ פּאַלעמישע פיגור איז ליבערמאַן געוואָרען ווען ער האָט אָנגעהויבען אַרויסצואווייזען אין זיינע אַרטיקלען רעליגיעזע נוי־גונגען. פון צייט צו צייט פלעגען זיך אין זיינע אַרטיקלען באַווייזען געדאַנקען וואָס זיינען געווען פרעמד דעם „פארווערטס“ — גע־דאַנקען וועגען טראַדיציעס און פיהרונגען וועלכע זיינען פון פריי־

געזאָנענע אידען שוין לאַנג פאַרוואַרפען געוואָרען. ער האָט אויך אָפט אַריינגעפלאַכטען אין זיינע אַרטיקלען ציטאַטען פון „הייליגע ספרים“ וואָס האָבען געטראָגען אַ רעליגיעזען כאַראַקטער. די אַרטיקלען האָבען געצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון צוויי קלאַסען עקסטערעמיסטען צווישען אונזערע לעזער: די עקסטערע פרומע און די עקסטערע פרייע. די ערשטע האָבען די אַרטיקלען אויפגענומען מיט באַגייסטערונג און ביי די לעצטע האָבען זיי אַרויסגערופען פראָטעסטען. עס זיינען געווען וואַכען ווען די רעדאַקציע און די „פאַרווערטס“ אַסאָסיאַיישאַן האָבען געקאַכט מיט ליבערמאַניס קאַ-לומס.

עס דאַרף אָבער געזאָגט ווערען, אַז פאַר יעדען קאַלום וואָס האָט דערוועקט צאָרען ביי געוויסע לעזער האָט ליבערמאַן אָנגע-שריבען פינף אָדער צען וואָס האָבען ביי די זעלבע לעזער אַרויס-גערופען באַוואַנדערונג. זיינע קאַלומס וועגען קאַמוניזם, זיין פאַ-לעמיק מיט שלום אַשׁי, זיינע אַרטיקלען וועגען דער אידישער קאַ-טאַסטראַפּע פריהער אין די נאַצישע לענדער און שפעטער אין די לענדער הינטער דעם אייזערנעם פאַרהאַנג — די און פיל-פיל אַנ-דערע האָבען זיך איינגעקריצט אין די מוחות פון צענדליגער טוי-זענטער אידען, און אַ סך פון זיי וועלען בלייבען קלאַסיש אין דער געשיכטע פון אידישען זשורנאַליזם.

ביי חיים ליבערמאַן איז דאָס שרייבען ניט קיין מלאכה נאָר אַ דינסט. דאָס אויפשרייבען פון אַן אַרטיקעל נעמט ביי איהם אַ סך וועניגער צייט און ענערגיע ווי דאָס צוגרייטען און אַנזאַמלען פון דעם מאַטעריאַל. עס זיינען געווען פאַלען ווען ער האָט אָפּגע-געבען עטליכע וואַכען אויף צוגרייטען דעם שטאָף פאַר איינעם אָדער צוויי קאַלומס. עס איז דערפאַר קיין וואַונדער ניט וואָס ער גאַרט צו וויסען וואָס פאַר אַן איינדרוק זיין אַרטיקעל מאַכט. ער וויל מען זאָל איהם לייענען; דאָס איז די איינציגע באַלוינונג וואָס קען איהם באַפרידיגען. איך זאָג דאָס דאָ כדי די פאַרעהרער ליבער-מאַניס זאָלען וויסען, אַז מיט די בריף וואָס זיי שרייבען איהם (און ליבערמאַן באַקומט זעהר אַ סך בריף) גיבען זיי איהם דעם שכר וואָס איז ביי אים אַממייסטענס אָנגעלעגט.

ג. זאלאָוויץ איז אויך אַ גרויסער בריה אין פּאַלעמיק, אין דיסקוסיעס און דעבאַטעס. ווי זיינע אַלטע פריינד דערצעהלען, פלעגט ער אין די גאָר יונגע יאָהרען ליב האָבען צו באַטייליגען זיך אין עפענטליכע דעבאַטעס איבער פּאַליטישע פּראָגען, און ער פלעגט אימער מאַכען אַ היט. אויך איצטער איז זעהר גרינג אַריינצוציהען זאלאָוויץ אין אַ דיסקוסיע, און קוים פּאַנגט ער אָן צו דעבאַטירען, לאָזט ער ניט אָפּ ביז ער פיהלט אַז ער האָט דעם געגנער באַזיגט. אָבער מערקווירדיג, די ליידענשאַפט צו דעבאַטירען קומט ביי איהם צום אויסדרוק בלויז מינדליך, אין געשפרעכען מיט פריינד אָדער אין געזעלשאַפט. ווען ער שרייבט, מיידט ער כמעט שטענדיג אויס פּאַלעמיק אָדער דיסקוסיעס. מיט דער פּעדער איז ער מייסטענס אַ לערער, אָן אויפקלעהרער, אַ קולטור-טרעגער. אפילו ווען ער באַהאַנדעלט אַ טעמע איבער וועלכער עס קומען פּאַר דעבאַטעס, טוט ער עס ניט ווי איינער פון די דעבאַטאַנטען, נאָר ווי איינער וואָס שטעהט ענטוועדער איבער זיי אָדער אָן אַ זייט.

דער דורכשניטליכער שרייבער אין אַ רעדאַקציע איז ניט אי-בערקלייבעריש מיט די טעמעס. ער איז כמעט שטענדיג גרייט צו שרייבען איבער די טעמעס וואָס דער רעדאַקטאָר לעגט איהם פּאַר. אויב ער איז מיט אַ געוויסער טעמע ניט אַזוי גוט באַקאַנט, טוט ער וואָס ער קען, באַנוגענט ער זיך מיט אַ שוואַכערען אַרטיקעל. מיט זאלאָוויץ איז ניט אַזוי; ער וועט קיינמאָל ניט אָננעמען אַ טעמע סיידען זי איז איהם צום האַרצען, סיידען ער פיהלט אַז ער קען וועגען דער טעמע אַרויסגעבען אָן אַרטיקעל וואָס זאל איהם צו-פרידענשטעלען. ער וועט די טעמע צוריקווייזען אפילו אויב דער רעדאַקטאָר ערלויבט איהם צו דרוקען דעם אַרטיקעל אַהן אַ נאָמען אָדער אונטער אַ פּאַרשטעלטען נאָמען.

ג. זאלאָוויץ שרייבט קיינמאָל ניט אַהן זיין נאָמען. אין דעם פּרט איז ער, דוכט מיר, דער איינציגער אויסנאָם אין דער רע-דאַקציע. ווי די לעזער ווייסען, ווערען די לייט-אַרטיקלען געדרוקט אַהן אונטערשריפטען. דאָס איז ניט דערפּאַר וואָס זיי אַלע ווערען געשריבען פון דעם רעדאַקטאָר, נאָר דערפּאַר וואָס אין זיי ווערט אויסגעדריקט די פּאליסי פון דער צייטונג אַלס אַ גאַנצע און ניט

פון אן איינצעלנעם שרייבער. געשריבען ווערען די לייט־ארטיקלען פון פארשידענע מיטארבייטער. אויפ'ן צעטעל פון די לייט־ארטיקעל שרייבער אין „פארווערטס“ געפינען זיך די נעמען פון די וויכ־טיגסטע מיטארבייטער; איינער שרייבט אָפטער, אַ צווייטער זעל־טענער, אָבער אַלע האָבען זיי אַ חלק אין דער אָפטיילונג פון דער צייטונג.

אַלע אויסער נ. זאַלאַוויץ. ער אַנטזאָגט זיך צו שרייבען לייט־ארטיקלען, ווען אפילו ער ווייס אַז ער איז דער פּאַסיגסטער צו באַהאַנדלען די טעמע. און די אורזאַך איז וואָס ער וויל ניט שריי־בען אַהן זיין נאָמען.

פאַר'ן רעדאַקטאָר איז דאָס ניט אַזוי גוט. אָבער פון דער צווייטער זייט באַווייזט עס מיט וואָס פאַר אַ ווירדע און שטאַלץ זאַלאַוויץ באַציט זיך צו זיין שרייבען. זאַלאַוויץ האָט ליב צו שרייבען. ער רעכענט זיך קיינמאַל ניט מיט צייט אָדער מיט אַרבייט־קוואַל־טאַט. ער איז איינער פון די געציילטע אין דער רעדאַקציע וואָס גיט דורכ'ן יאָהר מעהר אַרטיקלען ווי ער דאַרף געבען. דאָס שריי־בען איז ביי איהם אַ גייסטיגע באַפרידיגונג, אַ פאַרגעניגען.

און אַזוי ווי ביי ליבערמאַנען איז אויך ביי זאַלאַוויץ'ן די הויפט־באַלוינונג די אויפנאַמע וואָס זיינע אַרטיקלען באַקומען ביי די לעזער. זאַלאַוויץ באַקומט אָפט בריף פון פאַרעהרער. די בריף זיינען ניט סתם קאָמפּלימענטען אָדער דאַנק־אויסדרוקען; די מערסטע פון זיי דריקען אויס געדאַנקען אין פאַרבינדונג מיט דער טעמע פון דעם אַרטיקעל אָדער זיי לייגען־צו געוויסע אינפאַרמאַציע צו באַפעסטיגען די מיינונגען און שלוסען אין דעם באַטרעפענדען אַרטיקעל. עס פאַרשטעהט זיך, אַז בריף פון דעם סאַרט קענען געשריבען ווערען בלויז פון לעזער מיט אַ העכערען גראַד בילדונג און אַ העכערער אינטעליגענץ. און דאָס איז פאַר זאַלאַוויץ'ן אַ קוואַל פון פרייד און שטאַלץ. ער פיהלט, אַז ער האָט אַן עולם וואָס שאַצט אַפ זיין אַרבייט, וואָס פאַרשטעהט איהם און לערענט פון איהם. קיין גרעסערע באַפרידיגונג קען קיין שרייבער זיך ניט ווינשען.

נ. זאַלאַוויץ איז געקומען אין אַמעריקע אַלס קינד און איז אויפגעהאַדעוועט געוואָרען אויף דער אַמאָליגער איסט סאַיד. דאָרט

האָט ער באַקומען זיין אַמעריקאַנער און זיין אידישע ערציהונג און אויסבילדונג. ער האָט אָנגעהויבען צו שרייבען אין די אידישע צייטונגען ווען ער איז נאָך געווען זעהר יונג. איידער ער איז אָנגעקומען אין „פארווערטס“ האָט ער זיך אָפגעגעבען הויפטזעכ־ליך מיט רעפּאָרטאַזש. זיינע פילע פעזיגקייטען און זיין טאַלאַנט האָט ער אַרויסגעוויזען ערשט אין אונזער צייטונג, וואו ער האָט באַ־קומען די מעגליכקייט צו שרייבען איבער טעמעס וואָס זיינען איהם צום האַרצען, איבער טעמעס אין וועלכע ער האָט געקענט אויס־נוצען זיין ברייטען און טיפען וויסען פון געשיכטע, פּאָליטישע און סאַציאַלע וויסענשאַפטען און ליטעראַטור.

איך האָב פריהער געזאָגט, אַז זאַלאַוויץ האָט קיינמאַל ניט פאַרלאָרען זיין ליבע צום שרייבען. ער האָט אויך ניט פאַרלאָרען זיין דורשט צום לערנען. ער לערענט ניט בלויז דאָס נייע וואָס ווערט געשאַפען, נאָר אויך דאָס אַלטע וואָס ווערט פון די מעהרסטע פאַרנאַכלעסיגט און פאַרגעסען. און דערפאַר פיהלט זיך אין זיינע אַרטיקלען אי פרישקייט און נייקייט, אי סאַלידקייט און געלייטערט־קייט.

קאפיטעל פינף-און-צוואנציג

די לייט-ארטיקלען — ווער שרייבט זיי ?

ווער שרייבט די לייט-ארטיקלען אין דער צייטונג ? דער דורכ-
שניטליכער לעזער איז אונטער דעם איינדרוק, אז אלע לייט-אר-
טיקלען ווערען געשריבען פון דעם רעדאקטאר. דאס איז אזוי
אין זעלטענע אויסנאָמס-פאלען. מיט יאהרען צוריק האָט מיר אַ
מיטאַרבייטער פון „מאַרגען זשורנאַל“ דערצעהלט, אז דער דאַמאַלסט-
דיגער הויפט-רעדאקטאר פון דער צייטונג, פּיטער וויערניק, פלעגט
שרייבען אלע עדיטאָריעלס. אפשר האָט עס פּיטער וויערניק גע-
קענט טאָן, ווייל ער איז געווען פריי פון אלע אַנדערע רעדאַקציאָנע-
לע „קאַפּ-דרעהענישען“. זיין רעדאַקציע איז פאַקטיש געפיהרט
געוואָרען פון זיין פעהיגען געהילף, י. פישמאַן. פאַר אַ רעדאַקטאַר,
וואָס גיט זיך אַליין אָפּ מיט דער פאַרוואַלטונג פון זיין צייטונג,
איז אוממעגליך צו נעמען אויף זיך די שווערע אויפגאַבע פון שריי-
בען אלע לייט-ארטיקלען.

אויסער דעם וואַלט די צייטונג געליטען פון דעם. די עדי-
טאָריעלס דאַרפען זיך אַפרופען אויף פאַרשידענע און פאַרשידענ-
אַרטיגע געשעהענישען און פראַבלעמען פון טאָג. היינט מוז דער
עדיטאָריעל רעאַגירען אויף אַן אינטערנאַציאָנאַלער פאַסירונג,
מאַרגען אויף אַ היימישער געשעהעניש און איבערמאַרגען אויף
אַן ענין וואָס האָט צו טאָן מיט לאַקאַלער, שטאַטישער פּאָליטיק.
עדיטאָריעלס דאַרפען זיך אַפרופען אויף געשעהענישען וואָס האָ-
בען צו טאָן מיט אַרבייט, מיט וויסענשאַפט, מיט קונסט און לי-
טעראַטור און אַמאַל אפילו מיט אַ סענסאַציע פון „היומען אינטע-
רעסט“. אַמאַל בעט זיך אַ וואַגיגער, ערנסטער לייט-ארטיקעל;

אמאל — א לייכטער, א שפילעוודיגער, א רעדאקטאר, וואס באזיצט גענוג וויסען און גענוג טאלאנט צו קענען דאס אליין טאן, איז זעהר, זעהר שווער צו געפינען.

אין די מערסטע צייטונגען ווערען די לייט-ארטיקלען געשרי- בען פון עטליכע מיטארבייטער. דער רעדאקטאר איז, פארשטעהט זיך, איינער פון זיי. אין „פארווערטס“ איז אלע מאל געווען אזוי. ווען איך בין אָנגעקומען אין דער רעדאקציע מיט איבער פערציג יאהר צוריק זיינען די מערסטע לייט-ארטיקלען געשריבען געוואָ- רען פון ב. פייגענבוים. מאַנכעסמאל פלעגט אויך אב. קאהאן אַנשרייבען א לייט-ארטיקעל. קורץ נאָך מיין אָנקומען האָב איך אויך אָנגעהויבען זיך צו באַטייליגען אין שרייבען עדיטאָריעלס. דאָס זעלבע האָט געטאָן ה. בורגין.

אין די גאָר ערשטע יאהרען פון „פארווערטס“ פלעגען די לייט- אַרטיקלען טראָגען דעם אונטערשריפט פון דעם שרייבער. ווען אב. קאהאן האָט צום צווייטען מאל איבערגענומען די רעדאקציע, אין 1902, האָט ער איינגעפירט אַ רייע „רעפארמען“, אין גייסט פון דער אַמעריקאַנער פרעסע. איינע פון זיי איז געווען, אַז לייט- אַרטיקלען זאָלען ניט טראָגען קיין אונטערשריפט. אַן אַלטער מיטגליד פון „פארווערטס“ אַסאַסיאָיאַישאָן האָט מיר דערצעהלט, אַז די „רעפארם“ האָט געפירט צו דעם ערשטען קאַנפליקט צווישען אב. קאהאן און א. ליעסין. ליעסין האָט געפאָדערט, אַז זיינע עדיטאָריעלס זאָלען טראָגען זיין נאָמען; קאהאן האָט ניט געוואָלט מאַכען קיין אויסנאָם. אין די ערשטע וואַכען פון מיין מיטאַר- בייטערשאַפט אין דער רעדאקציע איז איינמאל ערשינען אַ לייט- אַרטיקעל אונטערגעשריבען פון „ה. בורגין“. האָב איך געמיינט, אַז דער שרייבער איז אין דעם פרט פריי צו טאן וואָס ער וויל; און ווען קאהאן האָט מיר אַביסעל שפּעטער געהייסען אַנשרייבען מיין ערשטען לייט-אַרטיקעל האָב איך נאָכגעטאָן בורגין'ס ביי- שפיל און אונטערגעשריבען מיין נאָמען. און אזוי איז דער עדי- טאָריעל טאַקע אָפּגעדרוקט געוואָרען. ערשט אויף מאַרגען בין איך געוואויר געוואָרען פון דעם רעדאקציאָנס סעקרעטאַר, לעאַן גאַט-

ליעב, אַז דאָס איז פאַרבאַטען. ווען בורגין און איך וואָלטען ניט געווען קיין גרינע אין דער רעדאַקציע וואָלטען מיר עס געוואוסט.

דער מנהג, אַז לייט־אַרטיקלען זאָלען ניט טראַגען קיין אונ־טערשריפט פון אַן איינצעלנעם שרייבער, האָט אַ גוטע באַגרינדונג און איז אויך פּראַקטיש פאַר דער רעדאַקציע. דער לייט־אַרטיקעל דאַרף אויסדריקען די פּאליסי פון דער צייטונג. פאַר די מיינונגען פון דעם לייט־אַרטיקעל איז פאַראַנטוואָרטליך די גאַנצע צייטונג די רעדאַקציע און די אַרויסגעבער. און כדי דער לעזער זאָל פיהלען דעם געוויכט פון דעם לייט־אַרטיקעל, מוז ער האַבען דעם איינ־דרוק, אַז די מיינונגען קומען פון דעם הויפט „וואַרט־זאָגער“ פון דער צייטונג. דער לעזער וועט אַזאַ אינדרוק ניט קענען האַבען אויב אויף דעם לייט־אַרטיקעל וועט זיין אונטערגעשריבען איין נאָמען. מעגליך, אַז דער נאָמען פון דעם הויפט־רעדאַקטאָר וואָלט יע געשאַפען אַזאַ אינדרוק; אָבער, ווי שוין געזאָגט, איז ניט מעגליך פאַר דעם רעדאַקטאָר אַליין צו שרייבען אַלע לייט־אַרטיקלען. דער־פאַר איז בעסער און פּראַקטישער, אַז אַלע לייט־אַרטיקלען זאָלען זיין „אַנאָנים“, אָהן אַ נאָמען.

דער שרייבער האָט אַן אַנדער צוגאַנג צו אַ לייט־אַרטיקעל ווי צו אַן „אייגענעם אַרטיקעל“. ער ווייס, אַז מיט זיין לייט־אַרטיקעל מוז ער זיין מעהר פאַרויכטיג, ער מוז זיין אָפּגעהיט מיט יעדען וואָרט. ער מוז אויך אָנהאַלטען אַ געוויסען טאָן, אַ טאָן פון וויר־דיגקייט און וואַגיגקייט. אַ טעות אין אַ לייט־אַרטיקעל רעפּלעקטירט אויף דער גאַנצער צייטונג און שטעלט אין אַ פאַרלעגענהייט די גאַנצע רעדאַקציע.

שרייבער, וואָס זיינען צו „אינדיווידוואַליסטיש“, וואָס קענען ניט באַהערשען זייערע געפיהלען און איינצאַמען זייערע געדאַנקען, קענען ניט אַלעמאַל אָנפאַרטרויט ווערען מיט שרייבען אַן עדי־טאַריעל, אַפילו ווען זיי זיינען אין עצם איינפאַרשטאַנען מיט די פּאליסיס פון דער צייטונג. זיי קענען זיך אַרויסכאַפען מיט אַ צו־שאַרפען וואָרט אָדער צו־עקסטרעמער פּראָזע. דערפאַר מוז דער רעדאַקטאָר זיין שטענדיג אויף דער וואַך. עס פּאַסירען פּאַלען ווען

דער רעדאקטאָר איז געצוואונגען צו מאַכען ענדערונגען אָדער אינ-
גאַנצען איבערשרייבען אַ לייט-אַרטיקעל.

די צאָל מיטאַרבייטער וואָס שרייבען רעגעלמעסיג די לייט-
אַרטיקלען אין „פאָרווערטס“ איז היינט גרעסער ווי ווען עס איז
פריהער. ווי איך האָב פריהער געזאָגט, איז גאָר אַמאָל, ווען איך בין
אַנגעקומען אין „פאָרווערטס“, געווען איין הויפט עדיטאָריעל-
שרייבער (ב. פייגענבוים) מיט אַ פאָר „אַרויסהעלפער“ (בורגין
און איך). אב. קאהאַן אַליין פלעגט אויך שרייבען אַ לייט-אַרטיקעל
אין אויסנאַמס-פאַלען. די סיסטעם איז אַנגעהאַלטען געוואָרען אַ
לאַנגע צייט.

שפעטער זיינען געווען יאָהרען ווען צביון האָט געשריבען פיר
עדיטאָריעלס אַ וואָך; די איבעריגע דריי פלעג איך שרייבען. צביון
האָט אָבער געהאַט זעהר אַ סך טראַבעל, אָדער בעסער געזאָגט, דער
רעדאקטאָר האָט געהאַט טראַבעל מיט אים. דאָס איז געווען אין די
יאָהרען ווען אין דער סאַציאַליסטישער פאַרטיי זיינען פאַרגעקומען
קאָנפליקטען און שפאַלטונגען און ווען דער „פאָרווערטס“ האָט
באַקעמפט די מעטאָדען פון דער פאַרטיי און איהר שטעלונג צו דער
רוזוועלט אַדמיניסטראַציע פון איין זייט און צו סאָוועט-רוסלאַנד
פון דער צווייטער זייט. צביון איז דאַמאָלסט גיט געווען אינגאַנצען
איינפאַרשטאַנען מיט די פאַליסיס פון דער צייטונג און ער האָט
געמוזט אויסמידען צו שרייבען וועגען זיי אין זיינע לייט-אַרטיק-
לען. עס פלעגט אָפט פאַסירען, אַז אַנשטאָט צו שרייבען וועגען
דער וויכטיגסטער געשעהעניש פון טאָג, פלעגט צביון אויסקלייבען
פאַר דער טעמע פון זיין אַרטיקעל אַ ווייטע, טעאָרעטישע פראַגע
וועגען דער קאַפיטאַליסטישער אָרדנונג אָדער וועגען אַן אַלגע-
מיינער אַרבייטער פראַבלעם. דער לייט-אַרטיקעל האָט געמעגט זיין
אינטערעסאַנט (אַלץ וואָס צביון שרייבט איז אינטערעסאַנט), אָבער
אין דעם באַטרעפּענדען מאַמענט האָט דער לעזער ערוואַרט אַן
עדיטאָריעל אויף אַ גאַנץ אַנדער טעמע, אויף אַ טעמע וואָס האָט
געהאַט אַ שייכות צו אַ וויכטיגער פאַסירונג פון טאָג און וואָס צביון
האָט באַוואוסטזיניג אויסגעמידען.

צביון האָט דערפאַר געבעטען מען זאָל איהם באַפרייען פון

שרייבען לייט־ארטיקלען און דער רעדאקטאָר האָט זיין פּאַרלאַנג באַוויליגט.

וואָס איז מכתּ די לייענער פון לייט־ארטיקלען? ווי גרויס איז זייער צאָל?

וועגען דעם זיינען שטענדיג אָנגעגאַנגען דעבאַטעס אין שריי־בערישע קרייזען. איין מיינונג איז געווען, אַז דער לייט־ארטיקעל האָט די קלענסטע צאָל לייענער; אַז בלויז די גאַר, גאַר ערנסטע קוקען אַרײַן אין דעם עדיטאָריעל. אַן אַנדער מיינונג איז געווען מעהר ליבעראַל; זי האָט געגעבען דעם לייט־ארטיקעל אַ גרויסען פּראָצענט פון די „בעסערע לייענער“. קיין וויסענשאַפטליכע אויס־פּאַרשונג איז וועגען דעם קיינמאַל ניט געמאַכט געוואָרען און עס איז דערפאַר ניט מעגליך צו זאָגען באַשטימט וועלכע מיינונג קומט נעהענטער צום אמת.

העכסט וואַרשיינליך האָט דער לייט־ארטיקעל דעם זעלבען שיקזאַל ווי די אַנדערע אַרטיקלען אין דער צייטונג. אויב ער איז אויפגעשריבען גוט און באַהאַנדעלט אַ לעבעדיגע טעמע ווערט ער געלייענט מעהר, ווי ווען ער איז שווער געשריבען און ווען די טעמע איז אַ ווייטע אָדער אַ טעאָרעטישע. פון מיין אייגענער ער־פּאַהרונג ווייס איך, אַז יעדעס מאָל ווען אין „פּאַרווערטס“ ערשיינט אַ געלונגענער לייט־ארטיקעל, אַ לייט־ארטיקעל וואָס צייכענט זיך אויס מיט געדאַנקען אָדער מיט סטיל, הערט זיך באַלד אַן אַפרוהן פון דעם עולם; עס קומען־אָן בריף מיט קאַמפּלימענטען און אפילו טעלעפּאָן־קאָלס. אין אַזוינע פּאַלען פּרובירען די נאָענטע מענשען אין און אַרום דער רעדאַקציע אויסגעפינען ווער עס האָט געשריבען דעם לייט־ארטיקעל, וועמען עס קומט דער קרעדיט פאַר דער „גו־טער שטיקעל אַרבייט.“

דער אונטערגעשריבענער אַרטיקעל האָט אַ מעלה און אַ חסרון אין פּאַרגלייך מיט דעם עדיטאָריעל. די מעלה איז, וואָס די „פּאַטריאַ־טען“ פון דעם באַטרעפענדען שרייבער וועלען לייענען דעם אַרטיקעל וואָס די טעמע זאָל ניט זיין. דער חסרון איז, וואָס די לעזער וועלכע זיינען גלייכגילטיג צום באַטרעפענדען שרייבער וועלען פאַרקוקען דעם אַרטיקעל ווי גוט און ווי געלונגען ער זאָל ניט זיין. מיט דעם

לייט-אַרטיקעל פאַסירט עס ניט. דער לייט-אַרטיקעל שטעהט אויף זיינע אייגענע פיס. ער ווערט געאורטיילט דורכאויס לויט זיינע אייגענע מעלות און חסרונות.

ווי מען גיט איבער פון פאַרשידענע קוועלען, ווערט דער לייט-אַרטיקעל היינט געלייענט מעהר ווי אַמאָל. דאָס איז דער פּאַל ניט בלויז אין דער אידישער פרעסע נאָר אויך אין דער אַמעריקאַנער פרעסע. וואַרשיינליך איז דאָס דערפאַר, וואָס דער קרייז פון ערנ-סטערע לעזער האָט זיך פאַרגרעסערט און אויך דערפאַר וואָס אין די לעצטע יאָהרען זיינען די פּראָבלעמען פון טאָג אַזוינע וויכטיגע אַז וועניג לעזער קענען זיי פאַרבייגעהן גלייכגילטיג. די מעהרסטע זוכען באַלייכטונגען און מיינונגען פון קוואַלען וואָס זיי באַטראַכטען אַלס קאָמפּעטענט דאָס צו געבען. אין דער צייטונג איז דער לייט-אַרטיקעל דער ווינקעל וואו מ'געפינט אַזוינע קאָמפּעטענטע און בעסט-דורכגעטראַכטע מיינונגען.

אין די עטליכע צעהנדליג יאָהר וואָס איך בין פאַרבונדען מיט דער רעדאַקציע פון „פאַרווערטס“ האָט דער לייט-אַרטיקעל דורכ-געמאַכט פאַרשידענע דערפאַרונגען. עס זיינען געווען יאָהרען ווען ער איז פאַרנאָכלעסיגט געוואָרען, ווען דער רעדאַקטאָר האָט זיך וועניג „געבאָדערט“ מיט איהם, און עס זיינען געווען יאָהרען ווען דער לייט-אַרטיקעל איז פאַרזיכטיג אָפּגעהיט געוואָרען. דאָס איז ניט געווען דער רעזולטאַט פון סתם קאַפּריזען פון דעם רעדאַקטאָר; דאָס איז געקומען פון געוויסע אומשטענדען אין דער רע-דאַקציע גופא. אין די לעצטע יאָהרען ווערען די לייט-אַרטיקלעך געשריבען פון אונזערע חשוב'סטע און פעהיגסטע מיטאַרבייטער. וועלכע באַטראַכטען דעם טייל פון זייער אַרבייט אַלס דעם פאַר-אַנטוואַרטליכסטען און וויכטיגסטען.

קאפיטעל זעקס-און-צוואנציג

י. זינגער

די ליטערארישע קאריערע פון י. זינגער שטעלט מיט זיך פאר אַ מערקווירדיגען קאפיטעל אין דער געשיכטע פון „פאר-ווערטס“, ווי אויך אין דער געשיכטע פון דער אידישער ליטעראטור. די איינצעלהייטען פון דעם ווערען דערצעהלט אויספירליך פון קאלעגע מ. אַשעראָוויטש אין זיין געשיכטע פון „פאָרווערטס“, וואָס מיר האָבען געדרוקט מיט עטליכע יאָהר צוריק. י. זינגער האָט זיך באַוויזען אויף דער ליטעראַרישער אַרענע אין 1921, ווען ער האָט אָפּגעדרוקט זיין ערשטע נאָוועלע „פּערל“ אין אַ זשורנאַל אין וואַרשע. די נאָוועלע, וועלכע איז געווען אַ קונסטווערק פון ערשטען ראַנג, האָט זינגער נאָך מיט אַ יאָהר פּריהער פאָרגעלייענט פאר אַ גרופע באַוואוסטע אידישע ליטעראַטען אין מאַסקווע און זיי אַלע האָבען איהר אַראָפּגעריסען און אויסגעלאַכט. (צווישען דער גרופע איז געווען דוד בערגעלסאָן און א. ליטוואַקאָו). אין וואַרשע, וואו זינגער האָט זיך באַזעצט אַביסעל שפּעטער, איז איהם געלונגען צו קריגען פּלאַץ פאר דער נאָוועלע אין אַ זשורנאַל. אָבער דאָרט איז זי אויך פאַרשוויגען געוואָרען פון די קריטיקער. קיין האַנאַראַר האָט ער פאר איהר אויך ניט באַקומען.

און דאָן האָט פּאַסירט אַ נס. אַב. קאַהאַן האָט געלייענט די נאָוועלע אין דעם זשורנאַל און איז פון איהר געוואָרען אַנטציקט. ער האָט זי אינגאַנצען איבערגעדרוקט אין „פאָרווערטס“ און געשיקט דעם אומבאַקאַנטען זינגער'ן אַ בריף מיט קאַמפּלימענטען, איינ-שליסענדיג אַ טשעק פאר הונדערט דאלער. ער האָט איהם אויך איינגעלאַדען צו ווערען אַ מיטאַרבייטער אין „פאָרווערטס“. אין אַן

ארטיקעל, וואָס זינגער האָט מיט 20 יאָהר שפּעטער אָפּגעדרוקט אין „פאָרווערטס“, דערצעהלט ער וועגען דעם עפיזאָד און מאַכט דערביי די פּאָלגענדע באַמערקונג: „א.ב. קאהאַן איז געווען דער ערשטער מענש וואָס האָט מיר געגעבען פאַר מיין אַרבייט אַנערקענונג און באַלוינונג.“

אין די ערשטע יאָהרען פון זיין פאַרבינדונג מיט'ן „פאַר-ווערטס“ האָט י. י. זינגער געדרוקט כמעט אויסשליסליך קאַרעס-פּאַנדענציעס פון וואַרשע און אַנדערע פּוילישע שטעט. קיין בעלע-טריסטיק האָט ער דאַמאַלט נישט געשאַפּען צוליב דער פּיינטליכער אַטמאָספּערע מיט וועלכער ער איז געווען אַרומגערינגעלט אין די ליטעראַרישע קרייזען אין וועלכע ער האָט פאַרקערט. ער האָט אויף זיך געהאַט גענומען אַ גדר נישט צו שרייבען קיין בעלעטריסטיק און ער האָט זיך אָפּגעגעבען בלויז מיט זשורנאַליסטיק און רעפּאָרטאַזש ערשט ווען א.ב. קאהאַן האָט איהם באַגעגענט פּערזענליך אויף איינער פון זיינע רייזעס אין אייראָפּע, איז איהם געלונגען צו ווירקען אויף זינגער'ן ער זאָל ברעכען זיין גדר. און פון דאָן האָט זיך געעפּענט דער קוואַל פון זינגער'ס רייזען טאַלאַנט. ער האָט געשאַפּען איין קונסטווערק נאָך דעם אַנדערען: „יאָשע קאַלב“, „די ברידער אַשכּנזי“, „חבר נחמן“, „די פּאַמיליע קאַרנאַווסקי“ און אַ רייע קורצע און לענגערע דערצעהלונגען, וואָס בילדען היינט איינעם פון די הערליכסטע קאַפּיטלען פון דער אידישער קלאַסישער ליטעראַטור. ווען נישט א.ב. קאהאַן און ווען נישט דער „פאַרווערטס“ וואָלט דער קינסטלער זינגער אונטערגעגאַנגען גלייך ווי ער האָט גענומען שטעלען זיינע ערשטע טריט. זינגער איז געראַטעוועט געוואָרען דורך אַ נס, און דער נס איז געווען א.ב. קאהאַן.

* * *

ווי געזאָגט, האָט זינגער אַליין דאָס אַנערקענט. ער האָט וועגען דעם גערעדט אָפּען ביי פּילע געלעגענהייטען. און אין 1942, ווען עס איז געפּייערט געוואָרען אַ קאהאַן יובילעי, האָט ער וועגען דעם געשריבען אין „פאַרווערטס“. אויך קאהאַן'ען איז די געשיכטע פאַרבליבען אין זכרון און ער האָט דאָס איבערדערצעהלט פּיל מאַל.

קאהאן האט באטראכט זינגער'ן פאר'ן גרעסטען טאלאנט אין דער מאדערנער אידישער ליטעראטור. ער האט איהם געשטעלט העכער פון אש'ן. און עס פארשטעהט זיך, אז ער האט שטאלצירט דערמיט וואס ער האט זינגער'ן פאקטיש אנטדעקט און וואס ער האט איהם געראטעוועט פאר דער אידישער ליטעראטור.

און דאך, טראץ דער אנערקענונג פון איינעם צום צווייטען און טראץ דער דאנקבארקייט פון איינעם צום אנדערען, האט זיך צווישען זיי קיינמאל נישט אנטוויקעלט קיין ווארימע פריינדשאפט. זיי זיינען קיינמאל ניט צוגעקומען נאענט איינער צום אנדערען. עס זיינען געווען צייטען ווען זיי פלעגען זיך האלטען ווי פרעמדע, כמעט ברוג'ע. עס זיינען געווען פאלען ווען עס זיינן שיער ניט פארגעקומען צוזאמענשטויסען צווישען זיי. וואס איז געווען די אור-זאך?

י. זינגער איז געווען א זעהר סענסיטיווער מענש. און אב. קאהאן האט זיך קיינמאל ניט גענומען די מיה צו זיין פארזיכטיג אדער „דיפלאמאטיש“, מיט סענסיטיווע מענשען. בכלל האט אב. קאהאן ניט געקענט באהאלטען זיינע געפיהלען און מיינונגען. דערצו איז ער געווען כמעט צוויי מאל אזוי אלט ווי זינגער און ער האט געפיהלט, אז ער מעג צו איהם ריידען ווי א פאטער אדער ווי א זידע צו אן אייניקעל. זינגער האט עס ניט פארשטאנען.

כל זמן זינגער איז געווען אין ווארשע איז זיין הויפט-ארבייט פאר דעם „פארווערטס“ באשטאנען פון שרייבען קארעספאנדענציעס. ער האט באנוצט א פארשטעלטען נאמען, „ז. קופער“. קיין בעלע-טריסטיק האט ער דאמאלסט, דוכט מיר, גארניט געשריבען. דאס איז געווען די צייט פון דעם „נדר“, וואס איך האב פריהער דערמאנט. אב. קאהאן האט איהם אויך דאמאלסט געשיקט אויף א רייזע אין סאוועט רוסלאנד, פון וואנען ער האט געשריבען א סעריע זעהר אינטערעסאנטע בריף.

ווען זינגער איז אנגעקומען קיין אמעריקע, אין אנהויב פון די דרייסיגער יאהרען, איז אויפגעקומען די פראגע פון זיין ווייטער-דיגער ארבייט פאר דער צייטונג. אב. קאהאן האט איהם דאמאלסט באטראכט ווי א זשורנאליסט און האט פאר איהם געזוכט זשורנא-

ליסטישע ארבייט. פון ווארשע פלעגט זינגער צושיקען איינעם אדער צוויי ארטיקלען א וואך. און דאס געהאלט, וואס ער האט באקומען פאר דער מאס ארבייט און פאר פוילען, איז געווען א גאנץ פיינע. ווען כ'האב זינגער'ן באזוכט אין ווארשע, ענדע יאהר 1931, האט ער מיר דערצעהלט, אז אין די דארטיגע שרייבערישע קרייזען קוקט מען אויף איהם ווי אויף א גביר, און אז דאס פארשאפט איהם אמאל אומאנגענעמליכקייטען. יענער ווארשעווער געהאלט איז אבער געווען צו-קליין פאר ניו יארק; ער האט ערווארטעט א גאנץ בא-דייטענדע העכערונג.

וועגען די אלע זאכען זיינען אין אנהויב פון זיין אַנקומען אהער געווען אביסעל רייבונגען, אביסעל טראַבעל. און דאס האט גע-ווירקט אויף זינגער'ס באַציהונגען צו אב. קאהאַן. געענדיגט האט זיך עס מיט אַ „פולשטענדיגען זיג“, אזוי צו זאָגען, פאר זינגער'ן. ער איז אַריבער פון זשורנאליסטיק אויף בעלעטריסטיק, ער איז אַריינגעטראָטען אין דעם קלאַס פון שלום אַש און ז. שניאור מיט אלע זייערע פריווילעגיעס און מיט אומגעפער דעם זעלבען גע-האַלט. עס פאַרשטעהט זיך, אז די אמת'ע אורזאַך פאַרוואַס ער האט באַקומען אַלץ וואָס ער האט געפאַדערט איז געווען וואָס אב. קאהאַן האט אויך אַפּגעשאַצט זיין טאַלאַנט און איז געווען איבער-ציגט, אז מען קען פון איהם ערווארטען גרויסע קונסטווערק, וואָס וועלען זיין אַ ברכה פאַר'ן „פאַרווערטס“ און פאַר דער אידישער ליטעראַטור.

אַב. קאהאַנס ערווארטונג איז פאַרווירקליכט געוואָרען. אין די נעקסטע צעהן יאהר האט זינגער אַנגעשריבען און אַפּגעדרוקט אין „פאַרווערטס“ אַ רייע ראַמאנען און דערצעהלונגען וואָס האט איהם באַרימט געמאַכט ניט נאָר אין דער אידישער נאָר אויך אין דער וועלט-ליטעראַטור.

דער „פאַרווערטס“ האט שטאַלצירט מיט זינגער'ן, און אב. קאהאַן האט ניט אויפגעהערט וועגען איהם צו שרייבען און איהם צו ריהמען. דאָך זיינען זיי פערזענליך אַלץ ניט צוגעקומען נאָענט איינער צום אַנדערען. זינגער איז געווען אַ לוסטיגער מענש, אַ

צוגעלאָזענער צו זיינע קאַלעגען אין דער רעדאַקציע. ער פלעגט ליב האָבן צו פאַרבריינגען, און ער האָט פאַרמאָגט אַ ים מיט וויצען, מיט וועלכע ער פלעגט אונטערהאַלטען די אַרומיגע. ווען מען פלעגט איהם דערזעהן אַריינקומען אין דער רעדאַקציע פלעגט ווערען פרעהליכער אויפ'ן האַרץ. יעדעס מאָל וואָס איך דערמאָן זיך וועגען איהם, זעה איך ווי ער שטעהט אין מיטען גרויסען צימער פון דער רעדאַקציע, אַנגעשפאַרט אָן אַ דעסק, רעדט און לאַכט און אַלע אַרום איהם לאַכען-מיט. די סצענע, וואָס האָט זיך אַזוי איינגעקריצט אין מיין זכרון, האָט זיך אַפגעשפילט שפעט נאָכמיטאָג אַ טאָג פאַר זיין פלוצלונגען טויט.

איך בין זיכער, אַז ווען קאהאַן און זינגער וואַלטען זיך דער-
נעהענטערט איינער צום אַנדערען, וואַלטען זיי געוואָרען הייסע פריינד. קאהאַן האָט ליב געהאַט צו פאַרבריינגען מיט אַזוינע מענשען ווי זינגער. אַז זינגער האָט זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט דער פעזענליכקייט פון אַב. קאהאַן ווייס איך פון אַ געשפרעך, וואָס איך האָב געהאַט מיט זינגער'ן קורץ פאַר זיין טויט. ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער טראָגט זיך אַרום מיט אַ געדאַנק צו שרייבען אַ ראַמאַן וועגען דער אידישער איסט סאַידי, וועגען „איסט בראַד-
וועי“, מיט אַב. קאהאַן אַלס די צענטראַלע פיגור.

עפעס האָט זיך דער שיקזאַל פאַרלעגט ניט צו דערלאָזען, אַז די צוויי מענשען זאַלען צוקומען נעהענטער, איינער צום צווייטען. אַלע וויילע פלעגט עפעס פאַסירען וואָס האָט זיי צערייצט — קליי-
ניגקייטען, נאַרישקייטען; אָבער דאָס איז געווען גענוג, אַז די קאַלטקייט זאַל ווייטער אָנהאַלטען. אַט, צום ביישפּיל, האָט פאַסירט אַזאַ פאַל: זינגער האָט דאַמאָלסט געוואוינט אין לאַס אַנדזשעלעס צוליב'ן געזונט. דער „פאַרווערטס“ האָט אַנגעהויבען צו דרוקען זיינעם אַ נייעם ראַמאַן און די קאַפּיע פלעגט אַנקומען דורך פאַסט. אב. קאהאַן האָט געהאַט אַ טבע צו לייענען דעם מאַנוסקריפט פון די ערשטע קאַפּיטלען פון אַ נייעם ווערק אין „פאַרווערטס“. האָט ער אין דעם פאַל געלייענט די אַנגעקומענע פאַרזעצונגען פון זיין גער'ס נייעם ראַמאַן, און לייענענדיג האָט ער געמאַכט געוויסע אויס-
בעסערונגען אין סטיל. די אויסבעסערונגען זיינען באַשטאַנען פון

פארטייטשען, אין קלאַמערען, די ווערטער וועלכע קאהאן האָט געהאַלטען פאַר צו־שווער.

איין טאָג איז אָנגעקומען אַ בייזע טעלעגראַמע פון זינגער'ן מיט אַ שאַרפען פראָטעסט געגען די „אויסבעסערונגען“. ער האָט, נאָ טירליך, ניט געוואוסט ווער עס האָט געמאַכט די אויסבעסערונגען. צום גליק איז די טעלעגראַמע אַריינגעפאַלען צו מיר אין די הענט איידער קאהאן האָט זי געזעהן. איך האָב גערעדט מיט קאהאַנען וועגען דעם ענין, איהם דערקלערט, אַז זינגער פיהלט שלעכט וואָס זיין מאַנסקריפט ווערט פאַרריכט. איך ווייס ניט וואָס קאהאן האָט געטראַכט אין האַרצען; אָבער פון יענעם טאָג אָן האָט ער מעהר דעם מאַנסקריפט ניט געטשעפעט.

אויך איבער דעם לעצטען ניט־פאַרענדיגטען ווערק פון זינגער'ן איז פאַרגעקומען אַ שטיקעל סכסוך צווישען איהם און קאהאַן. עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען דעם נאָמען. דאָס ווערק איז געווען אַ מין אויטאָביאָגראַפיע, אַ שילדערונג פון דער הויז אין וועלכער זינגער איז דערצויגען געוואָרען. געשריבען דאָס ווערק האָט זינגער נאָכדעם ווי מען האָט זיך שוין אנגעהויבען צו דערוויסען וועגען דעם גרויסען חורבן פון פוילישען אידענטום. האָט זינגער געוואָלט אַנרופען דאָס ווערק „פון אַ לעבען וואָס איז מעהר ניטאָ“. קאהאַנען איז דער נאָמען ניט געפעלען. איך בין חושד, אַז קאהאַן האָט זיך אַביסעל געשראַקען פאַר זינגער'ס גאַנצען פלאַן. ער האָט בעסער געוואָלט, אַז זינגער זאָל שרייבען אַ נייעם ראַמאַן פון זעלבען סאַרט ווי די פריהערדיגע, אין וועלכע ער האָט אַרויסגעוויזען אַזאַ געוואָל־דיגען טאַלאַנט. ריידענדיג וועגען דעם, האָט מיר זינגער דאָן ערקלערט, אַז אין דער שטימונג אין וועלכער ער געפינט זיך (צוליב דעם אידישען קורבן) קען ער וועגען קיין אַנדער זאַך ניט טראַכטען ווי נאָר פון „דעם לעבען וואָס איז שוין מעהר ניטאָ“. קאהאַן האָט, פאַרשטעהט זיך, צוגעשטימט צו זינגער'ס באַשלוס. ער האָט אָבער געהאַלטען, אַז דער נאָמען וועט אַפּשרעקען אַ סך לעזער און ער האָט פאַרגעשלאָגען דעם נאָמען „פאַסירונגען פון לעבען“. אונטער דעם נאָמען איז דאָס ערשינען אין „פאַרווערטס“. אָבער זינגער האָט געפיהלט שלעכט וועגען דעם.

קאפיטעל זיבען-און-צוואנציג

ד. שוב און 5. הענדין

די קאמוניסטישע באוועגונג אין אמעריקע האָט געמאַכט איהר גרעסטען פאַרשריט און פאַרצייכענט איהרע העכסטע דערפאַלגען אין די דרייסיגער יאָהרען, די יאָהרען פון קריזיס. אין יענער צייט האָט די באוועגונג אַריינגעדורנגען אין די קאַלעדזשעס און האָט סקולס; זי האָט געגרינדעט איהרע געהיימע קעמערלעך אין פיל יוניאָנס און אין דער מואווי-טעאַטער און ביכער-אינדוסטריען. דאָס איז געווען די צייט פון די „פאַראייניגטע פראָנטען“, דער אינ-סטרומענט מיט וועלכען די קאמוניסטען האָבען געשפאַלטען און דעמאָראַליזירט פראַגרעסיווע און אַרבייטער-אַרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבען זיך ניט געוואָלט אונטערגעבען צום קאמוניסטישען קאַנטראָל.

אַם־שטאַרקסטען האָבען די קאמוניסטען דאַמאַלט געבושע-וועט אויף דער אידישער גאַס. עס איז ניט געווען קיין איין איינציגע אידישע יוניאָן וואָס האָט ניט געפיהלט דעם ביטערען טעם פון קאמוניסטישע אַטאַקעס, סאָי פון אינעוועניג און סאָי פון דרויסען. אויך אין דער סאַציאַליסטישער פאַרטיי האָט זיך דאַמאַלט אַריינ-געכאַפט דער פראַסאָוועטישער גיפּט, וואָס האָט זי צעטרייסעלט און צעשפאַלטען. אין יענע יאָהרען האָט עס פאַסירט, אַז קאָמוניסטישע מיטלויפער האָבען זיך באַפעסטיגט אין הויכע און ניי-דעריגע פאַסטענס פון אַלערליי אידישע פילאַנטראָפישע, נאַציאָנאַלע און רעליף אַרגאַניזאַציעס פון וועלכע מען איז נאָך ביז היינט ניט אינגאַנצען פטור געוואָרען.

דער קאַמף געגען דער מכה פון קאמוניזם אויף דער אידישער

גאס אין יענע שווערע יאהרען איז געפיהרט געוואָרען הויפטזעכ־ליך דורכ'ן „פארווערטס“. אַרום „פארווערטס“ האָבען זיך גרופירט די אַלע אידישע אַרגאַניזאַציעס. יוניאָנס און אינסטיטוציעס וואָס האָבען זיך ניט געוואָלט אונטערגעבען צום קאָמוניזם. און אויב עס איז געלונגען צו ראַטעווען אַ באַדייטענדען טייל פון זיי, איז עס צו פאַרדאַנקען דער געוואָלדיגער הילף וואָס דער „פארווערטס“ האָט זיי געגעבען. מאַטעריעל און מאַראַליש, זיי זאָלען זיך קענען פאַרטיידיגען און צוריקשלאָגען די אַטאַקעס.

אין דעם קאַמף געגען קאָמוניזם האָבען אַנטייל גענומען אַלע שרייבער פון „פארווערטס“ — פון דעם רעדאַקטאָר אַב. קאַהאַן ביז דעם אינגסטען מיטגליד אויפ'ן סטעף. יעדער איז געשטאַנען אויף דער וואַך, יעדערער האָט געטאָן זיין פליכט. עס זיינען אָבער געווען געוויסע מיטאַרבייטער ביי וועמען דער קאַמף מיט די קאָמוניסטען איז געווען דער עיקר, ווייל זיי זיינען געווען פאַרבונדען מיט יענע אַפטיילונגען פון דער צייטונג, וואו די מלחמה איז שטענדיג אָנגעגאַנגען. וועגען צוויי פון די מיטאַרבייטער וויל איך דערצעהלען אין דעם איצטיגען קאַפיטעל. זיי זיינען ד. שוב און דר. ל. הענדין.

ד. שוב האָט זיין קאַמף געגען קאָמוניזם געפיהרט כמעט אויסשליסליך אַלס סאָציאַליסט, אַלס סאָציאַל־דעמאָקראַט. זיין סטראַטעגיע איז געגאַנגען הויפטזעכליך אויף די ליניעס פון טעאָרע־טישען און היסטאָרישען סאָציאַליזם. ל. הענדין האָט זיין קאַמף גע־פיהרט כמעט אינגאַנצען אַלס אַ פראַקטישער טוער אין דער אַר־בייטער און סאָציאַליסטישער באַוועגונג. זיין סטראַטעגיע איז גע־גאַנגען אויף די ליניעס פון לויפענדע געשעהענישען אין דער אַר־בייטער און סאָציאַליסטישער באַוועגונגען.

ד. שוב האָט זיין גאַנצען לעבען געשטודירט די טעאָריע און די געשיכטע פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם און פון דער רוסישער רעוואָלוציע פון איהרע פריהעסטע צייטען ביז היינט. אין אַמעריקע זיינען דאָ וועניג מענשען וואָס קענען זיך פאַרגלייכען מיט איהם אין דער באַהאַווענטקייט אין די וויסענ־שאַפטען וואָס האָבען אַ שייכות מיט דער באַלשעוויסטישער באַווע־

גונג, מיט דער באַלשעוויסטישער רעוואָלוציע און מיט'ן סאָוועטישען רעזשים. זיין בוך „לענין“ (אויף ענגליש), ווערט באַנוצט אין קאַלע-דזשעס און אוניווערזיטעטען אַלס קוואַל, אויף וועלכען מען קען זיך אַבאָסלוט פאַרלאָזען. אין די רעדאַקציעס פון די אַמעריקאַנער ציי-טונגען איז ד. שוב באַוואוסט אַלס איינער צו וועמען מען קען זיך ווענדען נאָך פאַרלעסליכער אינפאַרמאַציע וועגען אַלץ וואָס האָט אַ שייכות מיט קאָמוניזם אין רוסלאַנד און אין אַנדערע לענדער. און אַזוינע ווענדונגען קומען אָן צו איהם גאַנץ אָפט.

אין די קריטישע דרייסיגער יאָהרען האָט שוב געווידמעט אַ סך פון זיינע אַרטיקלען אויפצוקלעהרען די לעזער פון „פאַרווערטס“ דעם אונטערשייד צווישען סאָציאַליזם און קאָמוניזם, אויפצודעקען די ליגענס און בלבולים וואָס די קאָמוניסטען האָבען פאַרשפרייט געגען די סאָציאַליסטישע באַוועגונגען אין פאַרשידענע לענדער און צו געבען אינפאַרמאַציע און באַלויכטונגען וועגען די קאָמוניסטישע פאַרברעכענס אין סאָוועטען-רוסלאַנד און וועגען די פערזענליכקייטען וואָס זיינען געווען פאַראַנטוואָרטליך פאַר די פאַרברעכענס. איך וויל דאָ אונטערשטרייכען, אַז אין יענע יאָהרען איז געווען אומ-געהייער שווער צו קריגען נויטיגע ערלעכע אינפאַרמאַציע, אומפאַר-טייאישע באַריכטען וועגען דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג אין אויסלאַנד, ווייל די אַמעריקאַנער צייטונגס-קאַרעספּאַנדענטען און די נייעס-אַגענטורען זיינען געווען פאַרפעסטעט מיט קאָמוניסטישע מיטלויפער און סימפּאַטיקער. ד. שוב האָט זיין אינפאַרמאַציע גע-נומען פון די ערשטע קוואַלען. ער האָט באַקומען די סאָציאַליסטישע פרעסע פון פאַרשידענע לענדער אין אייראָפּע און ער איז אויך געשטאַנען אין שטענדיגען קאָנטאַקט מיט די וויכטיגסטע סאָציאַ-ליסטישע פיהרער אין אייראָפּע און מיט באַרימטע רוסישע סאָ-ציאַליסטען און רעוואָלוציאַנערען וואָס האָבען זיך געראַטעוועט פון די באַלשעוויקעס. איהם איז דאָ אויך צוניץ געקומען זיין ברייטער וויסען פון דער טעאָריע און געשיכטע פון סאָציאַליזם. די פאַר-פירערישע און ליגנערישע באַריכטען און קאַרעספּאַנדענציעס, וואָס האָבען דאַמאָלסט פאַרפלייצט די אַמעריקאַנער צייטונגען, האָבען איהם ניט געקענט אָפּנאַרען. ער האָט די ליגענס און פעלשונגען גלייך

דערקענט און האָט געוואוסט ווי אַזוי זיי אויפצודעקען פאַר די לעזער. די מערסטע לייט-אַרטיקלען אין „פאָרווערטס“ וועגען די אַלע פראַגען זיינען דאָמאַלסט געשריבען געוואָרען פון ד. שוב. אין יענע יאָהרען איז אין דער ניו יאָרק „טאַימס“ געווען אַ ספּעץ איבער קאָמוניזם און סאָוועט רוסלאַנד אַ שרייבער מיט'ן נאָמען דזשאָזעף שעפּלין. שעפּלין איז געווען אַ רוסישער איד, וועלכער איז געקומען יונג אין אַמעריקע, ער איז אָבער דערצויגען געוואָרען אויף רוסיש און האָט געקענט גוט די רוסישע שפּראַך. ער איז אויך געווען אַן איבערגעבענער סאַציאַל-דעמאָקראַט און אַ פאַרברענטער געגנער פון קאָמוניזם און באַלשעוויזם. עס זיינען געווען צייטען ווען דזשאָזעף שעפּלין איז געווען די איינציגע שטאַרקע האַנט אין דער „טאַימס“-רעדאַקציע וואָס האָט ניט דערלאָזט אַז די צייטונג, וועלכע איז די וויכטיגסטע און איינפלוסרייכסטע אין אַמעריקע, זאָל פאַרפיהרט ווערען אויף די קרומע וועגען פון פראַס-סאָוועטיזם. און דזשאָזעף שעפּלין פון דער „טאַימס“ האָט געאַרבייט האַנט אין האַנט מיט ד. שוב'ן פון „פאָרווערטס“. זיי פלעגען זיך אָפט אויסטוישען מיט זייער אינפאַרמאַציע און מיט זייערע אויפקלעהרונגען. און איצט וועגען דר. ל. הענדין און זיין ראַלע אין קאָמף געגען קאָמוניזם.

פאַסירט האָט עס אין יאָהר 1929. אין דער „פאָרווערטס“-רעדאַקציע איז אַרויפגעקומען גענאָסע מאַיער גיליס און האָט דער-צעהלט, אַז דר. ל. הענדין האָט פאַרלאָזט די קאָמוניסטישע באַווע-גונג און אַז ער וויל זיך זעהן מיט מענשען פון „פאָרווערטס“. אַ טאָג אָדער צוויי שפּעטער האָבען דריי פון אונז, גיליס, כאַנין און איד, זיך געטראַפּען מיט הענדינ'ען אין אַ קאָפּע אויף עלען סטריט. מיר האָבען פאַרבראַכט אַ פאַר שטונדען. הענדין האָט אונז דער-צעהלט וועגען די אינטריגעס אין דער קאָמוניסטישער פאַרטיי, די רייסערייען צווישען די גרופּעס און די דיקטאַטאַרישע באַפעלען פון מאַסקווע אין באַצוג די פיהרער און פיהרערשאַפט פון דער היגער פאַרטיי. ער האָט אויך דערצעהלט וועגען די פלענער וואָס די קאָמוניסטען מאַכען צו שפּאַלטען דעם אַרבייטער רינג און צו פאַרכאַפּען פאַרשידענע צווייגען פון דער אידישער אַרבייטער באַ-

וועגונג. און דער עיקר האָט ער אונז ערקלערט פאַרוואָס ער האָט באַשלאָסען איבערצורייסען מיט די קאָמוניסטען און אַרויסצוטערעטען עפענטליך געגען זיי.

דער רעזולטאַט פון דער באַגעגעניש איז געווען, אַז הענדין איז איינגעלאָדען געוואָרען פון אב. קאַהאַן צו שרייבען אַ סעריע אַר-טיקלען אין „פאַרווערטס“ וועגען די אַלע זאַכען וואָס ער האָט אונז דערצעהלט.

מיט דעם האָט זיך אָנגעהויבען הענדינ'ס פאַרבינדונג מיט אונזער צייטונג. הענדין איז אין יענע יאָהרען נאָך ניט געווען קיין פּראָפּעסיאָנעלער שרייבער; ער האָט פּראַקטיצירט דענטיסטרי. אַלס אַ סאָציאַליסט פון רוסלאַנד איז ער אַריינגעטראָטען אין דער היגער אידישער סאָציאַליסטישער פעדעראַציע גלייך ווי ער איז געקומען אַהער. ער איז אויך געווען טעטיג אין אַרבייטער רינג און אין דער אַלגעמיינער אַמעריקאַנער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי. אין פאַרבינדונג מיט די אַלע טעטיגקייטען פלעגט ער שרייבען אין די פאַרשידענע באַוועגונג אַרגאַנען און פלעגט אויפטרעטען אַלס רעדנער און לעקטשורער, אויף אידיש און ענגליש. ער האָט געהאַט אַ גוטע רעפּוטאַציע אַלס אַ פּעהיגער, ענערגישער און אויפריכטיגער טוער און פיהרער. דערפאַר איז זיין איבעררייס מיט די קאָמוניסטען געווען אַ געווינס פאַר אונז.

אין די נעקסטע עטליכע יאָהר האָט הענדין אָפּגעגעבען אַ סך צייט און מיה צו העלפען אונז אין דעם דאָפעלטען קאַמף וואָס די רעכטע סאָציאַליסטען, מיט דעם „פאַרווערטס“ אין שפּיץ, האָבען געפיהרט; אין דעם אויסערליכען קאַמף מיט די קאָמוניסטען און אין דעם אינערליכען קאַמף מיט די „טאָמאַסיסטען“. דאָס איז געווען אין דער צייט ווען נאָרמאַן טאָמאַס האָט געפּלירטעוועט מיט די קאָמוניסטען און זיך צוגעהערט צו זייערע געבלאַפטע פאַרשלאַגען וועגען אַ „פאַראייניגטען פּראָגראַם“. אין דער צייט ווען די „טאָמאַסיסטען“ האָבען נאָכגעבאַמקעט דאָס לידעלע פון די קאָמוניסטען, אַז רוזוועלט איז אַ פּאַשיסט און אַז דער „ניו דיעל“ איז אַ „פאַרשווערונג“ צווישען וואָל סטריט און פּרעזידענט רוזוועלט איינצופירען אַ פּאַשיסטישע דיקטאַטור אין אַמעריקע. די אידישע גאַס איז דאָ-

מאָלט געווען פאָרפלייצט פון דער דאָפעלטער פראָקאָמוניסטישער פראָפאגאנדע. די כוחות פון די רעכטע זיינען געווען פאָרהעלטניס־מעסיג שוואַך, און הענדינ'ס בייטראַג האָט זיך שטאַרק אָנגעזעהן. ער פלעגט אַרויסטרעטען אין דעבאַטעס מיט די לינקע און זיינע אַרגומענטען האָבען געמאַכט אַ טיפען איינדרוק אַ דאַנק דעם וואָס ער האָט זיך געשטיצט אויף זיין לאַנג־יאָהריגער פאַרבינדונג מיט די לינקע און קאָמוניסטען און אויף זיין גרינדליכער באַקאַנט־שאַפט מיט די קאָמוניסטישע מעטאָדען און דער פּסיכאָלאָגיע פון די קאָמוניסטישע פיהרער און פון דער קאָמוניסטישער באַוועגונג.

אַנגעקומען אין דער רעדאַקציע פון „פאָרווערטס“ איז הענדין דורך אַ צופאַל. ער איז געווען אין אַן אַטאַמאַביל עקסידענט, פון וועלכען ער איז אַרויס מיט אַ צובראַכענער האַנט. נאָכדעם ווי די האַנט האָט זיך פאַרהיילט האָט ער איינגעזעהן, אַז איהם וועט זיין שווער ווייטער צו פראַקטיצירען זיין פראָפּעסיע. אונזער מלחמה מיט די קאָמוניסטען און מיט די לינקע סאָציאַליסטען איז דאַמאַלט געווען אין רעכטען ברען און דער „פאָרווערטס“ האָט זיך געקענט באַנוצען מיט גוטע שרייבער וועלכע האָבען געקענט העלפען אין דעם קאַמף. דער שידוך איז דערפאַר געווען גוט פאַר ביידע צדדים. מיט אַ פאַר יאָהר שפּעטער איז אין דער רעדאַקציע אָפּגעליידיגט געוואָרען דער פּאַסטען פון לעיבאַר עדיטאָר. הענדין איז אַריינגע־זעצט געוואָרען אין דעם וויכטיגען אַמט, וועלכען ער האָט פאַרנומען אַרום זיבען יאָהר.

די זיבען יאָהר זיינען געווען די אַנטשיידענע אין דער געשיכטע פון דער אידישער אַרבייטער באַוועגונג אין אַמעריקע. אין די זיבען יאָהר איז אויסגעפאַכטען געוואָרען דער פאַרצווייפעלטער קאַמף צווישען די קאָמוניסטען און די אַנטי־קאָמוניסטען אין אַלע יוניאָנס. און אַזוי ווי דער „פאָרווערטס“ האָט אין דעם קאַמף געשפּילט אַ געוואָלדיג גרויסע ראָלע, איז דער ערפאַלג אונזערער געווען פיל אָפּהענגיג אַן דעם ווי הענדין האָט פאַרוואַלטעט זיין לעיבאַר דע־פאַרטמענט.

הענדין האָט געהאַלפען דעם אַנטי־קאָמוניסטישען פליגעל אין יעדער וויכטיגער אידישער יוניאָן אויסצואַרבייטען די סטראַטעגיע

פון קאמף. אין דעם איז איהם צוניץ געקומען זיין פריהערדיגע נאענטע באקאנטשאפט מיט די פיהרער פון די קאמוניסטען אין די יוניאנס. זיין באקאנטשאפט מיט זייערע כאראקטערען און מיט זייערע מעטאדען. איהם איז אויך צוניץ געקומען זיין באקאנטשאפט מיט די אידישע טרעידס און מיט דער פסיכאלאגיע פון דעם אידישען ארבייטער און דעם אידישען ראדיקאל.

ווי די לעזער ווייסען, איז די אינוואזיע פון די קאמוניסטען אין די אידישע יוניאנס אפגעשטעלט געווארען. זיי איז געלונגען צו פארכאפען בלויז עטליכע פון די קלענערע יוניאנס, און אפילו פון דארטען זיינען זיי אין די מעהרסטע פאלען פארטריבען געווארען. א גאר גרויסער טייל פון דעם קרעדיט פאר דעם קומט דעם „פארווערטס“, אלע זיינע מיטאראבייטער וואס האבען גענומען אן אנטהאלט אין דעם קאמף, און ספעציעל דעם לעיבאר דעפארטמענט, וועלכער איז יענע יאהרע אָנגעפיהרט געווארען פון ל. הענדין. אין די לעצטע יאהרען גיט זיך הענדין אפ אממייסטענס מיט שרייבען אַרטיקלען און עדיטאָריעלס איבער פאליטישע, עקאָנאָמישע און אַרבייטער פראָגען.

קאפיטעל אכט-און-צוואנציג

בריה אין פארשידענע אפטיילונגען פון דער רעדאקציע

אין דער רעדאקציע פון „פארווערטס“ קומען אן יעדען טאג פון 50 ביז 100 בריף. זיי זיינען אדרעסירט צו די פארשידענע אפטיילונגען פון דער צייטונג: צום „בינטעל בריף“, „פראגען וועגן געזונט“, פראגען וועגען סאציאלע אינשורענס, „פון פאלק צו פאלק“, „ארבייטער פעידזש“, „געזעלשאפטליכע פעידזש“, „בריף-קאסטען“ א. א. ו. א טייל פון די בריף זיינען אדרעסירט צו פארשידענע שרייבער און באציהען זיך אויף ארטיקלען און מיינונג-גען וואס די שרייבער האבען אפגעדרוקט אין דער צייטונג.

עס פארשטעהט זיך, אז אפדרוקען אלע בריף וואלט געווען אומ-מעגליך. מיר באמיהען זיך אבער צו ענטפערען אויף זיי, אויב ניט אין דער צייטונג, איז צו בריף-שרייבער פערזענליך. בריף מיט פראגעס וועגען דאטומס, אַנקומען פון שיפען, אדרעסען פון אינ-סטיטוציעס און דאס גלייכען ווערען געענטפערט דורך דער פאסט.

די גרויסע צאל בריף אין דער רעדאקציע זיינען אין אלגעמיין פאר אונז א קוואל פון באפרידיגונג און ערמוטיגונג. זיי מאכען אונז פיהלען, אז די לעזער זיינען צוגעבונדען צו דער צייטונג און אז אונזער ארבייט ווערט פארשטאנען און אפגעשאצט. ס'פארשטעהט זיך, אז צווישען דער גרויסער צאהל בריף זיינען פאראן אויס-נאמעס, אזוינע וואס קומען פון שונאים אדער פון פאנאטיקער, וועלכע קענען ניט דולדען געוויסע מיינונגען, וואס די צייטונג

דריקט אויס. די צאהל פון אזוינע בריף איז פארהעלטניסמעסיג זעהר קליין.

אלס אילוסטראציע וויל איך דערצעהלען וועגען צוויי בריף, וואס זיינען אנגעקומען מיט דער זעלבער פאסט. דאס האט פאסירט אין רעכטען ברען פון דעם פראימער קאמף צווישען טעפט און אייזענהאוער. אין יענער צייט האט זיך אויך אויף דער ארענא פון פאליטיק באוויזען מר. נאגיב, דער איצטיגער דיקטאטאר פון עגיפטען. די צוויי בריף האבען געהאט צו טאן מיט די צוויי גע"שעהנישען.

דער ערשטער בריף האט געבעטען די רעדאקציע איבערגע"געבען א דאנק אונזער מיטארבייטער נ. זאלאוויץ, וועלכער האט דא"מאלסט געשריבען כמעט יעדען טאג וועגען דעם טעפט-אייזענהאוער קאמף אין די פארשידענע סטעיטס. דער בריף שרייבער האט דער"צעהלט, אז זיינע קינדער האבען פארענדיגט קאלעדזש און אז ביי איהם אין הויז קומען אפט פאר דיסקוסיעס צווישען די קינדער און זייערע חברים וועגען די פראימער קאמפעינס. פון צייט צו צייט באטייליגט ער זיך אויך אין די דיסקוסיעס און זיינע קינדער זאגען איהם, אז זיי זיינען איבערראשט וואס ער ווייס און פארשטעהט אזוי גוט די פאליטיק פון לאנד, כאטש ער איז קיינמאל ניט געגאנגען אין אן אמעריקאנער סקול און קיינמאל ניט געהאט די געלעגענהייט צו לערנען וועגען דעם. זיין ענטפער צו די קינדער איז, אז ער האט זיין וויסען צו פארדאנקען די ארטיקלען וואס ער לייענט אין „פארווערטס“.

דער צווייטער בריף איז געווען פון א פארקערטען סארט. דער שרייבער האט אויסגעזידעלט די רעדאקציע און פארבייגעהענדיג באליידיגט די גאנצע אידישע פרעסע. זיין צאָרען האט זיך גענומען פון דעם וואס דער „פארווערטס“ האט אויסגעלעגט דעם נאמען פון דעם עגיפטישען דיקטאטאר מיט א „גימעל“. מיר האבען איהם אנגערופען „נאגיב“. דער בריף שרייבער האט אונז אנגערופען „וויסטע עם הארצים“ און ערקלערט, אז נאר אין א אידישער צייטונג האט אזוינס געקענט פאסירען, ווייל „אידישע צייטונגען נעמען זייערע

לעזער אויף זיכער. דער נאָמען, האָט דער בריף שרייבער אונז געלערענט, איז ניט „נאָגיב“, נאָר „נאָזשיב“, און ער האָט אונז באַפוילען מיר זאָלען עס גלייך קאָרעגירען, ווייל זיין פּאָטער לייענט דעם „פּאָרווערטס“ און ער וויל ניט מען זאָל פון איהם לאַכען.

עס פאַרשטעהט זיך, אַז דער עס האַרץ איז דאָ געווען ניט דער „פּאָרווערטס“, נאָר דער שרייבער פון בריף. דער עגיפטישער דיק־טאַטאָר רופט זיך ניט „נאָזשיב“, נאָר טאַקע „נאָגיב“. מיר האָבען דעם בריף איגנאָרירט, אַזוי ווי מיר איגנאָרירען אַנדערע בריף, אין וועלכע די שרייבער ווייזען אַרויס גרינגשעצונג צו דער אידישער גאַס אין דער אידישער פרעסע.

די ערגסטע און שענדליכע זידעל־בריוו באַקומען מיר פון פּאַנאַטיקער, וואָס געהערען צו די צוויי באַוועגונגען וואָס דער „פּאָרווערטס“ באַקעמפט — די קאָמוניסטישע און די אירגוניסטישע. זעלטען פּאַסירט עס, אַז פּאַרטיידיגער פון די באַוועגונגען זאָלען שרייבען אַנשטענדדיג און באַנוצען לאַגישע אַרגומענטען. כמעט אין אַלע פּאַלען באַשטעהען זייערע בריף פון קללות און שימפּעריי. אַ קרבן פון אַזאַ בריף בין איך געווען מיט אַ צייט צוריק. איך האָב אין מיינעם אַן אַרטיקעל דאַמאָלסט געשריבען, אַז דער „פּאָרווערטס“ איז אימער געווען געגען די טעראָר־אַקציעס פון די אירגוניסטען אין ישראל. האָב איך באַקומען אַ ניט־אונטערגעשריבן בענעם בריף אויף ענגליש (אַ זעהר שלעכטער ענגליש), וועלכער איז געווען פול מיט קללות. דער בריף האָט פּאַרנומען ניט מעהר ווי אַנדערהאַלבען קורצע זייטלעך און דאָך איז דעם שרייבער גע־לונגען דאָרט אַריינצופאַקען פינף מאָל די קללה „דראַפּ דעד“.

פון די בריף אין דער רעדאַקציע דערוויסען מיר זיך ווי פּאַר־שידענאַרטיג עס איז דער קרייז פון אונזערע לעזער. זיי געהערען צו אַלע שיכטען, צו אַלע קלאַסען און גרופען אין דער אידישער גע־זעלשאַפט. מאַנכע פון זיי זיינען ערשט־אַנגעקומענע אין אַמעריקע, „גרינע“; אַנדערע זיינען שוין דאָ אַ האַלבען יאָרהונדערט. מיר האָבען לעזער וואָס זיינען אַהער געקומען יונגע קינדער און פּאַר־ענדיגט דאָ סקול, האַי־סקול און אַפילו אויסגעשטודירט אַ פּראַפּע־

סיע אין א קאלעדוזש. מאנכע פון אונזערע לעזער זיינען ספעציאל־ליסטען אין פארשידענע טרעידס און וויסענשאפטען. מיר האָבען לעזער אין די פאָרוואַרפענסטע ווינקלען פון לאַנד, וואו זיי זיינען די איינציגע אידען און וואו עס איז ניטאָ קיין סימן פון אידען און אידישקייט. מאנכע פון אונזערע לעזער זיינען אין זייערע גע־דאַנקען פאַרבונדען מיט דער אַלטער היים און גאַרען צו הערען און לייענען וועגען דעם לעבען און די מענשען וואָס זיי האָבען איבערגעלאָזען אויף יענער זייט ים; אַנדערע לעזער זיינן אין זייערע געדאַנקען און געפיהלען פולשטענדיגע אַמעריקאַנער.

דאָס אַלץ דערוויסען מיר זיך פון די בריף וואָס מיר באַקומען. אַ סך פון די בריף שרייבער דערצעהלען אַליין ווער זיי זיינען און וואָס זיי זיינען. אַנדערע פאַרשפאַרען צו דערצעהלען. מען קען עס דערקענען פון דעם אינהאַלט פון זייערע בריף, פון די מיינונגען וואָס זיי דריקען אויס, און דער עיקר פון די רעקאָמענדאַציעס וואָס זיי מאַכען ווי אַזוי „אויסצובעסערען די צייטונג“.

מיט אַ צייט צוריק האָט פאַסירט, אַז אונזער מיטאַרבייטער שלמה בן ישראל האָט געשריבען וועגען זיינער אַן ערפאַהרונג אַלס אַ פּי־שפּאַנגער. ער האָט ליב צו געהן כאַפּען פּיש און די ער־פּאַהרונג, וועלכע ער האָט געשילדערט, האָט ער געהאַט אויף איינער פון זיינע „פּי־שינג“־עקספּעדיציעס. ווען מיר האָבען דעם אַרטיקעל אַפּגעדרוקט האָבען מיר געדענקט, אַז ער וועט פאַראינטערעסירען אַ זעהר קליינע צאָהל לעזער. אויסגעלאָזען האָט זיך גאַנץ אַנדערש מיר האָבען באַקומען פּעק מיט בריף פון פּי־שפּאַנגער וואָס לייענען דעם „פאַרווערטס“, און זיי האָבען געבעטען, מען זאָל וועגען דעם ענין אָפטער שרייבען. אַלס רעזולטאַט האָבען מיר איינגעפירט דעם פּיטשור „אידען כאַפּען פּיש“, וועלכער ערשיינט יעדע צוויי וואַכען און ווערט אָנגעפירט טאַקע פון שלמה בן ישראל. און ער באַקלאַגט זיך, אַז מען גיט צו־וועניג פּלאַץ; אַז ער קריגט גענוג אינטערעסאַנטע בריף פון לעזער אַנצופילען גאַנצע קאָלומס יעדען טאָג.

פאַר דער רעדאַקציע איז דאָס געווען אַ גרויסע איבערראַשונג.

מיר האָבען זיך ניט פאָרגעשטעלט, אַז צווישען „פאָרווערטס“ לע-
זער זיינען פאָראַן אַזויפיל אידען וואָס האָבען ניט נאָר ליב צו
כאַפען פיש, נאָר זיינען פאָר דעם באַגייסטערט ווי אַ ספּאָרט און
וואָס זיינען אויך מומחים אין דער קונסט און וויסענשאַפט פון
דעם ספּאָרט.

דורך אַ בריף אין דער רעדאַקציע האָבען מיר זיך אויך דער-
וואוסט, אַז צווישען אונזערע לעזער געפינט זיך אַזאַ זעלטענהייט.
ווי אַן עקספּערט אין דער געאָגראַפיע פון די אַלטע גאַסען אין
ניו יאָרק. געשעהן איז עס אַזוי : נ. זאַלאַוויץ האָט אָפּגעדרוקט אַן
אַרטיקעל וועגען דער געשיכטע פון דער ערשטער שוהל אין ניו
יאָרק, די פּאַרטוגעזישע שוהל „שערי ישראל“. אין דעם אַרטיקעל
האַט ער דערצעהלט, אַז די ערשטע היים פון דער שוהל האָט זיך
געפונען אויף אַ גאַס פון דער איסט סאַיד, וואָס האָט זיך גערופען
„מיל סטריט“ און אַז די גאַס איז שוין מעהר ניטאַ. האָבען מיר
באַקומען אַ בריף פון אַ לעזער, וועלכער האָט אונז אָנגעוויזען, אַז
דאָס איז ניט אין גאַנצען ריכטיג. „דער נאַמען פון דער גאַס
איז טאַקע מעהר ניטאַ. האָט ער געשריבען, אָבער די גאַס איז
פאָראַן. זי טראַגט בלויז אַן אַנדער נאַמען. זי הייסט איצט „סאַוט
וויליאַם סטריט“. וויפיל מענשען אין אונזער שטאָט ווייסען פון
אַזאַ פּאַקט? זיכער ניט מעהר ווי אַ קליין הייפעלע און איינער
פון דער הייפעלע איז אַ לעזער פון „פאָרווערטס“!

אַ מיר האָבען צווישען אונזערע לעזער אידען, וועלכע האָבען
אַ גרינדליכען וויסען אין אַזוינע געגענשאַטאַנדען ווי אידישע גע-
שיכטע, די געשיכטע פון סאַציאַליזם און דער אַרבייטער באַווע-
גונג אין אַמעריקע, די געשיכטע פון דער רוסישער רעוואָלוציע
און פון דער אידישער אַרבייטער באַוועגונג אין רוסלאַנד, די
געשיכטע פון ציוניזם און פון דעם אויפבוי פון ארץ ישראל —
דאָס איז צו ערוואַרטען. זאָל פּאַסירען, אַז אַ שרייבער מאַכט דעם
מינדעסטען טעות אין איינעם פון די געגענשאַטאַנדען, געפינט זיך
גלייך אַ לעזער וואָס מאַכט איהם אויף דעם אויפּמערקזאַם. מאַנכעס
מאָל האָט יענער ניט אָפּילו קיין געדולד צו שרייבען אַ בריף ; ער
רופט אָפּ גלייך אויפ'ן טעלעפּאָן. עס פּאַרשטעהט זיך, אַז דער טעות

מאכט אונז פיהלען שלעכט. אין דער זעלבער צייט זיינען מיר אויך שטאַלץ וואָס מיר האָבען אַזוינע לעזער.

אין די מעהרסטע פּאַלען, ווען דער „פּאַרווערטס“ דרוקט אַן אַרטיקעל וועגען אַ פּראָמינענטער פּערזאָן, אַ אידישער אָדער אַ קריסטליכער, הערען מיר באלד ענטוועדער פון דער פּערזאָן אַליין אָדער פון זיינע קרובים, שכנים און פריינט. זיי שרייבען אויסצור- דריקען אַ דאַנק אָדער צוצוגעבען איינצעלהייטען, אָדער נייע פּאַק- טען וועגען דער פּערזאָן. מאַנכעס מאל קומט דער אַפרוף פון אַ קרייז אָדער פון אַ ווינקעל וואָס איז, דוכט זיך, ווייט פון אידען און נאָך ווייטער פון דער אידישער פרעסע.

אַזאָ טשיקאַווער פאַל האָט פּאַסירט מיט אַ צייט צוריק. אין „פּאַרווערטס“ איז ערשינען אַן אַרטיקעל פון ג. זאַלאָוויץ וועגען די „פיר באַרוך ברידער“. דעם אַרטיקעל האָט זאַלאָוויץ געשרי- בען נאָכדעם ווי צוויי ברידער פון דער באַרימטער אידישער פּאַ- מיליע זיינען געשטאַרבען איינער נאָכ'ן אַנדערען אין פּאַרלויף פון עטליכע וואָכען. פאַרבליבען זיינען ניט מעהר ווי דער באַרימ- טער בערנאַרד באַרוך און סעילינג באַרוך, דער הויפט פון אַ גרויסער פירמע אין וואָל סטריט.

דעם טאָג ווען דער אַרטיקעל איז ערשינען האָט געקלונגען דער טעלעפּאָן אין זאַלאָוויץ'ס צימער אין דער רעדאַקציע. גע- רופען האָט איהם אַ אידישער בראַוקער אויף וואָל סטריט, וועלכער האָט איהם דערצעהלט אַט וואָס: „ביי מיר אין אַפּיס זיצט איצט סעילינג באַרוך. מיר האָבען איהם געוויזען דעם אַרטיקעל אין „פּאַרווערטס“ און ער וויל מיט אייך רעדען“. דאָן האָט סעילינג באַרוך גענומען דעם טעלעפּאָן און אויסגעדריקט זיין וואַרימען דאַנק פאַר דעם כבוד וואָס דער „פּאַרווערטס“ האָט צוגעטיילט זיין פּאַמיליע. סעילינג באַרוך לייענט ניט קיין אידיש, אָבער די בראַוקערס, ביי וועמען ער האָט זיך געפונען און וועלכע זיינען זיינע פריינט, זיינען „פּאַרווערטס“ לעזער און זיי האָבען איהם איבערגעגעבען גענוי דעם אינהאַלט פון דעם אַרטיקעל.

וועגען די בריף, וואָס ווערען אַדרעסירט צו איינצעלנע שריי- בער, קען געזאָגט ווערען דאָס זעלבע ווי וועגען די בריף צו דער

ראדקציע. די מעהרסט פון זיי קומען פון פארעהרער, וועלכע ווי-
 לען אויסדריקען זייער אכטונג און באגייסטערונג פאר דעם שריי-
 בער. א קליינע צאהל קומען פון געגנער, אידעאישע אדער פער-
 זענליכע, וואס זוכען דעם שרייבער צו באליידיגען און וועה טאן.
 מאנכע שרייבער נעמען זיך די מיה צו ענטפערען אויף די בריף
 וואס זיי באקומען, ספעציעל אויף יענע בריף וואס קומען פון
 פריינד און פארעהרער. מאנכעס מאל ווערען אזוינע בריף איבער-
 געגעבען צו דער רעדאקציע און זיי ערשיינען אין דער אפטיילונג
 „פון פאלק צום פאלק“.

קאפיטעל ניין-און-צוואנציג

ר. אבראמאָוויטש

אויב איהר וועט אָנפרעגען אין דער רעדאַקציע פון „פאַר־ווערטס“ און אין „פאַרווערטס“ אַסאַסיאָישאַן וועלכער שרייבער דריקט־אויס אַם קלאַרסטען און אַם טיפסטען די פאליסי פון דער צייטונג אין באַצוג צו די פראַבלעמען און געשעהענישען אין דער וועלט־פאָליטיק, וועט דער ענטפער זיין — „ר. אַבראַמאָוויטש“.

די פראַבלעמען און געשעהענישען פון דער וועלט־פאָליטיק וואָס האַלטען איצט געשפּאַנט די גאַנצע מענשהייט זיינען קאַנצענטרירט אַרום סאָוועט־רוסלאַנד און אַרום דעם קאָמינפּאַרם; און עס זיינען דאָ וועניג זשורנאַליסטען אין דער אידישער און אַמעריקאַנער פרעסע וואָס האַבען געהאַט די מעגליכקייט צו לערנען וואָס סאָ־וועטיזם און קאָמוניזם זיינען אין דער ווירקליכקייט און וועלכע האַבען אָפּגעגעבען אַזוי פיל ענערגיע און צייט, נשמה און האַרץ אין דעם קאַמף געגען די צוויי מאָנסטערס פון צוואַנציגסטען יאָהר־הונדערט ווי דאָס איז געווען און איז נאָך היינט אונזער מיט־אַרבייטער, ר. אַבראַמאָוויטש.

ר. אַבראַמאָוויטש האָט אָנגעהויבען זיין קאַמף געגען באַלשע־וויזם נאָר אין יאָהר 1903, ווייל ער איז געווען געגען לענינ'ס פּלע־נער פון דיקטאַטור אין דער פּאַרטיי און אין דער רעגירונג. אין 1917 איז ער גלייך אין ערשטען מאָמענט אַרויסגעטראָטען געגען די באַלשעוויקעס, וועלכע האַבען זיך דאַמאַלט נאָך ניט גערופען קאָמוניסטען. ווייל ער, ווי אַלע מענשעוויקעס, האַבען געהאַלטען, אַז רוסלאַנד איז נאָך ניט רייף פאַר אַ סאָציאַליסטישער אַרדענונג און מוז דורכגעהן דורך אַ פעריאָד פון דעמאָקראַטישער

רעוואלוציע און רעפובליק. ער האט פארשטאנען, אז פרובירען אַרױפצױנגען דעם סאָציאַליזם אױף דעם רוסישען פּאָלק, װאָס איז ביז 80 פּראָצענט באַשטאַנען פּון פּױערִים, װעט מען קענען נאָר דורך בלוטיגער דיקטאַטור, און אַז דאָס װעט מײנען אַ קאַטאַסטראָ־פּע פּאַר רוסלאַנד.

ער האָט זײן פּאָזיציע געגען די באַלשעװיקעס ניט פּאַרלאָזען אַפּילו נאָכדעם װי די באַלשעװיקעס האָבען פּאַרכאַפּט די מאַכט און אײנגעפּיהרט זײער דיקטאַטור. װען ער װאָלט אין רוסלאַנד פּאַרבלױבען עטװאָס לענגער, װאָלט ער װאַרשיינליך געטײלט דעם טרױערײגען שיקזאַל פּון די אַנדערע פּראָמינענטע סאָציאַליסטען, װאָס האָבען זיך ניט געװאָלט אונטערגעבען צו סטאַלין'ען. צום גליק האָט ער פּאַרלאָזען רוסלאַנד אײדער דער טעראָר האָט זיך פּאַנאַדערגעפּלאַקערט. ער איז אַרױסגעפּאַרען ניט מיט דער אבזיכט צו אַנטלױפען פּון די באַלשעװיקעס, נאָר כדי צו אַרגאַ־ניזירען בעסער דעם װידערשטאַנד געגען זײ. און די אַרבייט האָט ער פּאַרגעזעצט פּון דאַמאַלסט ביז הײנט אין די פּאַרשידענע לענדער, װאו ער האָט געלעבט, און אונטער די פּאַרשידענע אױמשטענדער, אין װעלכע ער האָט זיך געפונען.

אַרײנגעטראָטען אין דער „פּאַרווערטס“־רעדאַקציע איז אַבראַ־מאַױטש, װען ער איז געקומען אין אַמעריקע נאָך דעם צוזאַמענ־ברוך אין זומער 1940. זײט דאָן איז ער אַ פּערמאַנענטער מיט־גליד פּון אונזער סטעף. ער שרײבט ניט נאָר די אַרטיקלען, װאָס ערשײנען אונטער זײן נאָמען, נאָר אױך עדיטאָריעלס.

אַבער אַבראַמאַױטש'עס פּאַרבינדונג מיט דער צײטונג האָט זיך אָנגעהױבען אַ סך, אַ סך פּריהער, אײדער ער האָט זיך באַזעצט אין אַמעריקע. אין פּאַרלױף פּון די קנאַפע צוזאַנציג יאָהר, װאָס ער האָט געװאוינט אין אײראָפּע, איז ער דריי מאַל געקומען אַהער אױף „טורס“ אין די אינטערעסען פּון די סאָציאַליסטישע באַװעגונג־גען אױף בײדע זײטען ים, װעלכע האָבען געקעמפּט געגען קאַמו־ניזם. זײנע אײדישע מיטינגען פּון די טורס זײנען אַראַנזשירט געװאַרען פּון „פּאַרווערטס“ און די אַרגאַניזאַציעס װאָס זײנען

פאַרבונדען מיט'ן „פאַרווערטס“. דער „פאַרווערטס“ האָט אָפֿ געגעבען אַ סך פּלאַץ פאַר די רעדעס, וואָס ער האָט געהאַלטען ביי די מיטינגען, און פיל געשריבען וועגען איהם, וועגען זיין טעטיגקייט און זיינע פאַרדינסטען.

פון אייראָפּע פלעגט אַבראַמאַוויטש פון יאָהר 1922 אָן שיקען קאַרעספּאַנדענציעס צו דעם „פאַרווערטס“ וועגען אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק און וועגען די פּראָבלעמען פון דער רוסישער רע־וואָלוציע און וועגען דער טעטיגקייט פון סאַציאַליסטישען אינ־טערנאַציאָנאַל.

עס דאַרף אָבער געזאָגט ווערען, אַז אין יענע יאָהרען זיינען די באַציהונגען צווישען אַבראַמאַוויטש'ן און דעם „פאַרווערטס“, איך מיין די אידעאישע באַציהונגען, ניט געווען די זעלבע ווי זיי זיינען היינט. דעמאָלט וואָלט ניט געווען מעגליך צו זאָגען וועגען איהם דאָס, וואָס איך האָב געזאָגט אין אָנהויב פון דעם קאַפיטעל, אַז אַבראַמאַוויטש דריקט אויס אַמבעסטען די פּאָליסיס פון „פאַר־ווערטס“. אין באַצוג צו וועלט־פּאָליטיק. פאַרבונדען דעם „פאַר־ווערטס“ מיט אַבראַמאַוויטש'ן אין יענע יאָהרען האָט זייער גע־מיינשאַפּטליכע שנאה צום קאָמוניזם און זייער געמיינשאַפּטליכער קאַמף געגען דער סאָוועטישער דיקטאַטור. אין אַנדערע פּראָגען פון וועלט־פּאָליטיק, ספּעציעל אין פּראָגען, וואָס האָבען אָנגע־רירט די פּאָליסיס פון די סאַציאַליסטישע פּאַרטייען און סאַציאַלי־סטישער דיפּלאָמאַטיע, איז די שטעלונג פון „פאַרווערטס“ אָפט געווען אַ גאַנץ אַנדערע און צייטענווייז אַ געגנערישע צו דער שטעלונג פון אַבראַמאַוויטש'ן.

ר. אַבראַמאַוויטש און דער „פאַרווערטס“ האָבען ביידע גע־מוזט דורכמאַכען אַ לאַנגען קורס פון „אויסבילדונג“, איידער זיי האָבען זיך דערנעהענטערט איינער צום אַנדערען און געקומען צו אַן אויסגלייך אין זייערע אַנשוואַונגען וועגען דעם וואָס די פּראַקטישע אַרבייט פון דער סאַציאַליסטישער באַוועגונג אין דער איצטיגער צייט דאַרף זיין.

אין די גאַר ערשטע יאָהרען נאָך דער באַלשעוויסטישער רע־וואָלוציע איז דער „פאַרווערטס“ געווען לינקער ווי אַבראַמאַוויטש

אין זיין שטעלונג צום קאמוניזם און צו סאָוועט־רוסלאַנד. אין די שפעטערדיגע יאָהרען איז אַבראַמאָוויטש געווען לינקער ווי דער „פארווערטס“ אין זיין שטעלונג צו די אויפגאַבען און פראַגראַמען פון דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל. דאָס ערקלערט זיך דערמיט, וואָס אין די ביידע פּאַלען האָט זיך עס געהאַנדעלט ניט אַזוי וועגען אַבסטראַקטע אידעען, ווי וועגען פראַקטישע טעטיג־קייטען. דער „פארווערטס“ איז פון אַנפאַנג געווען „איינגעהאַלטען“ אין זיין אורטייל וועגען באַלשעוויזם, ווייל מיר דאָ האָבען ניט געוואוסט און ניט געקענט וויסען פון דעם וואָס אין רוסלאַנד קומט ווירקליך פאַר. עס איז פאַר אונז געווען שווער זיך פאַרצושטעלען אַז אַלטע, באַוואוסטע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען אַנגעפיהרט מיט דער באַלשעוויסטישער באַוועגונג, זאָלען זיין פעהיג צו באַגעהן די פאַרברעכענס, אין וועלכע זיי זיינען באַשולדיגט געוואָרען. אַבראַמאָוויטש האָט אָבער דאָס אַלץ געזעהן מיט זיינע אייגענע אויגען. ער האָט דאָס אַליין דורכגעלעבט. ער האָט געוואוסט דעם גאַנצען שרעקליכען אמת.

אין דער מלחמה, איך מיין די ערשטע וועלט־מלחמה, האָט דער „פארווערטס“ גענומען אַ „נאַציאָנאַלע“ שטעלונג. אַבראַמאָוויטש'עס שטעלונג איז געווען אַן „אינטערנאַציאָנאַלע“. די „אינטערנאַציאָנאַליסטען“ האָבען באַטראַכט די מלחמה אַלס אַן אימפּעריאַליסטישען קאָנפּליקט צווישען צוויי גרופּעס קאָפיטאַליסטי־שע מלוכות און האָבען געהאַלטען, אַז דער צוועק פון די סאָציאַליסטען דאַרף זיין צו דערגרייכען אַ גיכען און יושר'דיגען שלום. אַהן זיגער און באַזיגטע, אַהן אַנעקסיעס און קאָנטריבוציעס. די „נאַציאָנאַליסטען“ האָבען געגלויבט, אַז אויב די סאָציאַליסטישע פאַרטייען וועלען פּאַלגען די „אינטערנאַציאָנאַליסטען“, וועלען די מלחמה געווינען די מעהר רעאַקציאָנערע מלוכות. דאָס איז קלאַר געוואָרען נאָכדעם ווי אַמעריקע איז אַריין אין קריג און אַלע דע־מאַקראַטישע לענדער זיינען געווען פאַראייניגט אין איין לאַגער. דער „פארווערטס“ האָט געשטיצט אַמעריקע און דעם דעמאָקראַטישען לאַגער.

נאָך דער מלחמה האָט זיך אין אַלע סאָציאַליסטישע פּאַר־טייען אָנגעהויבען אַ שפּאַלטונג. די עיקר שפּאַלטונג איז געווען צווישען די „לינקע“ און דער פּאַרטיי אַלס גאַנצע. די לינקע זיינען געווען די פּראָ־קאָמוניסטען, וואָס האָבען אונטער דער ווירקונג פון דער רוסישער רעוואָלוציע אָנגענומען די פּלאַטפּאָרמע פון קאָמינטערן מיט זיינע 21 פּונקטען, און אוועק פון דעמאָקראַטישען סאָציאַליזם. אָבער אויך אין איהם, אין דעם געבליבענעם טייל פון דער פּאַרטיי, איז פּאַרגעקומען אַ צעטיילונג צווישען רעכטע און „צענטריסטען“. די צענטריסטען זיינען געווען געגנער פון קאָמוניזם, דעמאָקראַטען, אָבער בשעת די רעכטע האָבען דעם טראָפּ געלייגט אויף איינהאַלטען פּאַליטישע דעמאָקראַטישע אינסטיטוט־ציעס, האָבען די צענטריסטען מעהר געטראַכט וועגען עראָבערען מעהר מאַכט פאַר דעם אַרבייטער־קלאַס, געווינען מעהר פּאָזיציעס פאַר'ן סאָציאַליזם.

צו די צענטריסטען אין אינטערנאַציאָנאַל האָט באַלאַנגט אויך אַבראַמאָוויטש, צוזאַמען מיט פּרידריך אַדלער, אַטאָ באַוער, לעאַן בלום און אַנדערע.

דער „פּאַרווערטס“ האָט באַקעמפט די לינקע און האָט ניט סימפּאַטיזירט מיט די צענטריסטען. זיין קאַמף געגען די לינקע האָט דער „פּאַרווערטס“ אָנגעהויבען אין דער היגער אַמעריקאַנער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי. געווען איז דאָס אין דער צייט פון רוז־וועלט'ס ערשטער אַדמיניסטראַציע, ווען עס איז אַנטשטאַנען די „רעוואָלוציע פון ניו דיל“. די לינקע אין דער אַמעריקאַנער סאָ־ציאַליסטישער פּאַרטיי האָבען גערופּען צום קאַמף געגען ניו דיל און געגען רוזוועלט'ן. דער אינערליכער קאַמף אין דער פּאַרטיי האָט דערגרייכט אַ פּונקט, ווען די געגנער פון די לינקע האָבען קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט ווי צו פּאַרלאָזען די פּאַרטיי. און נאָכדעם ווי דאָס איז געשעהן, האָבען זיך די לינקע צוגערוקט אַלץ נעהענטער און נעהענטער צו די קאָמוניסטען.

מיר איז ניט באַקאַנט וואָס פאַר אַ שטעלונג אַבראַמאָוויטש האָט גענומען אין דעם קאַמף פון דער היגער סאָציאַליסטישער

באוועגונג. אויף וויפיל איך האב געהערט, האט ער זיך אין פארלויף פון זיינע באזוכען אין אמעריקע (געלעבט האט ער דערמאלט אין פראנקרייך) באמיהט צו דערגרייכען א קאמפראמיס צווישען די ביידע פליגלען. דער „פארווערטס“ האט אבער געשטיצט די רעכטע סאציאליסטישע פארטייען אין איראפע, אזוי ווי אין אמעריקע.

אין יענע יאהרען האט א פארמאל פאסירט, אז אבראמאווויטש'עס א קארעספאנדענץ פון איראפע איז ניט געווען אין איינקלאנג מיט דער „פארווערטס“ פאליסי און איינמאל איז וועגען דעם פארגע-קומען אן אויסטויש פון בריף צווישען אב. קאהאן און ר. אברא-מאווויטש. דאס איז געווען נאכ'ן זיג פון היטלער'ן אין דייטשלאנד. אבראמאווויטש האט באשולדיגט די דייטשע סאציאל-דעמאקראטען, אז זיי זיינען ניט גענוג רעוואלוציאנעריש אין קאמף געגען דעם דראהענדען נאציזם. אב. קאהאן האט אבער ניט געהאלטען, אז מען דארף קריטיקירען די דייטשע סאציאל-דעמאקראטען און האט ניט געגלויבט, אז א מעהר ראדיקאלע פאליטיק וואלט געהאלפען, גיכער וואלט זי געשעדיגט דעם קאמף געגען היטלער'ן. קאהאן איז געווען א מענש מיט א פעסטען כאראקטער און שטארקע מיינונגען און אברא-מאווויטש איז אין דער הינזיכט ענליך צו קאהאן'ען, און דאס האט זיך אפגעשפיגעלט אין די בריף. צו קיין איבעררייס איז אבער קיינמאל ניט געקומען. ערשטענס, דערפאר, ווייל זיי האבען ביידע געהאט דעם העכסטען רעספעקט איינער צום אנדערען; און צווייטענס, ווייל אין גרונט, אין תוך, האבען זיי איינגעשטימט. נאך אלעמען איז דאך דער עיקר ביי זיי געווען צו ראטעווען די וועלט פון קאמוניזם, און אין דעם קאמף זיינען זיי געווען שותפים און גע-האלפען איינער דעם אנדערען.

נאך דער צווייטער וועלט-מלחמה האט זיך די לאגע אינגאנצען געענדערט. דער לינקער סאציאליזם איז פאקטיש פארשוואונדען. אין די לענדער, וואו עס זיינען נאך פאראן אזוינע פארטייען (איי-טאליע, למשל), דינען זיי ווי א נעץ צו פאנגען ערליכע סאציאל-ליסטען פאר'ן קאמוניזם. אין ענגלאנד איז דער לינקער פליגעל

פון דער לעיבאר-פארטיי ניט פראַקאָמוניסטיש, אָבער ער איז אויך ניט גענוג אַנטי־קאָמוניסטיש, און דערמיט אַליין איז ער אַ געווינס פאַר דער קאָמוניסטישער באַוועגונג.

דער געדאַנק פון מאַכען איצט אַ סאַציאַליסטישע רעוואָלוציע אין דעמאָקראַטישע לענדער, איז אינגאַנצען פאַרשוואַנדען. כל זמן קאָמוניזם לויערט אויף אונז פון איין זייט און פאַשיזם פון דער צווייטער זייט, מוז די פאַרטיידיגונג פון דעמאָקראַטיע זיין אונזער העכסטע און הייליגסטע אויפגאַבע און פליכט. מיר זיינען סאַציאַליסטען, אָבער „דעמאָקראַטישע סאַציאַליסטען“ און דער וואָרט „דעמאָקראַטישע“ פאַרנעמט דעם ערשטען אָרט.

אין אַט דעם זיינען מיר היינט אַלע אייניג. אין דעם איז דער אַבראַמאָוויטש פון היינט אַזוי שטאַרק איבערצייגט, ווי עס איז געווען אַב. קאַהאַן פון אַמאַל. און דערפאַר קען היינט געזאַגט ווערען, אַז אַבראַמאָוויטש פאַרטרעט אויף גאַנצע הוינדערט פראַקציענט די שטעלונג פון „פאַרווערטס“ אין די פרינציפען און פאליסיס בנוגע וועלט־פאליטיק.

קאפיטעל דרייסיג

ב. וולאדעק

א פולשטענדיגער מיטגליד פון דער רעדאקציע איז ב. וולאדעק געווען ניט מעהר ווי צוויי יאָהר, פון 1916 ביז 1918. אין דער פאַרהעלטניסמעסיג קורצער צייט האָט ער פאַרנומען דעם פּאַסטען פון „סיטי עדיטאָר“ (נייעס רעדאַקטאָר). פריהער האָט ער עטליכע יאָהר געדינט אַלס פאַרוואַלטער פון „פאַרווערטס“ אָפּיס אין פּילאָדעלפּיע און פון 1928 ביז זיין פריהעצייטיגען טויט אין 1938 איז ער געווען דער „גענעראַל מענעדזשער“ פון „פאַרווערטס“ אין ניו יאָרק, דאָס הייסט, דער ביזנעס פאַרוואַלטער פון דער צייטונג אי-בער'ן גאַנצען לאַנד.

אַבער וולאָדעק איז געווען אַ שרייבער, מעהר שרייבער ווי ביזנעסמאַן. ער איז אויך געווען מיט לייב און לעבען אַריינגעטאַן אין די באַוועגונגען און אַרגאַניזאַציעס וועלכע דער „פאַרווערטס“ האָט געדינט און צוליב וועמען דער „פאַרווערטס“ האָט עקזיסטירט — די סאַציאַליסטישע פאַרטיי, די אידישע יוניאָנס, דער אַרבייטער רינג, די פּראָגרעסיווע, סאַציאַלע און קולטורעלע אינ-סטיטוציעס אויף דער אידישער גאַס. ער איז געווען טיף פאַר-אינטערעסירט אין דער אידישער ליטעראַטור, אידישער דערציהונג אידישער פּילאַנטראָפּיע און אַלץ וואָס איז נאָר אידיש. די אַלע זאַכען האָבען געהערט מעהר צו דעם רעדאַקציאָנעלען טייל פון דער צייטונג ווי צו דער ביזנעס פאַרוואַלטונג. און דערפאַר איז איהם טאַקע אויסגעקומען זיך אַפצורופען מיט אַרטיקלען איבער פּראָגען וואָס האָבען געהאַט אַ שייכות מיט די אַלע באַוועגונגען און טעטיג-קייטען. גאַנץ אָפּט פּלעגט דער „פאַרווערטס“ אויך דרוקען באַ-

ריכטען וועגען זיינע רעדעס אויף פארזאמלונגען און קאנווענשאַנס. וולאָדעק איז אויף אַזא אופן געווען „אַריינגעוועבט“ אין דער רע-דאַקציע. ביי די לעזער איז ער געווען אידענטיפיצירט מיט אַלע טיילען און צווייגען פון דער צייטונג אויף דעם זעלבען אופן, אויב ניט אין דער זעלבער מאַס, ווי אַב. קאַהאַן.

אין דער געשיכטע פון „פאַרווערטס“ זיינען די צוויי נעמען, אַב. קאַהאַן און ב. וולאָדעק, וואַרשיינליך געווען די פּאָפּולערסטע. איך מיינ דערמיט צו זאָגען, אַז די צוויי נעמען זיינען געווען באַ-וואוסט צו מעהר מענשען, אידען און ניט-אידען, אין אַמעריקע און אין אויסלאַנד, ווי אַלע אַנדערע וואָס זיינען געווען פאַרבונדען מיט דער געשיכטע פון דער צייטונג אין די 56 יאָהר פון איהר עקזיסטענץ. עס איז אַבער, גלויב איך, איצט מעהר קיין סוד ניט, אַז צווישען זיי איז קיין שלום בית ניט געווען. אין דעם לעצטען צעהנדליג יאָהר פון וולאָדעק'ס לעבען זיינען צווישען זיי פאַרגעקו-מען ביטערע קאָנפליקטען, וועלכע האָבען ביי ביידען איבערגעלאָזט וואונדען, וואָס האָבען זיך קיינמאָל ניט פאַרהיילט. אויב די עפענט-ליכקייט האָט פון דעם וועניג געהערט, איז דאָס צו פאַרדאַנקען די פיהרער פון „פאַרווערטס“-אַסאַסיאיישאַן, וועלכע האָבען ניט דער-לאָזען, אַז די מחלוקה זאָל דערפיהרט ווערען ביז צו אַ פּולשטענ-דיגען איבעררייס צווישען די צוויי מענשען וואָס האָבען ביי איהר פאַרנומען דעם אויבען-אַן. עס זיינען געווען וואַכען און מאַנאַטען ווען עס האָט אויסגעוויזען, אַז די צייטונג וועט זיך מוזען זעגענען מיט איינעם פון זיי. די קריזיסען זיינען אַבער אַריבער בשלום, טאַקע דערפאַר ווייל די אַסאַסיאיישאַן איז געווען אַנטשלאָסען אַז דאָס זאָל ניט געשעהן.

אין קריגערייען צווישען פּראַמינענטע מענשען זוכט מען גע-וועהנליך „פּערזענליכע“ מאַטיווען. דאָס איז דער גרינגסטער וועג — מען שרייבט-צו די קריגעריי צו קנאה, פאַרדאַכט, מורא, אַמביציעס און אַנדערע שוואַכקייטען פון דער מענשליכער נאַטור. אויך אין דעם פאַל זיינען מאַנכע פון די אויסגערעכענטע מאַטיווען דערמאַנט געוואָרען פון שרייבער וואָס האָבען געשילדערט די דראַמאַטישע עפאַכע אין דער „פאַרווערטס“-געשיכטע. אפשר איז עפעס פון דעם

יע אַריינגעמישט געווען און האָט געהאַלפּען פאַרגרעסערען די ליידענשאַפטען פון דעם קאַמף. אָבער עס איז אַבסאָלוט פּאַלש צו זאָגען, אַז פּערזענליכע מאַטיווען זיינען געווען דער וואַרצעל פון וועלכען די ביטערע פּרוכט איז אַרויסגעוואקסען. די פון אונז וואָס זיינען געווען אין „פּאָרווערטס“ אין יענע שטורעמדיגע טעג און וואָס האָבען נאַכגעפּאַלגט יעדען צוג אויף דעם שאַך־ברעט פון דעם קאַמף, ווייסען, אַז עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען פּרינציפּיעלע איינשטעלונגען אין באַצוג צו וועלט־געשעהענישען, צו די סאַציאַליסטישע און יוניאָן באַוועגונגען, און צו אידישע פּראָבלעמען.

אין איין פּרט זיינען קאַהאַן און וואַדעק געווען ענליך. ביידע זיינען געווען מעהר גענייגט דורכצופירען פּראַקטישע אַרבייט ווי צו פּרעדיגען אַבסטראַקטע טעאָריעס. אונטער אב. קאַהאַן האָט דער „פּאָרווערטס“ געשטיצט יענע פּיהרער און גרופּעס אין די אידישע יוניאָנס און אין דער סאַציאַליסטישער פּאַרטיי וועלכע האָבען געלעגט דעם טראַפּ אויף באַלדיגע פּאַרבעסערונגען פון דעם אַרבייט־טער'ס לאַגע, אויף באַלדיגע רעפּאַרמען אין דער פּאַליטיק. וואַדעק דעק האָט געטאָן ענליכעס אויף זיין שטייגער. ער האָט געהאַלפּען אַרגאַניזירען יוניאָנס און פּיהרען סטרייקס; ער האָט געגרינדעט אַרבייטער קאָמיטעס פאַר רעליף פון מלחמה־קרבנות און פאַר'ן אויפבויע פון צעשטערטע אידישע עקאָנאָמישע און קולטורעלע פּאַרטיזיעס. זיין גרעסטע אַרבייט אין פּאַליטיק איז געווען אין פּאַר־בינדונג מיט די „האַווינג פּראַיעקטען“ פון ניו יאָרק, אין וועלכע ער איז געווען איינער פון די פּיאָנערען און טיכטיגע טוער. ניט אַב. קאַהאַן און ניט ב. וואַדעק'ס נאָמען איז פאַרבונדען מיט טעאָרעטישער פּיהרערשאַפט אין דער אַרבייטער באַוועגונג.

ביידע האָבען זיי געהאַט די זעלבע ניגונגען, די זעלבע איינ־סטינקטען פאַר פּראַקטישקייט. אָבער ביים נאַכגעבען די ניגונגען איז וואַדעק ניט געווען אַזוי פּריי ווי קאַהאַן. וואַדעק איז געשטערט געוואָרען פון זיין בונדישער דערצייהונג און לאַיאַליטעט. אַב. קאַהאַן האָט די שטערונגען ניט געהאַט.

און פון דעם זיינען אַרויסגעקומען די אַלע צרות. אין די

לעצטע צוואנציגער יאהרען און אין די ערשטע דרייסיגער יאהרען איז די סאָציאַליסטישע פּאַרטיי אויפגעטרייסעלט געוואָרען פון אינערליכע קאָנפּליקטען צווישען „רעכטע“ און „מיליטאַנטען“. עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען דער באַציהונג צו סאָוועט רוסלאַנד, וועגען פּאַרבינדונגען מיט די קאָמוניסטען, וועגען דער שטעלונג צו דער רוזוועלט אַדמיניסטראַציע און צום „ניו דיעל“. די „רעכטע“ האָבען ניט געוואָלט האָבען די מינדסטע פּאַרבינדונג מיט די קאָמוניסטען און האָבען באַקעמפט אירגענד וועלכע קאָאָפּעראַציע מיט פּראָ-סאָוועטישע טעטיגקייטען. זיי האָבען אָבער געשטיצט רוזוועלט'ן און זיינע גרויסע רעפּאַרמען, וואָס האָבען געטראָגען אַ סאָציאַליסטישען כאַראַקטער. די „מיליטאַנטען“, פּאַרקערט, זיי נען געווען מעהר פּריינדליך און מעהר טאַלעראַנט צו די קאָמוניסטען און צו די סאָוועטען ווי צו רוזוועלט'ס אַדמיניסטראַציע און דעם ניו דיעל.

אב. קאַהאַן איז געווען איינער פון די הויפּט־פּאַרטיידיגער פון דער רעכטער פּאַזיציע אין דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, אין די אידישע יוניאָנס, אין אַרבייטער רינג און אין אַלע אידשע אָרגאַניזאַציעס וואָס זיינען געווען אַ טייל פון דער „פּאַרווערטס“ משפּחה. די מיליטאַנטישע פּאַזיציע אין די אַלע אָרגאַניזאַציעס האָט געהאַט די שטיצע פון די בונדישע גרופּעס און פון די פיהרער וועלכע זיינען דערצויגען געוואָרען אין דער בונדישער פּילאָזאָפּיע. עס זיינען, פאַרשטעהט זיך, געווען אויסנאַמען: בונדיסטען, וועלכע זיינען געשטאַנען מיט די רעכטע, און אַנטי־בונדיסטען, וועלכע האָבען געהאַלפּען די מיליטאַנטען. אָבער זייער צאַל איז געווען אַזוי קליין אַז זיי האָבען זיך כמעט ניט אָנגעזעהן.

וואָדעק האָט זיך געפונען צווישען צוויי פּייערען. זיין פּראַקטישער שכל, זיינע פּראַקטישע ניגונגען האָבען איהם געצויגען צו די רעכטע. צו דעם איז צוגעקומען נאָך אַ כּוח — זיין אַמעריקאַ־נישקייט. וואָדעק איז געווען פּאַרליבט אין אַמעריקע, אין איהרע טראַדיציעס און אינסטיטוציעס. ער האָט זיך אָפּגעגעבען צו שטור־דירען אַמעריקאַנער געשיכטע און ער האָט איינגעזאָפט דעם אַמע־

ריקאנער גייסט פון „פראַקטישען אידעאָליזם“, פון „אידעאָליסטי־שער פראַקטישקייט“, וואָס האָבען געמאַכט אַמעריקע גרויס. ווי איך האָב שוין אָנגעוויזען, האָט ער די אידעאָליסטישע פראַקטישקייט אַרויסגעוויזען אין זיין אייגענער אַרבייט אויף דעם געביט פון פאָליטיק, ווען ער איז געווען פריהער אַן אַלדערמאַן און שפּע־טער אַ קאונסילמאַן אין ניו יאָרקער סיטי האָל.

אַבער אינגאַנצען באַפרייען זיך פון זיין בונדישער דערציהונג האָט וולאָדעק ניט געקענט. און אַזוי איז עס געשעהן, אַז אין די אינערליכע קאַמפּען פון דער סאַציאַליסטישער פּאַרטיי און אין די פּראַגען וואָס האָבען געהאַט אַ שייכות מיט רווועלט'ס אַדמי־ניסטראַציע און ניו דיעל האָט וולאָדעק זיך איינגע מאַל געפונען אין דעם מיליטאַנטישען לאַגער. און דאָס האָט געשאַפען הייס בלוט צווישען איהם און אַב. קאַהאַן.

אין די פיר יאָהר פון דעם קאַמף אין דער סאַציאַליסטישער פּאַרטיי, פון 1932, ווען די מיליטאַנטען האָבען געמאַכט אַ פּאַרווזן אַרויסצושטויסען הילקוויט'ן פון זיין אַמט אַלס טשערמאַן פון דער עקזעקוטיווע פון דער פּאַרטיי, ביז 1936, ווען די פּאַרטיי איז ענד־ליך צעשפּאַלטען געוואָרען און די רעכטע האָבען די פּאַרטיי פּאַר־לאָזען — אין די פיר יאָהר האָבען פּאַסירט זאַכען אויסער די ראַמען פון דעם פּאַרטיי־קאַמף, אין וועלכע קאַהאַן און וולאָדעק זיינען געקומען אין קאַנפּליקט. יענע קאַנפּליקטען זיינען אָבער אויך געווען אומדירעקט פּאַרבונדען מיט די אישוס פון דעם אַלגע־מיינעם קאַמף אין דער סאַציאַליסטישער פּאַרטיי.

איך האָב אויבען באַמערקט, אַז די עפענטליכקייט האָט וועניג געהערט פון די ביטערע קאַנפּליקטען צווישען די צוויי וויכטיגסטע פּערזענליכקייטען אין „פּאַרווערטס“. עס איז געלונגען דער פיהרער־שאַפט פון „פּאַרווערטס“ אַסאַסיאיישאַן איינצוהאַלטען די צוויי שטרייטענדע צדדים ניט צו דערפירען די מחלוקה צום ביטערען סוף פון אַ פולשטענדיגען איבעררייס. דער לויף פון דער צייט, די פּאַסירונגען פון דער צייט זיינען אין דעם אויך געווען באַ־הילפיג. דער אויפשטאונג פון דער טרעיד יוניאָן באַוועגונג אונטער דעם ניו דיעל, און איבערהויפּט די געוואָלדיגע געווינסען וואָס דער

ניו דיעל האָט געבראַכט די אידישע יוניאָנס האָבען געעפּענט
 די אויגען פון אַ סך אידישע מיליטאַנטען זיי זאָלען איינזעהן
 זייערע טעות'ן, זייערע פאַלשע אויפפאַסונגען פון דעם ניו דיעל. די
 מאַנעווערעס פון די מיליטאַנטען אין דער סאָציאַליסטישער פאַרטיי
 אין באַצוג צו די קאָמוניסטען האָט אויך זיי פאַרמיאוס'ט אין די
 אויגען פון אַ סך פון זייערע אָנהענגער. ב. וואָדעק האָט זיך
 פון זיי אָפּגעקערט אַלץ מעהר און מעהר. מאַנכע פון די בונד-
 דיסטען האָבען עס איהם קיינמאַל ניט מוחל געווען.
 איך בין זיכער, אַז אויב וואָדעק וואָלט געלעבט, וואָלט די
 צייט פאַרהיילט די וואונדען פון דער ביטערער קריגעריי צווישען
 איהם און אב. קאַהאַן. עס וואָלט צווישען זיי צוריק איינגעשטעלט
 געוואָרען פריינטליכע אָדער צום וועניגסטענס פרידליכע באַ-
 ציהונגען. זיי זיינען ביידע געווען קלוגע און פראַקטישע מענשען
 און געוואוסט ווען צו פאַרבויגען און פאַרגעסען פערזענליכע קריוור-
 דעס אין די אינטערעסען פון העכערע זאַכען. און דער „פאַרווערטס“
 איז ביי זיי ביידען געווען גענוג טייער, אַז זיי זאָלען צוליב איהם
 ברענגען דעם קרבן.

קאפיטעל איין-און-דרייסיג

דוד איינהארן

אָנמעלט איז אין דער רעדאָקציע פון „פאָרווערטס“ אָנגע-
קומען אַ בריף פון אַ לעזער מיט אַ ווענדונג צו אונזער מיטאַר-
בייטער, דוד איינהארן. דער בריף־שרייבער האָט אָנגעוויזען אויף
דעם, אַז אין די יאָהרען זייט דער אַנטשטעהונג פון דער אידישער
מדינה האָט דוד איינהארן ניט אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג וועגען
דער היסטאָרישער געשעהעניש, און ער וואָלט זעהר געוואָלט, אַז
איינהארן זאָל עס טאָן.

מיר האָבען דעם בריף ניט געדרוקט, מיר האַלטען, אַז אַ
שרייבער איז ניט מחויב צו זאָגען זיין וואָרט וועגען יעדער פאַ-
סירונג און אין יעדער פראָגע. אויב ער פאַרשווייגט אַ געוויסע
טעמע, איז עס ענטוידער דערפאַר וואָס ער האָט ניט וואָס צו
זאָגען וועגען איהר, אָדער ווייל צוליב געוויסע אורזאַכען וויל
ער זיין מיינונג ניט פאַרעפענטליכען. אין ביידע פאַלען קען מען
צו איהם קיין טענות ניט האָבען.

מיר פאַרשטעהען אָבער וואָס עס האָט באַוואויגען אונזער
לעזער צו שרייבען דעם בריף. דוד איינהאַרנ'ס אַרטיקלען ציי-
כענען זיך אויס מעהר ווי אַלץ מיט זייער „אידישקייט“ — אידיש
וויסען, אידישע געפיהלען. איינהארן שרייבט מיט שטאַלץ און
ליבע פאַר דער אידישער פאַרגאַנגענהייט און מיט גלויבען אין
דער אידישער צוקונפט, אין אידישען קיום. דער בריף־שרייבער,
וועלכער, ווייזט אויס, איז אַליין באַגייסטערט פאַר ישראל, האָט
דערוואָרט, אַז די אַנטשטעהונג פון דער אידישער מדינה און די
ווייטערדיגע געשעהענישען אין ישראל וועלען באַצויבערען איינ-

האַרנ'ען מעהר ווי אַ סך אַנדערע שרייבער, און אַז ער וועט מיט זיינע אַרטיקלען העלפען שטאַרקען דעם גלויבען און אויפקלערען די באַדייטונג פון דער היסטאָרישער געשעהעניש.

דוד איינהאַרן האָט שוין אַזאַ מזל. ער האָט מיט זיין פעדער געדינט דירעקט אָדער אומדירעקט די וויכטיגסטע און פאַרגע- שריטענסטע טעטיגקייטען אויף דער אידישער גאַס. ער איז געווען איינער פון די טאַלאַנטפולע שריפטשטעלער וואָס האָבען געלעגט דעם פונדאַמענט פון דער מאָדערנער אידישער פּאָעזיע, אידישער עסעי און אידישער פובליציסטיק. אַנדערע אידישע שרייבער, וואָס האָבען געאַרבייט אויף די זעלבע געביטען ווי ער, געמאַכט ענליכע ביישטייערונגען צו אידישע נאַציאָנאַלע באַוועגונגען און צו אידישער קולטור, האָבען זיך אידענטיפיצירט מיט געוויסע פאַר- טייען, ליטעראַרישע שולען, קולטורעלע גרופען. איינהאַרן איז געבליבען אַליין, אַפגעזונדערט, אַ וועלט פאַר זיך.

אין זיינע יונגע יאָהרען איז דוד איינהאַרן געשטאַנען נאָהענט צום בונד. ער האָט מיטגעאַרבייט אין דער בונדישער פרעסע. אין איהרע גלאַנץ-יאָהרען, איז ער געווען איינער פון איהרע שטערען. דאָ אין אַמעריקע זיינען מיר געווען אונטער דעם איינדרוק, אַז איינהאַרן איז דאַמאַלסט געווען אַ הונדערט פּראָצענטִגער בונדיסט. שפעטער, ווען מיר האָבען זיך מיט איהם געהענטער באַקענט, האָבען מיר אויסגעפונען, אַז דאָס איז געווען ניט ריכטיג. ער איז געווען אַ סאַציאַליסט. דער בונדזיום איז איהם געווען נאָענט צוליב דעם סאַציאַליסטישער טייל פון זיין פּראָגראַם, אויך צוליב דעם וואָס ער איז געווען אידישיסטיש. אָבער איינהאַרנ'ען איז ניט געווען צום האַרצען די באַציהונג פון בונד צו „אידישקייט“, צום אידישען אַלטערטום, אידישער רעליגיע, אידישע טראַדיציעס. אין דעם פרט איז דאָ אַן ענליכקייט צווישען דוד איינהאַרן און אברהם ליעסין. ליעסין'ען האָט מען אויך געהאַלטען פאַר אַ בונד- דיסט, און ער איז ווירקליך געווען נאָהענט אין זיינע סימפּאָטיעס צו דער בונדישער באַוועגונג. אָבער זיין „אידישקייט“ איז געווען צו „קאָנסערוואַטיוו“, צו „אַלט־מאָדיש“ פאַר די בונדיסטען; און זייער אידישקייט איז געווען צו „גוי'איש“ פאַר ליעסין'ען.

מיט דוד איינהארן'ס באַציהונג צו ארץ ישראל און צום ציוניזם איז געווען פאַרקערט. דער אַלגעמיינער איינדרוק איז געווען, אַז איינהארן האָט די זעלבע באַציהונג, די זעלבע געגנער־רישע שטעלונג צום ציוניזם און דער גאַנצער ארץ ישראל באַוועז־גונג ווי די בונדיסטען. אַנדערש אָבער האָבען וועגען איהם געפיהלט די ציוניסטען אַליין, איבערהויפט די „קולטור־ציוניסטען“. זיי האָבען איהם באַטראַכט פאַר אַ נאַענטען. דוד איינהארן'ס אַר־טיקלען וועגען אידישע פראַגען און וועגען אידישקייט אין אַל־געמיין פלעגען איבערגעדרוקט ווערען אין ציוניסטישע צייטונגען און זשורנאַלען; דאָס זעלבע מיט זיינע פאַעמען און לידער. עס פאַרשטעהט זיך, אַז דאָ רעדט זיך ניט וועגען אַרטיקלען איבער פראַקטישע ציוניסטישע פראַגען, אָדער וועגען דער ציוניסטישער באַוועגונג. איינהארן איז קיינמאַל ניט געווען קיין ציוניסט. עס האַנדעלט זיך וועגען מעהר עיקר/דיגע ענינים, ענינים וואָס האָבען צו טאָן מיט „פונדאַמענטאַלער אידישקייט“, אויף וועלכער אַלע נאַציאָנאַלע אידישע באַוועגונגען זיינען באַזירט און פון וועלכע אַלע אידישע באַוועגונגען ציהען זייער גייסטיגע נאָהרונג. אַזוינע אַרטיקלען, אַזוינע ליטעראַרישע און פובליציסטישע שאַפונגען האָ־בען די ציוניסטען אַפט געפונען ביי איינהארן'ען און זיי באַנוצט פאַר זייערע צוועקען.

דוד איינהארן האָט ליב צו שרייבען וועגען די אידישע נביאים, וועגען זייערע פערזענליכקייטען און וועגען די געדאַנקען און דער עטיק וואָס זיי האָבען געפרעדיגט. ער האָט אַ גרויסען טייל פון תהילים און פון די נביאישע ספרים איבערגעזעצט אויף אידיש, און ער באַטראַכט די איבערזעצונגען פאַר זיינע ליבסטע קינסט־לערישע שאַפונגען. אין אַט דער „פאַרליבטקייט“ אין די נביאים ליגט דער שליסעל צו איינהארן'ס גאַנצען גייסטיגען וועזען. פון די נביאים שעפט ער זיינע באַגריפען וועגען „אידישקייט“; פון שטאַנדפונקט פון דער נביאישער עטיק קוקט ער אויף דער געשיכטע, וועלט־געשעהענישען און אויף די פראַגראַמען און האַנדלונגען פון פאַרטייען און באַוועגונגען.

די נביאים האָבען געשטעלט די מאַראַל העכער איבער אַלץ.

העכער אפילו איבער די פראקטישע נאציאנאלע אינטערעסען פון זייער לאַנד. ביי די נביאים איז אידישקייט געווען אן עטישער באגריף — דער באגריף פון דער העכסטער אלמענשליכער גע-רעכטיגקייט. די נביאים האָבען באַטראַכט דאָס אידיש פּאָלק אַלס באַשטימט פון גאָט צו טראָגען און פאַרשפּרייטען אָט די הויכע, געטליכע מאָראַל; די נביאים האָבען זיי געלויבט און געטרייסט ניט ווייל די אידען זיינען זיי געווען טייערער, נאָר ווייל די אידען האָבען געהאַט די מיסיע צו דינען אַלס מוסטער פאַר דער גאַנצער מענש-הייט און זיי האָבען געמוזט טראָגען אַ גרעסערע פאַראַנטוואָרטלעכ-קייט. דאָס איז געווען זייער שיקזאַל — אַזוי האָט גאָט געוואָלט.

דוד איינהאַרן מעסט אַלץ מיט דער מאָס פון עטיק, פון מאָראַל. זיין אידישקייט איז אַן עטישע, זיין רעליגיע איז אַן עטישע, זיין סאָציאַליזם איז אַן עטישער. ער זוכט אַן עטישע אויסטייטשונג פון געשעהענישען און שטרעמונגען אין דער גע-שיכטע. ער איז טיף איבערצייגט, אַז אַן עטישע קראַפט באַהערשט דעם אַוניווערזום, אַז פעלקער באַצאָהלען פריהער אָדער שפעטער פאַר אַלע זייערע מעשים, אַז זיי שניידען די פרוכט פון זייער מאָראַל.

און מיט אָט דער מאָס פון עטיק מעסט איינהאַרן פעלקער באַוועגונגען און פאַרטייען. ער איז זעלטען צופרידען מיט זייערע פראַקטישע האַנדלונגען, ווייל דער פראַקטישער לעבען קומט זעל-טען נאָך די פאַדערונגען פון דער עטיק.

דוד איינהאַרן איז געשטאַנען נאָהענט צו די פאַליטישע און סאָציאַלע געשעהענישען אין אייראָפּע וואָס האָבען געבראַכט די בלוטיגע שטורעם פון די צוויי וועלט-מלחמות, פון די טאַטאַ-ליטאַרע רעוואָלוציעס און דעם אידישען חורבן. ער האָט געזעהן וואָס עס האָט זיך אָפּגעטאַן אין רוסלאַנד ערב דער ערשטער וועלט-מלחמה, אין דייטשלאַנד און פראַנקרייך אין די יאָהרען פון דעם אויפשטייג פון נאַציזם און אַנטיסעמיטיזם. ווען פראַנקרייך איז צוזאַמענגעבראַכען אין אָנהויב פון צווייטען וועלט-קריג האָט ער זיך קוים געראַטעוועט מיט זיין לעבען קיין אַמעריקע.

די אלע איבערלעבונגען און באַבאַכטונגען האַבען אין איהם נאָך מעהר באַפעסטיגט דעם גלויבען אין עטיק און זיין מיסטרוי צו פראַקטישקייט. ווי שוין געזאָגט, האָט ער שטענדיג געהאַלטען מעהר פון עטישען סאָציאַליזם, עטישער אידישקייט, ווי פון די מאַטעריאַליסטישע טעאָריעס פון סאָציאַליזם און פון פראַקטישער אָדער פּאָליטישער אידישקייט. איצט איז עס ביי איהם געוואָרען אַ „פּאָנאַטישער גלויבען“. מיט אַ פּאַר יאָהר צוריק פלעגט ער אין זיינע אַרטיקלען אין „פּאַרווערטס“ אַטאַקירען באַוועגונגען און פּאַרטייען בלויז דערפאַר וואָס זיי גיבען זיך אָפּ מיט פראַקטישע טעטיגקייטען. אַלץ וואָס איז פראַקטיש איז ביי איהם געשטאַנען אונטער פאַרדאַכט.

דוד איינהאַרן איז אַ פּאָעט, איינער פון די טאַלאַנטפולסטע דיכטער אין דער אידישער ליטעראַטור. זיין הויכער דיכטערישער טאַלאַנט פיהלט זיך אין אַלץ וואָס ער שרייבט, אין זיין פּראָזע. אויך זיין שפּראַך איז שעהן, זיין סטיל איז וואָרים, פול מיט פאַרב און בילדער. ווען ער וואַלט אַפילו געווען אַרים אין גע-דאַנקען, וואַלט מען איהם געלייענט מיט גרויס גענוס צוליב דער רייכקייט פון זיין שפּראַך.

ער איז אַבער אויך רייך אין געדאַנקען. דוד איינהאַרן באַזיצט גרויס וויסען ניט בלויז אין אידישע געגענשאַנדען נאָר אויך אין וועלטליכע. איך בין זיכער, אַז אַ סך פון „פּאַרווערטס“ לעזער האַבען, אַזוי ווי איך, אָפט באַוואונדערט איינהאַרן'ס אַרטיקלען, אין וועלכע ער כאַראַקטעריזירט גאַנצע עפּאָכעס פון דער מענש-ליכער געשיכטע, אידישער געשיכטע, די געשיכטע פון דעם איי-ראַפעאישען קאָנטינענט אָדער פון באַזונדערע אייראָפעאישע לענד-דער. דאָס זעלבע קען געזאָגט ווערען וועגען די אַרטיקלען אין וועלכע ער באַהאַנדעלט די כאַראַקטעריסטישע שטריכען פון דער היינטיגער ציוויליזאַציע אָדער אין וועלכע ער מאַכט פאַרגלייכונגען צווישען די ציוויליזאַציעס פון פאַרשיידענע צייטען און פאַרשיי-דענע לענדער. דאָס צו טאָן איז ניט גענוג צו וויסען די פּאַקטען פון געשיכטע; מען מוז אויך קענען פאַרטיישען די פּאַקטען אין ליכט פון פּילאָזאָפּישע אַנשוואַונגען.

עס איז דאָ אַ מיינונג ביי קריטיקער, אַז דיכטונג איז די שווערסטע פאַרם פון ליטעראַרישער שאַפונג. איינער פון די גרונדען פאַר דער מיינונג איז, וואָס דער דיכטער קען ניט מאַכען קיין איינדרוק, קען ניט הינרייסען דעם לעזער סיידען ער איז אַבסאָלוט אויפריכטיג. דעם דיכטער, צי ער שרייבט פּאַעזיע אָדער פּראָזע, קען מען לייכט דערקענען צי ער מיינט מיט'ן גאַנצען האַרצען אָדער ניט. דוד איינהאַרן האַלט אויס די פּראָבע אין אַלץ וואָס ער שרייבט. צי איהר זייט איינשטימיג מיט זיינער אַ מיינונג צי ניט, זייט איהר אַבסאָלוט זיכער אין זיין אויפריכטיג-קייט. בשעת איהר לייענט איהם ווערט איהר אַזוי באַצוואונגען פון זיינע ווערטער, אַז איהר פאַרגעסט צו טראַכטען צי איהר שטימט מיט איהם איין. אויפ'ן מאַמענט זייט איהר אינגאַנצען זיינער. ערשט שפעטער, ווען איהר באַפרייט זיך פון דער שטימונג אין וועלכער זיינע ווערטער האַבען אייך אַריינגעוואַרפען, זייט איהר בכוח צו אַנאַליזירען די געדאַנקען און צו טראַכטען וועגען זיי מיט קאַלטער לאַגיק.

קאפיטעל צוויי-און-דרייסיג

בונדיסטישע שרייבער

צביון און אַלגין, מעדעם, ליטוואַק און ב. שעפּנער

פון אַ זשורנאַליסטישען שטאַנדפּונקט איז דער סאַציאַליסטי-
שער „פאַרווערטס“ פון אַמעריקע אימער געווען גאַנץ פאַרשידען
פון די בונדישע צייטונגען אין דער אַלטער רוסלאַנד און אין פּוילען.
אונזער צייטונג האָט געהאַט אַן אַנדער פנים ווי דער „וועקער“
אָדער די „פּאַלקסצייטונג“ וואָס די בונדיסטען האָבען אַרויסגע-
געבען פריהער אין ווילנע און דערנאָך אין וואַרשע. אב. קאהאַן האָט
געהאַלטען, אַז די בונדישע צייטונגען זיינען צו־טרוקען, צו־שווער
און ניט צוגענגליך פאַר די ברייטע מאַסען. די אַרויסגעבער פון
די בונדישע צייטונגען האָבען געהאַלטען, אַז דער ניו יאָרקער
„פאַרווערטס“ איז צו פּאָפּולער און צו „סענסאַציאָנעל“. יעדעס
מאָל וואָס אַ שליח פון „בונד“ פלעגט קומען קיין אַמעריקע, פלעגן
וועגען דעם פאַרקומען שמועסען אין דער רעדאַקציע פון „פאַר-
ווערטס“, איבערהויפּט איז דאָס געווען דער פּאַל אויב דער שליח
איז געווען אַ שרייבער אָדער אַ פאַרוואַלטער פון אַ צייטונג, וואָס
דער בונד האָט אַרויסגעגעבען. עס פאַרשטעהט זיך, אַז די שמוע-
סען האָבען זיך, ווי אימער אין אַזוינע פּאַלען, פאַרענדיגט מיט
גאַרניט. יעדער צד איז געבליבען ביי דאָס זייניגע. דער „פאַר-
ווערטס“ איז ווייטער געגאַנגען זיין וועג, און די בונדישע צייטונגען
זיינען געגאַנגען זייער וועג.

איך רייד דאָ ניט וועגען פּאַליסיס אָדער פּרינציפּען, נאָר
וועגען זשורנאַליזם. דער „פאַרווערטס“ האָט אימער אָפּגעגעבען

א סך פלאץ פאר „היומען אינטערעסט סטאָריס“, פאַר לייכטע אַרטיקלען, פאַר פּאָפּולערע ראַמאַנען און דערצעהלונגען. דער „פאַרווערטס“ האָט אויך געפּאָדערט פון זיינע שרייבער, אפילו פון די וואָס האָבען געשריבען וועגען ערנסטע פּראָבלעמען און וויסענ-שאַפטליכע טעאָריעס, אַז זיי זאָלען באַנוצען אַ פשוט'ע שפּראַך כדי יעדער לעזער, דער איינפאַכסטער, זאָל זיי קענען פאַרשטעהן. די בונדישע רעדאַקטאָרען און שרייבער האָבען געהאַלטען, אַז אַט-די זשורנאַליסטישע מעטאָדען „פאַרביליגען“ די צייטונג, אַז מיט אַזוינע מעטאָדען לאַזט זיך די צייטונג אַראָפּ צום לעזער, ווערענד איהר אויפגאַבע דאַרף זיין אַרוויפצוהויבען דעם לעזער צו זיך.

אין די יאָהרען פון דער ערשטער וועלט-מלחמה און באלד נאָך דער ערשטער וועלט-מלחמה זיינען קיין אַמעריקע אַנגעקומען אַ גאָר גרויסע צאָל אימיגראַנטען, וועלכע זיינען דערצויגען גע-וואָרען אין „בונד“ און וואָס זיינען אין זייער אַלטער היים געווען לייענער פון די בונדישע צייטונגען. די מעהרסטע פון זיי האָבען דאָ אַנגעהויבען צו לייענען דעם „פאַרווערטס“, און אויב מען זאָל אורטיילען פון רעזולטאַטען איז אונזער צייטונג זיי שטאַרק געפעלען געוואָרען. מיר צעהלען ביז היינטיגען טאָג אַ גאָר גרויסע צאָהל פון יענע בונדישע אימיגראַנטען צווישען אונזערע טרייעסטע לע-זער.

אין די יאָהרען, פון וועלכע איך רייך, זיינען דער „פאַרווערטס“ אין דער „בונד“ געווען זעהר, זעהר נאָהענט אידעאיש. דאָס איז געווען נאָך איידער די אויפטרייסלונגען אין די סאָציאַליסטישע באַוועגונגען און פאַרטייען האָבען זיך אַנגעהויבען. דער „פאַר-ווערטס“ האָט דאַמאַלסט געשטיצט דעם „בונד“ מיט אַלץ וואָס ער האָט נאָר געקענט; און ווען אַ בונדישער פאַרשטעהער איז געקומען קיין אַמעריקע, איז זיין היים געווען דער „פאַרווערטס“. דאָ האָבען אַט-די מיינונגס-פאַרשידענהייטען וועגען דער פּרעסע גע-האַט אַן עפעקט. מען האָט זיך וועגען דעם ניט געקריגט, נאָר בלויז „דורכגעשמועסט“, אָבער דאָס האָט געשאַפען אַ געוויסע אַנשטרענ-גונג פון געפיהלען, אַ געוויסע מאָס פון קאַלטקייט אין די באַ-ציהונגען.

ביי אב. קאהאן איז געווען אַנגענומען, אַז אַ שרייבער וואָס איז דערצויגען געוואָרען אין אַ בונדישער רעדאַקציע קען ניט טויגען פאַר'ן „פאַרווערטס“. און ווען מען האָט מיט איהם גערעדט וועגען אַנשטעלען אַזאַ שרייבער אָדער באַשטעלען ביי איהם אַר-טיקלען איז זיין ערשטע רעדאַקציע געווען „ניין“. ער האָט זיך פאַר אַזוינע שרייבער „געשראַקען“.

פונדעסטוועגען זיינען די אמת־גוטע שרייבער פון בונדישען לאַגער, די אמת טאַלאַנטירטע, פריהער אָדער שפעטער געוואָרען מיטאַרבייטער אין „פאַרווערטס“. ווי איך האָב שוין אַנגעוויזען אין אַ פריהערדיגען קאַפיטעל, האָט קאהאָן ניט געקענט ביישטעהן דעם נסיון פון אַרייננעמען אַ גוטען שרייבער אַפילו אויב ער האָט געהאַט פאַראורטיילען אָדער קריוודעס געגען איהם. אויפ'ן צעטעל פון אַט־די טאַלאַנטפולע בונדיסטען, וואָס זיינען געוואָרען פראַ-מינענטע מיטאַרבייטער פון „פאַרווערטס“, געהערט דער ערשטער פּלאַץ צו צביונ'ען און אַלגינ'ען. ביידע האָבען געהאַט אין אַ גאַר גרויסער מאָס די ערשטע און וויכטיגסטע קוואַליפיקאַציע, וואָס קאהאָן האָט געזוכט אין אַ מיטאַרבייטער פון זיין רעדאַקציע — די קוואַליפיקאַציע פון „קענען גוט שרייבען“, פון קענען שרייבען קלאַר, איינפאַך און געשמאַק.

נאָך אַ באַרימטער בונדיסט וואָס איז געוואָרען אַ „סטאַר“ אין דער „פאַרווערטס“־רעדאַקציע (ליידער אויף אַ קורצער צייט) איז געווען וולאַדימיר מעדעם. מעדעם האָט זיך פאַרבונדען מיט אונזער צייטונג גלייך ווי ער איז געקומען אין אַמעריקע, עטליכע יאָהר נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה. און ער האָט אין „פאַר-ווערטס“ דאַמאָלסט אָפּגעדרוקט זיינע מעמוואָרען, וואָס איז אַ קלאַ-סיש ווערק אין דער אידישער מעמוואָרען ליטעראַטור. זיין שווערע קראַנקהייט און זיין פריצייטיגער טויט האָבען איהם אַוועקגערויבט פון אונז אין מיטען פון זיינע פרוכטבאַרע יאָהרען.

עפעס ענליכעס האָט פאַסירט מיט א. ליטוואַק. ליטוואַק איז געווען אַ גלענצענדער פובליציסט. זיין פעדער איז געווען שאַרף און בליציג, באַלערענד און העכסט פאַראַנטוואָרטליך. נאָך דער ערשטער וועלט מלחמה, ווען ער האָט זיך באַזעצט אין אַמעריקע,

איז ער אין זיינע סאָציאליסטישע אידעען און אין זיין וועלט פאליטיק געשטאנען נאָהענט צום „פאָרווערטס“, און גאַנץ ווייט-ליך פון „בונד“. בלויז אין פראַגען פון ארץ-ישראל איז ער זיך מיט אונז פאָנאָדער געגאַנגען און זיך געהאַלטען פעסט ביי די אַלטע בונדישע אידעען.

אין יענע יאָהרען פלעגט ליטוואַק פון צייט צו צייט אָפּדרוֹ-קען אַרטיקלען אין „פאָרווערטס“ און ווען ער וואָלט זיך ניט „אונ-טערגעפּוילט“ וואָלט ער געקענט ערשיינען אין „פאָרווערטס“ נאָך אָפטער. אמת, קאַהאַן איז נישט געווען אינגאַנצען צופרידען מיט זיין סטיל. ער האָט באַטראַכט ליטוואַק'ס שפראַך פאַר אַביסעל צו שווערליך. קאַהאַן האָט אויך געוואוסט, אַז מיט ליטוואַק'ן אויס-צוקומען איז ניט אַזוי לייכט צוליב זיינע אַרבייטס געוואוינהייטען. דאָך איז ביי מיר קיין צווייפעל ניט, אַז מיט דער צייט וואָלט ליטוואַק געוואָרען אַ שטענדיגער מיטגליד פון דער „פאָרווערטס“-רעדאַקציע, ווען מיט איהם וואָלט ניט פאַסירט די זעלבע טראַג-געדיע ווי מיט זיין בונדישען חבר וו. מעדעם, — ווען דער טויט וואָלט איהם ניט פריהצייטיג אַוועקגעריסען פון דער וועלט.

אין אָנהויב פון דער צווייטער וועלט-מלחמה איז אין אַמע-ריקע אָנגעקומען ב. שעפנער, אַ לאַנג-יאָהריגער מיטאַרבייטער פון דער בונדישער וואַרשעווער „פּאָלקסצייטונג“. ער האָט זיך גע-ראַטעוועט דורך רוסלאַנד, סיביר, יאַפּאַן און כינע. באַלד נאָך זיין אָנקומען אַהער האָט ער אָנגעהויבען צו שרייבען פאַר'ן „פאַר-ווערטס“ און זייט דאָן איז ער פאַרבליבען איינער פון אונזערע חשוב'סטע מיטאַרבייטער.

וועגען שעפנער'ן האָבען מיר אין דער „פאָרווערטס“-רעדאַק-ציע געוואוסט אַ סך פריהער. מיטגלידער פון „פאָרווערטס“-אַסאַ-סיאיישאַן, געוועזענע בונדיסטען, וועלכע האָבען אויסגעשריבען די „פּאָלקסצייטונג“, פלעגען אָפט ריידען מיט באַגייסטערונג וועגען זיינע פעליעטאַנען. אייניגע פון זיי האָבען גערעדט מיט קאַהאַנען וועגען דעם, אַז שעפנער זאָל איינגעלאָדען ווערען צו שיקען זיינע שאַפונגען פאַר דער צייטונג. ווען איך בין געווען אין וואַרשע, ענדע 1931, האָב איך זיך באַקענט מיט שעפנער'ן אין דער רע-

דאקציע פון דער „פאלקסצייטונג“. ווי עס שיינט האט ער דאמאלסט געוואוסט, אז מען שדכנט איהם צום „פארווערטס“. ער האט, אבער, ניט ארויסגעוויזען דעם מינדעסטען אינטערעס אין דעם. איד האב געהאט דעם איינדרוק, אז ער איז גלייכגילטיג צום גאנצן צען ענין. זייענדיג אין ווארשע, האב איך זיך געהענטער באקאנט מיט שעפנער'ס שרייבען און האב באשלאסען צו רעקאמענדירען איהם צו קאהאנ'ען, ווען איך וועל צוריקקומען אין ניו יארק.

די צייט איז אבער ניט געווען גינסטיג פאר דעם. אין די געקסטע יאהרען האט זיך פאנאנדערגעפלאקערט דער קאמף צווישן שצן די רעכטע און לינקע אין דער סאציאליסטישער פארטיי אין אמעריקע און צווישען די פארטייען אין סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל. די בונדיסטען דא און דער „בונד“ אין ווארשע זיינען געווען גענויגט מעהר צום לינקען פליגעל. ווען די היגע סאציאליסטישע פארטיי איז געשפאלטען געווארען אין 1936, זיינען א באדייטענדע צאהל פון די פראמינענטע בונדיסטען פארבליבען אין טאמאס'עס מיליטאנטישער פארטיי. דער „פארווערטס“ האט זיינע באציהונגען מיט'ן בונד נישט איבערגעריסען און די בונדישע שליחים, וואס זיינען געקומען אהער, האבען באקומען די פולע שטיצע און די נויטיגע הילף פון דער „פארווערטס“ אסאך סיאיישאן און פון דער צייטונג. אבער דאס אלץ איז געווען פארמעל. טיף אין הארצען האבען ביידע צדדים געטראגען א פארביטערונג איינער געגען צווייטען, אן אונצוטרוי. אין אזא שטימונג איז ניט מעגליך געווען צו טראכטען וועגען איינלאדען א מיטגליד פון דער בונדישער צייטונג צו ווערען א מיטארבייטער פון „פאר-ווערטס“. מיר האבען וועגען שעפנער'ן פארגעסען.

די לאגע איז שוין געווען גאנץ אנדערש, ווען שעפנער איז אנגעקומען קיין אמעריקע אין 1940. אלע אלטע פאראיבעלס, קריודעס און פארדאכטען זיינען דאמאלסט שוין געווען פארשוואונדען. ב. שעפנער איז פאר אונז דאן ניט געווען מעהר א „בונדישער“ שרייבער, נאר א סאציאליסטישער שרייבער. מיר האבען איהם איינגעלאדען צו שרייבען א סעריע ארטיקלען וועגען זיין ריזע דורך רוסלאנד און יאפאן, און ווי אזוי איהם איז געלונגען

ארויסצוקומען פון דארטען אַ לעבעדיגער. אין די אַרטיקלען האָט זיך שעפנער אַנטפלעקט אין זיין גאַנצען טאַלאַנט. די סעריע האָט זיך געצויגען מאַנאַטען לאַנג און האָט געמאַכט אַ טיפען רושם אויף אונזערע לעזער. און שעפנער איז פאַרבליבען אַ שטענדיגער מיט-אַרבייטער פון דער צייטונג.

שעפנער איז אַ פעליעטאַניסט פון העכסטען סאָרט. ער שרייבט לייכט, אַפט שפילעוודיג, אָבער די טעמעס וואָס ער באַהאַנדעלט און די געדאַנקען וואָס ער אַנטוויקלעט זיינען ערנסטע. ער רופט זיך אַפּ אויף די וויכטיגסטע פּראָבלעמען פון טאָג, פּאָליטישע, סאָציאַלע און קולטורעלע. ער האָט זיין אייגענעם צוגאַנג צו פּראָבלעמען; דער קוק-ווינקעל, דורך וועלכען ער באַטראַכט און דיסקוטירט פּראָגען און דערשיינונגען, איז ניט דער געוויינליכער נאָר אַן אייגענאַרטיגער. אין זיינע פעליעטאַנען פיהלט דער לעזער אַ פּריש-קייט, אַ נייקייט, אַפילו ווען די טעמע איז אַן אַלטע.

ביי אַ פעליעטאַניסט איז דער סטיל פון דער ערשטער וויכ-טיגקייט. ב. שעפנער איז אַ מייסטער פון שפּראַך. זיינע ווערטער זיינען געקליבענע און יעדעס וואָרט שטעהט אויפ'ן ריכטיגן אָרט. פיל פון זיינע פעליעטאַנען זיינען שעהנע ליטעראַרישע שאַפונגען.

קאפיטעל דריי-און-דרייסיג

יצחק באשעוויס

ווען איך בין געווען אין וואַרשע ענדע 1931, האָט י. י. זינגער מיר פאַרגעשטעלט זיין אינגערען ברודער יצחק באשעוויס, וועלכער האָט דאַמאַלסט געאַרבייט אַלס קאַרעקטאָר אין די „ליטעראַרישע בלעטער“, אַ וואַכענשריפט אונטער דער רעדאַקציע פון נחמן מייזעל. זינגער האָט מיר דאַמאַלט דערקלעהרט, אַז באשעוויס איז אַ סך מעהר ווי אַ קאַרעקטאָר, אַז ער איז אַ טאַלאַנטפולער שריפטשטעלער און פעהיגער זשורנאַליסט. מעהר האָב איך וועגען באשעוויס'ן ניט געהערט ביז זיין אַנקומען קיין אַמעריקע, מיט עטליכע יאָהר שפּע־טער.

דאָ האָט ער די ערשטע צייט ניט געקענט געפינען קיין אַר־בייט. זיין ברודער האָט איהם, פאַרשטעהט זיך, ניט געלאָזט פאַלען, אָבער ער האָט זיך געפיהלט דערדריקט. פון צייט צו צייט פלעגט ער פאַרקויפען אַרטיקלען פאַר'ן זונטאָג „פאַרווערטס“. ביידע, זינ־גער און באשעוויס, זיינען איידעלע, סענסיטיווע און שטאַלצע מענ־שען. כאַטש זינגער איז שוין דאַמאַלסט געווען איינער פון די חשוב'סטע און געאַכטעסטע מיטגלידער פון דער „פאַרווערטס־רעדאַקציע און אַלע האָבען צו איהם געהאַט די פריינדליכסטע באַ־ציהונגען, האָט ער זיך צוריקגעהאַלטען פון אויסנוצען זיין איינ־פלוס פאַר זיין ברודער. איהם איז ניט אַנגעשטאַנען צו בעטען טובות. ער פלעגט אָבער פון צייט צו צייט אַרויסזאָגען די מיי־נונג, אַז „באַשעוויס וואַלט געווען אַן אוצר פאַר אַ צייטונג“.

שפּעטער, ווען באשעוויס איז ענדליך אַריין אַלס מיטגליד פון דער „פאַרווערטס־רעדאַקציע, האָבען מיר אויסגעפונען אַז זיין

ברודער האָט ניט איבערטריבען אויף אַ האָר. באַשעוויס איז ווירק־ליך אָן אוצר, ניט אַפּצושאַצן. ער איז אַלץ: אָן ערשט־ראַנגיגער שריפטשטעלער, אַ פּעהיגער זשורנאַליסט און אָן אויסגעצייכענטער צייטונגסמאַן.

אין „פּאַרווערטס“ שרייבט באַשעוויס אונטער דריי נעמען. אַלע זיינע נעמען, באַשעוויס אַריינגערעכענט, זיינען „פען נעמען“, פּאַר־שטעלטע נעמען. זיין אמת'ער נאָמען איז דער זעלבר ווי זיין ברוֹ־דער'ס, זינגער. ווען ער האָט אָנגעהויבען זיין שרייבערישע קאַריע־רע, איז שוין זינגער געווען אַ באַוואוסטער שריפטשטעלער (באַ־שעוויס איז מיט עוף יאָהר אינגער). און כדי דער לעזער זאָל איהם ניט צונויפמישען מיט זיין עלטערען ברודער, האָט ער אָנגענומען דעם נאָמען באַשעוויס (זיין מוטער'ס נאָמען איז געווען בת שבע).

דער נאָמען באַשעוויס איז ביי איהם „הייליג“. ער באַנוצט איהם בלויז אויף אונטערצושרייבען זיינע ליטעראַרישע שאַפונגען: ראַמאַנען און דערצעהלונגען. פּאַר אַנדערע אַרבייטען האָט ער נאָך צוויי נעמען: „י. וואַרשאַווסקי“, פּאַר ערנסטע פּובליציסטישע אַר־טיקלען, פּאַר רעצענזיעס און קריטיקען פון שרייבער און ביכער און אויך פּאַר אַפּהאַנדלונגען איבער ליטעראַרישע טעמעס. דער דרי־טער און פּאַפּולערסטער נאָמען זיינער איז „ד. סעגאַל“, וועלכען ער באַנוצט פּאַר זיינע לייכטערע אַרטיקלען און פעליעטאַנען.

אַ שרייבער, וואָס קען טאָן די אַלע פּאַרשידענע סאַרטען אַרבייט — שאַפען אויף די אַלע געביטען פון שעהנער ליטעראַטור. ראַמאַנען און דערצעהלונגען, פּובליציסטיק, קריטיק, פעליעטאַנען, לייכטע „היומען אינטערעסט סטאָריס“ — אַזאַ שרייבער איז זעל־טען צו געפינען, און דערמיט אַליין פּאַרדינט ער די אויסצייכע־נונג וואָס זינגער האָט איהם צוגעשריבען: „אַן אוצר פּאַר אַ ציי־טונג“. אָבער דאָס מערקווירדיגסטע אין דעם באַשעוויס פּאַל איז. וואָס ניט נאָר באַזיצט ער די אַלע פּאַרשידענאַרטיגע טאַלאַנטען און פּעהיגקייטען, נאָר וואָס ער איז אין יעדער פון זיי אַ מייסטער פון העכסטען גראַד. אַלס ראַמאַניסט און דערצעהלער פּאַרנעמט ער היינט דעם ערשטען אַרט אין דער אידישער ליטעראַטור און

געהערט צו די שטערען אין דער אידישער ליטעראטור פון אלע צייטען. זיינע אפהאנדלונגען איבער ליטערארישע טעמעס זיינען אנגעפיקעוועט מיט טיפע אריגינאלע געדאנקען, און זיינע לייכטע פעליעטאנען און „היומען אינטערעסט סטאריס“ זיינען רייך אין אינהאלט, אינפארמאטיוו, אמוזירענד און גרעניצען זיך מיט עכטער ליטעראטור.

מיר, אין דער רעדאקציע, קענען זיך ניט אפואונדערען פון באשעוויס'עס פרוכטבארקייט. ער פראדוצירט מעהר ווי צוויי אנהערע שרייבער, וועלכע ארבייטען „פול טאים“ אין דער רעדאקציע. זיינע וועכענטליכע „אינסטאלמענטס“ פון דעם ראמאן, וועלכער ערשיינט יעדען שבת, איז כמעט א פולע וואך ארבייט, לויט דער אנגענומענער מאס אין אידישע צייטונגען. אויסער דעם דרוקט ער עטליכע סעגאל-ארטיקלען און אפט אויך א ווארשאווסקי-ארטיקל. און לאמיר דא ארויסגעעבן א סוד פון דער רעדאקציע, אז ווען דער רעדאקטאר וואלט געהאט די „העזה“ צו בעטען, וואלט ער געשריבען נאך מעהר.

דער פראצעס פון שרייבען איז פארשידען ביי פארשידענע שרייבער. פון ליינען זייערע שאפונגען איז ניט מעגליך צו דערקענען וועלכער שרייבער „הארעוועט שווער“ און ביי וועמען די ארבייט קומט ארויס גרינג. עס זיינען פאראן שרייבער, וואס שוויצען איבער יעדען ווארט; וואס מעקען און קלעקען און מוטשען זיך, אבער ווען מען לייענט זייערע ארטיקלען דוכט זיך, אז זיי האבען זיך אנגעשריבען פון זיך אליין. און, פארקערט, אויך: מאנכע שרייבער שאפען גרינג, אבער די לעזער מווען שווער הארעווען איידער זיי פארשטעהען דעם זין פון דער שרייבער.

יצחק באשעוויס נארט אייך ניט. זיינע לייכטע ארטיקלען, די „סעגאל“-ארטיקלען, ליינען זיך גרינג און ער שרייבט זיי גרינג. עס פאסירט אפט, אז באשעוויס קומט אריין אין דער רעדאקציע און זאגט צום רעדאקטאר: „איך וועל אייך באלד געבען א סעגאל-ארטיקל“, און איידער איהר קוקט זיך ארום איז דער ארטיקל פארטיג. אין דעם מאנוסקריפט געפינט מען זעלטען אן אויסגע- מעקטען ווארט, א פארריכטען אדער איבערגעשריבענעם זאך. עס

לייענט זיך ווי אַ מזמור און באַשעוויס'ן פּעהלט קיינמאָל ניט קיין טעמע. עס זיינען געווען פּאַלען, ווען ער איז אַרײַנגעקומען אין דער רעדאַקציע צופּעליג, ניט אין זיין אַרבייטס־צײַט, און דער רעדאַקטאָר האָט געפרואוּט מזל און איהם אַ פּרעג געטאָן צי ער קען עפּעס אויפּשרײַבען. זיין ענטפּער איז קיינמאָל ניט געווען „ניין“. ער האָט זיך באַלד גענומען צו דער אַרבייט, אַזוי ווי ער וואָלט לכתחילה געקומען מיט אַ פּאַרטיגער, דורכגעטראַכטער טעמע. אַנדערש אָבער איז עס מיט זיינע ליטעראַרישע שאַפּונגען. זיי קומען איהם ניט אָן אַזוי לײַכט. ער שרײַבט זיי אײַבער נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל. ער וועגט און מעסט יעדעס וואָרט. אין אַ געוויסען זין, קען מען זאָגען, אַז ער ווערט מיט אַ ליטעראַרישער שאַפּונג קיינמאָל ניט פּאַרטיג. ער איז קיינמאָל ניט פּולשטענדיג צופּרידען ; עס ווילט זיך נאָך מעהר אויסבעסערען, נאָך ווייטער פּאַרפּולקאַ־מען. דאָס איז כאַראַקטעריסטיש פּאַר יעדען אמת'ן קינסטלער, און באַשעוויס איז אַן אמת'ער קינסטלער.

טעמעס און פּלענער פּאַר ראַמאַנען און דערצעהלונגען האָט באַשעוויס אַהן אַ שיעור. און אַלעמאָל קומען איהם צו נייע. אײַך געדענק, אַז נאָכדעם ווי ער האָט פּאַרענדיגט זיין „פּאַמיליע מוש־קאַט“, האָט ער מיט מיר גערעדט עטליכע מאָל וועגען אַ נייעם ווערק, און אין יעדען געשפּרעך האָט ער געהאַט אַ נייעם פּלאַן ; ניט בלויז אַ נייע טעמע, נאָר דעם גאַנצען „פּלאַט“ פּון אַ נייעם ראַמאַן. און ווען ער האָט זיך אַם ענדע אַוועקגעזעצט שרײַבען זיין צווייטען ראַמאַן פּאַר'ן „פּאַרווערטס“, „דער פּעטער פּון אַמע־ריקע“, איז עס ניט געווען קיינע פּון די טעמעס, וועגען וועלכע ער האָט מיט מיר גערעדט און וועגען וועלכע ער האָט שוין פּריהר אַ סך געטראַכט און אַפּילו געמאַכט צוגרייטונגען. אײַך בין זיכער, אַז יענע אַלע טעמעס וועלען ניט געהן פּאַרלוירען. ווען די צײַט וועט קומען, וועט ער זיך נעמען צו זיי.

וועגען דעם דריטען ראַמאַן איז ער געגאַנגען נאָך ווייטער. ניט נאָר האָט ער געטראַכט וועגען עטליכע פּאַרשידענע טעמעס און פּאַרשידענע „פּלאַטס“. ער האָט געמאַכט אַן אָנהויב צו שרײַ־בען יעדע פּון זיי. דער אָנהויב איז באַשטאַנען פּון שענהע עטליכע

קאפיטלען. איך האָב געהאַט דעם פאָרגעניגען זיי צו ליינען, און אויב איך וואָלט געדאַרפט באַשטימען וועלכע פון זיי איז בעסער, וואָלט איך ניט געקענט. יעדע טראָגט דעם שטעמפעל פון באַשע-וויס'עס מייסטערהאַפּטער פעדער. אַם ענדע האָט ער אַליין באַ-שלאָסען די אַלע „אָנהויבס“ אַוועקצולעגען אויף שפעטער און זיך געזעצט שרייבען „דער הויף“, אַ ראַמאַן, וואָס פאַרשפרעכט זיך צו פאַרגלייכען מיט, און אפשר נאָך איבערשטייגען די „פאַמיליאַ מושקאַט“, אַלס אַ קינסטלערישע שילדערונג און אויסטייטשונג פון אַ קאָפיטעל אידיש לעבען אין דער נאָהענטער פאַרגאַנגענהייט.

אין זיינע ליטעראַרישע אַרטיקלען האָט באַשעוויס (אַדער, בעסער געזאָגט, י. וואַרשאַווסקי) פיל מאָל אָנגעוויזען אויף דעם, אַז דער קינסטלער, דער ראַמאַנען-שרייבער און דערצעהלער פון דער היינטיגער צייט, מוז אויסער „געבוירענעם טאַלאַנט“, אויסער פאַנטאַזיע און פאַרשטעלונגס קראַפט און שפּראַך-קענטעניש, אויך באַזיצען וויסען, האָבען בילדונג; און צו דעם מוז דער אמת'ער קינסטלער אויך האָבען אַ באַציהונג צום מענשען און צום לעבען, אַ מאַראַלע פּילאָזאָפּיע. אַ קינסטלעריש ווערק מוז, אין עצם, זיין אַן עטיש ווערק, און די עטיק מוז זיין באַזירט, אַדער מוז נעמען אין אַכט, די וויסענשאַפּטליכע דערגרייכונגען פון דער צייט, די פּאָליטישע, סאָציאַלע און עקאָנאָמישע פּרינציפען, אויף וועלכע די סיסטעמען פון דער רעגירונג און פון די געזעלשאַפּטליכע אינ-סטיטוציעס זיינען באַזירט.

דאָס, וואָס וואַרשאַווסקי פּאָדערט פון אַנדערע שעפּער פון ראַ-מאַנען און דערצעהלונגען, פּאָדערט פון זיך י. באַשעוויס. איך ווייס נישט צי באַשעוויס האָט געשטודירט אין אַ קאַלעדזש אַדער אין אַן אוניווערזיטעט. איך ווייס אָבער יאָ, אַז ער באַזיצט אַ טיפען און ברייטען וויסען אין אַלע געגענשאַטאַנדען וואָס ווערען געלערענט אין קאַלעדזשעס און אוניווערזיטעטען. ער קען געשיכטע, פּילאָ-זאָפּיע, נאַטור-וויסענשאַפּט, פּאָליטישע און סאָציאַלע וויסענשאַפּ-טען, און ער איז פון יענע געצעהלטע לערנער, וועלכע „לאָזען ניט אָפּ“ אַ געגענשאַטאַנד ביז זיי קענען איהם פולשטענדיג, וועלכע גראַבען טיף און טיפּער אין אַלץ וואָס זיי לערנען. עס פאַרשטעהט

זיך, אז צו אזא סאָרט לערנען פאָדערט זיך אַ „גוטער קאָפּ“, און באַשעוויס האָט אַ זעהר, זעהר גוטען קאָפּ.

און צו זיין גוטען קאָפּ האָט ער אויך אַ גוטען זכרון. די צוויי זאָכען געהען ניט שטענדיג צוזאַמען. אין די מערסטע פּאַלען איז אַ גוטער זכרון צונויפגעפּאַרט מיט אַ פּלאַכען קאָפּ. דאָס ערקלעהרט זיך דערמיט, וואָס אַ מאַרן, וועלכער זאָפט אַלעס אַריין און לאָזט גאַרניט אַרויס, ווערט אזוי אַנגעפּאַקט מיט אומוויכטיגע זאָכען, אַז ער קען זיך ניט קאַנצענטרירען אויף וויכטיגע. די גרעסטע ברכה פּון דער נאַטור איז אַ מאַרן וואָס איז אי אַ גוטער דענקונגס-אַפּאַ-ראַט און אַ גוטע „שפּאַר-קאַסע“.

איינמאַל, אין אַ שמועס מיט באַשעוויס'ן, האָט אימיצער אויס-געדריקט באַוואונדערונג איבער דער עכטיקייט פּון דעם דיאַלאָג אין זיינע ווערק. באַשעוויס'עס כאַראַקטערען ריידען מיט דער שפּראַך, באַנוצען די ווערטער און אידיאַמען וואָס זיינען צוגעפּאַסט פאַר זיי, וואָס אזוינע מענשען ווי זיי באַנוצען אין ווירקליכען לעבען. אויף דעם האָט באַשעוויס באַמערקט, אַז ער האָט עס צו פאַרדאַנקען זיין זכרון. און ער האָט אונז דערצעהלט, אַז ער געדענקט היינט „וואָרט-אין-וואָרט“ געשפּרעכען וואָס ער האָט געהערט ביי זיין טאַטען אין הויז ווען ער איז אַלט געווען קנאַפע דריי יאָהר !

ווי אַלע גרויסע שרייבער, האָט באַשעוויס געהאַט זיינע באַ-פּרידיגונגען און ענטווישונגען. זיין ערשטע גרויסע ווערק איז איבערזעצט געוואָרען אויף די צוויי שפּראַכען וואָס זיינען פאַר יעדען אידישען שרייבער אין אַמעריקע פּון דער גרעסטער באַ-דייטונג : אין ענגליש און העברעאיש. אין ביידע פּאַלען האָט ער זיך ניט געדאַרפט באַמיהען דערצו. דער אַנבאַט איז געמאַכט גע-וואָרען צו איהם. און אין ביידע פּאַלען זיינען די אַנבאַטען גע-קומען פּון פאַרלעגער, וועמעס נאַמען איז אַ שטעמפעל פּון דער-גרייכונג פאַר'ן שרייבער. אין אַמעריקע איז דער פאַרלעגער געווען דער „קנאַפּ פאַרלאַג“, וועלכער האָט זייט עטליכע צענדליג יאָהר זיך ספּעציאַליזירט אין אַרויסגעבען ענגלישע איבערזעצונגען פּון קלאַסישע ווערק אויף פאַרשידענע פרעמדע שפּראַכען. צו שטעהן אויפ'ן צעטעל פּון איבערזעצונגען אין דעם „קנאַפּ קאַטאַלאָג“ איז

דער וואונש פון יעדען שריפטשטעלער וואָס שרייבט אויף אַנדערע שפראַכען. (אין דעם קאָטאָלאָג געפינען זיך אויך די וויכטיגסטע ווערק פון באַשעוויס'עס ברודער, י. י. זינגער).

די העברעאישע איבערזעצונג איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פון דעם באַרימטען עם עובד פאַרלאַג אין תל-אביב, דער פאַרלאַג פון דער הסתדרות.

די ענטווישונגען וואָס באַשעוויס האָט געהאַט, זיינען כמעט ניט ווערט אז מען זאָל זיי דערמאָנען. איך האָב אין זינען די אַטאָקעס וואָס זיינען געמאַכט געוואָרען אויף איהם; די מחלוקות'ן, אין וועלכע באַשעוויס האָט זיך אַריינגעפלאַנטערט עטליכע מאל מיט אַנדערע שריפטשטעלער און מיט געזעלשאַפטליכע טוער, צוליב מיינונגען וואָס ער האָט אויסגעדריקט אין זיינע אַרטיקלען, און אויך די אַנ-פאַלען אויף איהם פון מאַנכע קריטיקער, וועלכע האָבען זיך פאַר-מאַסטען איהם צו פאַרניכטען. עס איז אפשר ניט כדאי צו רעדען וועגען די זאַכען, ווייל זיי זיינען שוין פאַרגעסען געוואָרען און האָבען ניט איבערגעלאָזען דעם מינדעסטען פלעק אויף באַשע-וויס'עס נאָמען און אויף אַ האָר ניט געמינערט זיין אַרט אין דער ליטעראַטור. אָבער בשעת זיי האָבען פאַסירט, האָבען זיי אָנגעמאַכט אַ היבשען טומעל און פאַרשאַפט באַשעוויס'ן אַ סך צער. עס זיינען געווען וואָכען וואָס ער איז געווען אַזוי פאַרביטערט און זיך געפיהלט אַזוי געטראַפען, אַז ער האָט זיך כמעט ניט באַוויזען אין די שרייבערשע קרייזען.

דאָס איז, אָבער, דער פרייז וואָס יעדער באַרימטער מענש מוז

באַצאלען.

קאפיטעל פיר-און-דרייסיג

דייוועס פון „פאָרווערטס“ מיטאַרבייטער אין סאַוועט רוסלאַנד

די באַלשעוויסטישע רעוואָלוציע אין רוסלאַנד, וועלכע איז פאָרגעקומען אין הערבסט 1917, האָט אַוועקגעשטעלט פאַר דער „פאָרווערטס“-רעדאַקציע צוויי אויפגאַבען. די ערשטע אויפגאַבע איז געווען אויפצוקלערען די לעזער די באַדייטונג פון באַלשע-וויזם, אָדער קאָמוניזם, און באַלייכטען די האַנדלונגען און פראַגראַמען פון דער סאַוועטישער רעגירונג אין ליכט פון סאָציאַליזם; און די צווייטע אויפגאַבע איז געווען צו דערצעהלען די לעזער וועגען די נייע איינריכטונגען אין דעם לעבען פון די ברייטע מאַסען, וועגען דער איבערקערעניש וואָס די באַלשעוויסטישע סי-סטעם האָט געמאַכט אין דעם לעבענס-שטייגער פון דעם איינ-צעלנעם, דער פאַמיליע און דער געזעלשאַפט.

די דאַפעלטע אויפגאַבע וואָלט געווען שווער פאַר יעדער ציי-טונג; פאַר אַזאַ צייטונג ווי דער „פאָרווערטס“ איז זי געווען באַ-זונדערס שווער. אַ געוועהנליכע צייטונג האָט זיך געקענט באַ-נוגענען מיט איבערגעבען די טרוקענע באַריכטען פון נייעס-אַגענטורען און קאָרעספּאָנדענטען און איבערלאָזען צום לעזער ער זאָל זיי אַליין אויסטייטשן. פון „פאָרווערטס“ האָבען די לעזער דערוואַרט אַ סך מעהר. דער „פאָרווערטס“ איז אין אַלע יאָהרען געווען ענג פאַרבונדען מיט די רעוואָלוציאַנערע און סאָציאַליסטישע באַוועגונגען אין רוסלאַנד, האָט זיי געשטיצט און פאַר זיי אַגיטירט. איצטער, אַז עס איז פאַרגעקומען אַ שפּאַלטונג אין די רעוואָלוציאַ-

נערע און סאציאליסטישע רייען, האָט דער לעזער דערוואָרט אַז דער „פאָרווערטס“ וועט איהם העלפען זיך פאָנאָדערקלייבען אין די געשעהענישען, וועט איהם העלפען צו פאַרשטעהן די טעאָריעס און פראַגראַמען פון ביידע צדדים און איהם לערנען צו באַשליסען וועלכע פון זיי איז די ריכטיגע.

דאָס זעלבע מיט דער צווייטער אויפגאַבע. אַ געוועהנליכע צייטונג האָט זיך געקענט באַנוגענען מיט אַלגעמיינע, אויבערפלעכ־ליכע באַריכטען וועגען די ענדערונגען אין לעבען וואָס דער באַל־שעוויסטישער רעזשים האָט מיטגעבראַכט. די „פאָרווערטס“ לע־זער האָבען געוואָלט וויסען אַ סך מעהר. זיי האָבען געוואָלט, אַז די צייטונג זאָל זיי געבען איינצעלהייטען וועגען אַלץ וואָס האָט זיך געביטען. זיי האָבען עס געפאָדערט, ערשטענס, צוליב דער זעלבער אורזאַך וואָס איך האָב פריהער איבערגעגעבען, ווייל זיי זיינען געווען יאָהרען־לאַנג פאַרבונדען מיט די האַפענונגען און שטרעבונגען פון דער רעוואָלוציע אין רוסלאַנד, און אַלץ וואָס די רעוואָלוציע האָט אויפגעטאָן האָט ביי זיי געוועקט אַ טיפען אינטערעס; און צווייטענס, ווייל אַ סך פון די לעזער האָבען געהאַט משפּחה אין רוסלאַנד, און אַפילו די וואָס האָבען דאָרט קיין אייגענע גיט געהאַט האָבען זיך געפיהלט פאַרבונדען מיט דער גרויסער אידישער באַפעלקערונג אין רוסלאַנד, מיט איהר שיקזאַל אונטער דער נייער אָרדנונג. זיי האָבען געדורשט צו וויסען וועגען אַלץ וואָס האָט געקענט ווירקען אויף באַשטימען דעם שיקזאַל.

כאָטש די צוויי אויפגאַבען זיינען געווען אומגעווענליך שווער, האָט זיך אויך דער „פאָרווערטס“ מיט זיי גאַנץ גוט ספּראָוועט. די אויפקלערונגען וועגען די פראַגראַמען, פרינציפען און האַנדלונגען פון דעם סאָוועטישען רעזשים האָט די רעדאַקציע איבערגעגעבען צו די מיטאַרבייטער וואָס זיינען געווען קאָמפּעטענט צו באַהאַנדלען די טעמע. אין די ערשטע יאָהרען פון דער סאָוועטישער רעוואָלוציע האָט די צייטונג גיט גענימען קיין פעסטע שטעלונג פאַר אַדער געגען דעם רעזשים פשוט דערפאַר, ווייל עס זיינען נאָך גיט געווען גענוג פאַקטישע באַווייזען אַרויסצוטראַגען אַן אורטייל. די פאַרשיידענע מיטאַרבייטער האָבען געהאַט פאַרשידענע מיינונגען

און די רעדאקציע האָט זיי געגעבען אַ פרייע האַנט זייערע מיינונגען אויסצודריקען. אין 1919, ווען אַב. קאהאַן איז געווען אין אייראָפּע, האָב איך איינגעפיהרט אַ פיטשור, וואָס האָט געטראָגען דעם כּאָ-ראַקטער פּון אַ דעבאַטע איבער'ן באַלשעוויזם. די צוויי דעבאַטאַנטען זיינען געווען הענרי ל. סלאבאדין און דזשאַן ריעד. הענרי סלאבאדין, אַ גוט-באַקאַנטער סאָציאַליסט, איז געווען געגען באַלשעוויזם, און דזשאַן ריעד, דער פּאַרפּאַסער פּון דעם באַרימטען ווערק „טען דעיס טהעט שוק דהי וואַירלד“ (צען טעג וואָס האָבען אויפגעטרייסעלט די וועלט), איז געווען פאַר באַלשעוויזם. איך פלעג דרוקען ביידע אַרטיקלען איינעם לעבען דעם אַנדערען אויף דער זעלבער פעדיזש. דער עולם האָט פּון זיי זעהר פיל געלערענט וועגען דער טעאָריע און פּראַקטיק פּון סאָוועטיזם.

די דיסקוסיעס אין „פּאַרווערטס“ האָבען געהאַלפּען ניט נאָר די לעזער, נאָר אויך דער רעדאקציע, און פּאַסען איהר ענדליכען באַשלוס, דעם באַשלוס אַרויסצוטערעטען אין קאַמף געגען דעם באַלשעוויזם. אַ נאָך גרעסערע ראָלע אין איבערצייגען אונז וועגען דער געפּאַהר פּון באַלשעוויזם האָבען געשפּילט די האַנדלונגען פּון דער קאָמוניסטישער באַוועגונג דאָ אין לאַנד און די פּאַרהאַנד-לונגען פּון דריטען אינטערנאַציאָנאַל אין אייראָפּע. אין מיטען פּון די צוואַנציגער יאָהרען איז שוין פאַר אונז געווען קלאַר, וואָס דער באַלשעוויזם אין רוסלאַנד און דער קאָמוניזם אין דער גאַנצער וועלט שטעלען מיט זיך פאַר, און מיר האָבען דאָס אויך קלאַהר געמאַכט פאַר אונזערע לעזער.

מיט דער צווייטער אויפגאַבע האָט זיך די רעדאקציע ספּראַוועט אויף אַ זשורנאַליסטישען שטייגער. איך מיין די אויפגאַבע פּון באַקענען די לעזער מיט דעם נייעם לעבען, דער נייער אַרדנונג אין סאָוועטען-לאַנד, און ספּעציעל ווי אַזוי די נייע אַרדנונג ווירקט אויף דער אידישער באַפעלקערונג, אויף די אידען אין די שטעט און שטעטלעך. די זשורנאַליסטישע מעטאָדע פאַר אַזאָ אויפגאַבע איז צו „געהן און זעהן“, און שרייבען וואָס מ'זעהט. און דאָס האָט דער „פּאַרווערטס“ געטאָן. ער האָט עס געטאָן אַזוי לאַנג ווי

ער האָט געהאַט די מעגליכקייט, כל זמן די סאָוועטישע מאַכט האָט ערלויבט אויסלענדישע זשורנאַליסטען אַרײַנצופאַרען אין לאַנד, אַרײַנקוקען אין דעם לעבען און שרײַבען וועגען דעם. אין די גאַר ערשטע יאָהרען פון סאָוועטישען רעזשים איז רוסלאַנד געווען כמעט פריי פאַר צײַטונגסלייט. וואָס ווייטער זײַנען די פרייהייטען און די מעגליכקייטען געוואָרען מעהר און מעהר באַגרעניצט, ביז זײ זײַנען כמעט אינגאַנצען אָפגעשטעלט געוואָרען. די סאָוועטישע מאַכט האָט נײַט באַהאַנדעלט אַלע אויסלענדישע צײַטונגען גלייך. אַם פײַנטליכסטען האָט זי זיך באַצויגען צו סאַציאַליסטישע צײַטונגען וואָס האָבען זי באַקעמפט אויפ'ן גרונד פון סאַציאַליזם (מיט קאַפיטאַליסטישע צײַטונגען איז זי געווען אַ סך ליבעראַ-לער). דער „פאַרווערטס“ איז געווען אויפ'ן צעטעל פון די „אומ-געווינשטע“. און ווען סטאַלינ'ס דיקטאַטור האָט זיך באַפעסטײַגט אין זאָטעל, נאָך די רײַנגונגען פון די מיטעלע דרייסיגער יאָהרען, זײַנען די טירען פאַר „פאַרווערטס“-קאַרעספּאַנדענטען פאַרשלאָסען געוואָרען אינגאַנצען.

אין די פריהערדיגע יאָהרען אָבער, פון 1917 ביז 1937, האָט דער „פאַרווערטס“ געהאַט מעגליכקייטען צו שיקען זײַנע שרײַבער און זײַנע פאַרשטייער אין סאָוועטען-לאַנד, זײ זאָלען באַשרײַבען דאָס וואָס זײ האָבען אַליין געזעהן, און איבערגעבען זײַערע פּער-זענליכע איינדרוקען. די רעדאַקציע האָט די מעגליכקייט אויסגע-נוצט אין פּול. אין פאַרלויף פון די קנאַפע צוואַנציג יאָהר האָט דער „פאַרווערטס“ געשיקט קיין רוסלאַנד אויף לענגערע און קירצערע רײַזעס אַ צענדליג פון זײַנע מיטאַרבייטער. אויסער דעם האָט דער „פאַרווערטס“ געהאַט זײַנע שטענדיגע קאַרעספּאַנדענטען אין מאַסקווע, אין כאַרקאָו און אין אַנדערע רוסישע שטעט. אַט איז אַ צעטעל פון די „פאַרווערטס“-מענשען, וואָס האָבען אין יענע יאָהרען באַזוכט רוסלאַנד און האָבען געשריבען וועגען זײַערע רײַזעס אין דער צײַטונג:

א.ב. קאַהאַן, נאַמבערג, י. י. זינגער, נ. כאַנין, ב. וולאַדעק, א. העלד, מאַרק כינאַי, ב. לעוויטין, אַלגין, מ. אַשעראַוויטש, ה.

לאנג. אונזער שטענדיגער קארעספאנדענט אין מאסקווע איז גע-
ווען ז. ווענדאָרף.

כמעט אלע אויף דעם צעטעל זיינען געפאָרען אין דעם אייראָ-
פעאישען טייל פון סאָוועטען-לאַנד, אין גרויס רוסלאַנד, ווייס
רוסלאַנד און אוקראַינע. זיי האָבען זיך אָפגעשטעלט ספעציעל
אין די שטעט און שטעטלעך פון וועלכע זיי אליין שטאַמען. אָדער
וואו זיי האָבען איבערגעלאָזט פאַמיליע און פריינט. איין אויסנאַם
איז אָבער געווען אַדאָלף העלד. ער איז געפאָרען אויף אַ ספעציע-
לער מיסיע פאַר'ן „אַרט“. דער „אַרט“ האָט דאַמאָלט געפלאַנט
צו עפענען אַרבייטס שולעס אין ביראָ-בידזשאַן, וואו די סאָוועטען-
מאַכט האָט „געבויט“ אַ אידישע רעפובליק. איז העלד געשיקט
געוואָרען צו זעהן וואָס אַזוינס ביראָ-בידזשאַן איז, וואָס פאַר אַ
אידישער ישוב עס ווערט דאָרט אַנטוויקעלט, און וואָס זיינען די
אויסזיכטען פאַר פאַרווירקליכען דעם פלאַן וועגען אַ אידישער רע-
פובליק. דאָס איז געווען אין יאָהר 1936.

ווען העלד איז צוריקגעקומען פון דער רייזע האָט ער אָפ-
געגעבען זיין באַריכט צום „אַרט“ און דערנאָך אָנגעשריבען אַ
צענדליג אַרטיקלען אין „פאַרווערטס“ — די מעהרסטע און די
וויכטיגסטע אַרטיקלען פון דער סעריע זיינען טאַקע געווען וועגען
ביראָ-בידזשאַן. דאָס וואָס העלד האָט דערצעהלט — זיינע באַ-
אָבאַכטונגען און אָפשאַצונגען — האָט זיך שפעטער אַרויסגעוויזען
פאַר ריכטיג. ער האָט געפונען, אַז אויב אָפילו די סאָוועטען-מאַכט
איז אויפריכטיג מיט איהר פלאַן צו שאַפען אַ אידישע רעפובליק
וועט דער פלאַן קיינמאָל ניט פאַרווירקליכט ווערען, ווייל אידען
וועלען אַהין ניט פאַהרען. ביראָ-בידזשאַן איז אַ ווילדער, פאַר-
וואַרפענער געגענט אין דער ווייטער סיביר, און עס וואָלט זיך
געפאָדערט אַ דור פון „פּיאָנערען“, שטאַרקע, פאַרהאַרטעוועטע
מענשען, וואָס זיינען גרייט זיך מקריב צו זיין כדי צוצוגרייטען
דאָרט אַ באַדען פאַר אַ ציוויליזירטער געזעלשאַפט. העלד האָט
פאַראויסגעזאָגט די מיינונג, אַז די אידען וואָס וואוינען אין אַלטען
רוסלאַנד וועלען זיך אַנטזאָגען צו פאַהרען קיין ביראָ-בידזשאַן
און ברענגען אַזאַ קרבן. העלד'ס נבואה איז מקיים געוואָרען.

צוויי פון די סעריעס רייזע־אַרטיקלען האָבען געמאַכט אַזאָ שטאַרקען איינדרוק אַז זיי זיינען שפּעטער אָפּגעדרוקט געוואָרען אין ביכער: נ. כאַנינ'ס „סאָוועט רוסלאַנד“ — ווי איך האָב איהר געזעהן, און מ. אַשעראַוויטש'עס „ווי מענשען לעבען אין סאָוועט רוסלאַנד“. כאַנין האָט זיין רייזע געמאַכט אין 1929, און אַשע־ראָוויטש — אין 1932.

איידער איך האָב זיך געזעצט שרייבען אַט־דאָס קאַפיטעל, האָב איך דורכגעבלעטערט די צוויי ביכער און איך האָב געפונען, אַז נאָך איצטער קען מען זיי לייענען מיט גרויס אינטערעס. די לאַגע איז היינט אין רוסלאַנד אַ סך אַנדערש ווי זי איז געווען דאַמאַלסט, ווען כאַנין און אַשעראַוויטש האָבען געמאַכט זייערע רייזעס. די פּאָליטישע לאַגע האָט זיך געענדערט צום ערגערען. מענשען האָבען וועניגער פּרייהייט, וועניגער רעכט, זיינען מעהר פאַרשקלאַפט גייסטיג. אָבער די עקאָנאָמישע לאַגע האָט זיך גע־ענדערט צום בעסערען. דער לעבענס־סטאַנדאַרד איז אין די צוואַנ־ציג יאָהר געשטיגען. די צוויי ביכער גיבען אונז אַ בילד פון דעם ווי אַזוי די פּאָליטישע און עקאָנאָמישע אומשטענדען זיינען געווען אַמאָל, מיט צוואַנציג יאָהר צוריק. זיי זיינען אַ קאַפיטעל גע־שיכטע פון סאָוועטישער רוסלאַנד — אַ זעהר וויכטיגער קאַפי־טעל — וויכטיג דערפאַר, ווייל דורך איהם קען מען בעסער פאַרשטעהן די היינטיגע ווירקליכקייט.

ווען די ביכער זיינען דערשינען, זיינען זיי רעצענזירט גע־וואָרען אין „פאָרווערטס“. וועגען כאַנינ'ס בוך האָב איך געשריבען, און וועגען אַשעראַוויטש'עס האָט געשריבען קאַלעגע ל. פּאַגעל־מאַן. לאַמיר דאָ איבערגעבען עטליכע ציטאַטען פון די צוויי רעצענזיעס.

אין מיין רעצענזיע וועגען כאַנינ'ס בוך ווערט געזאָגט דאָס פּאָלגענדע: „דאָס בוך איז פון אַנהויב ביז'ן סוף אַ בילדליכע שיל־דערונג פון די שטעט און שטעטלעך, דורך וועלכע כאַנין איז דורכ־געפאַרען... כאַנין, וועלכער איז ניט קיין פּראַפעסיאָנעלער צייטונגס־מאַן, האָט אין זיינע אַרטיקלען זיך אַרויסגעוויזען פאַר אַן ערשט־

קלאַסיגען צייטונגס-קארעספּאָנדענט. אינ'ם גאַנצען בוך איז ניטאָ דער נאָמען פון אַ פּראָמינענטער פּערזענליכקייט אין רוסלאַנד. דערפאַר זיינען אָבער יע פּאַראַן די נעמען פון צענדליגער פּאַלקס־מענשען... כאַנין האָט זיינע איינדרוקען און פּאַקטען געזאַמעלט אין די גאַסען, אין די אַרבייטער־היימען, אין פּויערישע כאַטעס, אויף די וואַקזאַלען, אין די באַנען... כאַנין'ס בוך וועט האַבען אַ פּערמאַנענטען ווערט... אפילו אויב די אַרדנונג און דאָס לעבען אין רוסלאַנד וועלען זיך בייטען, וועט דער בוך האַבען אַ ווערט אַלס געשיכטע, — אַט אַזוי האָט מען געלעבט אין רוסלאַנד אין דער צייט פון דער סאָוועטען־מאַכט.

אַן עהנליכען אורטייל טראַגט פּאָגעלמאַן אַרויס וועגען אַשע־ראַוויטש'עס בוך. אַט זיינען עטליכע שטעלען פון זיין רעצענזיע: „אין אַשע־ראַוויטש'ן האַבען קענטיג געקעמפט צוויי מענשען: איי־נער — דער מענש וואָס האָט געוואַלט זעהן ליכט, פרייד און אַ נייע גליקליכע וועלט אין רוסלאַנד, און אַ צווייטער — דער שריי־בער, דער קינסטלער, וועלכער האָט געזעהן פאַר זיך די ווירק־ליכקייט אַזוי ווי זי איז, ניט באַפאַרבט און ניט באַפּוצט מיט קינסטלערישע פאַרבען. די ביידע מענשען האַבען אין איהם גע־קעמפט ביים שרייבען, און עס האָט אין איהם געזיגט אַשע־ראַוויטש דער שרייבער, וועלכער האָט זיך ניט געלאָזט פאַרפיהרען פון זיינע פאַרלאַנגען און חלומות... אַשע־ראַוויטש האָט זיך ניט גענומען פּילאָזאָפּירען וועגען רוסלאַנד... ער האָט זיך פאַרלאָזען בלויז אויף זיין אויג און האַרץ, און מעהר ניט פון צייט צו צייט האָט ער זיך ערלויבט דורכצולאָזען אַ געדאַנק אָדער אַ באַמערקונג, וועלכע פליסט אַרויס אויף אַ לאַגישען, נאַטירליכען אופן פון אַ סצענע אָדער אַ בילד... ס'איז אַ מערקווירדיג לעבעדיג בוך. וואָס וועבט אין אונז געדאַנקען און רופט אַרויס אַפּטמאַל אַ ציטער אין האַרצען.“

ה. לאַנג איז געפאַרען קיין רוסלאַנד אַ יאָהר אָדער צוויי נאָך אַשע־ראַוויטש'ן. זיינע אַרטיקלען האַבען געמאַכט אַ פּוראַר ניט נאָר אין דער אידישער, נאָר אויך אין דער אַמעריקאַנער וועלט.

ער איז, דאָכט מיר, געווען דער ערשטער, אָדער יעדענפאָלס איינער פון די גאָר ערשטע, וואָס האָבען אויפגעדעקט די שוידערליכע גע- שיכטע פון דעם גרויסען הונגער וואָס איז פאָרגעקומען אין רוס- לאַנד אין די ערשטע דרייסיגער יאָהרען. דער הונגער איז פאָראור- זאָכט געוואָרען פון סטאַלינ'ס גרויזאָמען קאַמפען אַריינצוטרייבען די פויערים מיט געוואָלד אין די קאַלכאָזען. מיליאָנען פויערים זיינען אין דעם הונגער אומגעקומען. די אַמעריקאַנער צייטונגס- קאָרעספּאָנדענטען, וועלכע זיינען דאַמאָלסט געווען אין רוסלאַנד, האָבען געהערט קלאָנגען וועגען דעם, אָבער אויסגעפינען די פאַקטען האָבען זיי ניט געקענט, ווייל די גאַנצע מאַכט פון דער דיקטאַטור איז אָנגעשטרענגט געוואָרען ניט צו צולאָזען צו דעם. ה. לאַנג'ן איז געלונגען צו קריגען אַ מאַסע מאַטעריאל וועגען דער שוידער- ליכער טראַגעדיע, און ער האָט די אַלע פאַקטען דערצעהלט און געשילדערט אין זיינע אַרטיקלען אין „פאָרווערטס“. ווי געזאָגט, האָבען די אַרטיקלען געמאַכט אַ פּוראַר, און די הוירסט-צייטונגען האָבען זיך געווענדעט צו לאַנג'ן ער זאָל זיי דערלויבען איבער- צודרוקען די אַרטיקלען. און ער האָט זיי די ערלויבעניש געגעבען. אין „פאָרווערטס“ אַסאַסיאָנישען איז דאַמאָלסט וועגען דעם פאַרגעקומען אַ שטורעם. די מיטגלידער זיינען געווען צעטיילט אין זייערע מיינונגען, צי לאַנג האָט גוט געטאָן וואָס ער האָט ערלויבט אַז די הוירסט צייטונגען זאָלען איבערזעצען זיינע אַר- טיקלען. די הוירסט-פּרעסע איז דאַמאָלסט, אַזוי ווי היינט, געווען פאַרהאַסט ביי די ליבעראַלען און איבערהויפט ביי סאַציאַליסטען פאַר איהר רעאַקציאָנערער שטעלונג אין פראַגען פון אינערליכער און אויסערליכער אַמעריקאַנער פּאָליטיק. האָבען אַ טייל מיט- גלידער פון דער אַסאַסיאָנישען גע'טענה'ט, אַז אַ „פאָרווערטס“- מיטאַרבייטער טאָר מיט אַזוינע צייטונגען ניט האָבען קיין מגע ומשא. אַנדערע מיטגלידער האָבען געהאַלטען, אַז דאָס אויפדעקען פאַר דעם אַמעריקאַנער עולם דעם אמת וועגען „סטאַלינ'ס הונגער“ איז פון אַזאַ קאַלאָסאַלער וויכטיגקייט, אַז מען האָט געמעגט אויף אַ וויילע פאַרקוקען דעם חרם אויף דער הוירסט-פּרעסע. די מיטינגען און דעבאַטען אין „פאָרווערטס“-אַסאַסיאָנישען

איבער דער פראגע געהערען צו די שטורעמדיגסטע און אינטערע-
 סאנטסטע קאפיטלען אין דער געשיכטע פון אונזער צייטונג. איך
 האב אין א פריערדיגען קאפיטעל דערצעהלט וועגען דער אומ-
 גליקליכער מלחמה צווישען אב. קאהאן און ב. וולאדעק. איינע
 פון די פארצווייפעלטע שלאכטען אין דער מלחמה איז טאקע פאר-
 געקומען איבער דער פראגע פון לאנג'ס ארטיקלען אין דער הוירסט-
 פרעסע. ב. וולאדעק האט געפיהרט די אטאקע געגען לאנג'ן.
 און אב. קאהאן האט געפיהרט די פארטיידיגונג.

קאפיטעל פינף-און-דרייסיג

ז. שניאור

אין אויגוסט 1927, ווען אַב. קאהאַן איז געווען אויף וואַ-קעישאַן אין אייראָפּע, האָב איך פון איהם באַקומען אַ בריף, אַז ער האָט אָפּגעמאַכט מיט ז. שניאור צו שרייבען דערצעהלונגען און שילדערונגען פון זיין היים-שטאָט שקלאָוו. קאהאַן האָט מיר געבעטען, אַז איך זאָל דאָס אַנאַנסירען אין „פּאַרווערטס“ און אָנהויבען דרוקען די זאַכען גלייך ווי זיי וועלען אַנקומען. איך געדענק ניט פון וואַנען דער בריף איז געשיקט געוואָרען — פון פּאַריז אָדער בערלין (אָנהויב צוואַנציגער יאָהרען האָט שניאור געוואוינט אין בערלין. שפּעטער האָט ער זיך אַריבערגעקליבען קיין פּאַריז).

קורץ נאָך דעם האָבען שניאור'ס שאַפונגען אָנגעהויבען אַנצו-קומען. זיי זיינען דערשינען אין „פּאַרווערטס“ אין מאַל אַ וואָך, און זיי האָבען גלייך געצויגען גרויס אויפּמערקזאַמקייט. זיי האָבען אויסגענומען ביי אַלע קלאַסען לעזער, ביי פּשוט'ע און ביי פּיינשמע-קער. ווען קאהאַן איז צוריקגעקומען אין דער רעדאַקציע, האָט מען איהם פון אַלע זייטען גראַטולירט און געדאַנקט פאַר דעם נייעם פּיטשור און דעם נייעם שרייבער.

מיט די בילדער פון שקלאָוו האָט ז. שניאור אָנגעפאַנגען זיין מיטאַרבייטערשאַפּט אין „פּאַרווערטס“, וועלכע האָט אָנגעהאַל-טען עטליכע און צוואַנציג יאָהר. אין פּאַרלויף פון דער צייט האָט ער אָפּגעדרוקט אין אונזער צייטונג זיינע באַרימטסטע ראַמאַנען און דערצעהלונגען, אַ היבשע צאָהל פון זיינע לידער און פּאַעמען, אַ סך פּובליציסטישע אַרטיקלען און רייזע-קאַרעספּאַנדענציעס. שני-אור פּאַרנעמט אַן אַרט ביי דער מזרח-וואַנט פון אונזערע ביידע

ליטעראַטורען: די אידישע און העברעאישע. אין דער העברעאישער שער ליטעראַטור איז שניאור אַנערקענט אַלס איינער פון די דריי גרעסטע דיכטער פון דער מאָדערנער צייט (ביאַליק, טשערניכאָוו-סקי און שניאור). פאַר דער אידישער ליטעראַטור האָט ער אויך געשאַפֿען ערשט־קלאַסיגע פּאָעזיע, אָבער וויכטיגער דאָרט זיינען די פּראָזע־שאַפונגען — די ראַמאַנען און עסייען. און די ווערק האָט ער אָפּגעדרוקט אַם מייסטען אין „פּאַרווערטס“.

די שקלאָווער בילדער, דערצעהלונגען און ראַמאַנען האָבען זיך געצויגען אין „פּאַרווערטס“ עטליכע יאָהר, און כל זמן זיי האָבען זיך געדרוקט איז שניאור'ס מערכה ביים רעדאַקטאָר אַב. קאהאַן געווען זעהר אַ גוטע. קאהאַן איז געווען באַגייסטערט פאַר די ווערק, ער האָט זיי געשעצט הויך אַלס ליטעראַטור, און איהם האָט אויך שטאַרק הנאה געטאָן וואָס זיי זיינען אַזוי פּאָפּולער ביי די לעזער. אָנהויב פון די דרייסיגער יאָהרען, נאָך דעם ווי די שקלאָווער סעריע האָט זיך פּאַרענדיגט, האָט שניאור זיך גענומען צו אַנדערע טעמעס. שפּעטער אַביסעל האָט ער אָנגעהויבען דרוקען זיין גרויסען היסטאָרישען ראַמאַן „נאַפּאָלעאָן און דער רבי“, וועלכער האָט זיך געצויגען אין „פּאַרווערטס“ אַ פּאַר יאָהר. אָנהויב קריג איז שניאור געקומען קיין אַמעריקע. „נאַפּאָלעאָן און דער רבי“ איז דאָן געווען פּאַרענדיגט. ער האָט פּאַרטגעזעצט צו שרייבען ראַמאַנען פון אַ גאַנץ אַנדער סאַרט. זיינע טעמעס האָט ער גענומען פון דעם קינסטלער־לעבען אין פאַריז און פון עהנליכע קרייזען אין אַמעריקע.

אַלץ וואָס שניאור האָט געדרוקט נאָך דעם „שקלאָווער ציקל“ איז פאַר אַב. קאהאַנ'ען געווען אַן אַנטישונג. דער ברייטער עולם האָט פון דעם ניט געוואוסט און איך גלויב, אַז אויך שניאור האָט ניט געהאַט קיין אַהנונג פון דעם, וואָס קאהאַן טראַכט וועגען זיין אַרבייט. מיט אַ סך פון קאהאַנ'ס מיינונגען האָב איך ניט איינגעשטימט, און קאהאַן האָט מיר ניט געשטערט אויסצודריקען מיינע מיינונגען אין „פּאַרווערטס“. אַט איז אַ ביישפּיל. אין 1933 האָט שניאור געדרוקט אַ סעריע עראינערונגען „מיינע רעדאַקטאָר טאַרען“, וועלכע זיינען קאהאַנ'ען גאַרניט געפעלען געוואָרען.

גראד זיינען אין יענער צייט געלאָפּען אין „פארווערטס“ נאָך צוויי סעריעס: י. זינגער'ס „יאָשע קאַלב“ און מ. אַשעראַוויטש'עס שילדערונגען פון זיין רייזע אין סאָוועט־רוסלאַנד. האָב איך איינעם פון מיינע קאָלומס געווידמעט צו די דריי פיטשורס. איך האָב זיי אַלע שטאַרק געלויבט. קאַהאַן האָט געוואוסט פאַראויס, אַז איך קלייב זיך צו שרייבען וועגען זיי און האָט איך געוואוסט וועגען מיין הויכער מיינונג פון שניאור'ס פיטשור. מיין אַרטיקעל איז ערשינען אַזוי ווי איך האָב איהם אָנגעשריבען.

„נאַפּאַלעאַן און דער רבי“ האָט איך ניט אויסגענומען ביי אַב. קאַהאַן. איבערהויפט איז איהם ניט געפעלען געווען די „פּרוי־דישע“ עלעמענטען אין דעם ראַמאַן, די אומנאַטירליכע געשלעכט־ליכע ליידענשאַפטען, וואָס ווערען דאַרטען געשילדערט. אויסער דעם האָט קאַהאַן בכלל געהאַט אַ פאַראורטייל געגען היסטאָרישע ראַמאַ־נען. ער האָט געגלויבט, אַז אַ היסטאָרישער ראַמאַן קען ניט זיין אַן עכט־ליטעראַריש ווערק. די לעזער פון „פארווערטס“ האָבען אָבער ניט געהאַט דעם מינדעסטען פאַרדאכט פון אַב. קאַהאַן'ס אַפּשאַצונג פון דעם ראַמאַן. די קאַפיטלען זיינען דערשינען יעדע וואָך, געפיטשורט איבער דער גאַנצער ברייט פון פעידזש. ביי פאַרשידענע געלעגענהייטען האָט די רעדאַקציע געצויגען די אויס־מערקזאַמקייט פון די לעזער צו דעם ווערק און גערעדט וועגען איהם מיט ווערטער וואָס פאַסען פאַר אַזאַ חשוב'ען שרייבער ווי ז. שניאור.

דער וואַלקען האָט זיך אָנגעהויבען צו פאַרציהען ערשט נאַכ־דעם ווי שניאור איז אָנגעקומען קיין אַמעריקע. ווי עס שיינט, האָט שניאור שוין גענומען מערקען אין זיינע געשפרעכען מיט קאַהאַן'ען, אַז קאַהאַן'ס באַציהונג צו איהם איז אַנדערש ווי אַמאַל. די ווערק, וואָס שניאור האָט דאַמאַלסט געשריבען, זיינען אין קאַהאַן'ס אויגען געווען אַהן אַן ערך שוואַכער ווי די וואָס ער האָט געשיקט פון יענער זייט ים, און ער האָט עס איהם געלאָזט פיהלען. עס האָט זאַגאַר פאַסירט אַ פאַל, ווען שניאור'ס אַ סעריע פון לענגערע נאָוועלען איז אַפּגעשטעלט געוואָרען אין מיטען. איך וויל דאָ ווידערהאַלען אַ באַמערקונג וואָס איך האָב שוין

פריהער געמאכט, ריידענדיג וועגען קאהאנ'ס קאנפליקטען מיט מיט־ארבייטער, ספעציעל מיט אזוינע מיטארבייטער, וועלכע האבען געהאט א נאמען ביי דער עפענטליכקייט. איך בין איבערצייגט, אז אין יעדען פאל, ווען קאהאן האט געביטען זיין מיינונג וועגען די שאפונגען פון א שרייבער, איז ער געווען אבסאלוט אויפריכטיג. ער האט דאס געמיינט מיט'ן גאנצען הארצען. איך גיב־צו, אז ניט אלע מאל איז קאהאן געווען גערעכט, אבער ער ביי זיך איז געווען איבערצייגט, אז ער איז גערעכט. די וואס זאגען, אז קאהאן האט אין אזוינע פאלען געהאט פערזענליכע קריוודעס, אדער אז ער האט דאס געטאן סתם אויס רשעות, מאכען אויף איהם א בילבול. אין אפשאצען טאלאנט פון שרייבער, אין אפשאצען לייטעראַרישע ווערק אין אלגעמיין, איז ער שטענדיג געווען עהרליך און אויפריכטיג.

ווען אב. קאהאן האט געשאסט א מיינונג וועגען א שרייבער'ס טאָלאַנט, איז כמעט אוממעגליך געווען איהם צו איבערצייגען, אז ער מאכט א טעות. אין די לאנגע יאהרען, וואס איך בין געווען צוזאמען מיט קאהאנ'ען אין דער רעדאקציע, קען איך זיך ניט ערינערען אן א פאל, ווען ער האט זיך געלאזט „איבערריידען“, ער זאל בייטען זיינע א מיינונג וועגען א שרייבער אדער א ווערק. און איך וויל נאך אמאל אונטערשטרייכען, אז דאס איז ניט געווען פון עקשנות, נאר פון פעסטע, ערליכע איבערצייגונגען.

טראץ דעם וואס קאהאן האט געהאט אפטע קאנפליקטען מיט שניאור'ן, האט שניאור פארטגעזעצט זיין מיטארבייטערשאפט אין דער צייטונג. זיינען ראמאנען פלעגען זיך דרוקען כמעט שטענדיג אין די זונטאג־נומערען. ער פלעגט אויך שרייבען ארטיקלען און ביי געלעגענהייטען דרוקען לידער און פאעמען. אין די שפעטערע פערציגער יאהרען האט זיך אב. קאהאן וועניג געמישט אין דער רעדאקציע. איבערהויפט האט ער אויסגעמיטען סכסוכים און קאנפליקטען. אויב שניאור האט זיך פריהער געפיהלט אומ־אנגענעם צוליב קאהאנ'ס באציהונג צו איהם, איז דאס דאן מעהר ניט געווען דער פאל. מיינע באציהונגען צו שניאור'ן זיינען

שטענדיג געווען פריינדליכע. ווי איך האב פריהער אנגעוויזען, האב איך געהאט א העכערע מיינונג וועגען שניאור'ס ווערק, ווי קאהאן, און איך האב די מיינונג אויסגעדריקט אין מינע רעצענזיעס פון שניאור'ס ראמאנען, ווען זיי זיינען ארויס אין בוך-פארם אויף אידיש און אויף ענגליש.

און דאך, אפילו נאך דעם ווי די „שטרויכלונגען“ זיינען אפ-געראמט געווארען פון וועג, איז קיין דערנעהענטערונג צווישען שניאור'ן און דעם „פארווערטס“ ניט פארגעקומען. פארקערט, ער האט פאר אונז געשריבען אלץ וועניגער און וועניגער. וואס די אורזאכע איז געווען, קען איך ניט זאגען אויף זיכער. אין פרי-וואַטע געשפרעכען און אין בריף צו מיר האט ער שטענדיג בא-טאָנט צוויי זאכען: ערשטענס, זיין שלעכטען געזונט-צושטאנד, און צווייטענס, זיינע אנגעזאמעלטע קריוודעס פון פארשידענע סאָר-טען (פאר מיר האבען די קריוודעס געקלונגען אומבאגרינדעט און איבערגעטריבען, און איך האב דאָס שניאור'ן געזאָגט).

ס'האט זיך אזוי געמאכט, אז דער אנהויב פון מיין באַקאַנט-שאַפט און מיין לעצטע באַגעגעניש מיט שניאור'ן איז פאָרגע-קומען אין פאָריוו. פאר אונזער באַגעגעניש אין פאָריוו אין 1932 האב איך שניאור'ן פערזענליך כמעט ניט געקענט. איך האב איהם געהאט געזעהן איין מאל אין ניו יאָרק און אַ צווייטען מאל אין בערלין (אין 1921). אָבער מיר האָבען זיך דאָן ניט מעהר ווי באַגריסט. אין פאָריוו, אין 1932, האָבען מיר זיך באַגעגענט ווי קאַלעגען פון דער זעלבער רעדאַקציע. מיר האָבען פאַרבראַכט לאַנגע שטונדען צוזאַמען אין זיי שעהנער הויז הינטער דער שטאָט, אין מיין האַטעל, און שפּאַצירענדיג אין די גאַסען. שניאור איז אַן אינטערעסאַנטער מענש. ווען ער איז אין אַ גוטער שטימונג איז אַ פאַרגעניגען איהם צו הערען ריידען. ער איז אַ מייסטער אויף דערצעהלען אַנעקדאָטען און וויצען, און אויף כאַראַקטעריזיר-רען מענשען. ער דערצעהלט ניט, נאָר ער שפּילט-אויס וואָס ער וויל זאָגען. דאַמאַלסט, אין 1932, איז ער געווען פול מיט פלענער וועגען נייער ליטעראַרישער אַרבייט און ער האָט מיר אַ סך דער-צעהלט וועגען דעם.

דאָס איז, ווי געזאָגט, געווען מיין ערשטע אמת'ע באַקאַנטשאַפֿט מיט שניאָור'ן. די באַקאַנטשאַפֿט איז פֿאַרטגעזעצט געוואָרען שפּע־טער, ווען ער איז געקומען קיין ניו יאָרק. מיר פלעגען זיך אָפֿט זעהן אין דער רעדאַקציע און פלעגען באַזוכען איינע די אַנדערע אין אונזערע היימען. זיינע קאַנפּליקטן מיט קאַהאַנ'ען האָבען אויף אונזער פֿריינדשאַפֿט ניט געווירקט.

די לעצטע אינטימע באַגעגעניש אונזערע איז אויך פֿאַרגע־קומען אין פֿאַריוו. דאָס איז געווען אין פֿריהלינג פֿון 1949, ווען איך בין געווען אויפֿ'ן וועג אַהיים פֿון מיין רייזע קיין ישראל. שניאָור איז דאָן אויך געווען אין פֿאַריוו. אויב איך מאַך ניט קיין טעות, איז ער געווען אויפֿ'ן וועג קיין ישראל. ער האָט מיך איינגעלאָדען אויף אַ מיטאַג אין אַ רעסטאָראַן, וואו מיר האָבען פֿאַרבראַכט אַ פֿאַר שטונדען. צווישען אַנדערעס האָבען מיר גערעדט וועגען זיין ווייטערדיגער אַרבייט אין „פֿאַרווערטס“. ער האָט גע־האַט פלענער וועגען בעלעטריסטישע און פּובליציסטישע ווערק.

מעהר האָב איך שניאָור'ן דאַכט זיך ניט געזעהן. געהערט האָב איך אויך פֿון איהם זעהר זעלטען. פֿאַר'ן „פֿאַרווערטס“ האָט ער געשריבען וועניגער און וועניגער, ביז ער האָט פֿאַקטיש אינגאַנצען אויפֿגעהערט.

ווי געזאָגט, ווייס איך ניט וואָס די אמת'ע אורזאַכע איז געווען. די ערשטע צייט האָט ער זיך באַקלאָגט אויף זיין געזונט און איך האָב געהאַט דעם איינדרוק, אַז דאָס איז די הויפּט־שטערונג פֿאַר זיין מיטאַרבייטערשאַפֿט אין „פֿאַרווערטס“. עס האָבען זיך אַרומ־געטראָגען קלאַנגען, אַז ער פלאַנעוועט זיך צו באַזעצען אין ישראל און אַז ער וויל זיך אָפּגעבען אינגאַנצען מיט העברעאיש. דער איינציגער אַרט, וואו מען באַגעגענט איצט שניאָור'ס נאָמען אין אַמעריקע, איז אין דער העברעאישער וואַכענשריפֿט „הדואר“. ער דרוקט דאָרט לידער און איבערזעצונגען פֿון זיינע אידישע ווערק. ניט לאַנג צוריק האָט ער דאָרט געהאַט אַ סעריע פֿון זעהר אינטערעסאַנטע עראינערונגען וועגען דעם באַרימטען העברעאישען שריפֿטשטעלער דוד פֿרישמאַן.

קאפיטעל זעקס-און-דרייסיג

דוד ליבערזאן און ס. רעגענסבערג

מיט די צייטונגען אין אמעריקע איז פאָרגעקומען דאָס זעלבע וואָס מיט די דראָג סטאָרס. פון אָנהויב איז די אויפגאָבע פון דער דראָג סטאָר געווען בלויז צו מאַכען רעצעפטען פאַר קראַנקע מענ-שען. ביסלעכווייז האָט זיך אָבער די ביזנעס אויסגעשפּרייט און פּאַנאַנדערגעצווייגט. די דראָג סטאָר האָט אַריינגענומען פעטענט-מעדיצינעס, טואַלעט-אַרטיקלען, סטעישאַנערי, דאָן האָט זי אָנגעהויבען צו סערווירען אייז-קרים, צו פאַרקויפען סענדוויטשעס און קאַווע, און אַפילו גאַנצע מאַלצייטען. אַ גרויסע דראָג סטאָר איז היינט אַ קאָמבינאַציע פון אַ קענדי סטאָר, אַ סיגאַר סטענד, בוך-געשעפט און רעסטאָראַן. דער רעצעפטן-דעפּאַרטמענט זעהט זיך כמעט ניט אָן.

עפּעס ענליכעס האָט פּאַסירט מיט דער צייטונג. לכתחילה האָט זיך די צייטונג געגרינדעט צו פאַרקויפען דעם עולם „נייעס“, באַריכטען וועגען די לויפענדיגע פּאַסירונגען און געשעהענישען. צוזאַמען מיט די נייעס האָט די בעסערע צייטונג געגעבען עדי-טאַריעלע ערקלעהרונגען און אויסטייטשונגען. די מעהרסטע ציי-טונגען האָבען זיך אַפילו מיט דעם ניט „געבאָדערט“. זיי האָבען זיך באַנוגענט מיט נייעס-באַריכטען.

ביסלעכווייז אָבער האָבען זיך די צייטונגען אויסגעברייטערט. זיי האָבען גענומען דרוקען פאַרשידענע סאַרטען אינפּאַרמאַציע, וואָס האָבען ניט געהאַט קיין שייכות צו נייעס. זיי האָבען אָפּגע-געבען פּלאַץ פאַר ראַמאַנען און דערצעהלונגען, פאַר הומאָר און „קאָמיקס“, פאַר בריף פון לעזער און עצות צו לעזער. די צייטונג

האַט גענומען לערנען די לעזער ווי אָפּצוהיטען דעם געזונט, ווי צו האַדעווען קינדער, ווי צו פיהרען די באַלעבאַטישקייט פון דער שטוב, ווי צו פאַרריכטען צעבראַכענע פּוירניטשור אָדער צעריי־סענע און פאַרפלעקטע קליידער, ווי צו פּלאַנצען בלומען און פאַר־זייען וועדזשעטעיבלס. אַ גרויסע צייטונג היינט האַט דעם כאַ־ראַקטער פון אַן ענציקלאָפּעדיע — איר קענט אין איהר געפינען אַרטיקלען וועגען אַלץ אין דער וועלט. צווישען די לעזער זיינען פאַראַן אַזוינע, וואָס היפען איבער די נייעס־קאַלומס און לייענען בלויז אַט די זייטיגע זאַכען, וואָס האַבען אין גרונט גאַרניט קיין שייכות צי אַ צייטונג.

* * *

דאָך, טראָץ דעם, וואָס די דראַג סטאַר האַט זיך אַזוי פּאַנאַנ־דערגעוואַקסען, איז די נשמה פון דער ביוזעס נאָך אַלץ דער „רעצעפט“, די מעדיצין. מעג זי אָפּשאַפען אירגענד וועלכע אַנדער אָפטיילונג, וועט זי אַלץ בלייבען אַ דראַג סטאַר. אויב נאָר מען קען דאָרט באַשטעלען אַ רעצעפט. פון דעם מאַמענט אָבער וואָס מען קען דאָרט ניט קריגען געמאַכט קיין רעצעפט, הערט זי אויף צו זיין אַ דראַגסטאַר.

דאָס זעלבע איז מיט אַ צייטונג. די נשמה איהרע איז נייעס און די אויסטייטשונג פון די נייעס. אַהן דעם הערט זי אויף צו זיין אַ צייטונג, מעגען די אַלע אַנדערע אָפטיילונגען זיין די בעסטע און אינטערעסאַנטסטע.

די רעדאַקציע־מיטגלידער, וואָס זיינען באַשעפטיגט ביים שרייבען נייעס און ביים פאַרטייטשען נייעס, זיינען „רעפּאָרטערס“. אַמאָליגע יאָהרען זיינען מיט דעם וואָרט „רעפּאָרטער“ באַצייכענט געוואָרען בלויז יענע צייטונגס־לייט, וועלכע זיינען געשיקט גע־וואָרען צו זאַמלען נייעס, צו באַריכטען וועגען די רעדעס פון פּראָמינענטע פּערזאָנען, אָדער צו „דעקען“ מיטינגען און קאָנ־ווענשאַנס און אַזוי ווייטער. עס איז געווען אַנגענומען, אַז די רעפּאָרטערס האַבען אַלס זייער אויפגאַבע איבערצוגעבען טרוקענע פּאַקטען, זיך האַלטען אַזוי שטרענג ווי מעגליך ביי דעם וואָס

זיי זעהען און הערען. דאָס איבעריגע: די אויפקלערונגען און אויסטייטשונגען, האָט דער רעפאָרטער געמוזט איבערלאָזען צו די דעסק-מענשען אין דער רעדאַקציע, די שרייבער פון די אַרטיקלען און עדיטאָריעלס.

היינט איז עס ניט אַזוי. די מחיצה צווישען דעם רעפאָרטער און דעם אַרטיקעל-שרייבער איז אין פאַרלוף פון יאָהרען גע-וואָרען אַלץ שמאלער און שמאלער. ביז זי איז כמעט אינגאַנצען פאַרשוואַנדען געוואָרען. אין אַ גוטער צייטונג, ווי צום ביישפּיל, די „ניו יאָרק טאַימס“ אָדער „העראָלד טריביון“ איז יעדער נייעס-באַריכט אַ קאַמבינאַציע פון פאַקטען און די פאַרטייטשונג פון די פאַקטען. מר. סולצבערגער, דער פאַבלישער פון „טאַימס“ האָט וועגען דעם ענין געהאַלטען אַ פאַרטראַג מיט אייניגע מאַנאַטען צוריק. ער האָט אָנגעוויזען, אַז די אַזוי גערופענע „אומפאַרטיי-אישקייט“ פון נייעס-שרייבער פאַרשווינדט. אין אַ גוטער מאַ-דערנער צייטונג איז עס ניט מעגליך מעהר.

דער אַרטיקעל-שרייבער מוז זיינע מיינונגען באַגרינדען אויף פאַקטען, אויף נייעס; דער נייעס-שרייבער מוז זיינע פאַקטען באַ-לייכטען און ערקלערען. ביידע זיינען זיי אין טיפערען זין פון וואָרט — „רעפאָרטערס“.

* * *

די ערשטע און וויכטיגסטע קוואַליפיקאַציע פון אַ גוטען רע-פאָרטער איז די פעהיגקייט צו קריגען די ריכטיגע פאַקטען וועגען אַ געשעהעניש אָדער פאַסירונג. די פעהיגקייט פון קריגען די ריכטיגע פאַקטען, איז וויכטיגער ווי די פעהיגקייט צו שרייבען. עס זיינען געווען פאַלען פון באַרימטע רעפאָרטערס, וואָס האָבען אַליין קיינמאַל ניט געשריבען. זיי פלעגען זאַמלען די פאַקטען, ברענגען די פאַקטען, אָדער זיי טעלעפאָנירען צו אַ שרייבער אין דער רעאַקציע און יענער פלעגט זיי אַנשרייבען. עס פאַרשטעהט זיך, אַז בעסער איז, ווען דער דזשאַב ווערט געמאַכט אינגאַנצען פון איין מענש. און אין די מעהרסטע פאַלען איז עס טאַקע אַזוי. וואָס הייסט קריגען די ריכטיגע פאַקטען? ווי אַזוי קריגט

מען די אמת'ע איינצעלהייטען פון א „סטאָרי“? עס איז דאָ איין וועג: צו געהן צום קוואַל, זעהן זיך אליין מיט די העלדען פון דער „סטאָרי“, ריידען מיט זיי, קוקען זיי אין די אויגען אַריין, באַזוכען דעם פּלאַץ, וואו די געשעהעניש איז פאַרגעקומען, אויפזוכען די בעסטע עדות פון די פאַסירונגען און הערען, וואָס זיי האָבען צו זאָגען און אַזוי ווייטער און ווייטער. אַ גוטער רעפּאָרטער מוז שווער אַרבייטען.

צו דעם קלאַס פון די מאַדערנע גוטע רעפּאָרטערס געהערען אַ היפשע צאָהל פון די מיטאַרבייטער פון „פאַרווערטס“ (אויך, פאַרשטעהט זיך, אַלע אונזערע קאַרעספּאָנדענטען אין אויסלאַנד). איך וויל דאָ רעדען אַביסעל גענויער וועגען צוויי פון זיי: דוד ליבערזאָן און ס. רעגענסבערג.

דוד ליבערזאָן טוט אַ גרויסען טייל פון זיין אַרבייט אויף דעם וויסענשאַפטליכען געביט — ער קען באַצייכענען ווערען אַלס „סאַיענס רעפּאָרטער“, ווי דער באַרימטער לאַרענס פון די „טאַימס“ און אַניעל פון „העראַלד טריביון“. עס פאַרשטעהט זיך, אַז איידער איינער קען אונטערנעמען דעם סאַרט רעפּאָרטאַזש, מוז ער אליין זיין באַהאַווענט אין די פאַרשידענע וויסענשאַפטען: אין פאַרשידענע צווייגען פון דער נאַטור־וויסענשאַפט און פון סאַציאַלער וויסענשאַפט. די מאַדערנע פיזיקס און כעמיע זיינען אַזוי שווער, אַז אַפילו אויסגעשטודירטע פון קאַלעדזשעס און אוניווערזיטעטען דאַרפען זיך שטאַרק מאַטערען איידער זיי קענען זיך פאַנאַדער־קלייבען אין די נייעס, וואָס ווערט וועגען דעם פאַרעפענטליכט פון צייט צו צייט. דער „פאַרווערטס“ האָט דעם גליק צו האָבען אין דער רעדאַקציע אַ שרייבער, וועלכער באַזיצט דעם וויסענשאַפט־ליכען באַגאַזש צו קענען דינען אַלס „סאַיענס רעפּאָרטער“.

די לעזער פון „פאַרווערטס“ וואָס אינטערעסירען זיך מיט די געשעהענישען און פאַסירונגען אין דער וועלט פון וויסענשאַפט, האָבען זיכער געלייענט די פילע איינצעלנע און סעריעס אַרטיקלען פון דוד ליבערזאָן איבער די טעמעס. איך האָף, אַז לייענענדיג די אַרטיקלען, האָבען זיי אויך באַמערקט די מעטאָדען וועלכע ליבערזאָן ווענדעט אָן, די צוגרייטונגען, וואָס ער מאַכט צו שרייבען

זיינע אַרטיקלען. ער טוט דאָס, וואָס יעדער גוטער רעפּאָרטער דאַרף טאָן. ער געהט צו די ערשטע קוואַלען. ער האָט אינטערוויוס ענט-וועדער מיט די מענשען, וואָס האָבען געשאַפּען די באַטרעפּענדע נייעס, אָדער וואָס שטעהען נאָהענט צו זיי אין וויסען און פאַר-שטענדעניש. ביים שרייבען זיינע אַרטיקלען קומט ליבערזאָנען צוניין זיין וויסען און קענטעניש פון דער טעמע. דאָס גיט איהם די מעגליכקייט צו מאַכען די טעמע מעהר פּאָפּולער און צוגענגליך צו לעזער, וואָס זיינען מיט די שווערע ענינים ווייניג באַקאַנט.

* * *

ס. רעגענסבערג'ס געביט איז אַן אַנדערער ווי ליבערזאָנעס. זיין געביט איז „היומען אינטערעסט סטאָריס“, דראַמאַטישע, טראַגישע, רירענדע, קאָמישע פּאַסירונגען און געשעהענישען אין דעם לעבען פון איינצעלנע מענשען, פּאַמיליעס אָדער גאַנצע גרופּען. ער שרייבט אויך וועגען פּראַמינענטע פּערזענליכקייטען און וויכטיגע אינסטיטוציעס. און ער באַנוצט די מעטאָדע פון די גוטע רעפּאָרטערס. ער שרייבט ניט פּינ דעם וואָס ער לייענט ערגעץ, אָדער וואָס ער הערט דערצעהלען. ער געהט צום קוואַל. ער זאַמעלט זיין מאַטעריאַל פון דער „ערשטער האַנט“. אין דער רעדאַקציע קומט אונז אויס אָפט צו פאַרגלייכען זיינעם אַ רעפּאָרט וועגען אַ דראַמאַטישער אָדער שפּאַנענדער געשעהעניש מיט די רעפּאָרטס אין אַנדערע צייטונגען. און אין יעדען פּאַל געפינט מען ביי איהם איינצעלהייטען, וואָס די אַנדערע האָבען ניט, און אָפט זיינען גראַד די איינצעלהייטען די שלאַגענדיגסטע און די איינדרוקפּולסטע. כאַטש ליבערזאָן און רעגענסבערג אַרבייטען אויף פאַרשיידענע געביטען, איז פאַראַן אַן ענליכקייט צווישען זיי. ביידע טוען זיי זייער אַרבייט מיט ענטזיאַזם. אין ליבערזאָנעס פּאַל שטאַמט די באַגייסטערונג פון זיין ליבע און פון זיין טיפען באַגער אַליין צו לערנען און צו מאַכען מעגליך פאַר אַנדערע צו לערנען. און דער דאָזיגער באַגער פיהלט זיך אין זיין שרייבען. ווי קאַלט און טרוקען די טעמע זאָל ניט זיין, טראַגט ער אַריין אין זיין אַרטיקעל אַ לעבע-דיגקייט און פּרישקייט.

ס. רעגענבערגס וואָרפט זיך אַריין אין זיין יעדער „סטאַר“ מיט האַרץ און נשמה. ווען ער שרייבט וועגען אַ טראַגישער גע-
שעהעניש, שפירט איהר, אַז ער האָט אַליין דורכגעפיהלט די אַלע
ליידען און וועהטאָגען פון זיינע העלדען. ווען ער באַשרייבט אַ
פראַמינענטען מענש, שלאָגען אַרויס פון זיינע ווערטער זיינע פער-
זענליכע געפיהלען צו דעם דאָזיגען מענש.

דערפאַר איז קיין וואונדער ניט, וואָס רעגענסבערג'ס אַרטיקל
לען מאַכען אַזאַ טיפען איינדרוק אויף די לעזער. דער פאַקט איז,
אַז יעדעס מאָל ווען ער דרוקט אָפּ אַן אַרטיקעל וועגען אַ טראַגישער
פאַסירונג מיט אַן איינצעלנעם אַדער אַ פאַמיליע, ווערט די רע-
דאַקציע פאַרשאַטען מיט בריף פון לעזער, וועלכע באַטען באַלד
אַן הילף. אינ'ם פאַל פון דער מאַכנאַווסקי-פאַמיליע (דער די-פּי,
וואָס איז באַגאַנגען זעלבסטמאָרד און איבערגעלאָזט אַ פרוי מיט אַ
בעיבי) זיינען אַנגעקומען קנאַפע פינף טויזענט דאלער; אין דעם
פאַל פון יאַסעל סיגעל (דער קראַנקער די-פּי, וועמען די רעגירונג
האַט געוואָלט אַרויסשיקען פון לאַנד) זיינען אַנגעקומען עלף טוי-
זענט דאלער. אין ביידע פאַלען זיינען די אומגליקליכע געראַטע-
וועט געוואָרען אַ דאַנק דעם, וואָס רעגענסבערג האָט וועגען זיי
געשריבען אין „פאַרווערטס“.

**ב. קאוונער, חנא גאטעספעלד, דער טונקעלער,
י. מארשעליק, י. גאלדשטיין, לאלא**

די אידישע פרעסע אין אמעריקע האט געהאט איהר „גאלדענע עפאכע“, וואס האט אנגעהאלטען עטליכע און צוואנציג יאָהר, פון 1907, ווען עס האט זיך אנגעהויבען די מאסען-אימיגראציע נאכ'ן דורכפאל פון דער רוסישער רעוואַלוציע פון 1905, ביז ענדע פון די צוואנציגער יאָהרען, ווען דער נייער אַנטי-אימיגרעישאַן געזעץ האט אָפגעשטעלט דעם גרויסען אימיגראַנטען־שטראָם.

אין דער „גאלדענער עפאכע“ איז אַלץ געאַנגען באַרג אַרויף: דער לעזער־קרייז איז כסדר געוואקסען, אין די רעדאַקציעס זיינען אַריינגעקומען נייע זשורנאַליסטען און נייע שריפטשטעלער. די רע־דאַקטאָרען זיינען ניט געווען באַגרעניצט אין פּלאַץ און האָבען געקענט איינפיהרען נייע פיטשורס, ווייל מיט דעם וואוקס פון אַדווערטאַיזמענטס זיינען צוגעקומען נאָך און נאָך פעידזשעס.

אין דער „גאלדענער עפאכע“ איז אויפגעקומען אַ נייער סאַרט צייטשריפט, די הומאַריסטישע בלעטער. וועגען דעם ליטעראַרישען און קינסטלערישען ווערט פון די בלעטער איז דאָ ניט דער אַרט צו ריידען. איז אָבער באַשטימט, אַז די הומאַריסטישע צייט־שריפטען האָבען אויפגעטאָן צוויי זאַכען: ערשטענס, האָבען זיי אַרויסגעפירט אַ צאָהל טאַלאַנטפולע הומאַריסטען און קאַרטוניסטען, און צווייטענס, האָבען זיי פאַפּולער געמאַכט דעם ענין פון הומאָר און מיטגעבראַכט, אַז די טעגליכע צייטונגען זאָלען גיבען מעהר פּלאַץ פאַר הומאַריסטישען שטאָף. אין יענער צייט האָט זיך דער הומאַריסט און קאַרטוניסט איינגעבירגערט אין די אידישע צייטונגען.

דער „פאָרווערטס“ האָט אויך אין די פרייהערדיגע יאָהרען גע-
האַט מיטאַרבייטער וולעכע קענען קלאַסיפֿיצירט ווערען אַלס הוי-
מאַריסטען. איך האָב אין זינען הויפטזעכליך אַזוינע שרייבער
ווי מ. באַראַנאָוו און ז. ליבין. מ. באַראַנאָוו איז געווען איינער
פון די טאַלאַנטפולסטע פעליעטאַניסטען אין דער אידישער פרעסע.
ז. ליבניס סקיצען און דערצעהלונגען האָבען זיך אויסגעצייכענט
אַממייסטענס מיט שפּאַסיגע בילדער און טיפּען. אין „פאָרווערטס“
האַט דאַמאַלסט מאַריס ראָזענפעלד געדרוקט זיינע הומאַריסטישע
פעליעטאַנען.

דער הומאַר פון די דערמאָנטע שרייבער איז אָבער ניט געווען
„לשם הומאַר“. זיי האָבען געהאַט אַ העכערען ציל ווי בלויז צו
מאַכען דעם לעזער לאַכען. זיי האָבען געצילט צו ציען די אויפֿ-
מערקזאַמקייט צו געוויסע פעלערען, אָדער עוולות, אָדער לעכער-
ליכקייטען אין פּאָליטיק, אין דער געזעלשאַפט, אין שאַפּ, אין דער
היים, אין אינסטיטוציעס. זיי האָבען געוואַלט די פעלערען אויס-
בעסערען מיט דעם כוח פון חוּזק און סאַטירע.

דער נייער סאַרט הומאַר, וואָס איז אויפגעקומען מיט דער
הומאַריסטישער צייטשריפט, האָט ניט געהאַט אַזוינע „הויכע צילען“
אָדער רעפּאַריסטישע מאַטיווען. דער שרייבער האָט געוואַלט אַליין
אַ שטיף-טאָן און אַמוזירען דעם לעזער.

דער סאַרט הומאַר איז אייגענטליך קאַריקאַטור ; ער באַשטעהט
פון איבערטרײבען, פון מגומם זיין געוויסע שטריכען אין אַ מענ-
שענ'ס אויסזעהן, אין זיין כאַראַקטער אָדער אין זיינע פיהרונגען.
ניט צו יעדען אַפעלירט דער סאַרט שפּאַס. ער אַפעלירט מעהר צו
יונגע מענשען ווי צו עלטערע, צו לייכטזיניגע ווי צו ערנסטע.

אַ היפשע צאָל פון די לעזער אין יענער „גאַלדענער עפּאָכע“
איז געווען אין דער פּאַסיגער שטימונג פאַר דעם לייכטען, שטי-
פּערישען סאַרט הומאַר. און די אידישע פרעסע האָט דעם פאַרלאַנג
באַפרידיגט. די טעגליכע צייטונגען האָבען אַריינגענומען אין זייערע
רעדאַקציעס די בעסטע טאַלאַנטען וואָס די הומאַריסטישע צייט-

שריפטען האָבען אַרויסגעבראַכט און אויך די בעסטע קאַרטוני-
סטען.

* * *

דעם גרעסטען ערפאלג אין דעם פרט האָט געמאַכט דער „פאַר-
ווערטס“. ער האָט אַריינגענומען דעם הומאַריסט י. אַדלער, וועל-
כער האָט אין די הומאַריסטישע בלעטער פאַרנומען אַן אַרט
אויבער-אַן אַלס רעדאַקטאָר און אַלס שרייבער. י. אַדלער איז געווען
אין פון די גרינדער פון דעם ערשטען הומאַריסטישען זשורנאַל
„דע קיבעצער“. שפעטער איז ער געווען איינער פון די הויפט
מיטאַלבייטער פון „גרויסער קונדס“. ער האָט אַרויסגעגעבען און
רעדאַקטירט אַנדערע הומאַריסטישע זשורנאַלען, און האָט פאַר זיי
געשריבען אונטער אַ צענדליג פאַרשידענע נעמען.

די געשיכטע ווי אַזוי אַדלער איז אָנגעקומען אין „פאַרווערטס“,
איז שוין פיל מאָל דערצעהלט געוואָרען פון איהם אַליין, פון אב.
קאהאַן און פון אַנדערע „פאַרווערטס“ מיטאַרבייטער. אַדלער האָט
זיך ניט געריכט, אַז אַזוינס וועט קענען געשעהן, ווייל די זשורנאַל-
לען וואָס ער האָט רעדאַקטירט און ער אַליין פערזענליך פלעגען
אַפט קיבעצען און חוזק מאַכען פון „פאַרווערטס“ און פון אב. קאהאַן.
(דער „פאַרווערטס“ איז געווען די הויפט-טעמע פון אַלע הומאַ-
ריסטישע זשורנאַלען. פשוט דערפאַר, ווייל דער „פאַרווערטס“
איז געווען די גרעסטע, פאַפולערסטע צייטונג, און וואָס מעהר אַ
פערזאָן אָדער אינסטיטוציע איז באַוואוסט צום ברייטען עולם, אַלץ
מעהר רייצט זי דעם אַפעטיט פון דעם הומאַריסט אָדער סאַטי-
ריקער).

נו, האָט פאַסירט, אַז אב. קאהאַן איז איינגעלאָדען געוואָרען צו
אַ באַנקעט פון אַן אַרגאַניזאַציע, ביי וועלכער אַדלער איז אויפגע-
טראָטען אַלס פאַרלעזער. אב. קאהאַן האָט זיך וועניג אינטערעסירט
מיט די הומאַריסטישע זשורנאַלען און האָט ניט געוואוסט ניט
וועגען זייערע שרייבער און ניט וועגען זייער אינהאַלט. אַדלער'ס
אַרויסטרייט ביים באַנקעט איז פאַר איהם געווען אַן איבערראַשונג.
דער עולם האָט געשמאַק געלאַכט און אב. קאהאַן איז אויך מיט-

געריסען געוואָרען פון דעם געלעכטער. און קורץ נאָכדעם האָט ער איינגעלאָדען אַדלער'ן צו ווערען אַ מיטאַרבייטער אין „פּאַר-ווערטס“.

די ערשטע זאָך האָט קאהאַן געגעבען אַדלער'ן אַ נייעם נאָמען. אַזוי ווי אַדלער אין אַ גאַליציאַנער, האָט קאהאַן געזוכט פאַר איהם אַ נאָמען וואָס זאָל איהם פאַרמאָסקירען פאַר אַ ליטוואַק. איז פון י. אַדלער געוואָרען ב. קאָוונער (קאָוונע איז די הויפּט-שטאָט פון ליטע).

ב. קאָוונער איז אַריינגעטראָטען אין „פאַרווערטס“ אין יאָהר 1911, און ער איז גלייך געוואָרען די סענסאַציע פון דער אידישער פּרעסע. זיינע טיפּען „יענטע און מענדעל טעלעבענדע“, „מיישע קאַפּויר“, „פיישע דער פאַרמער“ און אַנדערע, זיינען אַריין אין דער אידישער שפּראַך און זיינען ביז היינטיגען טאָג פאַרבליבען אין דעם וואַקאַבולאַר פון דעם „אַמעריקאַנער אידיש“. קאָוונער'ס ווי-צען, אַנעקדאָטען און ווערטלעך זיינען איבערגעגאַנגען פון מויל צו מויל אין די שפּעטער, אין די היימען, איבעראַל וואו אידען האָבען זיך באַגעגענט און פאַרזאַמעלט. די אידישע טעאַטערס האָבען אויפֿ-געפיהרט פיעסען מיט די קאָוונער טיפּען אַלס העלדען. אין די אידישע מוזיק האָט מען געזונגען לידלעך וועגען זיי. קאָוונער אַליין איז איינגעלאָדען געוואָרען פון אַרגאַניזאַציעס פאַרצולעזען זיינע פעליעטאַנען ביי זייערע אונטערנעמונגען און מאַסען מענשען זיינען געלאָפּען איהם הערען און איהם אַנצוקוקען.

ווי פאַפּולער און באַליבט קאָוונער איז אין יענע יאָהרען גע-ווען ביי די „פאַרווערטס“ לעזער קען דינען די פאַלגענדע פאַ-סירונג: אב. קאהאַן האָט געדאַרפט אַפּפאַרען קיין איראַפּע אויף אַ לענגערער רייזע און האָט איבערגעגעבען די פאַרוואַלטונג פון דער רעדאַקציע צו ב. פייגענבוים. מיר זיינען אַלע געשטאַנען אין דעם גרויסען צימער און זיך צוגעהערט ווי אב. קאהאַן ניט פיי-גענבוים'ען אינסטרוקציעס וועגען די פאַרשידענע אַפּטיילונגען און פייטשורס אין דער צייטונג. און ריידענדיג איז ער צוגעקומען צו קאָוונער'ס פעליעטאַנען און צום „בינטעל בריף“. אויף קאהאַנ'ס פנים האָט זיך מיטאַמאַל פאַרשפּרייט אַ כּיטרער שמיכעל. ער

האַט אַ קוק־געטאָן אויף פייגענבוימ'ען און געזאָגט: „אַלץ קענט איהר טאָן אין מיין אָפּוועזענהייט, אָבער די צוויי פיטשורס זאָלט איהר ניט טשעפען; דאָס זיינען די דאָרדאַנעלען“. מיר האָבען זיך אַלע צולאַכט, פייגענבוים העכער ווי די אַנדערע. אין קאַהאַנ'ס שפּאַסיגער באַמערקונג איז אָבער געווען אַ סך ערנסט. געגען דעם „בינטעל בריף“ און געגען קאָוונער'ס הומאַרעסקעס איז דאָמאַלסט אַנגעפירט געוואָרען אַ „קרייצצוג“ כלומר'שט אין נאָמען פון הע־כערען, בעסערען זשורנאַליזם. אין דער אמת'ן איז דער „קרייצ־צוג“ אַנגעפירט געוואָרען פון די שונאים און קאַנקורענטען פון „פאָרווערטס“, וועלכע האָבען איהם ניט פאַרגונען די געוואַלדיגע פּאַפּולאַריטעט פון די צוויי פיטשורס. קאַהאַן האָט געוואַלט זיין זיכער, אַז פייגענבוים וועט זיך ניט לאָזען באַאיינפלוסען פון דעם קאַמפּעין געגען זיי.

אין יענע יאָהרען, ווען די הומאַריסטישע זשורנאַלען האָבען געבליהט אויף דער אידישער גאַס, האָט זיך אין ניו יאָרק געפונען דער באַוואוסטער הומאַריסט, יוסף טונקעל. ער איז טאַקע געווען איינער פון די גרינדער, אַרויסגעבער און רעדאַקטאָרען פון די ערשטע הומאַריסטישע זשורנאַלען. אין 1910 איז ער אָפּגעפאַרען צוריק קיין פּוילען און איז דאָרט אַריינגעטראָטען אין דער רע־דאַקציע פון איינער פון די גרויסע טאַג־צייטונגען. ער פלעגט אויך אַריינשיקען הומאַרעסקעס אין „פאָרווערטס“, וועלכע מיר פלעגען דרוקען אונטער זיין פּסעוודאָנים „דער טונקעלער“. טונ־קעל'ס פאַרבינדונג מיט'ן „פאָרווערטס“ האָט אַנגעהאַלטען אַזוי לאַנג ווי ער האָט געלעבט. צייטענווייז פלעגט ער צושיקען מעהר זאַכען און צייטענווייז וועניגער. ער פלעגט קריגען באַצאָהלט פאַר יעדען אַרטיקעל. דער „פאָרווערטס“ האָט איהם ניט באַטראַכט ווי אַ מיטגליד פון דער רעדאַקציע און ער האָט זיך אויך ניט באַ־טראַכט אַלס אַזעלכער. ער האָט זיך געוואַלט דרוקען אין „פאַר־ווערטס“ ניט צוליב'ן האַנאַראַר — ער האָט פאַרדינט גענוג אין פּוילען; ער האָט נאָר געוואַלט אַז מען זאָל איהם לייענען אויך אין אַמעריקע.

ווען דער היטלער אומגליק האָט געטראָפען אין דער אַלטער

וועלט, האָט זיך טונקעל געראַטעוועט אין אַמעריקע. דער „פּאַר-ווערטס“ האָט איהם אַרײַנגענומען אין דער רעדאַקציע. ער איז שוין דאַמאַלסט געווען אַ קראַנקער מענש און אַ צעבראַכענער גײַסטיג. ער האָט ניט געקענט פיל שרײַבען. וואָס ווייטער האָט ער זיך געדרוקט וועניגער און וועניגער. דער „פּאַרווערטס“ האָט איהם אָבער געצאָלט דעם פולען געהאַלט בײַזן לעצטען טאַג פון זײן לעבען.

* * *

חנא גאַטעספעלד האָט אויך געמאַכט זײן דעביו אַלס אידישער שרײַבער אין דער הומאַריסטישער פרעסע. אין „פּאַרווערטס“ איז ער אַרײַנגעקומען אויף דעם געוועהנליכען אופן — דורך „אַנקלאַפּען אין טיר“. ער האָט אַרײַנגעשיקט אַ הומאַרעסקע אין דער רעדאַקציע. אב. קאהאַן האָט איהם ערקלעהרט, אַז אַזוי ווי ער שרײַבט אין אַנדערע צײַטונגען, וועט ער אין „פּאַרווערטס“ מווען באַנוצען אַ פּסעוידאָנים. און קאהאַן האָט איהם פאַרגעשלאָגען דעם נאָמען „טוביה שמײכעל“, וועלכען גאַטעספעלד באַנוצט בײַזן היינטיגען טאַג.

שפעטער איז גאַטעספעלד געוואָרען אַ מיטגליד פון דער רע-דאַקציע און האָט געטאָן פאַרשידענע סאָרטען צײַטונגס-אַרבייט. ער פלעגט אויך דרוקען רעגעלמעסיג אַ הומאַרעסקע יעדע וואָך. אַזוי האָט פּאַסירט, אַז פאַר די לעזער פון „פּאַרווערטס“ איז דער נאָמען „טוביה שמײכעל“ געוואָרען מעהר באַוואוסט ווי דער נאָמען חנא גאַטעספעלד. אַנדערע אַרבייטען, וואָס גאַטעספעלד האָט דאָ-מאָלסט געטאָן פאַר דער צײַטונג, זײנען ניט באַצײכענט געוואָרען מיט דעם נאָמען פון שרײַבער.

דער נאָמען „חנא גאַטעספעלד“ איז געוואָרען מעהר באַוואוסט ווי דער נאָמען „טוביה שמײכעל“ ערשט דאַמאַלסט, ווען גאַטעספעלד האָט אָנגעהויבען צו שאַפּען פאַר'ן אידישען טעאַטער. אין פאַרלויף פון עטליכע יאָהר איז חנא גאַטעספעלד באַרימט געוואָרען אַלס אײנער פון די טאַלאַנטפולסטע שרײַבער פון קאָמעדיעס אין דער געשיכטע פון אידישען טעאַטער.

אין „פּאַרווערטס“ באַנוצט איצט גאַטעספעלד ביידע נעמען:

„חנא גאטעספעלד“ פאר פובליציסטיק (ווי, צום ביישפיל, די סעריעס וואס ער האט געשריבען וועגען זיינע ריזעס אין ישראל) און „טוביה שמייעל“ פאר פעליעטאנען און הומאָרעסקעס. ער איז אויך דער רעדאקטאָר פון דעם „שטיף-קינד“, די הומאָריסטישע אָפטיילונג אין זונטאָג-„פארווערטס“.

* * *

ב. פינקעל, וועלכער שרייבט הומאָרעסקעס אין „פארווערטס“ אונטער'ן נאָמען י. מאַרשעליק, האָט פיל בייגעשטייערט צו דער אַנטוויקלונג פון אידישען הומאָר אין אַמעריקע. איידער ער איז אַנגעקומען אין „פארווערטס“, האָט ער געאַרבייט אַלס רעפאָרטער אין פאַרשידענע צייטונגען. אין דער שרייבערישער וועלט קען מען איהם אַלס איינעם פון די טאַלאַנטפולסטע שרייבער פון הומאָר. אַלס הומאָריסט איז ער אַנגעקומען אין „פארווערטס“ מיט אַ פאַר צענדליק יאָהר צוריק. ער שרייבט פאַר אונז ביז'ן היינטיגען טאָג. מיט אַ פאַר יאָהר צוריק איז די הומאָריסטישע אָפטיילונג פון „פארווערטס“ באַרייכערט געוואָרען מיט צוויי נייע פיטשורס: „יאָסעל דער גרינער“ און דער „לוסט־גער פעסימיסט“. י. גאַלד־שטיין, דער טאַלאַנטפולער שרייבער פון די צוויי פיטשורס, איז טאַקע געווען אַ האַלבער גרינער, ווען ער איז אַנגעקומען אין „פאַר־ווערטס“. זיין גרויסען נאָמען אַלס הומאָריסט האָט ער זיך ער־וואָרבען אין פוילען, און שפעטער אין רוסלאַנד און אין ישראל, וואו ער האָט געלעבט אין די מלחמה יאָהרען. ער האָט פיל גע־שריבען פאַר דעם אידישען טעאַטער; זיינע הומאָריסטישע סקע־טשעס זיינען אויפגעפירט געוואָרען מיט גרויס דערפאַלג פון די בעסטע אידישע וואַדעוויל אַקטיאָרען אין אַמאָליגען פוילען און אויך אין רוסלאַנד און ישראל.

אויך אונזער קאַרטוניסט „לאַלאַ“ ציהט זיין יחוס פון די הומאָ־ריסטישע בלעטער אין דער „גאַלדענער עפאַכע“, אין וועלכער ער האָט זיך אויסגעצייכענט ווען ער איז נאָך געווען אַ גאָר יונגער בחור'ל. שפעטער האָט ער זיך געשאַפּען אַ נאָמען אין דער קונסט פון „מיוראַל פעינטינג“. ער האָט אַבער אויך פאַרגעזעצט זיין אַר־בייט אַלס קאַרטוניסט פאַר דער אידישער פרעסע.

קאפיטעל אכט-און-דרייסיג

דריי יונגע מיטארבייטער אין אנהויב פון די צוואנציגער יאהרען

לעאָן קרישטאָל, חיים עהרענרייך און מ. ווינאָגראַד

אָנהויב די צוואַנציגער יאהרען, באַלד נאָך דער ערשטער וועלט־
מלחמה, זיינען אין דער רעדאָקציע פון „פאַרווערטס“ אָנגעקומען
דריי יונגעלייט וואָס האָבען גענומען שטעלען די ערשטע טריט אַלס
צייטונגסלייט. אין אַ גאָר קורצער צייט האָט יעדערער פון זיי
שוין פאַרנומען אַ פּאַסטען אַלס פאַרוואַלטער פון אַ וויכטיגער אָפֿ־
טיילונג אין דער צייטונג. אין לויף פון די פאַרגאַנגענע עטליכע
צעהנדליג יאהר האָבען זיי געמאַכט אַ בייטראַג צו דער ענטוויקלונג
פון אידישען זשורנאַליזם אין אַמעריקע און אין דער גאַנצער
וועלט.

די דריי זיינען לעאָן קרישטאָל, חיים עהרענרייך און מ. ווי־
נאָגראַד.

נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען אַ נייער
קאָפיטעל אין דעם גייסטיגען לעבען פון די אַמעריקאַנער אידען.
דער נאַציאָנאַליזם איז ביי זיי פיל פאַרשטאַרקט געוואָרען. ערשטענס,
צוליב דער באַלפור דעקלאַראַציע און צווייטענס, צוליב דער קול־
טורעלער אוטאָנאָמיע וואָס די אידען האָבען באַקומען אין די נייע
רעפּובליקען וועלכע האָבען זיך אָפּגעריסען פון דער אַלטער
רוסלאַנד. דאָס האָט געפיהרט צו אַן אויפֿלעבונג ביי אונז פון
דער אידישער ליטעראַטור, אידישען טעאַטער און אידישער קולטור
אין אַלגעמיין. די נעקסטע פאַר צעהנדליג יאהר האָבען פאַרציי־

כענט די העכסטע און שעהנסטע דערגרייכונגען פון אידישע קולטור אין אמעריקע.

עס פארשטעהט זיך אז דער נאציאנאלער אויפשוואונג האט זיך אים שטארקסטען אפגעשפיגעלט אין דער אידישער פרעסע. די אידישע פרעסע האט אין יענע יאָהרען אויך דערגרייכט די העכסטע מאַטעריעלע שטופע. נאָך דער מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען אַ נייער גרויסער שטראָם פון אימיגראַציע וואָס האָט געגעבען די אידישע צייטונגען טויזענטער נייע לעזער. דער טיפער אינטערעס אין אידישער קולטור האָט אויך געהויבען דעם פרעסטיזש פון דער אידישער פרעסע, איבערהויפט ביי דער אידישער אינטעליגענץ. עס איז דאָמאָלט געווען גוט צו זיין אַ אידישער שרייבער, און אַ פאָרגעניגען צו זיין אַ באַרימטהייט אין דער ליטעראַטור, אין טעאַטער אָדער אַנדערע צווייגען פון אידישער קונסט.

די דריי דערמאָנטע נייע מיטאַרבייטער פון „פאָרווערטס“ וואָלטען אפשר קיינמאָל ניט געוואָרען קיין אידישע שרייבער ווען ניט אַט דער גייסט פון יענער צייט. אַלע זיינען זיי געווען נאָך גאָר יונג, און מיט זייערע פעהיגקייטען וואָלטען זיי פריהער אָדער שפעטער געקענט געפינען אַן אָרט אין „עכטע אמעריקאנער פראַג-פעסיעס“ זיי זיינען אָבער געווען געפאָנגען פון נאציאנאלען גייסט אויף דער אידישער גאס און זיי האָבען זיך געשעצט גליקליך ווען דער „פאָרווערטס“ האָט זיי אָנגעבאָטען די מעגליכקייט זיך אויס-צולעבען אין דעם גייסט און צו העלפען איהם פאַרשטאַרקען און אַנטוויקלען.

דער ערשטער און עלטסטער פון דער גרופע איז לעאָן קריי-שטאַל. ער איז געקומען קיין אמעריקע אין 1914, אין עלטער פון אַכצעהן יאָהר. זיין ערשטע אַמביציע איז געווען צו לערנען אַ פראַפעסיע און ער האָט אויסגעקליבען סיוויל אינושענירינג. ער האָט בייטאָג געאַרבייט אין שאַפ און ביינאַכט געשטודירט אין קופער יוניאָן. אין דער זעלבער צייט האָט ער געפונען צייט אַריינצושיי-קען פעליטאָנען אין „קונדס“ און צו איבערזעצען פיעסען פאַר'ן אידישען טעאַטער. אין 1920 האָט איהם מאָריס שוואַרץ אָנגע-באָטען אַ שטעלע אין זיין קונסט טעאַטער אַלס פרעסע-אַגענט, פאַר-

וואלטער און איבערזעצער. ער האט די שטעלע געהאלטען צוויי יאָהר. און אויפ'ן דריטען יאָהר, אין 1922, האָט איהם דער „פּאַר-ווערטס“ אויסגעפרובירט אַלס נייעס שרייבער אין די זומערדיגע וואַקאַציע מאָנאַטען. ער האָט די פּראָבע אַזוי גוט אויסגעהאַלטען אַז דער רעדאַקטאָר האָט איהם אָנגעבאַטען אַ שטענדיגע שטעלע. אין די דריי צעהנדליג יאָהר וואָס לעאָן קרישטאַל איז פאַר-בונדען מיט'ן „פאַרווערטס“ האָט ער דאָרט פאַרנומען דריי זעהר וויכטיגע אַמטען. אַן ערך פון צעהן יאָהר איז ער געווען דער סיטי עדיטאָר (נייעס רעדאַקטאָר), פינף יאָהר איז ער געווען דער רעדאַקטאָר פון זונטאָג-„פאַרווערטס“ און פאַר די לעצטע קנאַפע צעהן יאָהר איז ער איינער פון די צוויי שטענדיגע קאַרעספּאָנדענטען וואָס דער „פאַרווערטס“ האָט אין יו. ען. (דער צווייטער איז שלמה איזראַעלי).

לעאָן קרישטאַל באַזיצט די פעהיגקייטען און אייגענשאַפטען פון אַ גוטען אַמעריקאַנער זשורנאַליסט. איידער ער שרייבט איבער אַ געגענשאַנד, פאַרשט ער איהם אויס גרינדליך. דאָס איז ערש-טענס. צווייטענס, האָט ער שטענדיג אין זינען די לעזער פאַר וועלכע ער שרייבט. און ער ווייס ווי אַזוי צוצוקומען צום לעזער, ווי אַזוי איהם צו פאַראינטערעסירען אין דער טעמע און ווי אַזוי צו האַלטען זיין אינטערעס ביז'ן סוף.

דעם „פאַרווערטס“ קומט אויס אַפט זיך צו באַריהמען מיט זיינע צוויי קאַרעספּאָנדענטען ביים יו. ען. איבערהויפט מיט דעם ווי אַזוי זיי „דעקען“ די פאַרהאַנדלונגען פון אידישע אנגעלעגענע-הייטען, ישראל אָנגעלעגענהייטען. אין אַ לייט אַרטיקעל וואָס דער „פאַרווערטס“ האָט געדרוקט נאָכדעם ווי די יו. ען האָט אַפ-געשטימט צו געבען די אידען אַן אייגענע מלוכה, האָט ער ער-קלערט אַז לעאָן קרישטאַל און שלמה איזראַעלי וואַלטען באַקומען דעם „פּוליצער פּרייז“ אויב די אַמעריקאַנער אידישע פרעסע וואַלט אַזאָ פּרייז געהאַט. אונזערע צוויי קאַרעספּאָנדענטען האָבען נאָכ-געפּאָלגט, באַשריבען און דערקלעהרט יעדען שריט, יעדע גע-שעהעניש אין יו. ען אין יענע היסטאָרישע טעג מיט אַזאָ גרינד-ליכקייט, מיט אַזאָ אינטעליגענץ און מיט אַזאָ אויפריכטיגקייט

און ליבשאפט, אז עס האָט אַרויסגערוּפֿען באַוואַנדערונג ביי די לעזער און שטאַלץ ביי די אַרויסגעבער און ביי דער רעדאַקציע פון דער צייטונג.

די זעלבע גרינדליכקייט, אויפריכטיקייט און ליבשאפט פאַר דער אַרבייט האָט לעאָן קרישטאַל אַרויסגעוויזען אין זיינע צוויי אַריגינעלע ווערק וואָס ער האָט אָפּגעדרוקט אין „פאָרווערטס“ אין די פּערציגער יאָהרען. די לעבענס געשיכטע פון פּרעזידענט רוז-וועלט אין 1942, און די ביאָגראַפיע פון לעוו טאַלסטאָי אין 1948 און 1949 אונטער'ן נאָמען „טאַלסטאָי און זיין ווייב“. עס דאַרף באַמערקט ווערען, אז לעאָן קרישטאַל איז געווען דער ערשטער צו שרייבען אַ פּולע לעבענס-געשיכטע פון פּרעזידענט רוזוועלט. היינט זיינען פאַראַן אַהן אַ שיער ביאָגראַפיעס פון רוזוועלט אויף ענגליש און אויף אַנדערע שפּראַכען. אָבער קרישטאַל איז געווען דער פּיאָנער אויף דעם געביט.

אויך פאַר זיין ווערק וועגען טאַלסטאָיען האָט ער באַנוצט קוואַלען וואָס זיינען ניט באַנוצט געוואָרען פון פּריהערדיגע שריי-בער איבער דער טעמע.

עס איז צום באַדויערען וואָס די צוויי ווערק זיינען נאָך ביו איצט ניט אַרויסגעגעבען געוואָרען אין בוך פּאָרם.

* * *

חיים עהרענרייך איז אייגענטליך אין גאַנצען אַן אַמעריקאַ-נער. זיינע עלטערען האָבען איהם געבראַכט אין אַמעריקע ווען ער איז אַלט געווען ניט מעהר ווי צעהן יאָהר. ער איז דאָ געגאַנגען אין סקוהל און האָי סקוהל און זיין העכערע בילדונג האָט ער באַקומען אין ניו-יאָרק יוניווערסיטי. ער האָט אָבער די אַלע יאָהרען פון שטודירען ניט פאַרנאַכלעסיגט זיין אידישע בילדונג. דאָס האָט ער געהאַט צו פאַרדאַנקען הויפטזאַכליך זיין היים, וועלכע איז געווען אַ פּועל-ציוניסטישע. ווען די ערשטע נאַציאָנאַלע ראַדיקאַלע שוהלע איז געגרינדעט געוואָרען איז ער אין איהר אַריינגעטראָטען אַלס ערשטער שילער.

אין „פארווערטס“ איז עהרענרייך אָנגעקומען סוף יאָהר 1922, נאָך אידער ער האָט פאַרענדיגט זיין קורס אין אוניווערזיטעט. א.ב. קאהאן האָט דאָמאָלסט געזוכט פאַר דער רעדאַקציע אַן אַמע-ריקאַנער יונגענמאַן, מיט אַן אַמעריקאַנער אויסבילדונג, וועלכער זאָל קענען שרייבען גוט אידיש. און פון אַ גרויסע צאָהל קאַנ-דידאַטען וואָס האָבען זיך געמאָלדען האָט ער אויסגעקליבען חיים עהרענרייך.

די לעזער פון „פארווערטס“ קענען חיים עהרענרייך הויפט-זאַכליך אַלס רעדאַקטאָר פון דער טעאַטער אָפטיילונג. ער האָט דעם אַמט פאַרנומען כמעט די גאַנצע צייט וואָס ער איז אַ מיט-גליד פון דער רעדאַקציע. דאָס איז דערפאַר ווייל ער איז שטענ-דיג געווען און איז ביז היינט פאַרבליבען אַ ליבהאַבער פון טעאַטער און פון אַלע צווייגען פון דער אונטערהאַלטונגס-קונסט, ווי די מאַוויס, מוזיק, טאַנץ און אַזוי ווייטער. ער איז אינטים באַקענט מיט פילע פון די וויכטיגסטע קינסטלער און פערזענליכקייטען ניט בלויז אין דער אידישער אונטערהאַלטונגס-וועלט נאָר אויך אין דער אַמעריקאַנער. און אין אַלץ וואָס ער שרייבט שפיגעלט זיך אָפּ זיין גרינדליכע באַקאַנטשאַפט מיט דער טעמע, און זיין פער-זענליכע ליבשאַפט צו דער קונסט און די קינסטלער.

די טעאַטער אָפטיילונג איז אַבער בלויז אַ טייל פון חיים עהרענרייכ'ס אַרבייט אין „פארווערטס“. ער פיהרט אַן מיט נאָך אַן אָפטיילונג אונטער זיין פען-נאָמען סידני גאַרדאָן. די אָפטיילונג וועט, האַפען מיר, ווען עס איז ריכטיג אַפגעשאַצט ווערען און אויסגענוצט ווערען פון סאַציאַלאָגען און קולטור-היסטאָריקער פון דער אידישער אַמעריקע.

איך האָב אין זינען פאַרשטעהט זיך סידני גאַרדאָנ'ס ווע-כענטליכען פּיטשור, אין די שבת'דיגע נומערען „פארווערטס“. די מעהרסטע פון די מעשיות זיינען אמת'ע פאַסירונגען באַזירט אויף קייסעס פון דער אידישער דיזירשאַן ביוראָ. אַ סך אַנדערע זיינען מעשיות באַזירט אויף קייסעס אין אַנדערע פאַרשידענע אידישע אינסטיטוציעס אָדער אויף אמת'ע פאַסירונגען גענומען פון אַנדערע

קוואַלען. די געשיכטעס זיינען געשריבען ווי „פיקשאַן“ און לייענען זיך ווי ליטעראַרישע פאַרפאַסונגען. זיי זיינען אַבער אַלע גענומען פון לעבען, פון אידישען לעבען אין אַמעריקע. אין דעם באַשטעהט זייער הויפט ווערט.

* * *

מ. ווינאַגראַד האָט אָנגעהויבען זיין קאַריערע אַלס דיכטער. ער האָט געהערט צו די גאַר „יונגע“ וואָס האָבען אָנגעהויבען צו שאַפען נאָך דער ערשטער וועלט מלחמה. צו צוואַנציג יאָהר האָט ער שוין אָפּגעדרוקט אַ צאָהל לידער אין צייטונגען און זשורנאַלען וועלכע האָבען פאַר איהם געוואונען אַנערקענונג פון די בעסערע קריטיקער. זיינע לידער האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט פיינע געדאַנקען און אַ געשליפענער שפראַך; מען האָט ערוואַרטעט אַז ער וועט געהן גאַר ווייט אַלס פּאָעט.

לידער האָט ער פּלוצלינג אויפגעהערט צו שרייבען פּאָעזיע. וואָס מיט איהם האָט פּאַסירט ווייט איך ניט. וואַרשיינליך האָבען געוויקט די שטורעמדיגע געשעהענישען פון דער צייט: דער היטלעריזם, די מלחמה, דער קאָמוניזם, וועלכע האָבען אָפּגעצויגען ווינאַגראַד'ס גאַנצע אויפמערקזאַמקייט און ער האָט וועגען קיין אַנדער זאָך ניט געקענט טראַכטען אַדער שרייבען.

אין „פאָרווערטס“ איז ווינאַגראַד אָנגעקומען אין יאָהר 1925 נאָכדעם ווי ער איז צוריקגעקומען פון אַ רייזע קיין ארץ ישראל אויף וועלכער אַב. קאַהאַן האָט איהם מיטגענומען אַלס זיין סעקרעטאַר. אויף דער רייזע האָט קאַהאַן געהאַט אַ געלעגענהייט זיך צו באַקענען מיט ווינאַגראַד'ס אויסערגעווענהליכע טאַלאַנטען און פּעהיגקייטען און ער האָט איהם אָנגעבאַטען אַ שטעלע אין דער רעדאַקציע.

דער נאָמען מ. ווינאַגראַד דערשיינט זעהר זעלטען אין „פּאָר-ווערטס“. ווינאַגראַד'ס שטעמפעל ליגט אַבער אויף יעדער זונטאַג-דיגער קונסט-ביילאַגע, וועלכע ער רעדאַקטירט שוין עטליכע און צוואַנציג יאָהר. די קונסט ביילאַגע ווערט געשעצט ניט בלויז פון

די אידישע „פאָרווערטס“ לעזער, נאָר אין פאַרשידענע אַמעריקאַנער קרייזען, אין רעגירונגס דעפּאַרטמענטס, קונסט און קולטור אינסטיטוטציעס, מוזעאומס און גאַלעריעס. זיי האַלטען עס פאַר אַ כבוד צו קריגען די אנערקענונג פון דער קונסט ביילאָגע, זיין דאָרט פאַרטראַטען דורך בילדער און קונסט ווערק.

דאָס איז דערפאַר, ווייל ווינאָגראַד האַט דערהויבען די קונסט ביילאָגע פון „פאָרווערטס“ צו אַ הויכען ניוואָ, דורך זיין אויסוואַהל פון בילדער און דורך זיינע טרעפליכע אונטערשריפטען. ווינאָגראַד איז אַ מייסטער פון שפּראַך, סאַי פון אידיש און סאַי פון ענגליש. זיין יעדע פּראָזע איז געשליפען און רייך אין געדאַנקען.

קאפיטעל ניין-און-דרייסיג

די פיר מענעדזשערס פון „פארווערטס“

אדאלף העלד, ב. שלעזינגער, ב. וולאדעק

און אלעקסאנדער קאהן

דער מענעדזשער, אדער פארוואלטער פון דער ביזנעס אפטיי-
לונג אין א צייטונג האט געוועהנליך וועניג פארבינדונג מיט
דער רעדאקציע. די ביזנעס-אפטיילונג זארגט פאר דעם גוף פון דער
צייטונג, די רעדאקציע זארגט פאר איהר נשמה. און כאטש עס
איז פאראן אן אלטער שפריכווארט, אז א „געזונטע נשמה“ נויטיגט
זיך אין א „געזונטען גוף“, איז דאס ניט שטענדיג אמת אין באצוג
צו דער פרעסע. דער פאקט איז אז א סך צייטונגען, וואס זיינען
שוואך און קראנק אין אינהאלט, מאכען דעם גרעסטען ערפאלג
אלס א ביזנעס.

דער „פארווערטס“ איז אין דעם פרט א זעלטענער אויסנאהם.
זיינע ביזנעס-מענעדזשערס זיינען געווען אימער ענג פארבונדען
מיט דער רעדאקציע. זיי זיינען ניט בלויז געווען פאראינטערעסירט
אין די רעדאקציאנעלע אָנגעלעגענהייטען, נאר האָבען אויסגעאיבט
אן איינפלוס אין שאַפען די פּאָליסיס פון דער צייטונג און אין
באַשטימען איהר שטעלונג צו פראגען פון טאָג.

די פיר מענעדזשערס האָבען געפיהרט די געשעפטען פון דער
צייטונג אין די פאראנגענע 57 יאָהר. זיי האָבען זיך צייטענווייז
אויך באַטייליגט אין דער רעדאקציע אלס שרייבער. די פיר זיינען
אדאלף העלד, ב. שלעזינגער, ב. וולאדעק און אלעקסאנדער קאהן.

אדאלף העלד האט פארנומען דעם וויכטיגען פאסטען פון נייעס-רעדאקטאָר פיר יאָהר צייט, פון 1908 ביז 1912. דעם זעלבען רע-דאקציאָנעלען אַמט פון נייעס-רעדאקטאָר האָט אויך ב. וולאָדעק גע-האַלטען עטליכע יאָהר, פון 1915 ביז 1918. ביידע, העלד און וולאָ-דעק, זיינען פון דער רעדאקציע אַריבער אין דער ביזנעס אַפטיילונג און דאָרט איבערגענומען דעם העכסטען פאסטען. אַדאלף העלד האָט געדינט אַלס גענעראַל מענעדזשער פון 1912 ביז 1918 און וולאָדעק פון 1918 ביז זיין פריהצייטיגען טויט אין 1938.

ב. שלעזינגער, וועלכער איז געווען ביזנעס-מענעדזשער פון 1907 ביז 1912, האָט ליב געהאַט צו שרייבען. שרייבען איז ביי איהם געווען אַ „האַבי“ און ער האָט ענטוויקעלט אַ קלאָרען, לייכטען סטיל. אין די יאָהרען וואָס ער איז געווען ביזנעס-מע-נעדזשער און אויך שפּעטער, ווען ער איז געוואָרען דער פרעזי-דענט פון דער אינטערנעשאַנעל לידיס גאַרמענט וואַרקערס יוניאָן, האָט ער אַפגעדרוקט אין „פאָרווערטס“ אַ היפשע צאָהל אַרטיקלען וועגען אַרבייטער און יוניאָן פראַבלעמען און טעטיגקייטען. ב. שלעזינגער האָט קיין זאך ניט גענומען לייכט. אַלץ וואָס ער האָט גע-טאָן, האָט ער געטאָן מיט זיין גאַנצער ענערגיע. באַזונדערס ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ זאך, וואָס ער האָט ליב געהאַט. אַזוי ווי שרייבען איז ביי איהם געווען, ווי געזאָגט, אַ „האַבי“, אָן „אַרבייט פון ליבע“, פלעגט ער אין יעדען אַרטיקעל אַריינלייגען אַלע זיינע כוחות. ער פלעגט שרייבען און איבערשרייבען, און איז קיינמאַל ניט געווען אינגאַנצען צופרידען מיט דעם רעזולטאַט. אין זיין האַרץ האָט געגליהט אַ פונק פון אַ שריפטשטעלער.

אַלעקסאַנדער קאַהן, וועלכער איז ערוועהלט געוואָרען צום מענעדזשער אַמט אין 1938 און באַקליידעט דעם אַמט נאָך איצטער, שרייבט אַמאַל אויך אויף אידיש. אָבער מעהרסטענס זיינען זיינע אַרטיקלען און רעדעס איבער סאַציאַליסטישע און אידישע פראַ-בלעמען און געשעהענישען אין דער סאַציאַליסטישער און אידישער וועלט איבערזעצט פון ענגליש פאַרן „פאָרווערטס“. אין דעבאַטען איבער וויכטיגע פראַגען, וואָס קומען פאַר אויף די שפאַלטען פון

אונזער צייטונג צווישען אונזערע מיטארבייטער, נעמט אַלעקסאַנדער קאַהן אַ וואָרט.

ניט אין דער אַקטיווער מיטארבייטערשאַפט אַלס שרייבער דאַרף מען זוכען די פאַרבינדונג פון אונזערע ביזנעס מענעדזשערס מיט דער רעדאַקציע. וויכטיגער איז, ווי געזאָגט, דער איינפלוס וואָס זיי איבען אויס דורך דער „פאַרווערטס“ אַסאַסיאַטישאַן, וואו זיי פאַר-נעמען אַן אַרט צווישען די הויפט פיהרער אין אומדירעקט דורך זייערע אינטימע באַציהונגען מיט די רעדאַקטאָרען און די מיט-אַרבייטער. צו זייערע מיינונגען איבער רעדאַקציאָנעלע פאַליסיס און אנגעלעגענהייטען הערען זיך אַלע צו מיט רעספּעקט, ניט ווייל זיי זיינען די ביזנעס-פאַרוואַלטער, נאָר ווייל זיי זיינען פיהרענדע פערזענליכקייטען אין די אַרגאַניזאַציעס, באַוועגונגען, אינסטיטוט-ציעס, וואָס דער „פאַרווערטס“ האַלט אַלס זיין אויפגאַבע צו דינען, און ווייל זיי פאַרנעמען אַן אַנגעזעהענעם פלאַץ אין דער אידישער עפענטליכקייט אין אַלגעמיין.

אויף ווי ווייט דער איינפלוס פון די ביזנעס מענעדזשערס אויף רעדאַקציאָנעלע אנגעלעגענהייטען האָט דערגרייכט קען מען דריי-גען פון דעם פאַלגענדען פאַקט: אין די שאַרפע קאַנפליקטען און דעבאַטען ביי דער „פאַרווערטס“ אַסאַסיאַטישאַן איבער שרייבער און רעדאַקציאָנעלע פאַליסיס האָט פאַסירט אַ סך מאָל אַז די אַפּאָזיציע צום רעדאַקטאָר'ס שטאַנדפּונקט איז געפיהרט געוואָרען פון דעם ביזנעס מענעדזשער. וועגען אייניגע פון די קאַנפליקטען ווערען דערצעהלט אין פאַרשידענע קאַפיטלען פון דעם בוך.

צו ווערען אַ ביזנעס מענעדזשער אין „פאַרווערטס“ האָט דער קאַנדידאַט געדאַרפט האַבען אַ סך מעהר קוואַליפיקאַציעס ווי בלויז קענטעניס און פעהיגקייטען. ער האָט פריהער ווי אַלץ געמוזט האַבען געדינט די באַוועגונגען און אינסטיטוציעס וואָס זיינען דעם „פאַרווערטס“ טייער און הייליג. ער האָט אויך געמוזט שטעהן אויף אַ מאַראַלישער הויך אין די אויגען פון דער אידישער עפענט-ליכקייט. אַט די קוואַליפיקאַציעס האַבען געהאַט די פיר דער-מאַנטע ביזנעס מענעדזשערס, וועלכע האַבען פאַרנומען דעם אַמט אין די פאַרגאַנגענע יאָהרען.

אדאלף העלד און אלעקסאנדער קאהן זיינען געקומען קיין אמעריקע אלס יונגע קינדער. זיי האבען גלערענט אין די היגע סקוהלס און קאלעדזשעס. אדאלף העלד איז געווען אמעריקאניזירט אויף אזוי ווייט אז זיין קלאס אין סיטי קאלעדזש האט איהם ער-וועהלט אלס פרעזידענט און אויך אלס מענעדזשער פון דעם „בעזי באל טיעם“. דאך האט ער פון קינדווייז אן פארבונדען זיין לעבען און זיין קאריערע מיט דער אידישער ארבייטער באוועגונג. אין 1906, דעם יאהר וואס ער האט פארענדיגט קאלעדזש (ער איז דאמאלסט אלט געווען א יאהר צוואנציג) איז ער שוין געווען אזוי באוואוסט און אזוי באליבט און אנערקענט אין דער אידישער אר-בייטער באוועגונג, אז די „פארווערטס“ אסאסיאיישאן האט איהם ערוועהלט פאר דעם דזשענעראל מענעדזשער. ער האט דעם אמט געהאלטען איין טערמין און איז אריבער אין דער רעדאקציע וואו ער האט, ווי שוין געזאגט, שנעל איבערגענומען דעם אמט פון סיטי עדיטאר. (צוריק אלס ביזנעס מענעדזשער איז ער געקומען אין 1912).

אלעקסאנדער קאהן איז געווען א יונגער אינגעל אין „ני-פענטס“ ווען די באוועגונג צו גרינדען דעם „פארווערטס“ האט זיך אנגעהויבען. די באוועגונג איז געפיהרט געווארען דורך א „פרעסע-קלוב“ וועלכער האט געזאמעלט געלד און געמאכט פראפא-גאנדע פאר דער גרינדונג פון א אידישער סאציאליסטישער און ארבייטער-צייטונג. דער יונגער אלעקסאנדער קאהן איז געווען א מיטגליד פון דעם „פרעסע-קלוב“.

אדאלף העלד איז פארבליבען אלס אנגעשטעלטער אין „פאר-ווערטס“ (ענטוועדער אין דער רעדאקציע אדער אלס דער ביזנעס פארוואלטער) ביז נאך דער ערשטער וועלט מלחמה אין 1918. אין פארלויף פון די זעלבע יאהרען האט אלעקסאנדער קאהן ענטווי-קעלט זיין טעטיגקייט אין דער סאציאליסטישער פארטיי, וועלכע ער האט געהאלפען גרינדען און וואו ער איז אייניגע טערמינען גע-ווען אין דער נאציאנאלער עקזעקוטיווע. ער איז אויך געווען איינער פון די אקטיווסטע מיטגלידער פון דער „פארווערטס“ אסאסיאיישאן.

אדאלף העלד

ב. וולאדעק

אלעקסאנדער קאהן

ביז דעם שלום פון דער ערשטער וועלט מלחמה איז די טע-טיגקייט פון דער אידישער אַרבייטערשאַפט געווען קאָנצענטרירט הויפטזעכליך אויף אַרגאַניזירען יוניאָנס און אויף העלפען דעם אויפבויע פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי. און עס פאַרשטעהט זיך, אַז דער „פאַרווערטס“ אַלס דער אַרגאַן פון דער אידישער אַרבייטערשאַפט האָט זיך אויך אָפּגעגעבען אַמייסטענס מיט די צוויי אויפגאַבעס. אין אַ טייל פון די יאָהרען צווישען 1912 און 1918 האָט דעם אַמט פון ביזנעס מענעדזשער פאַרנומען ב. שלע-זינגער. שלעזינגער איז צום „פאַרווערטס“ געקומען ניט דורך דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג, נאָר דורך דער טרייד יוניאָן באַוועגונג. אָנגעהויבען זיין יוניאָן טעטיגקייט האָט ער נאָך אַלס אינגעל אין שיקאַגאָ. וואו ער האָט געאַרבייט אין אַ קלאָוקס שאַפּ. ווען ער איז געקומען אין ניו יאָרק, האָט ער שוין געהאַט אַ רעפּו-טאַציע פון אַ פּעהיגען, ענערגישען יוניאָן טוער און ער האָט גלייך פאַרנומען אַן אַרט צווישען דער פיהרערשאַפט פון דער היגער קלאָוקמאַכער יוניאָן. אין 1907 האָט ער געפיהרט דעם ריפּער-מאַכער-סטרייק, וואָס האָט אויפגערוּדערט די גאַנצע אידישע אַר-בייטער-באַוועגונג. ער איז דאַמאָלסט געווען אַן אַפּטער אַריינגעהער אין דער רעדאַקציע פון „פאַרווערטס“ מיט באַריכטען און מיט אַגיאַציע פאַר דעם סטרייק.

ב. שלעזינגער איז פאַרשטעהט זיך געווען אַ מיטגליד פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי. און אַלס באַאמטער פון דער „אינטערנע-שאַנעל“ איידער ער איז געוואָרען מענעדזשער פון „פאַרווערטס“ און אויך נאָכדעם ווי ער איז פון מענעדזשער-אַמט אַרויס, האָט ער אַוועקגעגעבען אַ סך צייט און ענערגיע צו העלפען די סאָציאַ-ליסטישע קאַמפּעינס אין די אידישע קוואַרטאַלען. אַבער דאָס איז ביי איהם געווען אַ ביי-זאָך. ווי איך האָב אָנגעוויזען פריהער איז ב. שלעזינגער געווען פון נאַטור אַ מענש וואָס האָט ניט געקענט צעשפאַלען זיינע כוחות אויף פאַרשידענע געביטען. ווען ער האָט עפעס אונטערגענומען, האָט ער זיך אויף דעם קאָנצענטרירט אויף די פולע הונדערט פּראָצענט. אין די יאָהרען וואָס ער איז געווען דער ביזנעס מענעדזשער פון „פאַרווערטס“ האָט ער געגעבען דעם

„פארווערטס“ זיין גאנצע ענערגיע, און אין די יאהרען וואָס ער איז געווען דער פיהרער פון דער „אינטערנעשאַנעל“ האָט ער זי גע- דינט אויף דעם זעלבען שטייגער. און די אַבסאָלוטע קאָנצענטרירונג פון כוחות האָבען געבראַכט רעזולטאַטען. ער איז געווען ערפאָלג- רייך אין „פארווערטס“ און אין דער יוניאָן.

נאָך דער ערשטער וועלט מלחמה זיינען די אידישע מאַסען אין אַמעריקע פאַרכאַפט געוואָרען פון נייע אינטערעסען און נייע פראַבלעמען. עס איז אויפגעקומען די דרינגענדע נויטווענדיקייט צו העלפען די אידישע מלחמה קרבנות אין איראָפּע, העלפען זיי אויפבויען זייער צובראַכענעם לעבען און העלפען זיי אימיגרירען קיין אַמעריקע. עס איז אויפגעקומען דער אינטערעס אין ארץ ישראל, וואָס איז אין 1917 פראַקלאַמירט געוואָרען אַלס אַ אידיש היימלאַנד דורך די באַלפור דעקלאַראַציע, און עס איז אויפגעקומען די פראַבלעם פון קאָמוניזם — קאָמוניזם אין סאָוועטען לאַנד און קאָמוניזם אין דער היגער אַרבייטער באַוועגונג, איבערהויפט אויף דער אידישער גאַס.

אין די צוואַנציגער און אַנפאַנג דרייסיגער יאהרען האָט גע- שטורעמט און געקאַכט אויף דער אידישער גאַס מיט טעטיגקייטען אויף די אַלע געביטען. און יעדערער פון די פיר „פארווערטס“ מענעדזשערס האָט געשפילט אַ וויכטיגע ראָלע און געמאַכט אַ וויכטי- גען בייטראַג צו אַט-די טעטיגקייטען. שלעזינגער איז דאַמאָלסט כמעט ווי די גאַנצע צייט געווען דער פיהרער פון דער „אינטערנעשאַנעל“ און ער האָט געשטעלט די גרויסע אַרבייטער אַרגאַניזאַציע צום דינסט פון אידישען רעליף און זי מאַביליזירט אין קאַמף געגען קאָמוניזם. אַדאָלף העלד איז די פינף יאהר פון 1920 ביז 1925 געווען דער הויפט- דירעקטאָר פון דער האַיאָס אין איראָפּע און האָט דאָרט אַנגעפיהרט מיט דער עמיגראַציע פון די אידען קיין אַמעריקע.

ב. וולאָדעק איז אין יענע יאהרען געווען פאַרנומען אויף עטליכע געביטען מיט אַמאָל, יעדע פון זיי איבערגענוג פאַר די כוחות פון איין מענש. ער איז ערשטענס געווען דער מענעדזשער פון „פאַר- ווערטס“. צווייטענס, איז ער געווען פאַרטאָן אין פאָליטישע עפענט-

ליכע און סאָציאלע אַרבייט פאַר דער שטאַט ניו יאָרק, פריהער אַלס מיטגליד פון דעם סיטי קאונסיל און שפּעטער אַלס איינער פון די הויפט פאָרוואַלטער פון „פאָבליק האַווינג“ (ביים בויען פון וואוינונגען פאַר אַרימע פאַמיליעס). ער האָט אויך אין יענע יאָהרען געגרינדעט און געפיהרט דעם אידישען אַרבייטער קאַמיטעט, אין וועלכען ער האָט פאַראייניגט אַלע אידישע יוניאָנס און אַנדערע אַר-בייטער אַרגאַניזאַציעס אין אַ קערפערשאַפט, וואָס האָט זיך גע-שטעלט די אויפגאַבע צו פאַרטיידיגען אידישע אינטערעסען איז אַמעריקע און אין אויסלאַנד און אויך צו שטיצען סאָציאַליסטישע און פראַגרעסיווע אונטערנעמונגען, ספּעציעל אַזוינע וואָס זיינען פון באַזונדער אינטערעס פאַר די אידישע אַרבייטער מאַסען.

אַלעקסאַנדער קאַהן האָט זיך אין די ערשטע נאָך-מלחמה-יאָהרען אַריינגעוואַרפען אין דער אַרבייט פון רעליף פאַר די אידען אין די מלחמה-לענדער. עס פאַרשטעהט זיך אַז ער איז אין די רעליף אַרגאַניזאַציעס געקומען אַלס פאַרשטעהער פון דער אידי-שער אַרבייטערשאַפט. ער איז ערוועהלט געוואָרען אַלס טשערמאַן פון דער „פּיפּעלס רעליף קאַמיטע“ וועלכע איז געווען צונויפגע-שטעלט פון פאַרשטעהער פון אַלע צווייגען פון דער אידישער אַרבייטער באַוועגונג. ער האָט דעם אַמט געהאַלטען אַזוי לאַנג ווי דער פּיפּעלס רעליף האָט עקזיסטירט. שפּעטער ווען די אַלע רעליף אַרגאַניזאַציעס האָבען זיך פאַראייניגט אין דער „דזשאַנט דיסטרי-ביושאַן קאַמיטע“ איז ער ערוועהלט געוואָרען אַלס ווייס-פרעזידענט פון דער קאַמיטע. ער איז אויך דער טשערמאַן פון דער „איסט יוראַ-פּיען רעליף“.

אין די פריהערדיגע קאַפיטלען איז מיר אויסגעקומען צו שריי-בען וועגען די קאַנפליקטען אין דער „פאָרווערטס“-אַסאַסיאַישאַן אין דער פראַגע פון ארץ ישראל. איינער פון די הויפט אַנפיהרער פון דער פראַ-אַרץ-ישראל פראַקציע אין דער אַסאַסיאַישאַן איז געווען אַלעקסאַנדער קאַהן. מיט איהם זיינען געשטאַנען אַזוינע איינפלוסרייכע און פראַמינענטע מיטגלידער פון דער אַסאַסיאַישאַן און פיהרער פון די אידישע יוניאָנס ווי מאַקס פיין און אייברעהעם

שיפלאקאף. ווען עס איז אַרגאַניזירט געוואָרען דער געווערקשאַפֿ- טען קאַמפּעין צו העלפּען די הסתדרות אין ארץ ישראל איז אַלעק- סאַנדער קאַהן געווען צווישען די ערשטע מיטגלידער און פּיהרער. ער איז נאָך היינט איינער פון די וויצע־טשערלייט פון דער אַר- גאַניזאַציע.

אויף ווי ווייט אַלעקסאַנדע קאַהנ'ס אַרבייט אויף דעם געביט פון ארץ ישראל איז אַפּגעשאַצט געוואָרען. קען מען דרינגען פון דעם פּאַקט וואָס ער איז ערוועהלט געוואָרען אין דער אַדמיניסטראַ- טיווער קאַמיטע פון דער אידישער אַגענטור אונטער דער „ליעג אַוו נעישאַנס“ און ער האָט דעם אַמט געהאַלטען אַזוי לאַנג ווי די קאַמיטע האָט עקזיסטירט.

אַ גרויסען בייטראַג האָט אַלעקסאַנדער קאַהן געמאַכט צום קאַמף געגען קאַמוניזם אויף דער אידישער גאַס. ער האָט די אַרבייט אַנגעהויבען גלייך ווי די פּראַבלעם איז אויפגעשוואומען אין די צוואַנציגער יאָהרען און האָט זי פאַרגעזעצט מיט פאַרשטאַרקטער ענערגיע נאָכדעם ווי ער איז געוואָרען דער מענעדזשער פון „פאַר- ווערטס“. ער האָט באַקעמפט דעם קאַמוניזם פּריהער אין דער סאַציאַליסטישער פאַרטיי, שפּעטער אין דער אַמעריקאַן לעיבאַר פאַרטיי, וועלכע ער האָט געהאַלפּען גרינדען און פון וועלכער ער איז געווען איינער פון די פּיהרער אַזוי לאַנג ווי זי איז געווען געטריי צום דעמאָקראַטישען סאַציאַליזם. שפּעטער ווען די לעיבאַר פאַרטיי איז פאַרכאַפט געוואָרען פון די קאַמוניסטען האָט אַלעקסאַנדער קאַהן זי פאַרלאָזט צוזאַמען מיט אַלע אַנדערע דעמאָקראַטישע סאַ- ציאַליסטען און ער איז געווען איינער פון די גרינדער פון דער ליבעראַל פאַרטיי.

פון די פיר „פאַרווערטס“ מענעדזשערס“ זיינען היינט בלויז צוויי צווישען די לעבעדיגע. אַדאַלף העלד און אַלעקסאַנדער קאַהן. אַלעקסאַנדער קאַהן איז דער מענעדזשער פון אונזער צייטונג, און אַדאַלף העלד איז דער פּרעזיענט פון דער „פאַרווערטס“ אַסאָסיאַיי- שאַן. אַדאַלף העלד האָט אויך איבערגענומען די פּיהרערשאַפט פון

דעם אידישען אַרבייטער קאַמיטעט נאָך וולאָדעק'ס טויט אין 1938. אין די יאָהרען פון העלד'ס פיהרערשאַפט האָט דער אַרביי-טער קאַמיטעט אַריינגעשריבען די גלענצענדסטע קאַפיטלען פון זיין געשיכטע — די קאַפיטלען וואָס באַציהען זיך אויף רעטונגס אַרבייט פון היטלער קרבנות, אויף קאַמף געגען אַנטיסעמיטיזם אין אַמעריקע און אויף פאַרשידענע הילפס־טעטיגקייטען אין פאַר-בינדנוג מיט דער אַרבייטערשאַפט אין ישראל און אין אַנדערע לענדער.

קאפיטעל פערציג

די „פאָרווערטס“ אַסאָסיאָיאַשאַן

דער באַלעבאָס פון „פאָרווערטס“ איז די „פאָרווערטס אַסאָסיאָיאַשאַן“. די אַסאָסיאָיאַשאַן באַשטעהט פון אַרום 150 מיטגלידער. קיינער פון די מיטגלידער האָט ניט געמאַכט קיין שום געלט-אינ-וועסטמענט אין די ביזנעס און ציהט ניט פון איהר קיין שום פראָ-פיטען. די אַסאָסיאָיאַשאַן איז אַרגאַניזירט געוואָרען אין 1897 פון אַ גרופע סאַציאַליסטען מיט דעם צוועק אַרויסצוגעבען דעם „פאָרווערטס“. די גרופע האָט זיך געווענדעט צום פאָלק, ספעציעל צו די אַרבייטער, זיי זאָלען ביישטייערען וויפיל זיי קענען פאַר דער גרינדונג פון אַ אידישער סאַציאַליסטישער צייטונג. אַפגערופען האָבען זיך, פאַרשטעהט זיך, יענע אַרבייטער וואָס האָבען געגלויבט אין די פרינציפען פון סאַציאַליזם און אין דער נויטווענדיקייט פון אַ צייטונג צו פאַרשפרייטען די אידעען פון סאַציאַליזם צווישען די אידישע מאַסען. די סומען וואָס זיינען געזאַמעלט געוואָרען זיינען געווען ווייט ניט גענוג פאַר דער אונטערנעמונג, און די מיטגלידער פון דער אַסאָסיאָיאַשאַן האָבען יאָהרען-לאַנג געאַרבייט שווער צו געפינען מיטלען אויף דעקען די דעפיציטען. זייער איינ-ציגע באַלוינונג פאַר דער מיה איז געווען וואָס די צייטונג האָט געקראָגען כסדר אַ שטאַרקערען און גרעסערען אָנהאַלט אויף די אידישע מאַסען, און וואָס זי איז כסדר געוואַקסען אין פּרעס-טיזש און איינפלוס. און די ברייטע אַרבייטער מאַסען, וואָס האָבען די צייטונג געשטיצט מיט זייערע ביישטייערונגען און זייער אַגיטאַציע, האָבען אַלס זייער באַלוינונג געהאַט דאָס וואָס דער „פאָרווערטס“ האָט זיי געלערענט און זיי געהאַלפּען אויפצובויען זייערע באַוועגונגען און אינסטיטוציעס — די אידישע סאַציאַליסטי-

שע פארטיי, די אידישע יוניאנס, דעם אַרבייטער רינג און די אידישע פראַגרעסיווע געזעלשאַפטליכע און קולטור-אַרגאַניזאַציעס. די מיטגלידערשאַפט פון דער „פארווערטס“ אַסאָסיאַישאַן איז געוואקסען לאַנגזאַם. צו ווערען אַ מיטגליד איז נויטיג געווען בלויז, אַז דער קאַנדידאַט זאַל זיין באַוואוסט אַלס גוטער סאַציאַליסט און אַז אַ מאַיאָריטעט פון די מיטגלידער פון דער אַסאָסיאַישאַן זאַלען שטימען איהם אַריינצונעמען. איידער די אַסאָסיאַישאַן האָט גע- שטימט פאַר אַ נייעם מיטגליד האָט זי אויסגעהערט דעם רעפאָרט און רעקאָמענדאַציע פון אַ ספעציעלער קאָמיטע, וועלכע האָט פריהער געמאַכט אַ גענויע אויספאָרשונג וועגען איהם און זיך גוט ערקונדיגט צי ער איז פאַסיג צו ווערען אַ מיטגליד.

אַזוי האָט עס פאַסירט אַז די מיטגלידער פון דער אַסאָסיאַישאַן זיינען געווען געקליבענע מענשען: סאַציאַליסטישע שרייבער און טוער, יוניאָן פיהרער און טוער, פראַמינענטע טוער אין אַרבייטער רינג און אַזוי ווייטער. צו ווערען אַ מיטגליד פון „פארווערטס“ אַסאָסיאַישאַן איז באַטראַכט געווען פאַר אַ כבוד אין די סאַציאַ- ליסטישע און אַרבייטער קרייזען.

* * *

די אַסאָסיאַישאַן איז ביז היינטיגען טאָג פאַרבליבען די זעלבע ווי ביי איהר גרינדונג מיט קנאַפע זעכציג יאָהר צוריק. דער כאַראַקטער פון דער מיטגלידערשאַפט איז דער זעלבע, די פליכט- טען און אויפגאַבען איהרע זיינען די זעלבע. אין לויף פון דער צייט איז דער „פארווערטס“ אַלס אַ ביזנעס געווען אַן ערפאַלג. עס זיינען געווען אַ פאַר צענדליג יאָהר ווען די ביזנעס האָט אַריינגעטראָגען גרויסע פראַפיטען. די מיטגלידער פון דער אַסאָסיאַיי- שאַן האָבען פון דעם געהאַט בלויז אַ מאַראַלע באַפרידיגונג — די באַפרידיגונג וואָס זיי האָבען געקענט באַשטימען וועלכע באַ- וועגונג, וועלכע יוניאָן, וועלכע קולטור- אָדער הילפס-אַרגאַניזאַציע זאַל געשטיצט ווערען מיט די געלט פון די פראַפיטען און ווי גרויס די שטיצע זאַל זיין. אָבער פאַר זיך אַליין האָבען די מיטגלידער ניט געקענט אַנריהרען אַ סענט פון די פראַפיטען.

אין דער קאנסטיטוציע פון דער „פארווערטס“ אַסאָסיאָישאַן איז דאָ אַ פונקט, אַז יענע מיטגלידער פון דער אַסאָסיאָישאַן וועל-
 כע אַרבייטען פאַר דער צייטונג טאַרען ניט ערוועהלט ווערען צום
 פאַרוואַלטונגס-ראַט. דער געזעץ איז געמאַכט געוואָרען כדי אויס-
 צומיידען דעם מינדסטען פאַרדאַכט, אַז די אָנגעשטעלטע נוצען-
 אויס דעם פאַרוואַלטונגס-ראַט צו קריגען פאַר זיך טובות, פריי-
 ווילעגיעס. אמת, דער פאַרוואַלטונגס-ראַט קען אַליין גאַרניט טאָן.
 ער מוז אַלע זיינע באַשלוסען באַריכטען צום אַלגעמיינעם מיטינג
 פון דער אַסאָסיאָישאַן און קריגען איהר גוטהייסונג. דאָך האָט די
 אַסאָסיאָישאַן געהאַלטען אַז עס וועט זיין גלייכער אַז די מיטגלי-
 דער, וואָס פאַרדינען געלט אין „פאַרווערטס“, זאָלען האָבען וואָס
 וועניגער דעה אין דער פאַרוואַלטונג און שטעהן וואָס ווייטער פון
 דער פאַרוואַלטונג וואָס גיט זיך אָפּ מיט דער אויפזיכט איבער די
 ביזנעס.

* * *

די אַסאָסיאָישאַן איז, ווי געזאָגט, דער באַלעבאַס פון דער
 צייטונג. זי האָט די גאַנצע דעה, די אַבסאָלוטע מאַכט איבער אַלע
 צווייגען פון דער צייטונג — איבער דער רעדאַקציע אַזוי גוט ווי
 איבער די ביזנעס. דער רעדאַקטאָר קען ניט אַרייננעמען אַ נייעם
 שרייבער אָהן דער צושטימונג פון דער אַסאָסיאָישאַן. ווען עס
 האַנדעלט זיך וועגען באַשטימען אַ פאליסי אין באַצוג צו פאָליטיק,
 צו נייע ערשיינונגען אין דער אַרבייטער באַוועגונג, אָדער צו פראָ-
 בלעמען אין אידישען לעבען, מוז דער רעדאַקטאָר קומען צו דער
 אַסאָסיאָישאַן, זי זאָל באַשליסען וואָס צו טאָן. געוועהנליך פאַ-
 סירט אין אַזאַ פאַל, אַז דער רעדאַקטאָר רעקאָמענדירט צו דער
 אַסאָסיאָישאַן וואָס די פאליסי דאַרף זיין. דאָן פאַררופט די אַסאָ-
 סיאָישאַן אַ ספעציעלען מיטינג אויסצוהערען דעם רעדאַקטאָר'ס
 פאַרשלאַג און צו באַשליסען צי ער זאָל גוטגעהייסען ווערען, מאַ-
 דיפּיצירט ווערען אָדער פאַרביטען ווערען אויף אַן אַנדערען. דער
 באַשלוס פון דער אַסאָסיאָישאַן מוז אויסגעפאָלגט ווערען פון דער
 רעדאַקציע.

דעם רעדאקטאָר'ס שיקזאַל אין דער רעדאַקציע איז אינגאַנצן אָפּהענגיג אָן דער אַסאָסיאָישאַן. ער ווערט ערוועהלט פון דער אַסאָסיאָישאַן דורך אַ געהיימען באַלאַט אויף אַ טערמין בלויז פון איין יאָהר. אין פאַרלויף פון דעם יאָהר גיט איהם די קאַנסטיטוציע געוויסע רעכט, אַ באַשטימטע מאָס מאַכט אין דער אָנפיהרונג פון דער רעדאַקציע. ער קען רעאַרגאַניזירען די אָפּטיילונגען אין דער רעדאַקציע, אַריבערפיהרען שרייבער פון איין אָפּטיילונג אין אַ צווייטער, קויפען אַרטיקלען פון דרויסענדיגע שרייבער און אַזוי ווייטער. אָבער יעדע זאַך וואָס דער רעדאַקטאָר טוט און יעדע זאַך וואָס אַלע מיטגלידער פון דער רעדאַקציע טוען קענען קריטיקירט ווערען ביי די מיטינגען פון דער אַסאָסיאָישאַן, און דער מיטינג קען באַשליסען צו רופען דעם רעדאַקטאָר צו ענטפערען אויף דער קריטיק. דאָס מאַכט מעגליך פאַר דער אַסאָסיאָישאַן צו באַטראַכטען און דיסקוטירען די פיהרערשאַפט פון דער רעדאַקציע ניט בלויז אין די וואַכען, ווען עס דאַרפען פאַרקומען נייע וואַלען פאַר אַ רעדאַקטאָר און ניט בלויז ווען עס שווימט אַרויף די פראַבלעם פון אַ נייער פאליסי, נאָר צו יעדער צייט דורכ'ן גאַנצען יאָהר.

* * *

עס וועט זיין פיליכט אָן איבעראַשונג פאַר פיל לעזער צו וויסען, אַז די רעדאַקציע איז וועניג פאַרטראַטען אין דער אַסאָסיאָישאַן. צווישען די 150 מיטגלידער פון דער אַסאָסיאָישאַן זיינען פאַראַן ניט מעהר ווי אַ צענדליג שרייבער פון דער צייטונג. דאָס נעמט זיך וואַרשיינליך פון דעם, וואָס די מעהרסטע שרייבער זיינען ניט קיין אַרגאַניזאַציאָנס־מענשען, האַבען ניט דעם חשק און די געדולד צו געהן צו מיטינגען און צו טאָן די אַרבייט, וואָס אַרגאַניזאַציעס פאָדערען פון זיערע מיטגלידער. אונדירעקט איז דאָס אויך אַ באַווייז, אַז אָן אָנגעשטעלטער אין „פאָרווערטס“ קען ניט ערוואַרטען עפעס צו געווינען דורכדעם, וואָס ער וועט זיין אַ מיטגליד אין דער אַסאָסיאָישאַן. אַלע ווייסען, אַז די באַהאַנדלונג פון אָנגעשטעלטע אין דער רעדאַקציע אָדער אין אַנדערע טיילען פון דער צייטונג איז דיזעלבע פאַר אַסאָסיאָישאַן מיטגלידער ווי פאַר ניט־מיטגלידער.

אב. קאהאן איז געווען איינער פון די עטליכע צענדליג מענער שיען וואס האבען געגרינדעט די „פארווערטס“ אסאסיאישאן און די צייטונג. ער איז פארבליבען א מיטגליד פון דער אסאסיאישאן דעם גאנצען לעבען. איך פארשפאר צו זאגען, אז ער איז באטראכט געווארען פאר דעם אנגעזעהענסטען, חשוב'סטען מיטגליד. די אסאסיאישאן האט אויסגענוצט יעדע געלעגענהייט צו דעמאנסטרירען איהר אנערקענונג, איהר רעספעקט און איהר דאנקבארקייט צו איהם. זי האט דורכגעפיהרט פייערונגען פון זיין געבורטסטאג יעדע פינף אדער צעהן יאהר. ביי די יום־טובים פון די „פארווערטס“ געבורטסטעג איז אב קאהאן פראקלאמירט געווארען פאר דעם הויפט־מחותן, אדער „חתן“ פון דער פייערונג. די אסאסיאישאן האט זיך מיט אב. קאהאן געגרויסט און געריהמט פאר דער גאנצער וועלט.

און דאך האט דיזעלבע אסאסיאישאן איהם פארשאפט צענדליגער גער ביטערע נעכט און טעג. איך האב אין זינען די לאנגע שטורמישע מיטינגען, ביי וועלכע ער איז קריטיקירט געווארען און אטאקירט געווארען פאר געוויסע ארטיקלען אין דער צייטונג און ביי וועלכע מעמבערס זיינען ארויסגעטראטען מיט אטאקעס געגען די רעדאקציע אונטעלע פאליסיס, וואס ער האט פארגעשלאגען. אב. קאהאן איז געווען א „פאליטער“. פאר זיינער א מיינונג, א שטאנדפונקט, אן איבערצייגונג איז ער גרייט געווען צו קעמפען מיט אלע כוחות, זאגאר ווען ער האט געוואוסט פאראויס, אז ער האט וועניג שאנסען צו געווינען. אפילו ווען ער איז שוין געווען גאר אלט, אין די טיפע זיבעציגער, פלעגט ער אלס לעצטער רעדנער אין א דיסקורסיע ביי א מיטינג רעדען שטונדען נאכאנאנד, ביז נאך האלבע נאכט. דעם קאמף געגען שלום אשין איבער זיינע יעזוס־ווערק האט אב. קאהאן אונטערגענומען, ווען ער איז שוין געווען אכציג יאהר אלט. די רעדעס וואס ער האט דאמאלסט געהאלטען ביי די אסאסיאישאן מיטינגען האט ער פריהער אויפגעשריבען כדי צו זיין זיכער, אז ער וועט ניט פארפעלען קיין איין ארגומענט. אבער גערעדט האט ער צוויי מאל אזויפיל ווי עס איז געווען אויפ'ן פאפיר ער האט זיך אלע וויילע דערמאנט עפעס צוצוגעבען.

אב קאהאן האט ביי אזוינע מיטינגען געמוזט שאַרף און שווער קעמפּען, ווייל ער האט געהאַט אַ שאַרפע און שווערע אַפּאָזיציע. טראַץ דעם הויכען רעספּעקט וואָס די מיטגלידער האָבען געהאַט פאַר קאהאַנ'ען, האָבען זיי איהם ניט געשאַנעוועט, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען פּאָליסיס. די וואָס האָבען מיט איהם ניט איינגעשטימט האָבען עס געזאָגט אַפען. עס האָט אַפט פּאַסירט, אַז מאַנכע מיטגלידער פלעגען זיך אַרויסכאַפען מיט ווערטער וואָס האָט זיי שפּעטער פאַרדראָסען. אין די צוזאַמענשטויסען איז זעלטען געווען פאַרמישט אַ פּערזענליכער עלעמענט. עס האָט זיך גע- האַנדעלט וועגען פּרינציפּען און איבערצייגונגען פון ביידע זייטען. דערפאַר האָבען זיי אַרויסגערופּען אזוינע ביטערע ליידענשאַפטען. די מעהרסטע שרייבער, וואָס האָבען אין יענע יאָהרען באַלאַנגט צו דער אַסאַסיאָיאַשאַן, האָבען געשטיצט אַב. קאהאַנ'ען. אָבער ניט אַלע. אין פּראַגען וועגען סאַציאַליסטישע פּאָליסיס פלעגט צביון כּמעט שטענדיג אַרויסטרעטען געגען קאהאַנ'ען.

דאַמאָלסט, ווען די קאַמפּען זיינען פאַרגעקומען, איז מען געווען צעהיצט און אויפגערעגט. איצט, ווען מען דערמאָנט זיך אין דעם אין אַ רוהיגען געמיט, קען מען אַפּשאַצען די גרויסע באַדייטונג דערפון. די אַסאַסיאָיאַשאַן איז קיינמאַל ניט געווען פּאַסיוו, האָט זיך קיינמאַל ניט געלאָזען פירען פון איין מענש, ווי גרויס און וויכטיג ער איז ניט געווען. זי האָט אימער געהאַט אַ באַדייטענדע צאָהל מיטגלידער, וואָס האָבען געהאַט אייגענע פעסטע מיינונגען און זיי פאַרטיידיגט — אַפּגעזעהן פון דער גרויס פון דער אַפּאָזיציע.

פון די ערשטע וואָס האָבען געגרינדעט די „פאַרווערטס“ אַסאַסיאָיאַשאַן זיינען איצט פאַרבליבען בלויז איינער אַדער צוויי. ווי געזאָגט פריהער, האָט זיך אָבער דער כאַראַקטער פון דער אַרגאַ- ניזאַציע ניט געענדערט. די אַלטע טראַדיציעס ווערען אַפּגעהיט, די אַלטע מעטאָדען ווערען באַנוצט. און אזוי ווי אַמאַל, אזוי אויך איצטער, האָט דעם לעצטען און אַנטשיידענעם וואָרט אין דער רעדאַקציע די „פאַרווערטס“ אַסאַסיאָיאַשאַן.

א י נ ה א ל ט :

זייט

7	פּאַררעדע
9	דער גייסט פון „פּאַרווערטס“
23	ווי איך בין אריין אין „פּאַרווערטס“
29	אַב. קאהאַן, רעדאַקטאָר פון „פּאַרווערטס“
35	מיינע ערשטשע קאַלעגען אין דער „פּאַרווערטס“־רעדאַקציע
41	מ. באַראַנאָוו (בילד פון מ. באַראַנאָוו)
47	דער לאַנגער ברוגז צווישען אַב. קאהאַן און א. ליעסין
54	ב. פייגענבוים (בילד פון ב. פייגענבוים)
61	בעלעטריסטען, מיטגלידער פון דער רעדאַקציע (קאַברין, ליבין און מאַריס ראָזענפעלד)
68	קאַנפליקטען מיט בעלעטריסטען
76	דער סטאַנדאַרט פון מאַראַל אין „פּאַרווערטס“
84	דער „פּאַרווערטס“ און דער „בונד“
92	די שטעלונג פון „פּאַרווערטס“ צום ציוניזם
100	דער „פּאַרווערטס“ און דער אידישער טעאַטער
107	דר. איסר גינזבורג
115	רעדאַקטאָרען פון פאַרשיידענע אָפּטיילונגען
121	אידיש און אידישקייט
127	אברהם רייזען
132	דער „פּאַרווערטס“ און די אידישע יוניאָנס
139	די משפּחה פון ראַדיקאַלע באַוועגונגען
145	בן־ציון מיימאַן
151	די סאַציאַליסטישע קאַמפּעיַנס אין די אידישע קוואַרטאַלען
157	מ. אַשעראַוויטש, שלמה בן ישראל און דזשעיַ גרעיסאַן
163	דר. ל. פּאַגעלמאַן און יעקב רייך
170	חיים ליבערמאַן און נ. זאַלאַוויץ

176	— — — — — די לייט־אַרטיקלען — ווער שרייבט זיי ?
182	— — — — — י. זינגער — — — — —
188	— — — — — ד. שוב און ל. הענדין — — — — —
195	— — — — — בריף אין פאַרשיידענע אָפטיילונגען פון דער רעדאַקציע
202	— — — — — ר. אַבראַמאָוויטש — — — — —
209	— — — — — ב. וואַדעק — — — — —
215	— — — — — דוד איינהאַרן — — — — —
221	— — — — — בונדיסטישע שרייבער — — — — — (צביון און אַלגין, מעדעם, ליטוואַק און ב. שעפנער)
227	— — — — — יצחק באַשעוויס — — — — —
234	— — — — — ריזעס פון „פאַרווערטס“ מיטאַרבייטער אין סאַוועט־רוסלאַנד
243	— — — — — ז. שניאור — — — — —
249	— — — — — דוד ליבערזאָן און ס. רעגענסבערג — — — — —
255	— — — — — הומאַריסטען אין „פאַרווערטס“ — — — — — (ב. קאַווינער, חנא גאַטעספעלד, דער טונקעלער, י. מאַרשעליק, י. גאַלדשטיין, לאַלאַ)
262	— — — — — לעאָן קרישטאַל, חיים עהרענרייך און מ. ווינאַגראַד
269	— — — — — די פיר מעענדזשערס פון „פאַרווערטס“ — — — — — (אַדאַלף העלד, ב. שלעזינגער, ב. וואַדעק און אַלעקסאַנדער קאַהן)
278	— — — — — „פאַרווערטס“־אַסאַסיאיישאַן — — — — —

